

Kenangan sing pinaringan berkah
Eyang Paisios saka Gunung Athos
Tembung

Jilid I

Kanthi Sedhih lan Katresnan

Bab Manungsa Modern

Diterjemahaké saka basa Yunani

Isiné:

Cathetan Biografi.....	4
Kata Pengantar.....	5
Pambuka (saka tembungé Sang Sepuh).....	8
<i>Kepiye Wong Nandhang Sangsara</i>	10
<i>Keamanan lan Kerentanan</i>	10
<i>Panelusuran Wong</i>	11
<i>Ing jaman saiki, kurang conto sing urip</i>	12
<i>Gampang golek 'lereng licin' lan nggluncur ing kana</i>	13
<i>Gusti ora ninggalake kita marang nasib kita</i>	14
<i>Wektu kang angel bakal teka</i>	16
Bagéan 1. Bab Dosa lan Setan.....	16
Bab 1. Babagan kepiye dosa dadi modis.....	16
Nurani manungsa nyalahké dhèwèké.....	17
Nalika wong mbalik saka Gusti, dheweke ngrasakake sangsara kaya ing neraka.....	18
Siji wong bakal diadili déning tuwané sing digawé.....	19
Bab 2. Babagan carane Setan pancen ngamuk ing jaman saiki.....	20
Liwat dosa kita, kita maringi setan kuwasa marang kita.....	20
Pengakuan ngilangi kuwasa setan marang manungsa.....	21
Setan ora nyedhaki ciptané Gusti sing suci.....	21
Aja padha ngobrol karo setan.....	22
Setan iku ora duwe kuwasa.....	23
Setan iku bodho.....	24
Napa Gusti ngidini setan nggodha kita?.....	26
Setan ora kepengin tobat.....	27
Andhap asor ndadekake setan dadi bledug.....	28
Bab 3. Bab Roh Donya.....	28
Setan nguwasani kesombongan.....	28
Kudu luwih milih kaendahan jiwa.....	29
Karep donya.....	30
Kabungahan donya iku kabungahan materi.....	31
Roh donya ing urip rohani.....	32
Semangat donya ing urip biara.....	33
Roh donya iku penyakit.....	36
Bab 4. Bab dosa gedhé ketidakadilan.....	36
Ketidakadilan narik murka Gusti.....	36

Wong sing ora adil nandhang sangsara.....	36
Ketidakadilan nyebabake sangsara malah nganti turunané.....	38
Wong sing nindakake kita kanthi ora adil iku malah maringi karunia marang kita.....	39
"Wenehana marang dheweke haké".....	40
Kepiye donya wis kesasar.....	42
Yen wong iku bener, Gusti Allah ana ing sisihé.....	42
Wong sing bener nampa ganjarané sanajan ing urip iki.....	44
Bab 5. "Mberkahi, lan aja ngutuk...".....	45
Panyakit lan kacilakan sing disebabake dening kutukan.....	46
Kutukan wong tuwa kuwat banget.....	47
'Kutukan mulya'.....	48
Mata jahat.....	49
Berkah sing metu saka ati iku berkah ilahi.....	49
Bab 6. Babagan carane dosa nggawa cilaka.....	51
Kabeh sing diidini Gusti iku kanggo kabecikan manungsa.....	52
Dina iki, Gusti disurung menyang panggonan pungkasan.....	53
Mugi Gusti maringi welas asih marang donya lan paring udan marang kita.....	55
Ayo padha nyuwun marang Gusti supaya paring tobat marang donya.....	57
Bagéan 2. Babagan Kabudayan Modern.....	58
Bab 1. Bab Kawicaksananing Gusti lan Lingkungan.....	58
<i>Kanthi kabèh kawicaksanan Panjenengan sampurna ngedamel.....</i>	58
Apa sing wis bisa digayuh manungsa saiki?.....	60
Wong-wong wis kelangan sabar.....	61
Padha wis ngotori kabèh atmosfer – iku siji bab, nanging balungé padha ngalangi.....	62
Polusi lan karusakan lingkungan.....	63
Bab 2. Babagan carane jaman sing kebak kemudahan padha karo jaman sing kebak masalah.....	66
Atiné wong-wong uga wis dadi wesi.....	66
Wong-wong wis edan amarga mobil.....	67
Televisi wis marakake akèh cilaka marang wong.....	67
Sang biksu lan kamajuan teknologi modhèren.....	68
Kekurangan iku banget mbiyantu wong.....	70
Kakehan kenyamanan ndadekake wong ora ana gunane.....	71
Bab 3. Bab kabutuhan nyederhanakake urip supaya bisa mbusak kecemasan mental.....	73
Kasuksesan donya nggawa kuwatir donya marang jiwa.....	73
Urip modhèren, karo lomba tikus sing ora kendhat, iku sangsara kaya neraka.....	74
Kuwatir asalé saka setan.....	75
Kesederhanaan iku pitulungan gedhe ing urip biksu.....	77
Kemewahan donya ngrusak para biksu.....	79
Prasthekake uripmu.....	80
Bab 4. Bab swara njaba lan meneng batin.....	83
Wong-wong wis ngowahi sipat tentreming donya.....	84
Manungsa malah wis ngrusak panggonan suci ing ara-ara samun.....	84
Meneng iku pandonga sing misterius.....	86
Apa wong krungu swara utawa ora gumantung marang saben wong.....	86
Ayo padha ngajeni menengé wong liya.....	87
Obat kanggo swara rame yaiku pikiran sing apikan.....	88
Kita kudu ngembangaké meneng batin.....	90
Bab 5. Babagan kepiye kekhawatiran sing kakehan ngadhekaké manungsa saka Gusti.....	90
Aja kita nempelake ati marang akèh barang.....	90
Aja nganti atiné kita kaparingaké marang barang-barang donya.....	91
Pakaryan sing dilakoni kanthi tentreming ati lan pandonga iku disucèkaké.....	92
Kuwatir sing kakehan ndadekake wong lali marang Gusti.....	93
Kakehan gawe lan kuwatir bab donya kaya biksu.....	94
Ning panggonan sing rame banget, ana gangguan spiritual sing akèh.....	95
Kita kudu ngembangaké semangat katresnan lan pangopènan.....	96
Bagéan 3. Bab Rohé Gusti lan roh donya iki.....	97

Bab 1. Bab pendidikan lan kawruh donya.....	97
Wong wicaksana iku wong sing wis ngresiki dhiri.....	97
Pangawruh tanpa pencerahan ilahi iku bencana.....	99
Ilmu pengetahuan kudu ditrapake ing urip rohani.....	100
Roh Suci ora mudhun liwat teknologi.....	101
Kita kudu ngudhar kasucian marang kawruh.....	102
"Pikiran sombong".....	104
Ayo padha nggunakake akal kita kanthi bener.....	105
Bab 2. Bab rasionalisme jaman saiki.....	107
Akai sehat ing urip rohani.....	107
Rasionalitas donya nyiksa manungsa.....	109
Pangerten umum donya mbengkokake daya raos spiritual.....	110
<i>"Aja ngadili saka penampilan"</i>	112
Bab 3. Generasi Anyar.....	113
Nyusuté Roh Korbane.....	113
Katresnan wong tuwa sing ora wicaksana ndadekake anak dadi ora ana gunane.....	117
Kekuatan peteng nuntun para mudha marang ala.....	118
<i>"Aja wani nyentuh bocah-bocah!"</i>	119
Para mudha kudu ngliwati ujian kasucian.....	121
Katresnan sejati maringi pratandha marang para mudha.....	125
Bab 4. Bab ora isin lan ora ngajeni.....	126
Tingkah laku sembarangan ngusir rasa ngajeni.....	126
Ngajeni marang wong sing luwih tuwa.....	127
Wong-wong saiki wis tekan titik ngadili Gusti.....	130
Ora isin ngusir sih rahmat ilahi.....	132
<i>"Ngajeni bapakmu lan ibumu"</i>	133
Jurang generasi.....	133
Bab 5. Bab kekacauan batin manungsa lan penampilané.....	134
Wong donya sing sengsara nganggo sandhangan manut kahanan batine.....	134
Saiki, angel mbedakake lanang karo wadon.....	136
Wong padha kangen kesederhanaan.....	138
<i>"Wong lanang ora kena nganggo sandhangan wadon, lan wadon uga ora kena nganggo sandhangan lanang"</i>	139
Kosmetik — cacat ing citra Gusti.....	141
Bagéan Kaping Papat. Bab Gereja ing jaman kita.....	142
Bab 1. Babagan Pendidikan.....	142
Basa Yunani.....	142
Masalah ing Pendidikan.....	143
Teori Evolusi.....	144
Bocah-bocah digawa adoh saka Gereja.....	145
Bocah-bocah kebanjiran tugas.....	146
Panggilan guru iku suci.....	148
Bab 2. Bab Para Pendeta lan Gréja.....	150
Seorang imam nduwé tanggung jawab gedhé.....	151
Sekularisasi rohaniawan.....	152
<i>"Sapa sing nuduh aku nyebabake rasa tersinggung?"</i>	154
Pendekatan Sing Bener Kanggo Masalah Gereja.....	156
Bab Jabatan Dhuwur lan Kamulyan Manungsa.....	158
Kepiye Gereja diatur.....	160
Liturgi Ilahi.....	161
Bab 3. Babagan Pesta lan Dina Libur Umum.....	163
<i>"Ayo kita, para wong setya, ngrayakake pesta rohani"</i>	163
<i>"Luwih becik sethithik kanggo wong sing bener..."</i>	164
Wong-wong makarya ing dina Minggu lan dina raya, lan bala teka marang wong-wong mau.....	167
Bab 4. Babagan Tradisi Ortodoks.....	168
<i>"Yesus Kristus iku padha wingi, dina iki, lan salawas-lawase"</i>	168
Ngajeni Tradisi.....	169
Ayo padha njaga ing urip monastik apa sing wis dites déning pengalaman.....	171

Wong-wong bakal bali menyang cara-cara lawas.....	173
Tanpa iman, donya ora bisa lestari.....	174
Kita kudu ninggalake Tradisi sing kuwat.....	175

Cathetan Biografi

Elder Paisios sing kabegjan (lair kanthi jeneng Arsenios Eznepidis) lair tanggal 25 Juli 1924 (miturut gaya lawas) ing desa Farasy, ing Kapadokia (Asia Minor). Sajrone Pertukaran Penduduk¹, dhèwèké digawa menyang Yunani nalika isih bayi. Wong tuwané mapan ing kutha cilik Konitsa, ing kono Sang Sepuh mbesuk gedhé lan nampa pendhidhikan dhasar.

Wiwit cilik, Arsenios urip minangka wong asketis. Dhèwèké seneng maca Riwayat Para Wali, ngupaya kanthi semangat gedhé, semangat luar biasa, lan dedikasi sing teguh tanpa kompromi kanggo niru tindak-tanduké. Dhèwèké nyawisaké dhiri kanggo pandonga sing ora kendhat lan, ing wektu sing padha, ngupaya ngrembakaaké katresnan lan andhap asor ing jeroné dhèwèké. Ing yuswa enom, Sang Sepuh mbesuk sinau pakaryan tukang kayu, kepengin kaya Kristus ing bab iki uga. Nalika Perang Sipil pecah ing Yunani (1944–1948),² Arsenios Eznepidis dipanggil mlebu tentara aktif, dilatih dadi operator radio lan ngladeni negarane suwene telung setengah taun. Ing tentara, dhèwèké nerusaké gaya urip askétis, mbedakaké dhèwèké liwat kawani, pangorbanan dhiri, moralitas Kristen sing luhur, lan manéka bakat.

Sawisé ngrampungaké tugasé marang tanah airé, Arsenius miwiti urip bhakti monastik — urip sing wis dadi pangajabé wiwit isih cilik. Sanajan isih dadi awam, dhèwèké wis bola-bali ngalami pangalaman gaib ing Kristus. Nanging nalika dhèwèké dadi biarawan, sih kurnia istimewa sing diparingaké marang dhèwèké déning Para Kudus, Indungé Gusti Allah sing Paling Suci, lan Gusti piyambak dadi luwih cetha. Romo Paissios makarya ing Gunung Suci Athos, ing Biara Stomion ing Konitsa, lan ing Gunung Suci Sinai. Panjenengané urip kanthi andhap asor, nyerahaké dhiri sakabèhé marang Gusti, sing banjur nampilaké lan paring panjenengané marang para umat. Akèh wong teka marang Sang Sepuh lan nemu pandhuan lan panglipur, panyembuhan lan tentrem kanggo atiné sing kasangsaran. Katresnan Ilahi mili saka atiné Sang Sepuh sing wis suci, lan padhangé Rahmat Ilahi sumebar saka pasuryané Sang Sepuh. Saben dina, tanpa kesel, Eyang Paisios saka Gunung Athos ngilangake lara wong, nyebarake panglipur ilahi ing sakupenge.

Ing tanggal 12 Juli 1994,³ sawisé ngalami sangsara kaya martir sing, miturut tembungé Panjenengané dhéwé, maringi paédah luwih gedhé tinimbang pakaryan askétis sajroning uripé sadurungé, Panjenengané kasil turu ing pangayuné Gusti. Panggonané seda sing pinaringan berkah iku ana ing Biara St John the Theologian, sing dumunung cedhak desa Suroti, ora adoh saka Thessaloniki. Ing kana, ing sisih kiwa altar ing gréja biara sing didedikasikaké kanggo St Arsenius saka Kapadokia, Sang Sepuh Paisios saka Svyatogor dipundumunungaké.

Mugi berkah lan pandongane tansah nyarengi kita.

Amin.

¹ Pertukaran penduduk taun 1924, nalika wong Yunani saka Asia Cilik pindhah manggon ing Yunani, dene wong Turki sing manggon ing Yunani pindhah manggon ing Turki. – *Cathetan penerjemah*

² Perang Sipil Yunani taun 1944–1948 antara tentara pamaréntah lan pemberontak komunis. – *Cathetan panerjemah*.

³ Miturut kalender sipil. – *Cathetan panerjemah*.

Pambuka

Sawisé séda ing Juli 1994, Sang Sepuh Paisios sing Kabegjan saka Gunung Athos ninggalaké warisan rohani marang donya—yaiku piwulangé. Dheweke sawijining biksu prasaja sing mung nampa pendhidhikan dhasar ing sekolah dasar, nanging diparingi kawicaksanan saka Gusti kanthi loman, dheweke pancen ngentekake tenaga kanggo kabecikaning liyan. Piwulangé dudu ceramah utawa katekesan. Dheweke urip manut Injil, lan piwulangé metu saka uripé dhéwé, kang dadi ciri utamané yaiku katresnan. Dheweke 'ngedidik dhéwé' manut Injil lan mulane mulang kita sepisanan liwat tingkah lakuné, lan sawisé kuwi liwat katresnané sing diilhami Injil lan tembung-tembungé sing padhang déning Gusti. Nalika ketemu karo wong-wong—sing kabèh béda-béda—Eyang ora mung ngrungokaké kanthi sabar apa sing diceritakaké marang dhèwèké. Kanthi prasaja lan wicaksana sing dadi ciri khasé, dhèwèké nembus tekan jeroning atiné. Eyang ngraosaké lara, kuwatir, lan kasulitané wong-wong mau kaya duwé dhéwé. Lan banjur, kanthi cara sing alus, mujijat kelakon—owah-owahan ing pribadine wong kuwi. "Gusti Allah," pangandikane Sang Sepuh, "nglakoni mujijat nalika kita kanthi sakabehe ati ngrasakake lara wong liya."

Kita krasa bungah banget nalika weruh kepéngin banget wong-wong maca buku-buku pisanan sing nyritakaké urip lan piwulangé Bapak Paissios. Akeh wong padha kaget lan nggumun carané, liwat buku-buku kuwi, padha nemokaké jawaban pitakon sing suwé ngganggu atiné, solusi kanggo masalahé, lan panglipur ing sedhihé. Kita utamane bungah banget nalika weruh wong-wong sing biyen adoh saka Gréja, sawisé maca babagan Sang Sepuh, dadi tenanan prihatin lan ngowahi uripé. Ing babagan iki, kita kerep kelingan marang tembung-tembungé sawijining pangripta kidung gereja sing dikhususaké kanggo Santo Basil Agung: 'Panjenengané urip lan sampun séda ing Gusti; panjenengané urip lan wonten ingkang ngancani kita, nalika panjenengané ngandika dhumateng kita saking buku-buku.'⁴ Ing wektu sing padha, minangka wangsulane marang panyuwunan sing terus-terusan saka sedulur-sedulur kita ing Kristus, kita ngrasa perlu ngenalake marang para sedulur mau tembung-tembungé Sang Sepuh—tembung-tembung sing wis kita cathet kanthi ngajèni wiwit dina-dina awal anané biara kita lan sing wis maringi kita paedah gedhé.

Kanthi pangayomaning Gusti Allah ingkang Maha Gembira, komunitas biara kita kagungan utang anané marang Sang Sepuh Paissios saka Svyatogorsk. Panjenengané Sang Sepuh Paissios ingkang nampi berkah saka uskup kanggé ngadegaké biara, lan piyambakipun ingkang ngupaya kanthi tekun supados saged kapanggih papan kanggé pambangunanipun. Ing taun 1966, sawisé ketemu Bapa Paissios ing rumah sakit sawisé operasi paru-parune, kita nulungi dhèwèké. Wiwit wektu kuwi, kanthi atiné sing luhur lan welas asih, Panjenengané nganggep dhéwé minangka sedulur tuwa kita lan kandha yèn dadi tugase kanggo 'nggoleki omah kanggo para seduluré wadon'—tegesé ngedegaké biara wadon.

Ing Oktober 1967, nalika para biarawati pisanan manggon ing biara, Sang Sepuh Paisios rawuh sowan marang kita lan manggon ing komunitas suwéné rong wulan, mbantu ngatur urip bebarengan ing biara. Ing taun-taun sabanjure, nalika manggon ing Gunung Suci Athos, Sang Sepuh biasane sowan marang kita kaping pindho saben taun, maringi pitutur sing diilhami Gusti Allah lan dadi tuladha pribadi kanggo mbantu tuwuhé rohani biara sakabehe lan saben biarawati siji-siji. Saliyane, saka Gunung Athos—sing dijenengi 'Amerika spiritual'—Elder ndhukung kita liwat pandonga lan layang-layang sing dikirim, kanthi pribadi marang saben biarawati utawa marang kabèh komunitas.

Mangkono, ing taun 1967, Sang Sepuh Paisios miwiti ngedegake dhasar-dhasar kanggo urip bebarengan ing biara kita. Panjenengané nyilem ing saben aspek urip biara — wiwit saka prakara saben dinane sing paling prasaja nganti tekan prakara sing paling serius lan rohani. Wektu kuwi umuré 43 taun,

⁴ Saka stichera sing ana sadurunge Synaxarion kanggo ode kaping enem saka kanon ing Matins, 1 Januari. – *Cathetan penerjemah*.

nanging dhèwèké wis dadi manungsa sampurna 'miturut ukuran pangrembakané awaké Kristus' (Efesus 4:13). Malah nalika semana, Bapa Paissius wis nduwèni kawicaksanané sawijining sesepuh sejati. Wiwit dina-dina kapisan saka anané biara, kita para nganggep tembungé minangka 'tembunging urip langgeng' (Yohanes 6:68) lan nyadari yèn kuwi minangka kabeneran dhasar lan ajeg sing dadi pondasi urip saben dinané kita. Mulane, amarga wedi yen kita bakal lali marang pangandikane Sang Sepuh, kita buru-buru nyatet pangandikane, supaya ing tembe kita bisa migunakake minangka pandhuan sing bisa dipercaya kanggo urip biara kita.

Nalika buku latihan kapisan wis kebak cathetan kita, kita kanthi isin banget nyerahake marang Sang Sepuh kanggo dinilai. Napa isin? Amarga Sang Sepuh tansah negesake pentinge ngetrapake piwulang ing praktik; amarga piyambakipun ora kepéngin kita mung nglumpukake 'bahan mentah' utawa 'amunisi' tanpa ngetrapake apa sing wis kita rungokake ing praktik. Panjenengané nuntut supaya kita nglakoni karya rohani marang apa sing wis kita rungokaké utawa waca. Sang Sepuh kandha yèn ora mangkono, akèh cathetan lan cathet cilik ora bakal ana gunané kanggo kita, kaya déné akèh senjata lan amunisi ora ana gunané kanggo nagara sing tentarané durung dilatih lan ora bisa migunakaké gudang senjata kuwi.

Amarga panjalukan kita sing terus-terusan, Bapa Paissius sarujuk mriksa cathetan kita lan, yen perlu (yèn ana tembungé sing kita salah paham), nggawe koreksi lan tambahan.

Eyang maringi pitutur rohani marang biara kita suwéné wolung welas taun. Sajeroning taun-taun kuwi, kita nyathet pangandikane: nalika pasamuwan kabèh komunitas biara, uga nalika rapat Dewan Rohani biara sing dipun rawuhi piyambakipun. Wiwitané, para biarawati nyathet nganggo tangan, nanging ing taun-taun pungkasan padha nganggo perekam swara. Kajaba iku, saben biarawati nulis isi obrolan pribadine karo Sang Sepuh langsung sawisé kuwi. Nalika ngerti kabèh kuwi, Bapa Paisius malah ngélarang kita sethithik: "Kok kowe kabèh nulis kabèh iki? Apa kowe nyimpen kanggo jaman paceklik, utawa piye? Intiné kowe kudu kerja lan nglakoni apa sing wis kok rungokaké. Lan sapa ngerti apa sing wis kok tulis ing kana! Ayo, gawa marang aku supaya aku bisa ndeleng!" Nanging nalika kita nuduhake salah siji cathetan biarawati marang dheweke, ekspresi pasuryane owah; dheweke meneng lan kandha kanthi puas: "Mangkono carane, sedulurku! Biarawati iki kaya perekam pita! Dheweke wis nulis persis apa sing tak kandhakake!.."

Obrolan kita biasane wujudé dhèwèké mangsuli pitakon-pitakon kita. Topik utama obrolan pribadi kita karo para biarawati mesthi upaya spiritual pribadi. Topik-topik kanggo rapat Dewan Spiritual wis diisapaké sadurungé. Kita bakal nyerahake marang Bapa Paissios kanggo dipunpertimbangake pitakon-pitakon sing wis numpuk nalika piyambakipun boten wonten — prakara administratif lan saben dinane, masalah spiritual lan sosial, urusan gréja lan nagara, uga akèh-akèhé bab liya. Pungkasané, sajrone rapat umum biara, saliyané pitakon sing diajokaké para biarawati, apa waé bisa dadi pecutan kanggo Sang Sepuh miwiti ngandika bab topik tartamtu: swara gemuruh pesawat sing mabur liwat, swara mesin, kicauan manuk, krisik lawang, tembung sing diucapké wong sakedhap — Sang Sepuh ngerti carané njupuk manfaat rohani saka kabèh iku. Saben bab cilik bisa dadi alesan kanggo obrolan babagan topik sing serius. Panjenengané kandha: "Aku migunakaké kabèh kanggo nyambung karo alam langit, karo Swarga. Apa kowe ngerti paedah rohani lan pengalaman rohani sing dipikolehi wong yen dheweke nggarap rohani ing saben bab [sing teka ing uripe]?"

'Gusti Allah sing Maha Apik ngopeni dhisik lan paling utama kanggo gesang kita ing tembe lan [mung] sawisé kuwi kanggo gesang kita ing donya,' pangandikane Sang Sepuh. Panjenengané dhéwé, ing sesambungané karo wong liya, nduwèni tujuan sing padha: kanthi mbantu wong supaya bisa mangertèni kersaning Gusti lan nyawiji karo Sang Pencipta, Bapa Paisius nyawisaké wong mau kanggo Kratoning Swarga. Njupuk conto saka alam utawa ilmu pengetahuan, seni utawa urip saben dinane manungsa, Sang Sepuh ora nate ndeleng kuwi kanthi abstrak, pisah saka kasunyatan rohani.

Panjenengané kepéngin mbangunaké jiwa para mitra wicara saka turu; lumantar parabel, panjenengané mbantu supaya padha bisa nyekel makna paling jero ing urip lan 'ngrembaka marang Gusti.'

Pidato Bapa Paissios ditandhani kesederhanaan, kecerdikan, lan rasa humor sing urip lan asli. Panjenengané bisa nyatakaké bebener agung kanthi prasaja lan kabungahan. 'Aku mberkahi kowe kaya srengéngé,' pangandikane Sang Sepuh, tegesé kaya déné panasé srengéngé sing perlu supaya kuncup kembang bisa mekar, mangkono uga sentuhan pastoral sing alus marang jiwa mbantu supaya bisa mbukak lan mari saka sangsara. Iki pancèn pelayanan sing kaparingi wahyu déning Gusti. Iki asring nyiapake lemah atiné supaya nampa tembung tegas saka kabeneran Injil, sing ora bisa ditawarake. Mula saka iku, sanajan tembung paling tegas saka Sesejuh Paissios ditampa déning ati kaya embun sing maringi urip. Lan sabanjuré, ati sing dipupuk déning piwulangé Sesejuh mau ngasilake woh rohani.

Cathetan sing diklumpukaké sajrone wolung dasawarsa, uga layang-layangé Sang Sepuh saka Gunung Suci, diatur sawisé panjenengané séda. Kita wis nggolongaké bahan mau miturut topik supaya luwih gampang ditrapaké ing urip saben dinané. Ing wektu sing padha, kita uga wis ngatur cathetan uripé Sang Sepuh sing wis kita rekam, uga kedadeyan mujijat sing kabeneran dialami déning piyambakipun. Bapa Paissios mbukak kabèh mau marang kita dudu kanggo muji dhiri. Liwat crita-critané bab dhèwèké, piyambakipun sejatine maringi kita sedekah rohani. "Aku nyritakaké kabèh iki marang kowé," pangandikane, "dudu supaya kowé masang medali marang aku lan nyebut aku wong sing apik. Nalika aku nyritakaké bab perang, tentara, utawa apa waé—kalebu sing lucu—aku ora nindakake kuwi tanpa alesan. Aku pengin narik perhatianmu marang sawijining bab; aku pengin kowe mangerteni intine. Aku ora tau ngomong apa-apa sing kosong utawa ora ana gunane." Kanthi mangkono, Sang Sepuh dadi 'panyumbang rohani.' Panjenengané maringi getih dhéwé kanggo nguwatké iman kita sing ringkih lan anémik. Minangka sejati Sang Mulya—putrining Gusti—Panjenengané ngupaya 'nggerakaké' katresnan kita marang Gusti lan ngembangaké kaluhuran rohani ing jeroning kita, supaya kita bisa 'dadi siji karo Gusti.' 'Aku ngluaraké saka diriku, aku ngluaraké,' ujare, 'nanging apa asilé? Sawise kabèh, kanggo mbantu kowe, aku kapaksa nyritakaké bab-bab sing banget pribadi. Aku lagi nglakoni kemewahan paling gedhé—mbuwang cadangan rohani! Apa iki ana gunané? Maksudku, aku kelangan saben kedadeyan sing tak critakaké kanggo mbantu kowe—apa aku nyritakaké manifestasi Pangayomaning Gusti ing uripku utawa kedadeyan mujijat. Apa paling ora ana manfaat sing bisa dipikolehi saka iki?"

Nalika éling yèn taun-taun sing saiki kita alami iki pancèn angel, kita wis mutusaké misahaké kabèh bahan sing kita duwé dadi jilid-jilid miturut topik lan miwiti nerbitaké karo topik-topik sing luwih narik kawigatèn umum. Akeh pitakon iki prasaja lan lumrah; nanging, yen kita ora nyedhaki miturut paugeran Injil, akibaté bakal sedhih (yen ora nganti bencana) kanggo urip iki lan urip sing bakal teka. Nalika milih bahan miturut tema lan nyiapake kanggo diterbitake, kita diilhami dening kepinginan Sepuh Paissios sajrone uripé kanggo nulis buku 'kanggo kabèh wong: awam, biksu, lan rohaniwan.' Sepuh Paissios ora kasil ngrealisasikake rencanane, amarga dhèwèké nyawisake kabèh wektu kanggo wong-wong sing teka ing kalivane. Sanadyan kekuwatan fisiké saya suda, piyambakipun nyawisaké dhiri sakabèhé kanggo tiyang sanès. Ing salah siji layangipun saking Gunung Suci, kita maos: 'Lan punika kabarku: akèh tiyang, déné aku dhéwé wis kesel lan krasa loyo. Akèh lan saya akèh tiyang kanthi masalah-masalahipun, lan bab kekuwatan fisikku—ya, langkung becik ndedonga supaya boten suda. Aku kudu ngopeni awakku dhéwé sethithik – soale aku ora tau nduwé hak ngomong 'aku ora bisa.' Apa kowe bisa utawa ora bisa – kowe kudu bisa."

Kaya sing wis kasebut ing ndhuwur, Sepuh Paisios biasane mangsuli pitakon kita. Mula saka iku, format dialog dijaga ing kompilasi buku iki. Wangsulane Sang Sepuh diperkaya karo kutipan relevan saka layangé marang biara lan marang manéka wong, saka buku-buku sing ditulis déwé, lan saka cathetan pribadi para biarawati lan liyané, sing digawe nalika utawa sawisé rembugan karo dhèwèké.

Tambahan-tambahan ing jawaban Sang Sepuh marang pitakon tartamtu iki dimaksudaké kanggo njelajah topik-topik kasebut saklengkap-lengkapé. Kabeh upaya uga wis ditindakake supaya semangat urip lan swara sing nyenengake saka tembung lisané Sang Sepuh ora ilang nalika ditulis ing kertas. Kita ora ng ngendhekaké pangulangan tartamtu sing digunakaké Sang Sepuh kanggo negesaké sawijining pokok pikiran. Kita uga njaga sawetara seruan lan ungkapan kaget sing asring muncul ing pangandikane Sang Sepuh lan uga ngungkapaké katresnané sing ageng marang Gusti Allah lan manungsa.

Elder Paisios kerep nyritakaké babagan urip biara. Alesané ora mung amarga pangandikane ditujokaké marang para biarawati. Elder kepéngin saben wong — apa iku biarawan utawa awam — ngupaya 'kabungahan monastik' iki, sing metu saka pasrah sakabehe ati marang Gusti Allah. Kanthi mangkono, wong bakal bébas saka rasa ora aman sing muncul saka pracaya marang 'diri' dhéwé, lan ngrasakaké kabungahan swarga sanajan ing urip iki.

Buku *Kanthi Lara lan Katresnan: Bab Manungsa Modern* iku jilid kapisan ing seri *Tembung-tembungé* déning Sang Sepuh Paisios saka Gunung Athos. Kanggo kapenaké pamaca, jilid iki dipérang dadi papat bagéan tematik. Saben bagean banjur dipérang dadi bab-bab, lan saben bab dipérang dadi bagean-bagean cilik kanthi subjudul sing cocog. Cathetan sikil disedhiyakake utamane kanggo wong sing durung ngerti terminologi gerejawi lan patristik.

Kaya sing wis kasebut ing ndhuwur, Sang Sepuh kerep njupuk conto saka ilmu pengetahuan, seni, lan bidang khusus liyane. Kanggo ngindhari kesalahan ing istilah lan ungkapan khusus, kita wis konsultasi karo sedulur ing Kristus sing dadi ahli ing bidang sing cocog. Kita ngaturake panuwun sing tulus marang para sedulur ing Kristus sing wis maringi koreksi, kanthi motivasi pangurmatan khusus marang Sepuh Paissios. Kita uga bakal matur nuwun marang para maos menawa ana saran utawa tanggapan.

Kita kanthi tulus ndedonga supaya 'pengeluaran rohani' sing ditindakake Bapa Paisios amarga katresnané sing gedhé bisa maringi manfaat marang jiwa-jiwa sing prasaja lan loman atiné para maos, lan supaya padha sugih kawicaksanan ilahi, 'disingkiraké saka wong-wong pinter lan cerdas, nanging diparingaké marang bocah-bocah cilik' (cf. Lukas 10:21). Amin.

14 Juni 1998

Minggu Para Wali

Biarawati Agung saka Biara Santo Yohanes Sang Rasul lan Penginjil, Teolog, Suster Philothea, bebarengan karo para suster ing Kristus.

— Critakna soko, Geronda.

— Apa sing bakal tak kandhakake marang kowe?

— Apa waé sing diandharaké atimu.

— Atiku kandha mangkene: 'Jupuk piso, iris aku dadi potongan-potongan, wenehana marang wong-wong, banjur mati.'

Pambuka

(saka tembungé Sang Sepuh)

"Taun-taun sing saiki kita alami iki pancen angel lan mbebayani banget, nanging ing pungkasané Kristus bakal menang."

— Ing jaman saiki, akèh wong dididik kanthi cara donya lan padha mlayu kenceng banget kaya tanpa kendhali. Nanging amarga padha ora wedi marang Gusti (lan 'wedi marang Gusti iku wiwitaning

kawicaksanan⁵), mula uga ora ana rem; lan kanthi kacepetan kaya ngono, tanpa rem, padha mungkasi lomba uripé ing jurang. Wong-wong padha banget kuwatir karo kasulitané lan, umume, wis digawa nganti titik kebingungan. Padha wis kelangan arah lan alon-alon tekan kahanan sing ora bisa maneh ngontrol dhiri. Yen sanajan wong-wong sing teka ing Gunung Suci padha sedhih banget, bingung, lan kuwatir, coba bayangna kahanane wong liya—sing adoh saka Gusti lan saka Gréja!

Ing saben nagara kowe weruh prahara, geger gedhe! Donya sengsara iki — muga-muga Gusti nyodorake tangané! — lagi nggodhok kaya panci presto. Lan delengen apa sing ditindakake wong-wong sing nduwèni kuwasa! Padha ngaduk terus-terusan, mbuwang kabèh menyang panci presto, lan wis muni siul! Katupé bakal copot kapan waé! Aku kandha marang wong sing nduwé pangkat dhuwur: 'Ngapa kowe ora merhatosaké bab-bab tartamtu? Menawa iki bakal nggawa menyang ngendi?' Dhèwèké mangsuli: 'Pak, wiwitané ala kuwi kaya salju alus, nanging saiki wis dadi longsor. Mung mujijat sing bisa nulungi.' Nanging ana uga sing kepéngin mbeneraké kahanan, malah ndadékaké longsor ala dadi luwih gedhé. Tinimbang njupuk langkah-langkah tartamtu babagan pendidikan lan pangasuhan, utawa mbenerake kahanan, padha malah ndadekake kahanan dadi luwih parah. Padha ora mikirake carane mandhegake longsor salju, nanging malah nggedhekake. Amarga ing wiwitan mung ana bal salju cilik. Yen ngglundhung mudhun lereng, bal salju iku dadi luwih gedhe. Nalika nglumpukake salju, wit-witan, watu, lan sampah, banjur saya gedhe lan gedhe lan malih dadi longsor salju. Mangkono uga karo ala: sethithik demi sethithik, wis dadi longsor salju lan lagi ngglundhung mudhun. Saiki, kanggo ngrusak longsor ala iki, dibutuhake serangan bom.

— Geronda, apa kowe kuwatir bab kabeh iki?

— Ah, lan kenapa janggutku dadi abu-abu sadurunge wektune? Aku nandhang sangsara kaping pindho. Kaping pisan, nalika aku weruh pratandha apa wae banjur muni kenceng kanggo ngelingake kita supaya waspada marang ala sing lagi kedadeyan. Lan sabanjure, nalika ora ana sing merhatiin iki (ora mesthi amarga diabaikan), ala kuwi nyerang lan wong-wong wiwit nyuwun tulung marang aku. Saiki aku ngerti kepiye para nabi nandhang sangsara. Para nabi iku syahid paling agung! Padha luwih agung tinimbang kabèh syahid liyané, sanajan ora kabèh padha mati minangka syahid. Amarga para syahid mung nandhang sangsara sawatara wektu, déné para nabi nyekseni kabecikan sing terus-terusan kelakon lan nandhang sangsara tanpa kendhat. Padha terus-terusan njerit, déné wong liya tetep nglakoni urip kaya biyasa. Lan nalika murka Gusti Allah tiba amarga wong-wong mau, para nabi nandhang sangsara bareng karo wong-wong mau. Nanging nalika semana, paling ora pikirané wong-wong winates, lan amarga kuwi padha mbalik saka Gusti Allah lan nyembah berhala. Saiki, nalika wong-wong kanthi sadar mbalik saka Gusti Allah, panyembahan berhala paling gedhé lagi kelakon.

Kita durung nyadari yèn setan wis miwiti ngrusakaké ciptaané Gusti. Dhèwèké wis ngadani 'punk party' (⁶) kanggo ngrusak donya; dhèwèké nesu amarga ana gerakan murni sing wiwit muncul ing donya. Dhèwèké nesu amarga dhèwèké ngerti yèn wektu kanggo tumindak wis sithik.⁷ Saiki dheweke tumindak kaya penjahat sing nalika dikepung kandha, 'Ora ana dalan metu kanggo aku, mesthi bakal ditangkep!' — banjur ngrusak kabeh ing kiwa, tengen, lan tengah. Utawa kaya nalika perang, nalika amunisi entek, prajurit narik bayonet utawa pedhang, nyerbu ing peperangan lan — apa wae sing kelakon! 'Kita bakal mati waé,' ujare. 'Mula ayo padha matèni mungsuh sak akèh-akèhé sing bisa!' Donya iki kobong! Apa kowé nyadari iki? Godaan sing nggegirisi wis mudhun marang kita. Setan wis nyulut geni kaya ngono nganti sanajan kabèh petugas pemadam kebakaran padha kumpul, ora bakal bisa mateni. Geni rohani — ora ana sing luput. Sing isih ana mung ndedonga supaya Gusti nylametake kita.

⁵ Mazmur 110:10.

⁶ Pankinia (Basa Yunani: πάντες ἀπὸ κοινού – kabèh bebarengan, bareng-bareng) – sawijining tugas sing dilakoni kabèh warga biara utawa skete. (Sabanjuré, cathetan saka penerbit Yunani diwènèhaké tanpa referensi.)

⁷ Delengen Wahyu 12:12.

Amarga nalika ana geni gedhe kobong lan para pemadam geni ora bisa apa-apa maneh, wong-wong kepeksa nyuwun marang Gusti supaya paring udan deres kanggo mateni kobongan. Mangkono uga karo geni rohani sing dipadakake setan iki—sing dibutuhake mung ndedonga supaya Gusti paring pitulungan.

Kabèh donya saiki lagi ngarah marang siji bab: ambruk total. Kowe ora bisa ngomong, 'Ana jendhela sing rada rusak utawa barang liya ing omah; ayo tak ndandani.' Omahé kabèh wis ambruk. Donya wis dadi désa sing rusak. Kahanan wis metu saka kendali. Saiki kabèh gumantung marang Gusti apa sing bakal ditindakake. Saiki gumantung marang Gusti sing bakal tumindak: kadhang nganggo obeng, kadhang nganggo wortel, kadhang nganggo tongkat, kanggo ndandani kabèh iki. Donya iki kena borok; wis kuning lan meh njeblug, nanging durung mateng. Kejahatan lagi mateng, kaya sing kelakon biyen ing Yerikho,⁸ sing kudu dibersihaké, diparingi 'disinfeksi.'

Kepiye manungsa nandhang sangsara

Sangsara manungsa ora ana enteke. Kebusukan nyebar — kulawarga sakabehe, wong diwasa, bocah... Saben dina atiku getihen. Umume omah kebak kerusuhan, kegelisahan, lan rasa kuwatir. Mung ing omah-omah sing wong urip manut kersaning Gusti sing tentrem. Nanging ing omah-omah liyane — ana pegatan ing kéné, kebangkrutan ing kono, lara ing sawetara panggonan, kacilakan ing panggonan liya; sawetara nggunakake obat psikotropik, liyane narkotika... Jiwa-jiwa sengsara: ana sing nandhang luwih abot, ana sing luwih entheng, nanging saben wong nduwé lara ati. Apamanèh saiki — ora ana gawéan, utang, lan sangsara; bank-bank nyepet saben sepeser pungkasan saka wong-wong, pangusiran saka omah — sangsara banget! Lan iki dudu mung prakara sedina utawa rong dina! Sanajan ana siji utawa loro bocah sing tahan banting ing kulawarga kaya ngono, dheweke uga lara amarga kahanan iki. Yen wong-wong ing akèh kulawarga kaya ngono bisa nemokake, sanajan mung sedina, rasa ora prihatin kaya para biksu, kuwi bakal dadi Paskah paling apik kanggo dheweke.

Pira tragisé donya iki! Yen kowe nandhang sangsara lan kuwatir babagan wong liya tinimbang awakmu dhéwé, kabèh donya dadi cetha kaya sinar-X, padhang déning sinar rohani. Nalika aku ndedonga, asring aku weruh bocah-bocah cilik — bocah-bocah miskin — liwat ing ngarepku kanthi sedhih lan nyuwun pitulungan marang Gusti. Keluargane padha ngadhepi masalah lan kesulitan, mula ibune ngajak padha ndedonga — nyuwun pitulungan marang Gusti. Padha 'nyetel ing frekuensi sing padha', lan kuwi carane kita komunikasi karo dheweke.

Keamanan lan Kerentanan

Donya saiki dilindhungi dening macem-macem 'pengaman', nanging amarga adoh saka Kristus, donya iki pancen ora duwe pertahanan. Ora ana jaman liya sing tau ngalami kahanan tanpa pangayoman kaya sing dirasakake wong-wong saiki. Lan, amarga pangayoman manungsa ora mbantu, padha mlayu menyang prau Gréja supaya krasa aman sacara rohani, amarga padha weruh yèn prau donya wis karam. Nanging, yen padha weruh yèn banyu uga mlebu ing kapal Gréja, lan wong-wong ing njero kapal padha kesusu karo semangat donya iki, déné Roh Suci ora ana, mula wong-wong bakal kelangan pangarep-arep kabèh, amarga sawisé kuwi ora ana manèh sing bisa dicekel.

Donya iki nandhang sangsara, binasa, lan sayangé kabèh manungsa kapaksa urip ing tengahing sangsara donya iki. Akèh sing ngrasakaké rasa ditinggal lan diabaikan sing jero — utamané saiki — lan ngrasakaké ing endi-endi. Wong-wong ora nduwé apa-apa sing bisa dicekel. Kaya paribasan kandha: 'Wong sing lagi klelep bakal nyekel jerami,' tegesé wong sing lagi klelep nggoleki apa waé sing bisa dicekel, kaya arep nylametaké dhéwé. Kapalé lagi tenggelam, lan ana wong sing kepéngin nylametaké

⁸ Delengen Yosua 6:23.

dhéwé nyoba nyekel tiang kapal. Dhèwèké ora mikir yèn tiang kapal kuwi bakal tenggelam bareng karo kapal. Dheweke nyekel tiang layar lan malah tenggelam luwih cepet. Maksudku, wong-wong padha nggoleki sandhangan, prelu sing bisa dicekel. Lan yen iman kanggo nyandhak kuwi ora ana, yen durung cukup percaya marang Gusti supaya ngandelake Panjenengané sakabehe, mula dheweke ora bisa uwal saka sangsara. Ngandelake Gusti iku bab sing agung.

Taun-taun sing saiki kita alami iki pancen angel banget lan mbebayani, nanging ing pungkasané Kristus bakal menang. Kowé bakal weruh sepira ajiné wong marang Gréja—yen kita [Kristen] urip kanthi bener. Wong-wong bakal nyadari yèn ora ana kabecikan sing bakal metu saka kahanan kuwi. Para politikus wis nyadari yèn yèn ana sing bisa nulungi wong ing donya sing wis dadi omahé wong edan, ya iku umat Gréja. Ya, aja kaget! Pimpinan politik kita wis ngakoni kakuwatané sing ora ana gunané lan banjur nyerah. Nalika semana, sawetara politisi teka menyang selku lan kandha: "Para biksu kudu metu menyang donya kanggo mratelakake lan maringi pencerahan marang wong-wong. Ora ana dalan liya." Pira taun kang angel iki!... Yen kowe ngerti sepira adoh kita wis tekan lan apa sing ngenteni ing ngarep kita!...

Pencarian Warga

— Ing sawijining mangsa adhem, wolu puluh wong teka ing kalivaku — [wong-wong saka macem-macem latar] saka mahasiswa nganti sutradara teater. Kanthi luh ing mripaté, wong-wong mau njaluk marang aku apa padha bisa... sinau teologi! Kahanan donya iki edan. Kabeh wong padha nggoleki apa-apa, nanging akèh sing ora ngerti apa. Sawetara nggoleki kabeneran ing pusat hiburan, dene liyane kepengin nemokake Kristus kanthi ngrungokake musik edan...

— Bener, Geronda, petualangan apa sing digoleki wong-wong kuwi! Akeh banget wong sing teka marang sampeyan, padha ngadeg pirang-pirang jam, ngenteni giliran kanggo ketemu sampeyan.

— Kuwi uga salah siji pratandha jaman — wong padha golek pitulungan [malah] saka kasangsaranku. Aku ora weruh apa-apa sing apik ing diriku lan gumun: apa sing digoleki wong-wong saka aku nganti padha kesusu nyedhak aku kaya ngono? Sakjane, sapa aku iki? Semangka sing dikuliti timun. Lan saiki, wong-wong malah mangan labu tinimbang semangka, merga kulité katon kaya kulit semangka. Wong-wong lelungan adoh-adoh saka sak liyané donya kanggo ndeleng aku, lan ora ngerti tenan apa bakal ketemu aku ing kana utawa ora. Lan kepiye rasaku? Ing siji sisih aku muak karo awakku dhéwé, nanging ing sisih liyané—aku uga lara atiné kanggo wong-wong iki. Apa sing wis kelakon iki! Donya iki wis mudhun banget! Nabi Yesaya kandha yèn bakal ana wektu nalika wong-wong nemokake siji priya sing nganggo jubah lan kandha marang dhèwèké: 'Ayo, kita gawé kowé dadi raja.'⁹ Mugi Gusti maringi welas asih marang kita!

Santo Arsenius saka Kapadokia maca Mazmur kaping 28 babagan wong-wong sing ngadhepi bebaya ing segara. Lan nalika aku maca iku, aku kandha: 'Gusti Allah, mesthi malah daratan garing—yaiku saindenging donya—wis dadi luwih mbebayani tinimbang segara! Wong-wong lagi klelep rohani ing donya.' Nalika ana wong-wong sing teka marang aku sing wis kelangan iman marang urip, aku maca Mazmur kaping sangang puluh telu lan kaping telung puluh enem kanggo wong-wong mau: '*Gusti Allah iku Gusti Pangeran pangembalian; Gusti Allah iku Gusti Pangeran pangembalian; Panjenengané ora nindakake sing ora adil. Munggaha, ya Hakim bumi; wenehana balasan marang wong sombong... 'Bangsa Panjenengan, ya Gusti, wis diendhekaké, lan pusaka Panjenengan dianggep remeh... Lan Gusti iku pangayoman kula, lan Gusti Allah kula panyengkuyung pangarep-arep kula...*'

⁹ Delengen Yesaya 3:6.

Gusti. Mula, pitulungan rohani ora nemu tanggepan ing sajroning manungsa dhéwé; ora bisa nggayuh pamahaman bebarengan karo wong-wong mau.

Aku tansah nyuwun marang Gusti supaya nglairaké wong-wong sing lurus, wong Kristen, ing donya, supaya padha bisa nulungi wong liya. Mugi Gusti paring umur dawa marang wong Kristen kaya ngono. Ayo padha ndedonga supaya Gusti maringi padhang marang donya lan supaya muncul wong-wong anyar — ora kaya wong-wong sing saiki ngrusak donya, nanging wong-wong anyar sing suci. Ayo padha nyuwun marang Gusti supaya munculé Maccabees anyar.¹⁰ Para mudha bisa uga kurang pengalaman, nanging padha bébas saka tipu daya lan licik.

Ayo padha nyuwun marang Gusti supaya padhang ora mung kanggo wong-wong sing kalebu Gréja, nanging uga kanggo para panguwasa, supaya padha wedi marang Gusti lan bisa ngucapake tembung kabijaksanaan. Wong sing nduwèni kuwasa bisa ngganti kahanan donya mung kanthi kedhip mripat nganggo siji tembung sing padhang, déné mung siji tembung bodho bisa ngrusak sak nagara. Keputusan sing apik iku berkah tumrap donya, dene keputusan sing ala iku bencana tumrap donya. Kasangsaran manungsa ora mung dumunung ing kabutuhan materi, utawa mung amarga ora ana pangan lan ngalami kekurangan. Kasangsaran rohani luwih nggegirisi. Pandonga bakal dadi pitulungan gedhe supaya Kristus maringi cahya sethithik marang manungsa. Sakjane, mangkene Kristus tumindak: Panjenengané njupuk obeng, ngencengaké sekrup yen perlu, ngendolaké sekrup yen perlu — lan kabèh dadi tertata; nyenengaké dipandeng — kabèh pas ing panggonané. Nalika Gusti maringi pencerahan marang wong-wong tartamtu, ala dhéwé alon-alon kelangan daya tarik lan ora ana sing gelem mèlu. Amarga dudu Gusti sing ngrusakake sing ala—ora, iku ngrusakake awake dhewe. Wektu bakal teka nalika kabèh bakal dadi pas ing panggonane. Aku bisa weruh yen akeh wong ing jabatan dhuwur sing ngerti apa sing kedadeyan; iku gawe lara atine, lan padha perang nglawan sing ala. Kabèh iki maringi aku kabungahan sing khusus.

Ing jaman kita, ana kurangé tuladha sing urip

— Geronda, kenapa Santo Siril saka Yerusalem kandha yèn para martir ing jaman pungkasan bakal '*luwih agung tinimbang kabèh martir*'?¹¹

— Amarga biyèn ana akèh pahlawan [ing roh]. Nanging ing jaman kita saiki kurang tuladha sing urip; aku saiki ngomong sacara umum babagan Gréja lan monastisisme. Ing jaman saiki, tembung lan buku saya akèh, nanging pengalaman nyata saya suda. Kita mung ngagumi para askét suci ing Gréja kita, tanpa nyadari sepira aboté pakaryané. Kanggo mangertèni iki, kita kudu nyoba dhéwé; kita kudu tresna marang para wali lan, saka katresnan marang wong-wong mau¹², ngupaya dadi kaya wong-wong mau. Mesthi wae, Gusti Allah sing Maha Apik bakal nimbang kahanan jaman kita lan kahanan ing ngendi kita urip, lan bakal ngadili kita manut kahanan kasebut. Lan yen kita nindakake sanajan pakaryan cilik, kita bakal diparingi mahkota kamulyan sing luwih gedhe tinimbang wong Kristen jaman biyen.

Ing jaman biyen ana semangat pangorbanan dhiri. Kabèh padha ngupaya niru apa sing becik. Mula saka iku, ala lan kelesuan ora bisa menang. Ana akèh kabecikan, ana semangat pangorbanan dhiri, mula wong sing males ora bisa terus-terusan males. Wong-wong mau kabawa arus kabecikan umum. Aku

¹⁰ Gelar 'Maccabeus' (kang kamungkinan artiné 'sing nggebuk mungsuh') diwènèhaké marang pamimpin pambrontakan Yahudi (166 SM), Yudas, lan para penerusé. Pemberontakan iki ditujokake marang Antiochus IV Epiphanes, pamimpin dinasti Seleukia. Para Maccabees perang tanpa pamrih kanggo iman para leluhure lan kamardikan politik Israel (delengen Kitab-Kitab Maccabees).

¹¹ "Para martir ing dina-dina pungkasan bakal luwih agung tinimbang para martir kapisan." *St. Cyril saka Yerusalem*. Homili, Homili kaping 15. Moskow, 1855. kaca 261.

¹² Philotimo (Basa Yunani: φιλότιμο) – ora ana tembung sing padha kanggo tembung iki ing basa Rusia modhèren. Sacara umum, tembung iki bisa diartèkaké minangka luhuring ati, watak kang seneng ngorbanaké dhiri, utawa ora nggatekaké barang-barang donya nalika ngupaya cita-cita rohani utawa moral. Tembung iki kerep muncul ing tulisan-tulisan Bapa Paisios, sing negesaké wigatiné philotimo ing urip rohani. – *Cathetan juru basa*.

kelingan sepisan ing Thessaloniki, kita padha ngenteni lampu lalu lintas ganti supaya bisa nyebrang dalan. Lampu ijo murub, wong-wong padha obah, lan aku krasa digawa bareng karo wong liya. Sing kudu tak lakoni mung terus nyelehake sikil siji sawise sijine lan mlaku menyang sebrang dalan. Sing tak maksud yaiku yen kabeh wong padha mlaku ing arah sing padha, angel kanggo siji wong ora melu arus — sanajan dheweke ora kepengin. Wong liya nyeret dheweke, nggawa bebarengan. Saiki, yen ana wong sing kepengin urip jujur lan rohani, ora ana panggonané ing donya; dhèwèké bakal ngalami urip sing angel. Lan yen ora ati-ati, dhèwèké bakal miwiti mluncur mudhun; arus donya bakal nglimpungkaké dhèwèké.

Ing jaman biyen, kabecikan akèh, kabajikan akèh; ana akèh tuladha becik, lan ala kabèh katutupi déning kabecikan. Sawetara tumindak ala sing ana ing donya utawa ing biara ora dadi perhatian lan ora nglarani wong liya. Nanging saiki kepiye? Ana akèh tuladha ala, déné kabecikan sing sithik isih ana ora dihargai babar pisan. Kanthi tembung liya, saiki kedadéyané kebalikané: kabecikan sing sithik kababawa déning akèh kabecikan ala, lan kabecikan ala sing nguwasani.

Yen ana siji utawa sawetara wong nduwé semangat pangabdian, iku dadi pitulungan gedhé kanggo wong liya. Amarga yèn ana wong sing maju sacara rohani, paedahé ora mung kanggo dhèwèké dhéwé, nanging uga kanggo wong-wong sing nyekseni. Kahanan sing padha uga kelakon marang wong sing kendho—dheweke bakal ngaruhi wong liya. Lan yen siji wong, banjur sijiné, dadi kendho, alon-alon, kanthi cara sing ora ketok, ora ana bab becik sing isih ana ing sakupenge. Mula saka iku, ing tengah-tengah kahanan kendho sing nyebar, semangat pangorbanan dhiri iku penting banget. Kita kudu banget waspada ing bab iki, amarga wong-wong saiki, sayangé, wis tekan titik nganti padha nglulusaké undang-undang sing nyengkuyung kelonggaran lan kebebasan seksual. Malah wong-wong sing nglakoni urip tapa brata uga kapeksa manut paugeran kuwi. Mula saka iku, wong-wong sing nglakoni urip tapa brata ora mung kudu nolak pangaribawa roh donya, nanging uga kudu ora mbandhingake awake dhewe karo wong-wong ing donya iki.¹³ Kanthi mbandhingake awake dhewe karo wong donya, wong Kristen wiwit nganggep awake dhewe kaya wong suci lan dadi puas dhéwé; pungkasané malah dadi luwih ala tinimbang wong sing dadi bandhingané. Wong suci, dudu wong donya, sing kudu dadi tuladha ing urip rohani. Bakal apik yen nindakake latihan ing ngisor iki kanggo saben kabecikan: golek wong suci sing misuwur amarga kabecikan kuwi, banjur maca crita uripe kanthi teliti. Banjur wong bakal weruh yen durung ana apa-apa sing wis ditindakake, lan bakal nerusake urip rohani kanthi andhap asor. Para pelari ing stadion ora ndeleng mburi kanggo ndeleng ing endi sing ketinggalan. Amarga yen padha ndelok wong-wong sing ana ing mburi, dheweke dhewe bakal dadi sing paling mburi. Yen aku ngupaya niru wong-wong sing unggul, nuraniku dadi resik. Nanging nalika aku ndelok wong-wong sing ketinggalan, aku nemokake alesan kanggo diriku, mbenerake awake dhewe kanthi alesan yen dibandhingake karo kaluputane wong-wong mau, kaluputanku dhewe cilik. Aku nglipur atiku kanthi pikiran yen ana wong sing kahanane luwih parah tinimbang aku. Kanthi mangkono, aku mateni swara nuraniku, utawa luwih tepaté, aku nggawe atiku dadi kaku, kaya ditutupi lapisan gips.

Gampang golek dalan licin lan ngglincir mudhun

— 'Nanging kenapa, Geronda, kita angel banget nindakake kabecikan, nanging gampang banget tiba ing ala?'

— Amarga, nalika nerangake nindakake kabecikan, wong kudu kerja keras lan ngupaya dhewe, sepisanan lan paling utama, dene nalika nerangake ala, setan sing nulungi wong. Luwih maneh, wong

¹³ Tembung "κοσμικός" ing tulisan-tulisan Sang Sepuh Paissios, lan ing basa Yunani sacara umum, biasane ateges 'wong sing ora kalebu Gréja, utawa sing kalebu mung saka jenengé'. Ing teks iki, tembung iki biasane diterjemahake dadi 'wong donya' utawa 'wong ing donya iki', dene tembung 'awam' cocog karo tembung Yunani λαϊκός, sing ateges wong Kristen sing sadar sing urip ing donya. – *Cathetan penerjemah*.

ora niru kabecikan, lan uga ora nduwe pikiran becik dhewe. Aku asring menehi conto marang umat awam kaya ngene. Ayo dianggep aku duwe mobil. Aku banjur mikir: 'Kanggo apa aku butuh iki? Kancaku sing uga duwe mobil isa nganter aku yen aku kudu ngurus urusan. Yen perlu, aku isa numpak taksi. Luwih becik aku nyerahake mobil iki marang kancaku, bapak sing nduwé akèh anak, supaya dhèwèké bisa nggawa anak-anaké sing mlarat metu saka kutha menyang biara, ngaso lan mbalèkaké kekuwatané." Mula, yèn aku maringi mobil iki marang wong liya, ora ana sing bakal niru tuladha aku. Nanging, yen aku ngganti mobilku—merek sing padha karo mobilmu—kanggo mobil sing luwih apik, banjur kowe bakal weruh, kowe ora bakal turu sak wengi, nyoba golek cara kanggo ngganti mobilmu karo mobil liyane sing luwih apik, kaya mobilku. Malah ora bakal mlebu ing pikiranmu yen mobil sing saiki kowe duwé uga wis apik. Ing kahanan kaya ngono, kowe bakal kandha: 'Aku bakal adol barang, utang, nanging aku bakal tak tukar mobilku.' Nanging ing kasus kapisan, kosok baline, ora ana sing bakal niru tuladaku; ora ana sing bakal kandha: 'Ngapa aku butuh mobil iki? Luwih becik tak wenchake marang wong sing pancen butuh!' Wong-wong malah bisa kandha yèn aku wis edan.

Wong gampang kapengaruh dening ala. Ing jero ati, padha ngenali kabecikan; iku ngajeni marang kabecikan. Nanging, padha gampang kapengaruh dening ala lan kabawa dening iku, amarga ala diparingi bahan bakar dening¹⁴ Tungalashka.¹⁵ Gampang golek 'kesenangan manis'—tenan, si godha ora nindakake apa-apa kajaba nyurung makhluk-makhluké Gusti Allah menyang kesenangan iki. Nanging Kristus tumindak kanthi kabecikan sing paling luhur. 'Iki apik,' pangandikane, '*yèn ana sing kepengin ngetutake Aku...*'¹⁶ Panjenengané ora maksa sapa waé supaya teka marang Panjenengané; Panjenengané ora ngendika: 'Ayo, maju menyang Aku!' Setan iku ora jujur. Dhèwèké ngiket wong tangan lan sikilé supaya bisa digawa menyang endi waé miturut kersané. Nanging Gusti ngajeni kamardikan manungsa. Panjenengané nggawé manungsa ora dadi abdi, nanging dadi putra. Panjenengané wis ngerti yèn Kejatuhan bakal kelakon, nanging sanadyan mangkono, Panjenengané ora nggawe manungsa dadi abdi Panjenengané. Panjenengané milih mudhun, dadi inkarnasi, nampa salib lan kanthi mangkono nylametaké umat manungsa. Gusti Allah wis maringi manungsa kamardikan. Senadyan setan bisa nggunakake kamardikan iku kanggo akèh kabecikan, kamardikan sing diparingake marang manungsa maringi kasempatan sing becik kanggo diuji. Cetha apa sing ditindakake wong saka jeroné atiné [lan apa sing ora ditindakake]. Lan nalika ana wong kang kebak katresnan marang dhiré dhéwé, kuwi banget katon.

Gusti ora ninggalake kita marang nasib kita

Wong-wong, nalika nemokake awake dhewe ana ing kahanan sing [nggegirisi] kaya ngene saiki, padha nindakake apa wae sing cocog karo karepe. Sawetara urip nganggo pil, liyane nganggo narkoba. Kadhangkala, telu utawa papat jiwa sing kesasar ngedegake agama anyar. Nanging ana relatif sithik kejahatan, kacilakan, utawa kekejeman. Gusti Allah nulungi manungsa. Aku kelingan biyen ana wong enom mlebu omahku lan takon, 'Hei, kowe duwe gitar?' Dheweke ora mung ngrokok ganja, ora mung ngobrol tanpa takon apa ana sing kepengin ngrungokake, nanging ora — dheweke uga kepengin gitar! Liyane kesel urip lan kepengin bunuh diri, utawa, sawisé nindakake tumindak ala, nyebabake rusuh gedhé. Kita ora ngomongaké babagan wong sing kepinginan kaya ngono muncul minangka pikiran ngina agama lan banjur mbuwangé. Saiki kita ngomongaké babagan wong sing kesel urip lan ora ngerti apa sing kudu ditindakake. Ana salah siji wong kaya ngono kandha marang aku: 'Aku kepengin koran

¹⁴ 'Kanonarch', yaiku wong sing maringi saran apa sing kudu ditindakake. Saka tembung 'kanonarch' – sawijining pamaca sing, sajrone ibadah ilahi, ngumumake apa sing kudu dinyanyikake déning paduan swara.

¹⁵ Tungalashka (Yunani: τῆς ἀλάττης) – iki julukan sing diwènèhaké Sang Sepuh marang setan.

¹⁶ Mat. 16:24.

nulis yèn aku iku pahlawan.' Wong-wong kaya ngono kuwi sing digunakaké wong liya kanggo nggayuh tujuwan ala. Nanging — syukur marang Gusti! — saktenané ala sing kelakon ora pati akèh.

Sanadyan kita sing nyebabake kahanan iki, Gusti ora nyerahake kita marang nasib. Gusti ngreksa donya saiki kanthi loro tangan, dene jaman biyen mung nganggo siji tangan. Saiki, nalika wong kapepet dening akèh bebaya, Gusti ngreksa wong mau, kaya ibu sing ngreksa anak sing lagi sinau mlaku. Saiki, Kristus, Ibune Gusti sing Maha Suci, lan para wali luwih mbantu kita tinimbang jaman biyen, nanging kita ora nyadari. Lan kepiye kahanane donya iki yen ora ana pitulungan iki!...

Akèh wong ana ing kahanan sing medeni yèn dipikiraké. Ana sing mabuk, ana sing kuciwa karo urip, pikirané sing katelu kekeruhan, lan sing kaping papat disiksa déning lara lan kasangsaran amarga ora bisa turu. Nanging kowe weruh kabèh wong kuwi nyopir mobil, numpak motor, nindakake pakaryan sing mbebayani, lan ngoperasikake mesin sing mbebayani. Apa pancèn kabèh wong kuwi ana ing kahanan sing pantes kanggo nindakake kuwi? Pira wong sing wis suwe bisa cilaka! Gusti Allah nglindhungi kita, nanging kita ora nyadari...

Aku kelingan kepiye, ing jaman biyen, wong tuwa kita lunga menyang sawah kanggo nyambut gawe lan ninggalake kita ing pangreksan tangga teparo. Kita biyen dolanan bareng anak-anake dheweke. Ing jaman kuwi, bocah-bocah padha seimbang. Tetanggan mung nyawang kita sakedhap-sakedhap nalika dheweke isih ngerjakake pagawéan omah, lan kita dolanan meneng bae. Kaya mangkono, Kristus, Sang Ibu Allah lan para wali biyèn mung ngawasi donya. Nanging saiki, Kristus, Sang Ibu Allah lan para wali tansah nyekel siji wong ing panggonan tartamtu utawa nyegah wong liya saka apa waé, amarga wong-wong saiki ora seimbang. Prekara-prekara sing kedadeyan saiki—mugi Gusti ora kersa!... Iku kaya ibu sing nduwé anak-anak sing angel: siji rada bodho, sijiné rada nakal, lan sijiné manèh ora nurut... Dadi kono dheweke ngawasi bocah-bocah mau: anaké dhéwé lan anaké tangga teparo uga. Ana siji sing munggah kakehan lan meh tiba, sijiné nyekel piso lan arep motong gulu dhéwé, lan sijiné manèh lagi siyap nyilakaké wong papat. Ibué ora bisa santai, ora turu sedhela, ngawasi bocah-bocah mau, nanging bocah-bocahé ora ngerti kuwatiré. Kaya mangkono, donya ora nyadari yèn Gusti Allah lagi nulungi. Yen Gusti Allah ora nulungi, karo kabèh teknologi modhèrn sing mbebayani, donya wis suwé rusak kabèh. Nanging [begja] kita nduwèni panglindhungi: Bapak kita—Gusti Allah, Ibu kita—Ibu Paling Suci saka Gusti Allah, lan sedulur kita—para wali lan malaikat.

Sepira gedhene sengitné setan marang umat manungsa! Sepira kuwat kersané mungsuh kanggo ngrusak kita! Nanging kita malah lali sapa sing dadi mungsuh sing kita perangké. Yen kowé ngerti pinten kaping setan wis ngiket bumi nganggo buntuté, nyoba ngrusakké! Nanging Gusti ora maringi dhèwèké nindakake kuwi; Gusti ngalang-alangi rencanané. Gusti ngasilaké kabecikan sanajan saka kajahatan sing digayuhaké setan; Panjenengané ngasilaké kabecikan ageng saka kajahatan. Setan saiki lagi ngolah lemah, nanging Kristus sing bakal pungkasané nyebar wiji ing kono.

Pikirna iki: amarga Gusti sing Maha Apik ora nate ngidini cobaan gedhe lumaku luwih saka telung generasi. Panjenengané tansah ninggalake wiji pangarep-arep. Sadurunge panangkepan Babilonia, wong Israel ndhelikake geni saka kurban pungkasané ing sumur kosong, supaya mengko bisa nyulut geni saka kono kanggo kurban anyar. Lan pancen — pitung puluh taun sawisé, nalika padha bali saka pangasingan, geni kanggo kurban pisanan dinyalakaké saka apa sing ditemokaké ing sumur.¹⁷ Ing wektu angel, ora kabèh wong kapincut marang ala. Gusti Allah ngreksa ragi kanggo generasi sabanjure. Komunis padha nolak suwene pitung dasawarsa lan tahan pitung dasawarsa — pas telung generasi. Nanging Zionis, sanajan wis nolak pirang-pirang taun, ora bakal tahan malah pitung taun.

¹⁷ Delengen 2 Makkabeus 1:19–22.

Wektu kang angel bakal teka

Gusti saiki ngidini ana geger gedhe sing bakal kelakon. Wektu kang angel ana ing ngarep. Cobaan ageng ngenteni kita. Ayo padha nganggep iki kanthi serius lan miwiti urip kanthi rohani. Kahanan meksa kita, lan bakal terus meksa kita, kanggo makarya sacara rohani. Nanging, pakaryan rohani iki mung bakal ana gunané yèn kita nindakake kanthi kabungahan, kanthi karsa dhéwé, lan ora amarga kita kapaksa déning sedhih. Akeh wong suci mesthi bakal nyuwun urip ing jaman kita supaya bisa nindakake kabecikan.

Aku bungah nalika ana wong ngancem aku amarga ora meneng lan ngalang-alangi rencanane. Nalika bengi, aku krungu ana wong mlumpat pager mlebu pekarangan kaliva, atiku wiwit nggebuk karo kabungahan sing manis. Nanging nalika para tamu bengi takon, 'Ana telegram teka; ndedonga kanggo si anu sing lagi lara!' — banjur aku kandha marang awaké dhéwé: 'Ah, ya iku to! Kayane aku gagal manèh!..' Aku ngomong kaya ngono dudu amarga aku kesel urip, nanging amarga aku bungah karo pangarep-arep mati kanggo Kristus. Mula saka iku, ayo padha bungah amarga kasempatan sing becik banget iki wis teka dina iki. Ganjaran gedhé ngentèni wong-wong sing kepéngin mati syahid.

Ing jaman biyen, nalika perang meletus, wong bakal lunga perang nglawan mungsuh, mbela Tanah Air lan bangsane. Saiki kita mlebu ing peperangan ora kanggo mbela Tanah Air. Kita mlebu ing peperangan ora kanggo nyegah wong biadab supaya ora ngobong omah-omah kita, nyiksa sedulur wadon kita, lan ngremehake kita. Kita ora nglakoni perang kanggo kapentingan nasional utawa ideologi apa wae. Saiki kita perang ana ing sisih Kristus utawa ing sisih setan. Sapa sing ana ing sisih endi — imbalan kekuwatan wis cetha banget. Nalika jaman pendudukan, kowe dadi pahlawan yen ora nyapa wong Jerman. Saiki kowe dadi pahlawan yen ora nyapa setan.

Kanthi cara apa waé, kita bakal nyekseni prastawa sing nggegirisi. Pertempuran rohani bakal kelakon. Para wali bakal luwih disucèkaké, déné sing ora suci bakal dadi luwih jahat.¹⁸ Badai ngenteni kita, lan perjuangan kita mbutuhake rega, amarga saiki mungsuh kita dudu Ali Pasha, dudu Hitler, dudu Mussolini, nanging setan dhewe. Lan mulane ganjaran kita bakal saka swarga.

Mugi Gusti Allah, minangka Gusti Allah ingkang Maha Geti, ngganti ala dados becik. Amin.

Bagéan 1. Bab dosa lan setan

"Urip adoh saka Yesus sing manis, kita ngombe saka cangkir kang pait"

Bab 1. Bab dosa sing wis dadi modis

— Geronda, kita krungu kowe ngandhani wong yèn bakal ana perang. Apa kuwi bener?

— Aku ora ngomong apa-apa, nanging wong-wong ngomong apa waé sing cocog karo selerané. Lan sanajan aku ngerti apa-apa — sapa sing bakal tak critakaké?..

— Perang, Geronda, iku pancen kabarbaran!...

— Yen wong-wong durung 'ngolah' dosa, mesthi ora bakal tekan tingkat kebarbaran kaya ngene. Nanging ana kebarbaran sing luwih gedhé, yaiku bencana moral. Wong-wong padha rusak ing roh lan

¹⁸ Delengen Wahyu 22:11.

ing badan. Ana wong siji kandha marang aku: 'Wong-wong wis nyebut Athena alas, nanging delengen— ora ana siji waé sing ninggalake alas iki.' Kabeh padha kandha, 'Hutan!' — banjur padha ngluber menyang hutan iki." Képiye wong-wong iki saiki! Kanggo kahanan kéwan. Kowé ngerti carané kéwan: dhisik mlebu kandhang, mbuwang tinja, ngompol; banjur pupuké wiwit bosok lan ngglidhu, lan kéwan-kéwan krasa anget. Padha seneng ing kandhang lan ora péngin metu. Sing tak maksud yaiku manungsa uga ngrasakake 'kehangatan' dosa lan ora kepengin lunga. Padha bisa nyium ambune sing mambu, nanging ora gelem ninggalake kehangatan kuwi. Yen ana wong anyar mlebu kandhang, dheweke ora bakal bisa tahan ambune. Nanging wong liya wis biasa; dheweke manggon ing kandhang terus-terusan, lan ambune ora ngganggu dheweke.

— Lan sawetara, Geronda, mbenerake awake dhewe kanthi ngomong yen urip dosa kaya ngono ora diwiwiti ing jaman kita. 'Delengen,' ujure, 'apa sing kelakon ing Roma kuna!..'

— Ya, nanging ing Roma wong-wong nyembah arca; padha wong pagan. Lan Rasul Paulus [ing Suraté marang wong Roma] ngandika marang wong pagan sing wis nampa Baptisan Suci nanging durung ninggalaké kabiasaan ala.¹⁹ Kita ora kena njupuk minangka conto tumindak-tumindak sing nuduhaké kemerosotan moral paling parah saka saben jaman. Saiki, dosa wis digawe modis. Coba pikir — kita iki wong Ortodoks, nanging delengen apa sing wis kelakon marang kita! Lan babagan bangsa-bangsa liya, ora ana gunané nyebut-nyebut... Nanging sing paling parah yaiku wong-wong saiki, sawise padha kesengsem marang dosa lan nalika weruh ana wong sing ora manut arus, ora nindakake dosa, lan nduweni sithik ketakwaan, padha nyebut wong iku mundur utawa reaksioner. Wong-wong kaya ngono keganggu amarga ana wong sing ora nindakake dosa. Padha nganggep dosa iku kemajuan. Lan kuwi sing paling awon saka kabèh. Yen wong modhèren sing urip ing dosa paling ora ngakoni yèn padha urip kanthi berdosa, Gusti Allah mesthi bakal paring welas asih marang wong-wong mau. Nanging padha mbeneraké sing ora bisa dibeneraké lan muji-muji dosa. Lan nganggep dosa minangka kemajuan lan ngaku manawa moralitas wis ketinggalan jaman iku, saliyané liya-liyané, minangka blasphemia paling nggegirisi marang Roh Suci. Mula, yen ana wong, nalika urip ing donya, ngupaya njaga uripe supaya suci, iki duwé rega gedhé. Ganeman ageng ngenteni wong-wong kaya ngono.

Ing jaman biyen, wong sing rusak akhlak utawa wong mabuk ora bakal wani metu menyang pasar, amarga wong-wong mesthi bakal ngolok-oloki. Lan yen ana wanita sing gampang gonta-ganti pasangan, dheweke bakal wedi metu saka omah. Lan, bisa diomongake, kahanan kaya ngono dadi semacam kekuwatan sing nahan dosa. Nanging saiki, yen ana wong urip kanthi leres—umpamane, yen ana cah wadon enom urip kanthi taat—wong padha kandha marang dheweke: 'Apa dheweke tiba saka rembulan utawa piye?' Lan umume, ing jaman biyen, yen wong donya nindakake dosa, dheweke—jiwa sengsara—bakal ngrasakake abote dosane lan dadi luwih andhap asor. Wong-wong kuwi ora ngolok-olok wong sing urip rohani; malah padha ngajeni. Nanging ing jaman saiki, wong sing nindakake dosa ora kroso salah. Uga ora ngajeni wong liya. Kabeh wis diratakake. Yen ana wong sing ora urip donya, wong sing nindakake dosa malah ngguyoni.

Nuranié wong-wong ngukum dhèwèké

Prancis dudu mung negara berkembang sembarangan; negara iki luwih maju tinimbang akèh negara liya. Nanging, ing sawetara taun pungkasan, ana²⁰ ewu wong Prancis sing wis mlebu agama Islam. Napa? Amarga dosa wis dadi tren ing antarané wong-wong mau, nanging nuraniné nyalahké lan padha kepengin nyenengaké. Wong Yunani kuna, sing kepengin mbenerake napsune, nggawe rolas dewa kanggo awake dhewe. Kaya mangkono, wong Prancis uga nggoleki agama sing bisa mbenerake napsune, supaya masalah iki ora ngganggu maneh. Islam, bisa diarani, pas tenan kanggo wong-wong

¹⁹ Delengen Roma 1:24–32.

²⁰ Diarakaké ing November 1988.

mau: kowe bisa nduwé pirang-pirang garwa sak karepmu, lan ing akhirat iman iki njanjèkaké pasokan pilaf tanpa entèk-entèk, krim asam sing akèh banget, lan segara madu sing sejati. Lan yen wong sing wis seda diadusi nganggo banyu anget sawisé seda, dhèwèké dianggep wis resik saka dosané—pira waé jumlahé. Dhèwèké lunga marang Allah kanthi resik! Apa manèh sing dikarepake? Kabeh iki gampang banget! Nanging wong Prancis ora bakal nemu tentrem. Padha ngidam tentrem ing ati, nanging ora bakal nemokaké, amarga ora ana panyengkuyung kanggo napsuné.

Apa waé sing digawé manungsa, apa waé kekejeman sing didhelikaké — tetep waé ora nemokaké tentrem. Ing upayane kanggo mbenerake sing ora bisa dibenerake, nyawane disiksa. Padha koyak saka njero. Mula saka iku nyawa sengsara iki nggoleki pangalihan, mlayu-mlayu ing bar lan klub wengi, ngombe nganti mabuk, nonton televisi... Kanthi tembung liya, nuranine nyalahke dheweke, lan kanggo ngalihaké pikirane saka iku, padha nindakake kabodhoan. Lan sanajan lagi turu—kowe mikir dheweke tentrem? Saben manungsa nduwé nurani. Nurani iku Kitab Suci pisanan sing diparingake Gusti marang manungsa sepisanan. Kita 'ngwarisi' nurani saka wong tuwa, kaya fotokopi. Senajan wong nginjak-nginjak nuranine, isih bakal nyalahake saka jero. Mula padha kandha, 'Ana cacing sing nggerogoti atine.' Amarga ora ana sing luwih manis tinimbang nurani sing tentrem lan tentang. Wong kaya ngono rumangsa lega ing jero ati, banjur mabur dhuwur.

Nalika wong mbalik saka Gusti, dhèwèké ngalami sangsara kaya ing neraka

Aku ora bisa kelingan sanadyan sedina wae sing aku ora nate ngrasakake panglipur ilahi. Kadhang ana jeda, lan ing wektu kaya ngono aku krasa ora nyaman. Mula saka iku, aku bisa mangerteni sepira sengsara uripe umume wong. Wong-wong mau wis mbelakangi Gusti lan mulane ora nampa panglipur ilahi. Luwih adoh wong adoh saka Gusti, luwih abot uripe. Nanging yen wong nduwé Gusti, ora perlu apa-apa maneh lan ora ngarep-arep apa-apa maneh. Mangkono intiné. Yen kosok baliné, wong nduwé kabèh kajaba Gusti, dhèwèké ngrasakaké sangsara ing jeroné ati. Mula saka kuwi, sak isa-isané, kita kudu nyedhak marang Gusti. Mung ing ngarsané Gusti, wong bisa nemokaké kabungahan—kabungahan sejati lan langgeng. Yen urip adoh saka Gusti Yesus sing manis, kita ngombe saka cangkir kang pait. Nalika manungsa lawas dadi manungsa anyar—putrané Sang Raja—dhèwèké mangan kabungahan ilahi, kaendahan swarga, lan ngrasakaké kabungahan swarga; sanajan ing urip iki, dhèwèké wis ngrasakaké, ing sawetawis, kabungahan swarga. Saka kabungahan swarga sing luwih cilik, manungsa maju saben dina menyang kabungahan sing luwih gedhe lan luwih gedhe. Dhèwèké takon marang dhiri: 'Mesthiné, ing swarga ana sing luwih gedhe tinimbang apa sing saiki tak rasakaké?' Dhèwèké ngalami kahanan kaya ngono nganti ora bisa nindakake apa-apa. Saka kehangatan lan kaendahan Ilahi iki, dengkulé ngglundhung kaya lilin. Atiné kebanjiran kabungahan nganti gemeter; kepéngin nembus témbok tipis balung rusuké lan mabur adoh—awit bumi lan kabèh sing ana ing donya katon ing atiné mung barang-barang cilik sing ora ana regané.

Wiwitane, manungsa ana ing pangayoman karo Gusti. Nanging, sawisé kuwi dhèwèké mbalik saka Gusti lan wiwit ngrasa kaya tau manggon ing kraton, nanging banjur, nalika nemokake dhèwèké langgeng ana ing njaba gapura kraton, ndelok kraton saka adoh lan nangis. Kaya bocah sing nandhang sangsara nalika pisah karo ibuné, mangkono uga wong sing mbalik saka Gusti nandhang sangsara lan kasangsaran. Kanthi mbalik adoh saka Gusti, manungsa ngalami sangsara kaya ing neraka. Setan kasil nuntun manungsa adoh banget saka Gusti nganti wong-wong nyembah arca lan ngorbanake anak-anake marang arca-arca kuwi. Pira medeni iki! Lan ana setan-setan: saka ngendi ing donya iki padha nggali akèh 'dewa'-dewa kuwi? 'Dewa' Khamos!..²¹ Mung krungu salah siji jeneng kuwi wis cukup! Nanging Setan dhéwé sing paling nandhang sangsara — amarga dhèwèké wis nyasar paling adoh saka Gusti lan

²¹ Χαμός – 'dewa' saka keturunan Moab, putra sulung Lot (deleng 3 Raja 11:7); χαμός (Basa Yunani Modern) – kerugian, karusakan, karugian. – *Cathetan penerjemah*.

saka katresnan. Nanging nalika katresnan sirna, sangsara neraka diwiwiti. Apa sing dadi kebalikané katresnan? Niat ala. Lan niat ala lan sangsara iku siji lan padha.

Sapa waé sing mbalik saka Gusti Allah kena pangaribawa setan, déné sing urip bebarengan karo Gusti Allah nampa Kasugengan Ilahi. Kasugengan Gusti Allah bakal diparingaké marang sapa waé sing nduwèni. Lan yèn wong nduwèni Kasugengan sethithik nanging ora ngajèni kaya kuduné, sanajan sethithik kuwi bakal dijupuk saka dhèwèké.²² Manungsa modhèren ora nduwèni Rahmaté Gusti amarga kanthi nindakake dosa, padha mbuwang malah remah-remah Rahmat sing diduwèni. Lan nalika Rahmat Ilahi lunga, kabèh setan padha nyerbu kanthi nesu marang siji wong. Saka sepira manungsa adoh saka Gusti, sepira uga padha ngrasakaké sedhik ing urip iki. Ing urip sing bakal teka, padha bakal ngrasakake sedhik langgeng. Saka sepira wong urip manut kersaning Gusti, sepira uga — sanajan ing urip iki — padha ngrasakake sethithik rasa legane swarga. Kita bakal ngrasakake sawetawis kabungahaning Swarga ing donya iki lan nerusake saka kene menyang Swarga, utawa kita bakal ngrasakake sawetawis sangsara Neraka lan — mugi Gusti kersa nylametake — pungkasané mlebu Neraka. Swarga iku sari sejati kabecikan; sangsara Neraka iku sari sejati kaburukan. Kanthi nindakake kabecikan, manungsa ngrasakake kabungahan. Nalika nindakake dosa, dheweke nandhang sangsara. Luwih akèh kabecikan sing ditindakake, luwih gedhé kabungahané; luwih akèh ala sing ditindakake, luwih sangsara atiné. Apa maling ngrasakaké kabungahan? Kabungahan apa sing ana ing kono? Sakwisé kabèh, mung wong sing nindakake kabecikan sing ngrasakaké kabungahan. Malah ing kéné, yèn kowé nemu barang ing dalan lan njupuké, banjur kandha marang awakmu dhéwé yèn kuwi duwèké kowé, kowé bakal langsung kelangan tentrem ing atimu. Wong sing nemu kuwi ora ngerti sapa sing kelangan barang kuwi; dhèwèké durung nate nindakake salah utawa nyolong sapa waé, nanging isih waé kelangan tentrem ing atimu. Lan apa sing bisa diomongake bab maling! Sanajan wong mung nampa barang saka wong liya, dheweke ora ngrasakake kabungahan kaya nalika dheweke maringi barang saka dheweke dhewe. Lan apa kabungahan sing ana ing nyolong lan nindakake sing salah marang wong liya! Mula delengen wong-wong sing nindakake sing salah lan ngapusi wong liya: rai sing medeni, carut-carut pasuryane!

Wong bakal dibayar déning majikané sing digawé

Wong-wong sing wis mbelakangi Gusti ora tau nemu tentrem lan malah nandhang sangsara luwih abot. Sapa waé sing ora percaya marang Gusti lan urip sawise mati ora mung ora oleh tentrem, nanging uga ngukum awaké dhéwé ing sangsara langgeng. Wong bakal nampa ganjaran saka tuan sing digawé. Yen kowe makarya kanggo tuan jahat, dhèwèké bakal ndadèkaké uripmu sengsara sanajan ing donya iki. Yen kowe makarya kanggo dosa, setan bakal njupuk haké saka kowe. Yen kowe ngembangaké kabecikan, Kristus bakal maringi ganjaran marang kowe. Lan luwih akèh kowe makarya k é kanggo Kristus, luwih padhang lan luwih bungah kowe dadi. Nanging kita kandha: 'Makarya kanggo Kristus? Apa kita edan?' Pira medeni! Ora bisa ngenali Pangorbanan Kristus kanggo manungsa! Kristus nahan salib kanggo nebus kita saka dosa, supaya kabèh umat manungsa bisa dibersihaké. Apa sing wis ditindakake Kristus kanggo kita, lan apa sing kita lakoni kanggo Panjenengané?..

Wong-wong kepengin dosa lan duwé Gusti sing welas asih. Gusti sing bakal ngapura kita, sanajan kita terus-terusan dosa. Kanthi tembung liya, supaya kita bisa nindakake apa waé sing kita karepake, lan Panjenengané bakal ngapura kita; supaya Panjenengané ngapura kita tanpa kendhat, sanajan kita terus nindakake manut karsa dhéwé. Manungsa ora percaya, lan amarga iku padha nyemplung tanpa kendhat menyang dosa. Saka kéné—yaiku saka ora percaya—kabèh kabecikan wiwit. Manungsa ora percaya ana gesang sawise mati, mula ora ngajeni apa-apa. Padha nyiksa lan ngapusi siji lan sijiné, padha ninggalaké anaké... Kejadian kaya ngono lagi kelakon nganti angel diungkapake nganggo tembung. Iki kalebu dosa-dosa abot. Dosa-dosa sing abot banget nganti Bapa-Bapa Suci ing Kanon Suci ora tau nyana

²² Cf. Lukas 19:26.

bab kaya ngono. Kaya sing Gusti Allah kandha bab Sodom lan Gomora: 'Aku ora precaya; apa tenan dosa-dosa kaya ngono iki lagi ditindakake? Aku bakal lunga lan mriksa dhewe.'²³

Yen manungsa ora tobat lan ora bali marang Gusti, dheweke bakal kelangan gesang langgeng. Saben wong kudu mbantu awake dhewe kanggo nemokake makna paling jero saka gesang. Dheweke kudu eling supaya bisa ngrasakake panglipur ilahi. Tujuane supaya wong tuwuh sacara rohani, ora mung nyingkiri dosa.

Bab 2.

Babagan carane setan ngamuk saiki

Liwat dosa kita, kita maringi setan kuwasa marang kita

— Saiki ana akèh kasus kesurupan setan ing donya. Setan pancèn ngamuk tenan, amarga wong-wong saiki wis maringi dhèwèké akèh kakuwatan. Manungsa kena pangaribawa setan sing medeni. Ana sawijining wong nerangake iki kanthi cetha: 'Biyen, setan biyen nyampuri urip manungsa, nanging saiki ora maneh. Dhèwèké nuntun wong-wong mau menyang dalané dhéwé banjur ngucapaké, "Muga-muga bejo!" Lan wong-wong padha mlaku ing dalan kuwi dhéwé.' Iki medeni banget. Pikirna iki: setan-setan ing tanah Gadara²⁴ njaluk ijin marang Kristus supaya mlebu ing babi-babi, amarga babi-babi kuwi ora maringi wewenang marang setan lan setan ora duwe hak mlebu tanpa ijin. Kristus maringi ijin kuwi kanggo ngukum wong Israel, amarga hukum nglarang padha mangan daging babi.

— Lan sawetara wong, Geronda, kandha yèn setan ora ana.

— Ya, ana siji wong uga nyaranake aku supaya mbusak saka terjemahan basa Prancis buku *The Venerable Arsenius of Cappadocia*²⁵ bagean-bagean sing nyritakake babagan wong sing kesurupan. 'Wong Éropah,' ujare, 'ora bakal mangerteni iki. Wong-wong kuwi ora pracaya yèn setan iku ana.' Kowe weruh dhéwé: kabèh dijelasaké nganggo psikologi. Yen wong-wong sing kesurupan ing Injil kasebut tiba ing tangan psikiater, mesthine padha bakal diwènèhi terapi kejut listrik! Kristus wis nyabut haké setan kanggo nindakake ala. Setan mung bisa nindakake ala yèn wong iku dhéwé maringi hak kuwi. Kanthi ora melu Sakramen Gréja, wong maringi hak-hak kuwi marang sing ala lan dadi rentan marang pangaribawa setan.

— Geronda, kanthi cara apa maneh wong bisa maringi setan hak kaya ngono?

— Logika,²⁶ argumentatif, kepala batu, manut karepe dhewe, ora nurut, ora isin — kabeh iku ciri khas setan. Siji wong dadi rentan marang pangaribawa setan nganti dheweke nduweni sipat-sipat sing kasebut ing ndhuwur. Nanging, nalika nyawa wong wis resik, Roh Suci manggon ing jerone lan dheweke kebak sih rahmat. Yen wong ngotori awake dhewe nganggo dosa-dosa fatal, roh najis bakal manggon ing jerone. Nanging, yen dosa-dosa sing ngotori awake dhewe iku ora fatal, mula dheweke kena pangaribawa roh ala saka njaba.

Sayangé, ing jaman saiki, wong-wong ora gelem motong hawa naphsu lan kersané dhéwé. Padha ora nampa pitutur saka wong liya. Sawisé kuwi, padha wiwit ngomong tanpa isin lan ngusir Rahmaté Gusti Allah saka awaké dhéwé. Lan banjur, ing endi waé padha milih dalan, ora bisa kasil, amarga wis dadi rentan marang pangaribawa setan. Wong iku ora bisa nguwasani awake dhewe maneh, amarga

²³ Delengen Kejadian 18:21.

²⁴ Delengen Lukas 8:26–33.

²⁵ Terjemahan basa Rusia diterbitake dening Lavra Trinitas Suci St Sergius ing taun 1997. – *Cathetan panerjemah*.

²⁶ Kanthi tembung 'logika', Sang Sepuh maksudé rasionalisme, rasionalitas.

setan maringi dhawuh saka njaba. Setan ora manggon ing jerone—muga-muga Gusti ora kersa! Nanging sanajan saka njaba, setan isih bisa maringi dhawuh marang wong iku.

Wong sing ditinggalkan dening Rahmat dadi luwih ala tinimbang setan. Amarga setan ora nindakake kabeh dhewe, nanging nggoda manungsa supaya nindakake sing ala. Contone, dheweke ora nindakake kejahatan dhewe, nanging nggoyakake wong liya supaya nindakake. Lan amarga kuwi, wong-wong dadi kesurupan.

Pengakuan ngilangi kuwasa setan marang manungsa

²⁷Yen wong-wong paling ora menyang bapa rohani lan ngakoni dosa, pengaruh setan bakal sirna lan dheweke bakal bisa mikir cetha maneh. Amarga saiki, amarga pengaruh setan iki, dheweke malah ora bisa mikir kanggo awake dhewe. Tobat lan pangakuan dosa nyopot kuwasa setan marang manungsa. Anyar-anyar iki ana dukun sihir sing teka ing Gunung Suci. Kanthi nggunakake patok lan jaring gaib, dhèwèké mblokir kabèh dalan menyang kalivaku ing siji panggonan. Yen ana wong sing durung ngakoni dosané liwat kono, dhèwèké bakal nandhang sangsara tanpa ngerti sebabe. Nalika aku weruh jaring-jaring sihir kuwi ana ing dalan, aku langsung nggawe pratandha salib lan mlaku langsung nyabrang — nganti jaring-jaring kuwi koyak kabeh. Banjur dukun sihir kuwi dhéwé teka menyang kaliva. Dhèwèké crita marang aku babagan kabèh tipuané lan ngobong bukuné.

Setan ora nduwé kuwasa utawa wewenang marang wong pracaya sing rutin menyang gréja, nindakake pangakuan dosa, lan nampa Komuni Suci. Setan mung ngonggong marang wong kaya ngono, kaya asu tanpa untu. Nanging, dheweke nduweni kuwasa gedhe marang wong sing ora percaya sing wis maringi dheweke panguwasa marang awake dhewe. Setan malah bisa nyabik-nyabik wong kaya ngono — ing kene, dheweke nduweni untu lan nggunakake kanggo nyiksa jiwa sing cilaka. Setan nduweni kuwasa marang jiwa manut hak-hak sing diwènèhake marang dheweke.

Nalika wong sing uripé rohani tertib seda, munggahé nyawané menyang swarga kaya sepur sing ngebut. Asu-asu sing ngonggong mlayu ngoyak sepur kuwi, kesedak swara ngonggongé dhéwé, nyoba ngluwihi sepur, déné sepur terus waé ngebut—malah bisa nyabrak asu liar nganti loro. Nanging, yen ana wong sing seda lan kahanane rohani durung sampurna, nyawane kaya ana ing sepur sing mung merayap alon. Sepur kuwi ora bisa ngebut amarga rodane cacat. Asu-asu kuwi mlumpat mlebu lawang gerbong sing mbukak lan nguntal penumpang.

Nalika setan wis nduwé kuwasa gedhé marang wong lan wis nguwasani, panyebab apa sing kelakon kudu ditemokaké supaya kuwasa setan mau bisa dicabut. Yèn ora, senajan wong liya padha ndedonga akèh kanggo wong kuwi, mungsuhé ora bakal lunga. Dhèwèké nglarani wong kuwi. Para imam bola-bali ngélingaké dhèwèké,²⁸ nanging pungkasané nyawa sing malang malah dadi luwih parah, amarga setan nyiksa dhèwèké luwih abot tinimbang sadurungé. Wong iku kudu tobat, lunga pangakuan dosa, lan nyopot hak-hak sing wis diwènèhaké marang setan. Mung sawisé kuwi setan bakal lunga; yèn ora, wong iku bakal terus nandhang sangsara. Sampeyan bisa ngéjek setan sedina muput, utawa rong dina, malah minggu, sasi, lan taun-taun — setan isih nduwé kuwasa marang nyawa sing cilaka lan ora gelem lunga.

Setan ora nyedhaki ciptaané Gusti sing suci

— Geronda, kepiye carane aku bisa nemokake awaké dhéwé dadi budak hawa napsuku?

²⁷ Diarakaké ing Juni 1985, nalika Sang Sepuh manggon ing sel 'Panaguda'.

²⁸ Ngusir roh najis (ekorsisme utawa upacara ekorsisme) iku sawijining upacara sing ditetepake déning Gréja, ing ngendi imam, kanthi maca pandonga mantera khusus, ngusir roh najis saka wong-wong sing kesurupan. Sing Sepuh negesake manawa wong sing kesurupan lan ngupaya pitulungan saka eksorsisme kudu tobat, ngakoni dosane marang bapa rohani, lan tekad urip minangka wong Kristen. Informasi rinci babagan kesurupan setan lan eksorsisme kasedhiya ing Jilid III saka 'Pangandika' Sang Sepuh Paissios. – *Cathetan penerjemah*.

— Wong dadi budak hawa napsu amarga maringi setan kuwasa marang awake dhewe. Lempar kabeh hawa napsumu pas ing pasuryan setan. Iki sing dikarepake Gusti, lan uga kanggo kapentinganmu dhewe. Kanthi tembung liya, balikke nesu, kepleng, lan hawa napsu sing padha marang mungsuh. Utawa luwih becik, adol hawa napsumu marang setan, banjur nganggo dhuwit sing kowe entuk tuku watu-watu paving lan lempar marang setan supaya dheweke ora bakal nyedhak kowe. Biasane, kita manungsa, amarga kecerobohan utawa pikiran sombong, ngidini mungsuh nglarani kita. Setan bisa njupuk kauntungan saka siji pikiran utawa tembung. Aku kelingan ana siji kulawarga — sing guyub banget. Nanging, bojone guyon marang bojone: 'Oh, aku arep cerai karo kowe!' — bojone uga guyon mangsuli: 'Ora, aku sing bakal mbatalake nikah iki!' Padha mung ngomong kaya ngono, tanpa niat liya, nanging guyonan kuwi dadi adoh banget nganti setan njupuk kauntungan. Iblis nyebabake gangguan cilik, lan padha wis tenanan arep pegatan — padha ora mikirake anak-anake utawa apa-apa liyane. Begjané, ana bapak rohani sing teka lan ngomong karo wong-wong mau. 'Apaan kok kowe loro arep pegatan merga perkara sing sepele kaya ngono?'

Yen ana wong sing nyimpang saka dhawuhe Gusti, dhèwèké bakal dikalahaké déning napsuné. Lan yèn wong kuwi ngidini napsuné nguwasani, mungsuhé setan malah ora perlu manèh. Amarga setan-setan kuwi uga nduwèni 'spesialisasi'. Dhèwèké nyusup marang wong, nggoleki ing endi wong kuwi 'rentan', ngupaya mbukak kelemahané lan banjur ngalahaké dhèwèké. Kita kudu waspada, nutup jendhela lan lawang—yaiku emosi kita. Kita ora kena ninggalake retakan kanggo sing ala, uga ora kena ngidini dheweke nyelusup mlebu. Retakan lan celah-celah kuwi titik ringkih kita. Yen kita ninggalake retakan paling cilik kanggo mungsuh, dheweke bisa nyelusup mlebu lan nimbulake cilaka. Setan mlebu ing wong sing atine kebak rereged. Setan ora nyedhaki marang ciptaané Gusti sing suci. Yen atiné manungsa wis dibersihaké saka rereged, mungsuh bakal mlayu lan Kristus bakal bali. Kaya babi sing ora nemu rereged banjur nggrantes lan lunga, mangkono setan ora nyedhaki ati sing bébas saka rereged. Lan apa sing arep diduduki ing ati sing resik lan andhap asor? Mula, yen kita weruh yen omah kita—ati kita—wis dadi sarang mungsuh—gubug ing sikil pitik—mangkono kita kudu ngrubuhake langsung, supaya tangalashka—penginep ala kita—lunga. Amarga yen dosa manggon ing sajroning manungsa suwé banget, mesthi setan bakal nduwé wewenang luwih gedhé marang wong kuwi.

— Geronda, kepiye yen ana wong biyen urip sembrono lan mulane maringi kuwasa marang panggodha, nanging saiki kepengin mbenerake awake lan miwiti urip kanthi waspada—apa tangalashka bakal perang nglawan dheweke?

'Nalika sawijining wong nyuwun marang Gusti, dhèwèké nampa saka Panjenengané kekuwatan, pencerahan, lan panglipur sing dibutuhaké ing wiwitan lelampahan. Nanging sakwise wong iku miwiti perjuangan rohani, mungsuh langsung nglawan kanthi sengit. Ing kéné pancèn kudu sabar sethithik. Yèn ora, kepiye carané ngusir hawa napsu? Kepiye carané mbuwang dhiri lawas? Kepiye kesombongan bisa disingkirake? Kanthi cara iki, wong nyadari yen dhewekan ora bisa nindakake apa-apa. Dheweke kanthi andhap asor nyuwun rahmat marang Gusti, lan rasa andhap asor teka marang dheweke. Kahanan sing padha kelakon nalika wong kepengin nyingkirake kabiasaan ala, kaya ngrok, nyoba obat-obatan, utawa mabuk. Ing wiwitan, dheweke rumangsa seneng lan ninggalake kabiasaan kuwi. Banjur dheweke weruh wong liya ngerokok, nyabu, utawa ngombe, lan ngadhepi perjuangan batin sing sengit. Yen wong bisa ngungkuli perjuangan iki, mula, ora bakal angel maneh kanggo nyingkiri napsu kuwi lan mbalik badan. Wong kudu ngupaya sethithik lan berjuang. 'Tangalashka' wis nindakake tugase — dadi kenapa kita ora nindakake tugase kita?

Aja mlebu rembugan karo tangalashka

Kita kabeh duwe hawa napsu sing diwarisake, nanging dhewe ora ngrusakake apa-apa. Iku kaya wong sing lair, contone, karo cacar ing pasuryane, sing maringi kaendahan khusus. Nanging yen cacar

kuwi dipencet-pencet, bisa muncul tumor kanker. Kita ora kena ngidini setan nyabuti hawa napsu kita. Yen kita ngidini dheweke nyabuti kelemahan kita, kita bakal kena kanker [rohani].

Kita kudu nduwé kawani rohani, ngremehake setan lan kabèh pikiran liciké—'telegram'-é. Aja nganti kita ngobrol karo panggodha. Sanajan kabèh pengacara ing donya padha kumpul, ora bakal bisa ngalahake siji setan cilik. Aja ngobrol karo panggodha; kanthi mangkono kowe bakal motong hubungan karo dheweke lan nyingkiri godaan. Ayo ngomong ana kedadeyan marang kita: kita diperlakoni ora adil, utawa kita dihina. Ayo pirsani apa kita dhewe sing salah bab iki. Yen kita ora salah, mula ganjaran bakal ngenteni kita. Kita kudu mandheg ing kono: ora perlu nyilem luwih jero. Yen wong terus ngobrol karo godha, mengko dheweke bakal nggawe jaring goroh sing rumit,²⁹ lan nggawe sandiwara sing konyol... Godha nyurung wong supaya mriksa apa sing kelakon miturut paugeran 'kanyatan'-e dhewe lan nyurung wong dadi pait.

Aku kelingan nalika pasukan Italia mundur saka Yunani, padha ninggalake tenda-tenda kebak tumpukan granat tangan. Lan ana uga tumpukan bedhil bubuk sing akèh. Wong-wong padha njupuk tenda-tenda kuwi kanggo awake dhéwé, bebarengan karo apa waé sing ana ing njero. Bocah-bocah padha dolanan granat, lan kowe ngerti pinten bocah malang sing padha mati!

Kepiye carane isa dolanan granat! Koyok kuwi uga karo kita — apa pancen kita arep dolanan karo setan?

Setan iku ora duwe kuwasa

— Geronda, ana pikiran sing muncul ing pikiranku yèn setan nduwèni kuwasa gedhé banget, utamané ing jaman saiki.

— Setan ora nduwé kuwasa, nanging nduwé niat ala lan kebencian. Katresnané Gusti Allah kuwat sakabehe. Setan pura-pura kuwat sakabehe, nanging dhèwèké ora bisa ngemban peran kuwi. Dhèwèké katon kuwat, nanging sejatine dhèwèké pancèn ora nduwé kuwasa. Akeh rencana ngrusaké saka dhèwèké bubar sadurungé ditindakaké. Mesthi bapak—sing becik lan welas asih—ora bakal ngidini preman apa wae nggebuki anak-anake?

— Nanging aku, Geronda, wedi marang tangalashki.

— Ngapa kowe wedi marang kuwi? Tangalashki kuwi ora nduwé kuwasa apa-apa. Kristus kuwat sakabehe, déné setan mung busuk. Apa kowe ora nganggo salib? Senjata setan ora ana gunané. Kristus wis maringi kita senjata, yaiku Salibé. Mungsuh mung nduwé kuwasa nalika kita dhéwé nyerahaké senjata rohani. Ana sawijining kasus nalika sawijining imam Ortodoks nampilaké salib cilik marang dukun lan kanthi kuwi medeni setan sing wis diundang déning dukun liwat sihiré.

— 'Lan kenapa dheweke wedi banget marang Salib?'

'Amarga nalika Kristus nampa ludah, ejekan, lan palu, kraton lan kuwasa setan remuk. Pira cara sing nggumunake Kristus kanggo ngalahake dheweke! 'Kakuwasané setan dipatèni nganggo buluh,' kandha salah siji wali. Tegesé, kakuwasané setan dipatèni nalika Kristus nampa pukulan pungkasan nganggo buluh marang sirahé. Mula saka iku, , obat rohani kanggo mbela dhiri saka setan yaiku sabar, lan senjata paling kuwasa nglawané yaiku andhap asor. Pancorane setan iku minangka ubat paling maras, kang dicuraké Kristus nalika Panjenengané nyembahaké dhiri ing Salib. Sawisé Kristus disalib, setan kaya ula sing wis kehabisan bisa, kaya asu sing untuné dicabut. Setan wis diilangi kakuwasané sing mbebayani; asu-asu—ya iku setan-setan—wis dicabut untuné. Saiki padha ora duwé senjata, déné kita duwé senjata Salib. Setan-setan ora bisa nindakake apa-apa marang makhluké Gusti kajaba yèn kita dhéwé maringi hak kuwi. Sing isa ditindakake mung ngamuk—awit padha ora duwé wewenang.

²⁹ Kanthi tembung liya, tangalashka njaga wong supaya tetep sibuk karo 'trivial pursuits' – iku nandurake pikiran marang wong supaya padha tansah 'sibuk', tetep ana ing kahanan susah, lan ora bisa melu gaweyan rohani. Kanthi cara iki, setan nglemahake wong.

Nalika aku manggon ing biara Salib Suci, aku rawuh ing jaga bengi sing nggumunake! Ing wayah bengi, akèh setan padha kumpul ing loteng. Wiwitané padha nggebuk barang nganggo palu godhong sak kuwate, banjur padha nggawe rame kaya lagi ngginding balok kayu gedhé lan batang wit ing loteng. Aku nggawe pratandha salib menyang langit-langit lan nyanyi: "*Kita sujud ing ngarep Salib Panjenengan, ya Gusti...*"³⁰ Sawise aku rampung nyanyi, padha miwiti nggelindingake kayu maneh. "Ya wis," ujarku marang wong-wong mau, "ayo padha misah dadi loro paduan suara. Kowe padha nggelindingake kayu-kayu kuwi ing paduan swara ndhuwur, dene aku bakal nyanyi ing kene ing paduan swara ngisor." Nalika aku miwiti nyanyi, padha mandheg. Aku nyanyi *silih genti* "*Kita sujud ing ngarep Salib Panjenengan, ya Gusti...*" lan "*Ya Gusti, Panjenengan wis maringi Salib Panjenengan marang kita minangka senjata nglawan setan...*"³¹ Aku nglampahi wengi sing nyenengake banget kanthi nyanyi mazmur. Sawise aku meneng, padha nerusake nglipur aku. Lan repertoare padha jembar tenan! Padha tansah nggawa sing anyar saben wektu!..

— Lan nalika kowe miwiti nyanyi troparion pisanan, apa padha ora lunga?

— Ora. Sakwise aku rampung, padha melu nyanyi. Katone, kudune kita nyanyi vigil karo loro paduan suara. Vigil kuwi endah tenan. Aku nyanyi kanthi raos! Wektu kuwi dina-dina sing luar biasa...

— Geronda, setan kuwi rupane piye?

— Kowé ngerti ora sepira gantiné dhèwèké? Ora bisa digambarké, sanajan ing dongèng utawa tulisan! Yen kowé bisa ndelok dhèwèké!.. Pira wicaksana katresnané Gusti sing nyegah manungsa ndelok setan! Yen padha weruh, akèh sing bakal mati ketakutan. Coba pikir, yen wong-wong bisa ndeleng carane dheweke makarya, yen padha bisa weruh sepira 'ganteng'-e dheweke saktene!.. Bener, ana sing bakal nggawé guyonan kanggo dhéwé. Aku lali jenengé... 'Sinema', mbok menawa?... Nanging, 'paméran sinema' kaya ngono regané larang, lan sanadyan regané larang, isih ora gampang ndeleng bab kaya ngono.

— Apa setan kuwi duwé tanduk lan buntut?

— Ya, duwé. Tanduk, buntut, lan kabèh aksesorisé!

— Geronda, apa setan-setan mau dadi makhluk medeni kaya ngono sawisé tiba, sawisé padha malih saka malaikat dadi setan?

— Mesthi wae. Saiki padha kaya ngono, kaya-kaya kesamber kilat. Yen kilat nyamber wit, apa ora dadi kayu hangus mung ing kedip mata? Nah, kuwi persis kaya kahanané saiki—kaya-kaya kesamber kilat. Ana wektu aku tau kandha marang setan: 'Maju mrana, supaya aku bisa ndeleng kowe lan ora kecemplung ing cengkeramanmu! Saiki aku mung ndelok kowe, lan aku wis bisa weruh sepira kejemmu! Lan yen aku tiba ing cengkeramanmu—oh, aku bisa mbayangno apa sing bakal kelakon marang aku wektu kuwi!'

Setan iku bodho

— Geronda, apa setan ngerti apa sing ana ing atiné kita?

— Ora mungkin! Koyok-koyok dheweke bisa ngerti apa sing ana ing ati wong. Mung Gusti sing ngerti atiné manungsa. Lan mung marang umaté Gusti, kadhangkala Panjenengané mbukak, kanggo kabecikan kita, apa sing ana ing atiné kita. Setan cilik mung ngerti tipu daya lan niat ala, sing dhéwé nyuntikaké marang wong-wong sing nyembah dhèwèké. Dhèwèké ora ngerti bab pikiran kita sing becik. Mung saka pengalamané dhèwèké kadhangkala nebak, nanging sanajan mangkono, ing akèh kasus, dhèwèké salah!

³⁰ '*Kita sujud ing ngarsané Salib Panjenengan, ya Gusti, lan kita ngluhuraké Kebangkitan Suci Panjenengan*' – stichera kanggo Salib Suci.

³¹ Stichera Minggu nada kaping wolu kanggo Puji-pujian.

Lan yen Gusti ora maringi setan pangerten apa-apa, mula setan bakal tansah keliru bab kabèh. Amarga setan iku pepeteng murub! "Visibilitas — nol!" Ayo bayangno aku nduwé pikiran apikan. Setan ora ngerti bab kuwi. Yen aku nduwé pikiran ala, setan ngerti, merga dhèwèké dhéwé sing nandurké ing atiku. Yen saiki aku kepengin menyang panggonan lan nindakake kabecikan, umpama nylametake wong, setan ora ngerti bab kuwi. Nanging, yen setan dhéwé nyaranake marang wong: 'Menehi nylametake siji lan sijiné'—tegesé nandur pikiran kaya ngono ing atiné—banjur dhèwèké bakal nyurung kesombongané lan mula bakal ngerti apa sing ana ing atiné wong kuwi.

Kabèh iki alus banget. Apa kowe kelingan crita Abba Macarius?³² Dheweke tau ketemu setan sing lagi bali saka ara-ara gersang cedhak kana. Dheweke lunga menyang kana kanggo nggodha para biksu sing manggon ing kana. Setan kandha marang Abba Macarius: "Kabèh sedulur padha atos banget marang aku, kejaba siji kancaku sing manut marang aku lan nalika ndeleng aku muter kaya spindel." — "Sapa sedulur iki?" — takon Abba Macarius. "Jenenge Theopemptus," — wangsul setan. Romo iku mlebu ing ara-ara samun lan nemokake sedulur iki. Kanthi alus, dhèwèké nuntun sedulur mau supaya ngakoni pikirané lan mbantu sacara rohani. Nalika ketemu manèh karo setan, Abba Macarius takon marang setan bab sedulur-sedulur sing manggon ing ara-ara samun. "Kabèh mau atos banget marang aku," mangsuli setan. "Lan sing paling parah, siji sing biyen kancaku—aku ora ngerti kenapa—wis owah, lan saiki dhèwèké sing paling atos saka kabèh mau." Setan ora ngerti yèn Abba Macarius wis lunga marang sedulur kuwi lan mbeneraké, amarga bapak sing mulya tumindak andhap asor, amarga katresnan. Setan ora nduwé hak marang niat beciké sang abbot. Nanging yèn sang pangarsa dadi sombong, dhèwèké bakal ngusir Rahmaté Gusti saka dhèwèké dhéwé, lan setan bakal éntuk kuwasa kuwi. Banjur dhèwèké bakal ngerti niat sang pangarsa, amarga ing kahanan kaya ngono setan dhéwé sing wis mbangkitaké rasa sombongé.

— Lan yen ana wong sing wis nyatakake pikiran apik ing endi wae, apa setan bisa nyadap lan banjur nggodha wong kuwi?

— Képiye bisa dhèwèké nyidhem yèn ing omongan kuwi ora ana bab setan? Nanging, yèn ana wong sing nyatakake pikirane kanthi niat pamer, mula setan bakal nyawiji. Tegesé, yèn ana wong sing nduwé kecenderungan marang kesombongan lan kanthi bangga ngumumake, 'Aku bakal lunga nyelametake si anu!' — mula setan bakal melu campur. Ing kéné, setan bakal ngerti niaté, déné yèn wong digerakké déning katresnan lan tumindak kanthi andhap asor, setan ora bakal ngerti. Prelu ati-ati. Iki prakara sing alus banget. Ora kaget yèn Para Bapa Suci nyebut urip rohani 'ilmu saka kabèh ilmu.'

— Nanging, Geronda, ana wektu-wektu dukun ngandhani, umpama, marang telung wong wadon enom yèn siji bakal omah-omah, sijiné uga bakal omah-omah nanging ora bakal bahagia, lan sijiné manèh bakal tetep lajang—lan kuwi kelakon. Napa kuwi?

— Setan wis nduwé pengalaman. Contoné, yèn ana insinyur sing ndelok omah sing rusak, dhèwèké bisa ngomong suwéné pira manèh omah kuwi bakal tahan. Kaya ngono uga, setan ndelok carané wong urip lan saka pengalamané nyimpulké képiyé pungkasané.

Setan ora duwe pikeran sing tajam; dheweke pancen bodho banget. Dheweke amburadul; ora ana enteke. Lan kadhangkala dheweke tumindak kaya wong pinter, kadhangkala kaya wong bodho. Triki-trike kaku. Gusti Allah ngatur kaya ngene supaya kita bisa ndeleng tipu dayane. Wong kudu kabotan dening kesombongan nganti ora bisa ndeleng tipuané setan. Lumantar andhap asor, kita bisa ngenali jebakané setan, amarga lumantar andhap asor wong padhang pikiran lan dadi siji karo Gusti. Andhap asor iku sing nglarani setan.

³² Delengen The Ancient Paterikon, Moskow, 1899. kaca 343–344.

Napa Gusti ngidini setan nggodha kita?

— Eyang, critakna, kenapa Gusti ngidini setan nggodha kita?

— Supaya Panjenengané bisa mbalèkaké anak-anaké. 'Nglakokna apa waé karsamu, setan,' pangandikane Gusti. Amarga apa waé sing ditindakake setan, ing pungkasané dhèwèké isih bakal patah untuné ing watu penjuru—Kristus. Lan yèn kita pracaya yèn Kristus iku watu penjuru, mula kita ora ana sing kudu ditakuti.

Gusti ora maringi cobaan kajaba ana kabecikan sing bakal metu saka iku. Amarga Gusti weruh yèn kabecikan sing bakal metu luwih abot tinimbang kaburukan, Gusti maringi idin marang setan kanggo nindakake pakaryané. Apa kowe kelingan Herodes? Dhèwèké matèni patbelas ewu bayi lan nambah patbelas ewu malaékat martir ing pasukan swarga. Apa kowe tau weruh malaékat martir? Setan wis gagal! Diocletian, kanthi kejem nganiaya wong Kristen, dadi kanca tumindaké setan. Nanging, tanpa disengaja, dhèwèké malah nulungi Gréja Kristus kanthi maringi para wali. Dhèwèké kira bakal ngilangi kabèh wong Kristen, nanging ora ana apa-apa sing kasil—dhèwèké mung ninggalaké akèh reliq suci kanggo disembah lan malah ndadèkaké Gréja Kristus sugih.

Gusti Allah mesthi wis bisa ngadhepi setan suwé kepungkur, amarga Panjenengané Gusti. Lan sanajan saiki, yèn Panjenengané kersa, Panjenengané bisa mbelokké tanduké setan lan ngutus dhèwèké menyang panyiksa neraka [kanggo salawas-lawase]. Nanging Gusti ora nindakake kuwi kanggo kabecikan kita. Apa pancen Gusti ngidini setan nyiksa lan nglarani ciptaane? Nanging, ing sawetawis wektu lan nganti sawetawis tingkat, Gusti wis maringi idin iki, supaya setan bisa mbantu kita liwat kejahatanane, supaya setan bisa nggodha kita lan kita bisa bali marang Gusti. Gusti ngidini setan nggodha kita mung yen iku nuntun marang kabecikan. Yen iku ora nuntun marang kabecikan, Gusti ora maringi idin. Gusti maringi idin kabèh kanggo kabecikan kita. Kita kudu pracaya marang iki. Gusti ngidini setan nindakake ala supaya manungsa bisa ngupaya. Lha, yen adonan ora diuleni, ora bakal entuk roti. Yen setan ora nggodha kita, kita bisa dadi sombong, mikir awake dhewe iku wong suci. Lan iku sababé Gusti ngidini dhèwèké nglarani kita nganggo niaté sing ala. Amarga, kanthi nyerang kita, setan mbusak kabèh sekam saka nyawa kita sing kebak bledug, lan nyawa kita dadi luwih suci. Utawa Gusti ngidini dhèwèké nyerang lan nguntir kita, supaya kita padha nyuwun pitulungan marang Gusti. Gusti Allah tansah nelpon kita marang Panjenengané, nanging biasané kita ngadhep adoh saka Panjenengané lan mung bali manèh nalika kita ana ing bebaya. Nalika sawijining wong nyawiji karo Gusti Allah, sing ala ora ana papan kanggo nyelusup. Nanging, saliyane saka iku, Gusti ora duwe alesan kanggo ngidini setan nggodha wong kaya ngono; sejatine, Panjenengané maringi idin supaya wong sing digodha kuwi kepeksa bali marang Panjenengané. Nanging, kanthi cara siji utawa liyane, sing jahat kuwi malah maringi kabecikan marang kita—dhèwèké mbantu kita supaya bisa disucèkaké. Mula saka iku Gusti nampa dhèwèké.

Gusti Allah wis maringi kabebasan ora mung marang manungsa nanging uga marang setan, amarga setan ora nindakake ala lan ora bisa ngrusak nyawa manungsa, kajaba ing kahanan nalika wong iku dhéwé kepéngin ngrusak nyawane dhéwé. Kosok baline, wong sing ala utawa sembrono — sing tanpa disengaja ngrusak kita — malah nyiyapaké ganjaran kanggo kita. 'Yen ora ana godaan, ora ana siji wae sing bakal slamet,' ujaré Abba³³. Napa panjenengané ngendika kaya ngono? Amarga ana paedah gedhé sing asalé saka godaan. Ora amarga setan tau bisa nindakake kabecikan—ora, dhèwèké iku jahat. Dheweke kepengin mecak sirah kita lan nglempar watu marang kita, nanging Gusti Allah ingkang Gusti... nangkep watu kuwi lan nyelehake ing tangan kita. Lan ing telapak tangan kita sing siji maneh, Gusti Allah ngucurake kacang kanggo kita, supaya kita bisa mecahake nganggo watu kuwi lan mangan! Kanthi tembung liya, Gusti Allah ngidini cobaan ora supaya setan bisa nganiaya kita. Ora, Gusti ngidini setan nggodha kita supaya kanthi cara iki kita bisa lulus ujian mlebu ing urip sabanjure lan ora duwe

³³ Abba Evagrius. Pandhuan Urip Aktif. Ing: Katresnan marang Kabecikan (terjemahan basa Rusia). Jilid I. Lavra Trinitas Suci Sergius, 1992. kaca 637.

alesan kanggo ngeluh nalika Rawuhe Kristus kaping Pindho. Kita kudu mangerteni kanthi cetha yen kita lagi perang karo setan dhewe lan bakal terus nglawan dheweke nganti kita ninggalake urip iki. Nalika wong isih urip, dhèwèké nduwèni akèh pakaryan kanggo ngapikaké atiné. Nalika isih urip, dhèwèké nduwèni hak kanggo mèlu ujian rohani. Nanging, yèn wong mati lan gagal, dhèwèké bakal dicoret saka dhaptar peserta ujian. Ora ana kasempatan kapindho.

Setan ora gelem tobat

Gusti Allah ingkang Maha Geti nyipta malaikat. Nanging, amarga kesombongan, sawatara ing antawisipun tiba lan dados setan. Gusti Allah nyipta makhluk ingkang sampurna — manungsa — supados piyambakipun nggantos tatanan malaikat ingkang tiba. Mulané Setan sanget iri dhumateng manungsa — ciptaan Gusti Allah. Para setan muni banter: 'Kita mung nindakake siji kaluputan, lan Panjenengan nganiaya kita, nanging Panjenengan ngapura wong-wong sing duwé akèh kaluputan.' Ya, Panjenengan ngapura, nanging manungsa tobat, déné para malaikat mau wis tiba nganti dadi setan, lan tinimbang tobat, malah saya licik lan saya jahat. Kanthi nesu padha miwiti ngrusakaké ciptaané Gusti. Lucifer iku sing paling padhang ing antarané malaikat! Lan delengen apa sing wis kelakon marang dhèwèké... Amarga kesombongan, para setan padha mbelakangi Gusti ewonan taun kepungkur, lan amarga kesombongan mau padha terus mbelakangi Panjenengané lan ora gelem tobat. Yen wae padha ngucap siji ukara: '*Gusti, nyuwun pangapunten,*' mesthine Gusti bakal nemokake dalan [kanggo nylametake]. Yen wae padha ngucap '*Aku wis dosa,*' nanging padha ora ngucap kuwi. Yen setan ngucap '*Aku wis dosa,*' mesthine setan bakal dadi malaikat maneh. Katresnané Gusti tanpa wates. Nanging setan kagungan kersa kang keras kepala, kekerasan ati, lan egois. Dhèwèké ora gelem nyerah; dhèwèké ora gelem slamet. Iki medeni. Amarga biyèn dhèwèké iku malaikat!

— Geronda, critakna, apa setan isih kelingan kahanané biyèn?

— Isih takon! Dhèwèké iku murub lan nesu, amarga dhèwèké ora péngin wong liya—wong-wong sing bakal njupuk panggonané dhèwèké biyèn—dadi malaikat. Lan saya suwe wektu lumaku, dhèwèké saya tambah ala. Dhèwèké kebak niat ala lan iri. Oh, yen wae ana wong sing bisa ngrusakake kahanan setan saiki! Wong kuwi mesthi bakal nangis awan bengi. Senajan ana wong becik sing owah dadi ala lan dadi penjahat, wong isih krasa welas marang dheweke. Dadi apa sing bisa diomongake nalika nyekseni ambruké sawijining Malaikat!

Nalika semana, ana sawijining biksu³⁴, krasa sedhih banget marang para setan. Kanthi sujud lan nyembah, dhèwèké ndedonga marang Gusti kanthi tembung-tembung iki: "Panjenengan iku Gusti, lan menawa Panjenengan kersa, Panjenengan saged nemokake dalan kanggo nylametake sanadyan setan-setan sengsara iki, sing biyèn kagungan kamulyan ageng, nanging saiki kebak kabecikan ala lan licik donya; lan menawa boten amarga pitulungan Panjenengan, mesthi wis padha ngrusak kabèh umat manungsa." Sang biksu ndedonga kanthi sedhih sanget. Nalika piyambakipun ngucapaké tembung-tembung punika, piyambakipun ningali ing sacedhakipun moncong asu ingkang ngetokaké ilat lan niru piyambakipun. Katingalipun, Gusti Allah paring idin kedadéan punika, kersa maringi pratandha dhumateng sang biksu yèn Panjenenganipun sampun siyap nampi para setan, manawi padha tobat. Nanging para setan punika piyambak boten kepéngin kaslametanipun. Pikirna iki: kejatuhan Adam wis mari amarga rawuhe Gusti Allah ing donya, lumantar Inkarnasi. Nanging kejatuhan setan ora bisa mari kajaba amarga andhap asore saka dhèwèké dhéwé. Setan ora gelem mbenerake awake amarga dhèwèké dhéwé ora kepéngin. Apa kowe ngerti sepira bungahé Kristus yèn setan péngin mbeneraké dhiri! Lan manungsa ora bakal mbeneraké dhiri mung yèn dhèwèké dhéwé ora péngin.

— Geronda, mula piye? Apa setan ngerti yèn Gusti iku Katresnan, ngerti yèn Panjenengané tresna marang dhèwèké, nanging sanadyan mangkono, dhèwèké tetep tumindak kaya biyèn?

³⁴ Kaya sing banjur dingerteni, rahib iki yaiku Sang Sepuh Paisius dhéwé.

— Mesthi wae dheweke ngerti! Nanging apa kesombongane bakal ngidini dheweke ngendhegake awake dhewe? Luwih maneh, dheweke uga licik. Saiki, dheweke nyoba ngrebut sakabehe donya. 'Yen aku duwe luwih akeh pengikut,' ujure, 'maka pungkasane Gusti bakal kapaksa ngapura kabeh makhluke, lan aku uga bakal kalebu ing rencana kuwi!' Mangkono sing diyakini. Mula saka iku dhèwèké kepéngin ngrebut akèh wong sakbisa- é menyang sisihé. Apa kowé weruh ngendi tujuwané? 'Akèh banget wong,' ujure, 'ing sisihku! Gusti bakal kapaksa paring welas asih marang aku uga!' [Dheweke kepéngin dislametake] tanpa tobat! Lan apa Yudas ora nindakake persis kaya ngono? Dheweke ngerti manawa Kristus bakal mbebasake wong mati saka neraka. "Aku bakal luwih dhisik menyang neraka tinimbang Kristus," kandha Yudas, "supaya Panjenengané uga bisa mbebasake aku!" Apa kowe weruh sepira liciké rencana kuwi? Tinimbang nyuwun pangapura marang Kristus, dhèwèké malah nyelupaké sirahé ing tali gantung. Lan delengen, kamurahané Gusti Allah nglengkungkaké wit ara ing ngendi dhèwèké wis nggantung dhéwé, nanging Yudas [sing ora péngin tetep urip] nyelipaké sikilé ing sangisoring awaké supaya ora nyentuh lemah. Lan kabèh iki mung supaya ora ngucapaké siji tembung 'ampura aku.' Pira medeni! Malah setan, sing dadi wujudé egoisme, ora ngomong 'Aku wis dosa,' nanging terus-terusan ngupaya narik akèh wong menyang sisihé.

Andhap asor ngleburake setan dadi bledug

Andhap asor nduwèni kakuwatan gedhé. Andhap asor nguripaké setan dadi bledug. Iku pukulan paling kuwat tumrap setan. Ing ngendi ana andhap asor, ing kono ora ana papan kanggo setan. Lan yèn ora ana papan kanggo setan, mula ora ana godaan uga. Nalika semana, sawijining ahli tapa ngyakinake tangalashka supaya ngucap, '*Gusti Allah...*' '*Gusti Allah, Gusti Kang Maha Kuwasa, Gusti Kang Langgeng!*' — tangalashka mau mung ngucap kuwi, banjur mandheg; dheweke ora ngucap 'nyuwun welas asih marang kita'. 'Ucapna: "*Sayangana kita!*" Ora ana kesempatan! Yen dhèwèké ngucapaké tembung-tembung kuwi, dhèwèké mesthi bakal dadi Malaikat. Tangalashka bisa ngucapaké apa waé sing kok karepaké, kejaba '*nyuwun welas asih marang kita,*' amarga andhap asor dibutuhaké kanggo ngucapaké tembung-tembung kuwi. Ana andhap asor ing panyuwunan '*nyuwun welas asih marang kita*' — lan nyawa sing nyuwun welas asih agungé Gusti Allah bakal nampa apa sing dipénta.

Apa waé sing kita lakoni, andhap asor, katresnan, lan luhur budi iku penting. Sakjane prasaja banget — kita dhéwé sing marakaké urip rohani kita dadi rumit. Ayo, sak isa-isané, padha gawé uripé setan dadi angel lan uripé manungsa dadi luwih gampang. Katresnan lan andhap asor iku angel kanggo setan lan gampang kanggo manungsa. Malah wong sing ringkih lan lara, sing ora duwé kekuwatan kanggo tapa brata, bisa ngalahaké setan liwat andhap asor. Siji wong bisa, ing sakedhap mripat, malih dadi malaikat utawa dadi setan. Kepiye? Lumantar andhap asor utawa kesombongan. Apa suwe wektu kanggo Lucifer malih saka malaikat dadi setan? Runtuhé kelakon mung sajroning sedhela. Cara sing paling gampang kanggo slamet yaiku lumantar katresnan lan andhap asor. Mula saka iku, kita kudu miwiti saka katresnan lan andhap asor, lan mung sawisé kuwi nerusake marang bab-bab liyane.

Ndonga marang Kristus supaya kita tansah maringi kabungahan marang Panjenengané lan ngganggu setan, amarga dhèwèké seneng sangsara neraka lan ora gelem tobat.

Bab 3. Babagan Roh Donya

Setan nguwasani kesombongan

— Geronda, kenapa setan diarani 'penguasa donya iki'? Apa pancen dheweke nguwasani donya?

— Kuwi sing paling ora kita butuh—setan mréntah donya! Nalika Kristus nyebut setan minangka 'pangeran donya iki' ⁽³⁵⁾, Panjenengané ora ateges yèn dhèwèké mréntah donya, nanging yèn dhèwèké mréntah lumantar kesia-siaan lan kabohongan. Nanging kepiye bisa kaya ngono! Apa Gusti Allah tau ngidini setan mrentah donya? Nanging, wong-wong sing atiné setya marang kesia-siaan lan urip donya padha urip ing sangisoré panguwasa 'pamrentah jaman iki'.³⁶ Kanthi tembung liya, setan mrentah kesia-siaan lan wong-wong sing dadi budak kesia-siaan lan donya. Sakjane, apa tegese tembung 'donya'? Hiasan, pernak-pernik sia-sia, ta?³⁷ Mula, sapa waé sing diperbudhakaké déning kesia-siaan iku ana ing sangisoré panguwasa setan. Atiné sing kapincut marang donya sia-sia njaga nyawa ing kahanan mandheg lan pikiran ing pepeteng. Lan banjur wong iku mung katon manungsa; sejatine, dhèwèké iku keguguran rohani.

Aku kelingan yèn mungsuh paling gedhé kanggo jiwamu, mungsuh sing luwih gedhé tinimbang setan, yaiku roh donya. Roh donya nggodha kita nganggo godaan manis lan ninggalaké kita karo rasa pait salawas-lawase. Nanging yen kita weruh setan dhéwé, kita bakal kaget banget; kita bakal kepeksa nyuwun marang Gusti Allah lan mesthi bakal mlebu Swarga. Ing jaman saiki, akèh bab donya wis mlebu ing donya, akèh roh donya iki. Kewadonyaana iki bakal ngrusak donya. Kanthi nampa donya iki ing sajroning atiné [dadi donyané saka njero], manungsa wis ngusir Kristus saka sajroning atiné.

— Geronda, kenapa kita ora nyadari sepira akèh ala sing digawa roh donya, nanging kita isih katarik marang iku?

— Amarga roh donya mlebu alon-alon ing urip kita. Kaya landak mlebu omah cilik kelinci: dhisik dhèwèké njaluk ijin marang kelinci supaya bisa nyelupaké sirahé mlebu supaya ora teles udan. Banjur nyelipake sikil siji, banjur sikil sijiné, lan pungkasané mepetake awaké kabèh mlebu, nggunakake duriné kanggo ngusir kelinci saka omahé. Kaya mangkono, kawicaksanan donya ngapusi kita kanthi konsesi cilik lan, sethithik demi sethithik, nguwasani kita. Keburukan maju kanthi alon-alon. Yen maju kanthi lompatan dumadakan, kita ora bakal kapancing. Nalika bocah nakal nggodhok kodhok, padha nambahi banyu godhog setitik-setitik. Yen padha nambahi kabeh banyu godhog sekaligus, kodhok bakal mlumpat lan mlayu saka bebaya. Nanging yen kowe nyawur banyu godhog sethithik-sethithik, sepisanan kodhok bakal ngusap-ngusap banyu kuwi, banjur meneng. Yen kowe terus nyawur sethithik-sethithik, sepisanan kodhok bakal ngusap-ngusap maneh, nanging alon-alon bakal kesiram tanpa nyadari. 'Ayo saiki, kodhok cilik! "Yen banyu godhog nyiprat marang kowe, mlumpat lan mlayu!" Ora, dheweke ora mlayu. Dheweke mung ngembung, ngembung, banjur kesembel. Setan uga nindakake sing padha — dheweke 'nyipratke banyu godhog' marang kita setitik demi setitik, lan pungkasané, tanpa kita sadhar, kita nemokake awake dhéwé wis kesembel'.³⁸

Kudu luwih milih kaendahan jiwa

Roh sing kagugah dening kaendahan donya materi nuduhake yen donya angkara manggon ing jerone. Mula, roh kuwi kapincut ora marang Sang Pencipta — nanging marang makhluk, ora marang Gusti — nanging marang lempung. Kasunyatan yen lempung iki resik lan bebas saka rereged dosa ora ana gunane. Kagoda kaendahan donya, sanadyan ora dosa nanging tetep sia-sia, atine ngrasakake kabungahan sing sekejap—kabungahan sing ora ana panglipur ilahi lan inspirasi batin sing teka saka kabungahan rohani. Nanging nalika wong tresna marang kaendahan rohani, atine kebak lan dadi ayu.

³⁵ Yohanes 16:11.

³⁶ Delengen Efesus 6:12.

³⁷ Tegese tembung 'κόσμος' ing basa Yunani Kuna: 1. hiasan, busana mewah; 2. tatanan; 3. donya, jagad raya; 4. kabèh sing donyawati lan bumi. Deleng A.D. Weisman. Kamus Yunani-Rusia. St Petersburg, 1899. kaca 725.

³⁸ Eyang maringi tuladha iki kanggo nuduhaké sepira gampangé kita nampa kabecikan utawa dosa yèn mlebu ing urip kita kanthi meneng, saben langkah. Yen ala utawa dosa mlebu ing urip kita kanthi mendadak, kita bakal nolak; nanging, kanthi alon-alon nyerah marang ala, kita dadi biasa lan pungkasané dadi budak sakabehe. — *Cathetan penerjemah*.

Yen ana wong—apamaneh biksu—ngerti kaendahan batine sing ala, dheweke ora bakal nguber kaendahan saka njaba. Jiwa kita wis reged banget, kucel banget, nanging kok kita isih padha nggatekake, contone, sandhangan kita? Kita adus lan nyetrika sandhangan, saengga saka njaba katon resik, nanging babagan kahanane ing jero—luwih becik aja ditakoni. Mula, kanthi ngarahake perhatian marang kekotoran rohani ing jero, wong ora bakal mbuang wektu kanggo resik-resik sandhangan kanthi tliti nganti tuntas — amarga sandhangan iku sewu kaping luwih resik tinimbang atiné. Nanging, nalika nglirwakake rereged rohani sing wis numpuk ing jeroné, wong malah ngupaya kanthi tliti mbusak rereged paling cilik saka sandhangané. Kabèh perhatian kita kudu diarahaké marang kasucian rohani, marang kaendahan batin tinimbang kaendahan njaba. Kita kudu luwih milih ora kaendahan sing sia-sia, nanging kaendahan jiwa, kaendahan rohani. Amarga Gusti kita piyambak wis ngendika yèn sak donya iki ora pantes dibandhingaké karo siji jiwa.³⁹

Karep donya

Wong-wong sing ora ngendhalèkaké atiné, sing ngidam-idam kabutuhan materi sing sakjatiné ora perlu (durung kalebu napsu daging), lan wong-wong sing ora nglumpukaké pikirane menyang atiné kanggo nyerahaké bebarengan karo nyawane marang Gusti Allah — padha ngentèni cilaka sing paling parah.

— Geronda, apa mesthi salah yen kepengin soko?

— Ora, kepinginan sing metu saka ati iku dhéwé ora ala. Nanging barang-barang, sanajan ora dosa, kanthi nyekel péranganing atiku, nyuda katresnanku marang Kristus. Lan karsa sing ora dosa kuwi uga dadi ala, amarga lumantar kuwi mungsuh ngalangi katresnaku marang Kristus. Yen aku kepengin entuk barang sing migunani, umpama buku, lan barang migunani kuwi nyekel bageyan atiku, mula karsa kaya ngono ora apik. Napa buku kudu nyekel bageyan atiku? Endi sing luwih becik — kepengin buku utawa kangen marang Kristus? Saben kepinginan manungsa—sanadyan katon becik—tetep luwih asor tinimbang Kristus utawa Sang Putri Allah sing Maha Suci. Apa Gusti ora bakal maringi kabèh Dhiriné marang aku yèn aku maringi atiku marang Panjenengané? Gusti ngupaya atiné manungsa. "*Wènèhana Aku, anakku, atimu.*"⁴⁰ Lan yen ana wong sing maringi atiné marang Gusti, Gusti bakal maringi apa sing dikarepake atiné, asal ora mbebayani. Atiné mung bakal mbuwang-mbuwang kanthi sia-sia nalika ora dipasrahaké marang Kristus. Lan mung ing Kristus manungsa nemokaké, ing urip iki, kasampurnan katresnan Ilahi, lan ing urip sing bakal teka, urip langgeng—kabungahan Ilahi.

Kita kudu ngindhari bab-bab donya, supaya ora nyekel atiné. Ayo padha nganggo bab-bab prasaja, sing mung kanggo nyukupi kabutuhan kita. Nanging, ayo padha mesthekake yèn barang sing digunakaké iku bisa dipercaya. Nalika aku kepéngin nganggo sawijining barang éndah, aku maringi kabèh atiku marang kaéndahan kuwi. Mula ora ana papan maneh ing ati kanggo Gusti. Contone, nalika mlaku liwat omah, kowe weruh hiasan mewah, marmer lan rampung alus; kowe kagum marang watu lan bata lan ninggalake atimu ing kana. Utawa kowe weruh pigura kacamata sing ayu ing toko, lan kowe kepengin tuku. Yen kowe ora tuku, atimu bakal ketinggalan ing toko kuwi. Nanging yen kowe tuku lan nganggo, atimu bakal dipasang ing pigura kuwi lan nempel kenceng. Wanita, utamane, gampang banget keciduk trik iki. Arang ana wanita sing ora nyia-nyiakake atine kanggo bab-bab remeh sing sia-sia. Sing tak maksud, setan nyerbu ati sing sugih mau kanthi pitulungan kabèh sing donya, warna-warni, lan kinclong. Yen wong wadon butuh piring, dhèwèké bakal nggoleki sing ana kembangé. Kowe mesthi mikir masakané bakal ora enak yen nganggo piring tanpa kembang! Lan sawetara wanita rohani kesengsem karo desain serius — elang Bizantium loro sirah lan sapiturute. Banjur padha takon: 'Ngapa kita ora peka marang bab-bab rohani?' Nanging kepiye kowe bisa waras yen atimu sumebar ing lemari

³⁹ Delengen Matius 16:26.

⁴⁰ Amsal 23:26.

lan piring cilik? Kowe ora duwe ati, mung ana sepotong daging—otot jantung sing ngedhadak ing dhadhamu kaya jam. Lan pakaryan mekanis jantung kaya ngono mung cukup kanggo nggerakake sikilmu. Amarga sethithik saka ati kanggo siji bab, sethithik kanggo liyane, lan ora ana sing ketinggalan kanggo Kristus.

— Geronda, apa kuwi ateges sanajan kepinginan sing prasaja kaya ngono iku wis dosa?

— Nanging kepinginan-kepinginan iki, sanadyan ora dosa, malah luwih awon tinimbang kepinginan sing dosa. Amarga nafsu sing dosa pungkasane bakal diakoni wong minangka dosa — wektu lumaku, dheweke bakal wiwit ngrasakake rasa salah ing ati lan bakal ngupaya mbenerake tumindak. Dheweke bakal tobat, kandha: 'Aku wis dosa, ya Gusti.' Nanging kepinginan 'apik' iki malah ora ngganggu dheweke; wong nganggep yen kabeh wis tertib. 'Aku,' ujare, 'tresna marang kabeh sing apik, kabeh sing endah. Lha, Gusti uga sing nggawe kabeh sing endah.' Ya, kuwi bener, nanging katresnané wong kaya ngono ora marang Sang Pencipta, nanging marang makhluk. Mula saka iku, luwih becik yèn kita motong kabèh hawa napsu kaya ngono. Nalika ana wong sing ngupaya kanggo Kristus, ngorbanaké apa sing ditresnani — sanadyan kuwi apik tenan — lan nindakaké apa sing ora ditresnani, Gusti Allah maringi katentreman sing luwih gedhé.

Sadurunge atiné disucèkaké, atiné nyimpen hawa napsu donya, lan kuwi marakaké kabungahan. Nanging sawisé disucèkaké, atiné krasa sedhih merga hawa napsu donya lan ngrasa ora seneng marang kuwi. Banjur atiné bungah ing bab-bab rohani. Kanthi mangkono, kanthi mbenci hawa napsu donya, atiné dadi suci. Yen atiné ora ngrasa muak marang hawa napsu kuwi, atiné banjur kabawa arus. Nanging delengen apa akibaté: kita ora gelem nahan dhiri lawas sanadyan sethithik, malah kepéngin nepaki kabèh karsaé. Képiye carané kita bisa dadi paniru Kristus?

— Geronda, yen aku angel nyegah hawa napsu tartamtu, apa aku kudu terus-terusan ngupaya?

— Inggih. Sanajan atimu krasa sedhih amarga kowe ora manut lan ora nindakake apa sing dikarepake, kowe ora kena nuruti; amarga yen kowe nindakake, kowe bakal rumiyin ngrasakake kabungahan donya, lan sakbanjure, kuwatir donya. Nanging yèn kowé ora manut marang atimu lan atimu sedhih amarga kowé ora nyukupi karepé, déné kowé dhéwé bungah, mula Rahmat Ilahi rawuh. Lan nggayuh Rahmat Ilahi iku tugasing kita. Tegesé, supaya bisa nggayuh Rahmat Ilahi, kabèh hawa napsu kudu dipotong—kalebu sing apik—lan karsa dhéwé kudu dipotong. Banjur wong dadi andhap asor. Lan nalika wis andhap asor, Rahmat Ilahi rawuh. Amarga wis adhem marang bab-bab donya, atiné bungah sacara rohani. Kita kudu, sak isa-isané, sinau nyingkiri kenyamanan donya lan nglakoni karya rohani jero batin supaya éntuk kenyamanan Ilahi.

Kabungahan donya iku kabungahan materi

— Geronda, wong-wong ing donya asring kandha manawa sanadyan wis nduwé kabèh kenyamanan urip, isih krasa ana kekosongan.

— Bener, kabungahan sejati bisa ditemokake ing Kristus. Kanthi nyawiji karo Panjenengané ing pandonga, kowe bakal ngrasakake atimu kebak. Wong-wong ing donya iki ngupaya kabungahan liwat kesenangan. Sawetara wong rohani ngupaya kabungahan liwat debat teologi, diskusi lan sapituruté. Nanging nalika diskusi teologisé rampung, padha krasa kosong lan padha takon marang awaké dhéwé apa sing kudu ditindakake sabanjuré. Apa waé sing ditindakake—apa iku dosa utawa netral—asilé padha. Luwih becik padha turu supaya esuk bisa menyang gawe kanthi pikiran sing resik.

Kabungahan rohani ora teka marang wong sing nyukupi hawa napsu donya ing atiné. Wong kaya ngono kerep krasa ora tentrem. Wong rohani krasa ora nyaman karo kabungahan donya. Kabungahan donya ora langgeng lan ora sejati. Iku mung kabungahan sementara, sing cepet sirna—kabungahan materi, ora rohani. Kabungahan donya ora 'nyukupi' nyawa manungsa, nanging mung nggawe pucuké. Sawise ngrasakake kabungahan rohani, kita ora bakal kepengin kabungahan materi. *'Aku bakal wareg*

*nalika ndeleng kamulyan Panjenengan.*⁴¹ Kabungahan donya ora mulihake, nanging nyedhot kekuwatan saka wong rohani. Lebokake wong rohani ing apartemen donya — dheweke ora bakal nemu tentrem ing kana. Lan bab wong donya: dheweke mung bakal mikir yen lagi ngaso, nanging sejatine bakal kasiksa. Saka njaba dheweke bakal bungah, nanging iki ora bakal maringi rasa puas ing batin, lan dheweke bakal nandhang sangsara.

— Geronda, angel ambegan ing tengahing urip donya!

— Wong padha krasa kesrakat, nanging dheweke dhéwé sing péngin dikurung! Kaya kodhok — sawise kuwi, dheweke mlumpat mlebu cangkem ula kanthi kersané dhéwé. Ula ngenteni ing pinggir kolam lan mandeng kodhok kanthi tliti. Ndelok ula lan kelangan kendali, kodhok kuwi kaya kesengsem, mlayu karo swara kroak mlebu ing rahangé. Ula nyuntik racun supaya kodhok ora bisa nolak. Kodhok muni cilik, nanging sanajan ana wong sing nulungi lan ngusir ula, kodhok kuwi tetep mati amarga wis kena racun.

— Geronda, kenapa manungsa seneng marang bab-bab donya?

— Wong-wong saiki ora mikir babagan langgeng. Katresnan marang awaké dhéwé mbantu padha lali yèn kabèh bakal ilang. Padha durung mangertèni makna paling jero urip, uga durung ngrasakaké kabungahan swarga. Atiné wong-wong kuwi ora kepéngin kanthi kabungahan ngupaya apa sing luwih luhur. Contoné, kowé maringi wong siji labu. 'Labu iki endah tenan!' ujure. Kowe menehi dheweke nanas. 'Wah, delengen sisik ing nanas iki!' ujure, banjur mbuwang nanas mau, amarga dheweke durung tau ngrasakake. Utawa kandha marang bajing, 'Endah tenan srengenge iki!' — banjur bajing mau mlorot bali menyang lemah. Wong-wong sing wareg karo donya materi iku kaya anak pitik bodho sing lungguh meneng ing endhogé, ora ngupaya nembus kulit endhog, metu lan bungah ing padhang srengéngé—penerbangan swarga menyang urip kaya ing swarga—nanging, amarga mung lungguh meneng, padha mati ing njero kulit endhog.

Roh donya ing urip rohani

— Geronda, kowe kadhangkala kandha yèn wong kuwi ndeleng liwat lensa Éropah tinimbang liwat lensa roh Wétan. Apa maksudmu kuwi?

— Maksudku, padha ndeleng liwat mripat Éropah, nganggo logika Éropah, tanpa iman, kanthi cara manungsa.

— Lan apa iku roh Wétan?

— '*...Wétan saka Wétan, lan wong-wong sing manggon ing pepeteng lan bayangan...*'⁴²

— Apa maksudmu kuwi?

— Nalika aku ngomong yèn ana wong wis nampani roh Wétan lan ninggalaké roh Éropah, maksudku yèn kanthi nyisihaké logika lan rasionalisme, wong kuwi wis nampani kesederhanaan lan pangurmatan. Amarga kesederhanaan lan pangurmatan iku inti sejati saka roh Ortodoks, ing ngendi Kristus manggon. Saiki, wong-wong rohani asring kurang prasaja — prasaja suci sing mbalèkaké kekuwatan jiwa. Yen ora nyelakake semangat donya lan wiwit tumindak prasaja—tegesé, tanpa kuwatir babagan carané wong liya ndeleng kowe utawa apa sing bakal diomongaké—wong ora bakal mlebu ing pangayoman karo Gusti utawa para wali. Kanggo mlebu pangayoman kaya ngono, wong kudu miwiti urip ing alam rohani. Luwih prasaja tumindaké wong—apamanèh ing komunitas biara—luwih alus lan luwih 'kilap' dhèwèké dadi, amarga sisih kasar saka napsuné wis dihalusaké. Yen ora kaya ngono,

⁴¹ Mazmur 16:15.

⁴² "*Panjenengané wis rawuh marang kita saka dhuwur, Juruwilaha kita, Wétané para Wétan, lan kita sing ana ing pepeteng lan bayangan wis nemokaké Kabeneran, amarga Gusti lair saka Sang Perawan*" — kidung kanggo ode kaping sanga ing Matins nalika Natal Kristus.

dhèwèké bakal nyoba mbentuk awaké dhéwé dadi wong palsu. Mula saka iku, supaya bisa kaya Malaikat, ayo padha ngupaya mbuwang busana karnaval donya.

Apa kowe ngerti bedane wong donya karo wong rohani? Wong donya mesthekake pekarangané resik. Dheweke ora peduli apa omahé amburadul ing njero. Dheweke ngresiki pekarangan lan nyapu sampah mlebu omah. 'Wong,' ujure, 'bisa ndeleng pekarangan; ora bisa ndeleng njero omah.' Kanthi tembung liya, ayo aku berantakan ing njero, nanging ora ing njaba. Wong-wong kuwi kepengin liyané ngagumi dhèwèké. Kosok baliné, wong rohani njaga supaya omahé resik ing njero. Dhèwèké ora peduli apa sing diomongaké wong liya, amarga Kristus manggon ing omah—ing ati, dudu ing pekarangan.

Nanging, kadhangkala malah wong-wong rohani tumindak pamer, kanthi cara donya lan, yen diomongake luwih blak-blakan, kanthi cara Farisi. Wong-wong kaya ngono ora mikir babagan carane mlebu Swarga, menyang Gusti Allah, nanging babagan carane katon apik ing urip iki. Padha nyegah awake dhewe saka kabungahan rohani apa wae, padahal sejatine padha bisa ngalami kahanan kaya ing swarga ing kene. Mula saka iku, dheweke tetep dadi wong donya. Dheweke nyoba nglakoni urip rohani miturut kabiasaan donya. Nanging ing jero atiné kosong—Gusti Allah ora ana ing kono.

Sayange, semangat donya wis nduweni pengaruh gedhe malah marang wong-wong rohani. Lan yen wong-wong rohani tumindak lan mikir kanthi cara donya, apa sing isih bisa ditindakake lan dipikirake wong donya? Nalika aku njaluk tulung marang sawetara wong kanggo mbantu para pecandu narkoba enom, dheweke mangsuli: 'Yen kita mbukak panti kanggo pecandu narkoba, ora bakal ana sing gelem nyumbang kanggo tujuan iki. Mula luwih becik kita mbukak panti wreda.' Aku ora ngomong yèn panti wreda ora dibutuhaké—pasti dibutuhaké. Nanging yèn kita tumindak adhedhasar premis kaya ngono, pakaryan amal kita bakal gagal. Wong-wong ora nyadari yèn kasil donya iku gagal spiritual.

Semangat donya ing urip biksu

— Geronda, akèh wong kandha marang kita: 'Kowe manggon ing kéné kaya ing Swarga.'

— Ndonga supaya kowe ora pungkasané tanpa Swarga sing liyané. Aku bakal seneng yèn pangembangan rohani kowe marakaké kesan marang wong donya, nanging kowe dhéwé — amarga pangembangan iki — ora bakal nyadari kesan sing kowe wenehaké marang wong liya, lan kowe uga ora bakal ngupaya kanggo marakaké kesan apa-apa; ayo supaya iku dumadi saka njero lan alamiah, muncul kanthi dhéwé. Aja nganti kowe padha kesasar ing bab-bab sing sia-sia—yen ora, kowe bakal kelangan Kristus. Upayakna supaya nuranimu dadi sak-monastiké. Uripna kanthi rohani, kaya para biarawati. Aja lali marang Kristus, supaya Panjenengané uga kelingan marang kowe. Tujuanku dudu kanggo ngganggu kowe, nanging kanggo mbantu lan nguatake kowe. Roh donya, nalika nyusup menyang urip biara, nglarani atiné Kristus dhéwé. Upayakna ngenali roh asing iki lan usir adoh.

Sayangé, roh donya wis mlebu saka njaba menyang akèh biara. Sebabé, ing jaman saiki ana sawetara guru rohani sing nuntun urip biara manut dalan donya, lan jiwa para biksu ora mili marang roh kang kebak sih para Bapa Suci. Aku weruh yèn saiki ana roh sing bertentangan karo roh Bapa-Bapa Suci sing nguwasani ing biara-biara. Para biksu ora nampa roh sing becik, roh Bapa-Bapa Suci. Tegese, padha ora urip sacara rohani. Kanthi tumindak ing jeneng patuh lan ngendhalèni kersané dhéwé, padha nurunaké ketinggian rohani menyang tingkat donya lan ngetutaké kersané dhéwé sing donyan. Urip kaya ngono, padha ora makmur, amarga panggodha, roh donya, 'nyambut gawe' bareng karo wong-wong mau ing biara. Kita ora duwe hak nerangake dhawuhe Gusti Allah manut karep kita. Kita ora nduwé hak nggambaraké monastisisme manut karsa kita. Nanging ngakoni kelemahan kita lan kanthi andhap asor nyuwun sih-rahmaté Gusti iku prakara sing béda. Nurutku, ala paling gedhé yaiku ana sing nganggep roh donya iki minangka kemajuan. Kita kuduné ngenali roh iki minangka panyimpangan lan mbuwang saka awak dhéwé supaya rohani kita suci. Banjur Roh Suci bakal langsung rawuh, sing maringi kasucian, padhang, lan nguwatké jiwa.

Ana uga para biksu sing kandha: 'Kita kudu ngetokake kabudayan kita.' Kabudayan apa? Kabudayan donya? Biyasa wae yen kita, minangka biksu, ngetokake kabudayan rohani kita, pangembangan rohani kita. Pangembangan spiritual kaya apa? Kaya ngene: aja nganti nyoba ngluwihi wong awam sing wis nduwé pangembangan spiritual sing dhuwur ing babagan donya, amarga pangembangan donya iki malah nyiksa wong-wong mau, apamanèh para biksu. Laju spiritual kita kuduné dhuwur banget nganti wong-wong ing donya iki padha kepincut lan kepéngin ngetutaké tapak langkah kita. Yen kita para biksu nindakake prekara sing padha karo sawijining umat awam sing rohani banget, iki maneh ora ana gunane kanggo umat awam, amarga dheweke wis duwe tuladha saka umat awam sing rohani banget tanpa kita. Urip kita kudu luwih luhur tinimbang urip umat awam sing rohani. Biksu ora kena netepake tujuane kanggo nampilake sawijining pangembangan donya marang wong liya. Iki ngina marang monastisisme. Sang biarawan sing mikir kanthi cara donya nuduhake yen dheweke wis nyimpang saka dalan—dheweke mlebu dalan iki kanggo Gusti Kristus, nanging atine kangen marang donya. Liwat pangembangan donya, sing dianggep kemajuan, monastisisme mudhun menyang kemerosotan rohani.

Akèh sing sirna saka urip biksu, kaya pakurmatan lan ajining diri sing sirna ing donya lan dianggep minangka bab jaman biyen. Mula saka kuwi atiku lara banget nganti pengin njerit. Aku kepengin banget lunga menyang panggonan sing adoh [supaya ora ndeleng kabeh iki]. Sapa wae sing durung nate ngalami apa-apa sing luwih luhur ora bakal kuwatir banget babagan urip rohani, ing ngendi dheweke nyetel kabeh miturut aturane dhewe. Nanging, apa kowe ngerti sepira sangsara kanggo wong sing wis nate ngrasakake sing luwih luhur urip manut aturan kaya ngono? Yen Kristus maringi aku urip miturut kersaku, kanthi cara monastik, lan mati dadi pahlawan, aku bakal nganggep iku mati ing perang, ing garis ngarep. Iki wektu sing pantes kanggo mati, dadi martir, lan nggawe kurban, sanajan mung kanggo njamin para bapa suci ora dicemohi.

Kita maca bola-bali bab para bapa suci, nanging kita ora mikir sethithik piye lan ing endi padha manggon. Gusti ngendika: *'Serep duwé bolongan, manuk-manuk ing langit duwé sarang, nanging Putraning Manungsa ora duwé panggonan kanggo nyandhak sirahé.'*⁴³ Iki nggumunake. Para Bapa Suci ngupaya manggon ing guwa lan dadi kaya Kristus. Padha ngrasakake kabungahan Kristus amarga padha niru Panjenengané ing saben bab. Kuwi dadi siji-sijiné kang dipikirake. Para Bapa Suci ngowahi ara-ara dadi kutha rohani, nanging saiki kita malah ngowahi dadi kutha donya. Gereja Kristus mlayu menyang ara-ara samun supaya slamet,⁴⁴ dene kita malah ngowahi ara-ara samun dadi kutha donya. Lan wong-wong bakal kesasar dening iki, ditinggal tanpa pitulungan, lan sawisé ora bakal duwe apa-apa kanggo dicekel. Iki pancen bebaya gedhé sing tak deleng ing taun-taun angel sing saiki kita alami. Nanging saiki kita kuduné urip luwih monastik supaya nduwé kekuwatan ilahi, nanging sayangé kita kapengaruh roh donya; kuwi ngowahi kita dadi luwih ala lan kita dadi tanpa daya. Tegesé, kita dhéwé ngusir roh kita saka awak lan dadi mayit urip.

Ana para biksu saiki sing urip monastik mung saka njaba. Dheweke ora ngrok, ora nindakake dosa daging, maca **The Love of Goodness**, lan nyebut-nyebut Bapa-Bapa Suci ing saben kesempatan. Ing donya sekuler, bocah-bocah sing ora goroh, nggawe pratandha salib, menyang gréja, lan nalika wis gedhé rada nggatekake tata krama, nganggep kuwi wis cukup. Wong-wong ing sawatara biara uripé persis kaya ngono, lan kuwi narik kawigatèn wong awam menyang kana. Nanging, sawisé kenal luwih cedhak karo biksu kaya ngono, wong awam weruh yèn dhèwèké ora béda karo wong donya, amarga isih njaga kabèh semangat donya. Lan yèn dhèwèké ngrok, maca koran, utawa ngomongaké politik, mula wong awam paling ora bakal nyingkiri dhèwèké kaya wong donya, lan monastisisme ora bakal kena cacad.

⁴³ Matius 8:20 lan Lukas 9:58.

⁴⁴ Cf. Wahyu 12:6.

Kepiye carane biksu sing ringkih rohani bisa nyentuh ati wong donya? Yen kowe ninggalake arak ing botol mbukak, arak kuwi bakal nguap, ilang kabèh kekuwatane, lan ora bisa mateni kuman utawa kobong. Lan yen kowe ngisi lampu semangat nganggo semangat basi kaya ngono, malah bakal ngrusak sumbu. Mangkono uga karo biksu: amarga ora waspada, dhèwèké ngusir Rahmat Ilahi lan sawisé kuwi mung nduwèni skéma — tampilan njaba biksu. Dhèwèké kaya semangat basi lan ora bisa 'mbakar' setan. Amarga 'padhangé para biksu iku malaikat, lan padhangé manungsa iku para biksu!'⁴⁵ Nanging biksu sing 'wis entek' ora dadi padhang maneh. Apa kowe nyadari sepira ngrusaké pamikiran donya! Yen kekuwatan rohani lunga saka urip biksu, ora ana sing isih ana ing kono. Amarga 'yèn uyah kelangan rasa',⁴⁶ ora pantes dadi pupuk. Kucel lan sampah bisa dadi humus, nanging uyah ora. Yen kowe 'nyuburi' tanduran nganggo uyah, tandurané bakal kobong. Ing jaman saiki, monastisisme kuduné sumunar padhang. Kabèh kebusukan lan kerusakan iki mbutuhake uyah. Yen ora ana kawicaksanan donya ing biara-biara, lan kahanané mung rohani, mula iki bakal dadi sumbangan paling gedhé kanggo masyarakat. Padha ora perlu ngomong utawa nindakake apa-apa maneh, amarga padha bakal ngomong liwat uripé dhéwé. Iki pancèn sing dibutuhaké donya saiki.

Lan delengen para biarawati Katolik — kahanané wis kaya ngapa! Aku kelingan pirang-pirang taun kepungkur, nalika aku ana ing Biara Stomion ing Konitsa, ana wong sing nggawa potongan koran sing isiné: "Telung atus biarawati Katolik nganakake protes — sepisanan amarga ora diijini nonton film layar amba ing bioskop, lan banjur protes maneh — amarga jubahé dawa tekan mata kaki tinimbang tekan dengkul." Sawise maca kuwi, aku nesu banget nganti kandha: "Ya, demi Gusti, kenapa kowe dadi biarawati saka wiwitan?" Lan ing pungkasan artikel kasebut ana tulisan yen padha wis mbusak jubah biara lan bali menyang donya sekuler. Nanging kanthi pola pikir kaya ngono, sejatine padha wis bali luwih awal. Ing wektu liyane, aku kebeneran ndeleng biarawati Katolik sing konon lagi nglakoni karya misi lan—kepriye carane tak kandha?—yah, persis kaya bocah wadon enom sing banget donya. Ora ana bedane babar pisan! Mula ayo aja nganti roh Éropah iki ngakar ing awak kita, supaya kita uga ora pungkasané ana ing kahanan sing padha.

— Geronda, mbuwang pamikiran donya iki katon angel kanggo aku.

— Ora angel, nanging mbutuhake waspada. Tansah renungana apa sing diomongake Arsenius Agung: 'Kanggo apa kowe ninggalake donya?'⁴⁷ Kita lali kenapa kita teka ing biara. Apik utawa ala, saben wong miwiti kanthi apik, nanging ora saben wong rampung kanthi apik, amarga padha lali kenapa mlebu biara.

— Geronda, panjenengan ngendika yèn roh donya iki nyusup mlebu ing urip biara lan standar spiritualé saya terkikis. Apa roh sejati monastisisme bakal lestari?

— Badai iki wis teka, nanging Gusti ora bakal ninggalake kita.

— Geronda, ana pikiran sing muncul ing pikiranku: 'Apa isih ana persaudaraan monastik sing sifaté rohani?'

— Kaya-kaya durung cukup akèh! Yen ora, Indhungé Gusti bakal ngirim kabèh 'sedulur' kita kanthi pangawalan menyang panggonan sing ora adoh!.. Ana para biksu sing urip kanthi rohani banget, tanpa pamer. Jiwa kaya ngono bisa ditemokake ing saben biara, ing saben keuskupan. Malah jiwa-jiwa langka iki sing nyurung Gusti maringi welas asih, lan mulane Panjenengané sabar marang kita.

⁴⁵ "Cahyané para biarawan iku para Malaikat, lan cahya kanggo kabèh wong iku urip monastik; mulané para biarawan kudu ngupaya dadi tuladha sing apik ing kabèh bab, ora marakaké sapa waé nesu ing apa waé, ora kanthi tumindak utawa tembung (2 Kor. 6:3). Nanging yèn padhang iki dadi pepeteng, mula pepeteng kuwi—yaiku wong-wong sing ana ing donya—kélém ing pepeteng sing luwih gedhé." Bapa Abba Yohanes sing Kinurmatan, Abas Gunung Sinai, *The Ladder* (terjemahan Rusia). Lavra Trinitas Suci Sergius, 1898. kaca 181.

⁴⁶ Mat. 5:13.

⁴⁷ Delengen Carita Eling babagan Urip Askétis Para Bapa Suci lan Kabegjan. Lavra Trinitas Suci St. Sergius, 1993. kaca 27.

Roh donya iku penyakit

Bab sing paling penting saiki yaiku aja nganti manut marang semangat donya iki. Ketidaksetujuan kaya ngono iku dadi kesaksian tumrap Kristus. Ayo padha nyoba, sak isa-isane, aja nganti ke arus iki nggawa kita mabur lan nyeret kita menyang arus donya. Iwak sing pinter ora kesangkut ing kail. Iwak sing pinter ora kecanthol ing kail. Kabijaksanaan donya iku penyakit. Kaya wong sing nyoba nyingkiri kena penyakit, uga kudu nyoba supaya ora kena kabijaksanaan donya—ing wujud apa wae. Supaya tuwuh rohani lan tetep waras, uga supaya bisa ngalami malaikat,

Kabijaksanaan donya iku penyakit. Kaya wong sing nyoba ora kena penyakit, mangkono uga kudu nyoba ora kena kabijaksanaan donya—ing wujud apa wae. Kanggo ngrembaka sacara rohani lan tetep waras, kanggo bungah kanthi kabungahan malaikat, wong kudu ora ana gandhengane karo roh donya.

Bab 4. Bab Dosa Agung Ketidakadilan

Ketidakadilan narik murka Gusti

Yen wong nduwé berkah saka Gusti, iku bab sing gedhé. Iku sejatine kasugihan! Sing kaurmatané Gusti bakal lestari lan ora bakal rusak. Sing ora kaurmatané Gusti ora bakal lestari. Ketidakadilan iku dosa gedhé. Ana kahanan sing bisa ngurangi paukuman kanggo kabèh dosa, nanging ora kanggo ketidakadilan—iku nyurung murka Gusti. Pira medeni iki! Wong sing nindakake ketidakadilan marang wong liya nggawa geni ing sirahé dhéwé. Wong nindakake sawijining ketidakadilan, banjur wong sing ditresnani mati, nanging ora bisa mangertèni sebabe. Nanging kepiye bisa wong-wong sing nindakake akèh tumindak ora adil bisa makmur? Kanthi nindakake kuwi, padha maringi kuwasa marang setan, banjur cilaka, lara, lan musibah liyane tumeka marang wong-wong mau... Lan [tanpa mangertèni sabab rohani saka cilaka-cilaka mau] padha nyuwun marang kowe supaya ndedonga supaya mari.

Kebanyakan bala asalé saka tumindak ora adil. Contoné, yèn wong nglumpukaké bandha kanthi cara ora adil, dhèwèké bisa urip mewah sawetara taun, nanging banjur kabèh bandha sing dipikolehi kanthi ora adil kuwi dihabiské kanggo bayar dhokter. Lha, kaya sing katulis ing Mazmur: 'Luwih becik sithik kanggo wong sing bener tinimbang bandha akèh kanggo wong sing jahat.'⁴⁸ 'Pangasilan sing ora sah iku kaya angin,' ujure paribasan. Kabeh sing diklumpukake kanthi tipu musna, sumebar ing angin. Loro, bangkrut, lan cilaka liyane, sing dadi cobaan saka Gusti, arang banget kelakon lan mung tumeka marang sawatara wong. Wong kaya ngono bakal nampa ganjaran sing murni saka Gusti Allah, lan biasane banjur dadi luwih sugih sawisé kuwi, kaya Ayub.⁴⁹ Saliyane, awaké akèh wong sing wis seda tetep ora bosok ing kuburan persis amarga kuwi — nalika isih urip, wong-wong mau nindakake sawatara tumindak ora adil.⁵⁰

Wong sing ora adil nandhang sangsara

Wong sing ora adil — pancen sapa waé sing wis nindakake salah marang wong liya lan durung nyuwun pangapura — disiksa déning rasa nyeri ing nuraniné dhéwé, lan luwih saka kuwi, déning nesuné wong sing wis disalahké. Amarga yèn wong sing diperlakokaké ora adil ora ngapura marang sing salah lan terus nyimpen rasa dendam marang dhèwèké, sing salah mau bakal miwiti ngrasakaké sangsara lan

⁴⁸ Mazmur 36:16.

⁴⁹ Delengen Kitab Ayub.

⁵⁰ Ing Gunung Athos lan ing Yunani sacara umum, sésa jasad almarhum digali saka kuburan 3–4 taun sawisé seda, diumbah lan dilebokaké ing peti kubur khusus. Yen badané wong sing wis seda durung bosok, badané dikubur manèh ing kuburan lan pandonga kanggo katentremané wong sing wis seda saya digencèkaké. – *Cathetan juru basa*.

panyiksa batin sing abot banget. Dhèwèké ora bakal bisa turu; bakal krasa kaya digulung ombak badai. Ora bisa dipahami sepira gedhene rasa nesu saka wong sing wis dirugikake kuwi dirasakake! Nalika siji wong tresna marang wong liya lan mikirake dheweke, wong sing dipikirake kuwi ngrasakake katresnan kuwi. Kahanan sing padha uga kelakon marang wong sing nindakake salah. Oh, banjur rasa nesu saka wong sing wis disalahké mecah atiné! Sanajan dhèwèké adoh — ing Australia utawa Johannesburg — yèn atiné wong nesu merga dhèwèké, dhèwèké ora bakal nemu tentrem.

— Nanging piye yen dhèwèké atiné atos?

— Apa kowe mikir wong sing tanpa raos ora nandhang sangsara? Padha nandhang sangsara, nanging padha ngalihaké pikirane nganggo hiburan supaya ora mikir bab kuwi. Uga bisa waé ana wong sing wis dizalimi kanthi ora adil wis ngapura marang sing salah, nanging isih ana sethithik nesu ing atiné. Banjur dhèwèké dhéwé uga nandhang sangsara sakwatesé, nanging wong sing dadi sabab nesuné nandhang sangsara banget. Nanging, yen wong sing salah njaluk pangapura lan wong sing dirugikake ora ngapura, mula wong sing dirugikake iku wiwit nandhang sangsara. Ora ana geni sing kobong luwih nyala tinimbang kobongan batin ing jiwa sing disebabake dening rasa salah. Jiwané wong kaya ngono disiksa sanajan ing donya iki; terus-terusan digigiti dening cacing batin. Nanging ora ana sangsi manawa ing gesang sabanjuré, sing langgeng, '*cacing sing ora tau turu*' bakal nggerogoti nuraniné luwih kenceng, yèn ing gesang iki wong kuwi ora tobat lan ora mbalèkaké marang tanggané apa sing wis dijupuk kanthi ora adil — paling ora kanthi niat becik dhéwé, yèn wis ora bisa manèh kanthi cara liya.

Aku kelingan sawijining pengacara sing nindakake akèh kezaliman marang wong. Piyé sangsara nalika pungkasan uripé! Ing kecamatan panggon praktik hukumé ana akèh peternak kéwan, mula kasus kéwan sing ngrusak tanduran lan padang rumput ora arang dumadi. Para penggembala sing tanggung jawab marang karusakan mau bakal nyuwun pitulungan marang pengacara iki, lan dhèwèké, kanthi licik, bakal mbalikaké kasusé kanthi cara sing nganti ahli agronomi lan hakim padha yakin yèn para penggembala kuwi ora salah, déné para petani malang ora mung ora éntuk kaadilan nanging malah ngundang masalah kanggo awaké dhéwé. Kabeh wong padha ngerti yèn pengacara iki pancèn brengsek tenan, lan ora ana wong jujur sing gelem nyedhak dhèwèké. Saiki rungokna pitutur sing diwènèhaké déning pangakuan marang gembala sing peka rohani sing manggon ing tlatah kuwi.

Gembala iki duwé sekawanan wedhus cilik lan asu. Ing sawijining dina asu iku nglairaké anak asu, lan gembala maringi kabèh anak asu mau marang wong liya. Ing wektu sing padha, ana siji wedhus wadon cilik ilang, ninggalaké anak wedhus sing isih nyusu. Amarga ora bisa nemokaké ibuné, anak wedhus iku mlayu mèlu asu lan banjur biasa ngombe susuné. Asu iku krasa lega. Kaloro kéwan mau wis padha kebiasaan banget nganti padha nggoleki siji lan sijiné. Sanajan panggembala miskin kuwi wis nyoba tenanan misahaké, nanging tetep waé padha bisa ketemu manèh. Panggembala kuwi, amarga wong sing peka sacara rohani, ora ngerti apa diijini mangan daging anak wedhus iki, banjur mutusaké takon marang pangakungé. Konfesor, ngerti yèn penggembala iku mlarat, mikir sedhela banjur kandha: 'Ora, anakku, kowe ora kena mangan daging wedhus iki, amarga wis diopeni nganggo susu asu. Liyané, lakoni iki: gawa wedhus iki dadi hadiah kanggo pengacara kita, merga penggembala liyané uga padha nggawa wedhus lan keju marang dhèwèké.' Ayo wong kuwi dipangan daging iki, merga mung dhèwèké sing nduwèni berkah kanggo nindakake kuwi: kabèh wong padha ngerti sepira ora adilé dhèwèké."

Saiki wis tuwa lan ora bisa obah saka amben, pengacara sing ora adil kuwi diganggu dening ngimpi elek lan ora bisa turu. Kahanan iki lumaku pirang-pirang taun. Luwih parah maneh, dhèwèké kena lumpuh lan ora bisa ngomong. Pengakuné nyoba ngyakinaké supaya paling ora nulis dosané ing kertas, nanging wong apes kuwi wis kelangan kendali marang awaké dhéwé. Pastur mau kapeksa macaaké pandonga 'Pitu Para Enom kanggo wong lara lan ora bisa turu',⁵¹ supaya dhèwèké bisa turu sanadyan

⁵¹ Delengen Buku Layatan Agung. Panjaluk kanggo wong lara lan wong kang ora bisa turu. Moskow: Percetakan Sinodal, 1884. Fol. 165 ob.

sethithik, uga pandonga mantera kanggo ngurangi kahanan dhèwèké. Mangkono pengacara mau seda, lan saiki sing isih ana mung ndedonga marang Gusti supaya paring rohane tentrem sejati.

— Geronda, akèh wong yakin yèn dhèwèké kena kutukan sihir. Apa kutukan bisa nglarani wong?

— Yen wong tobat lan mlebu pangakuan dosa, mula ora, ora bisa. Supaya kutukan bisa nglarani wong, wong kuwi dhéwé kudu kanthi cara tartamtu maringi kuwasa marang [setan]. Contone, wong tumindak ora adil marang wong liya, nggodha cah wadon enom nganggo tipuan, utawa nindakake tumindak liya sing padha. Ing kéné, dhèwèké kudu tobat marang apa sing wis ditindakake, nyuwun pangapura marang wong sing wis disakiti, mlebu pangakuan dosa, lan mbenerake tumindaké. Yèn ora — sanajan kabèh imam padha kumpul kanggo nyalahké dhèwèké — kutukan ilmu sihir kuwi ora bakal sirna. Sejatine, sanajan ora ana kutukan sing diparingake marang dheweke, mung rasa nesu saka atine wong sing wis dirugikake wis cukup kanggo nyiksa dheweke.

Ana loro jinis ketidakadilan: materiil lan moral. Ketidakadilan materiil yaiku nalika wong nambani wong liya kanthi ora adil ing babagan materiil sing nyata. Ketidakadilan moral yaiku nalika wong, umpama, nggodha pikiran wanita enom lan nuntun dheweke menyang dalan sing salah. Lan yen cah wadon sing ditipu iku uga yatim piatu, mula wong sing nipu dheweke nggawa beban lima kaping marang atine. Apa kowe ngerti sepira cepet peluru nemokake wong-wong sing ora bermoral kaya ngono ing perang? Ing perang, kadilan ilahi lan pangayoman Gusti marang manungsa dadi banget cetha. Perang ora nampa isin — peluru cepet nemokake wong sing ora nduwé moral. Ana wektu, loro kompi kita arep nggantèkaké batalion ing garis ngarep sing arep mundur kanggo istirahat. Nalika serah terima, Komunis nyerang kita, lan pertempuran dadi sengit. Siji prajurit saka batalion sing arep lunga wis nindakake tumindak asor sing keji dina sadurunge — nglakoni perkosa marang wanita meteng sing apes. Lan apa sing kelakon? Ing pertempuran kuwi, dhèwèké siji-sijiné sing mati! Ora medeni ta? Sawisé kuwi kabèh padha kandha: 'Kuwi pantes kanggo kéwan kuwi — dhèwèké entuk apa sing pantes ditampa.'

Lan kuwi uga kelakon marang wong-wong sing licik, sing nyoba mlayu utawa nyelundup — ing pungkasané, pancèn wong-wong kuwi sing mati. Wong-wong sing nduwèni iman sing kuwat, mesthi urip kanthi jujur, kanthi cara Kristen. Lan iki sing wis diamati: wong kaya ngono ngreksa ajining awaké, lan iki nglindhungi saka peluru mungsuh lan serpihan peluru luwih apik tinimbang yèn padha nganggo pecahan Salib Suci Gusti.

Ketidakadilan nyebabake sangsara malah nganti marang turunané

— Geronda, nalika aku dadi biarawati, keluargaku nindakake tumindak sing ora adil marang aku. Apa saiki aku bisa nuntut saka wong-wong mau apa sing dadi hakku miturut hukum?

— Ora, kuwi ora bener.

— Ya, nanging aku wedi yen bakal ana cilaka sing nyerang wong-wong mau amarga ketidakadilan sing wis padha ditindakake.

— Delengen sepira gedhene katresnan marang awakmu dhéwé! Yen aku ana ing panggonmu, aku bakal kandha marang wong-wong mau: 'Aku ora butuh apa-apa kanggo awakku dhéwé. Nanging, aku kepéngin kowe mènèhaké kanthi tanganmu dhéwé pérangan warisan sing dadi hakku marang wong mlarat. Lan sing paling utama, tulungna sedulur kita sing mlarat. Aku ngomong iki supaya murka Gusti Allah ora tumeka marang anak-anakmu.' Amarga kadhangkala ana bapak sing maringi sedekah marang wong liya kanggo tentreming atiné — contoné nyumbang dhuwit marang lembaga amal — nanging ora ninggalaké apa-apa kanggo anak-anaké dhéwé.

Kadhangkala ana ing sawijining kulawarga, eyang putri utawa eyang kakung nindakake tumindak ora adil, nanging kuwi ora kena pengaruh marang dhèwèké dhéwé. Nanging, paukuman tiba marang anak-anak utawa cucu-cucuné, sing banjur lara lan kapeksa mbuwang dhuwit sing dipikolehi kanthi ora

adil kanggo mbayar utang para leluhuré. Aku kelingan siji kulawarga sing nampa akèh cilaka. Kaping pisan, pucuk kulawarga kena lara abot: dhèwèké nandhang lara suwéné pirang-pirang taun, terkurung ing amben, banjur seda. Sabanjuré, bojone lan anak-anaké seda siji-siji. Anyar-anyar iki, sing pungkasan saka kulawarga kuwi—anak kaping lima—uga seda. Kulawarga iki biyen sugih banget, nanging saiki dadi mlarat amarga kanggo mbayar dokter lan nutupi biaya liyane, padha ngedol kabèh duwé-duwéné kanthi rega murah. Aku gumun, "Napa akèh banget lara lan cilaka sing nimpuh kulawarga iki?" Aku kenal karo sawetara anggota kulawarga iki. Cetha saka dheweke manawa cilaka-cilaka kuwi ora ana gandhengane karo cobaan sing pinaringan Gusti marang wong-wong pilihané. 'Mesthi,' pikirku, 'ukum-ukume rohani Gusti wis ditrapake marang kahanané.' Kanggo ngilangake rasa ragu, aku nyoba takon marang sawetara wong tuwa sing dipercaya—warga desa liyane—babagan kulawarga mau, lan padha ngandhani aku kaya ngene. Kepala kulawarga iki wis nampa warisan saka bapakne lan sabanjure nambahake kanthi nindakake macem-macem tumindak ora adil. Contone, sawijining janda nyuwun utangan dhuwit marang dheweke supaya bisa ngawinake putrine. Dheweke mesthine bakal mbayar utang sawise panèn lan ngumbul pari. Nanging, dheweke maringi dhuwit mau kanthi syarat yèn janda iku nransfer hak duwé tanahé marang dheweke kanggo mbangun omah. Amarga kahanan sing pancen angel, wanita sialan iku maringi kabèh sing dijuluk. Wong liya nyuwun utangan kanggo mbayar utangé ing bank. Dhèwèké sejatiné bakal mbalèkaké dhuwit sawisé panèn kapas, nanging kepala kulawarga sing ora adil kuwi nolak lan nuntut sakabèhé lahan minangka ganti. Amarga wedi bakal dikejar bank, wong sengsara kuwi nyerahaké lahane. Wong katelu nyuwun utangan sithik dhuwit kanggo mbayar dhokter, lan rentenir jahat kuwi nuntut sapi saka dheweke. Wong mlarat mau maringi apa sing dijuluké. Kanthi mangkono, wong iku nglumpukaké bandha sing akèh. Nanging, kéluhan bebarengan saka wong-wong sing nandhang sangsara ora mung nglarani dhèwèké lan bojone, nanging uga anak-anaké. Mula, paugeran rohani tumindak, lan anggota kulawarga wong sugih sing ora adil mau padha ngalami kahanan kaya wong-wong sing wis dianiaya. Mula, kanggo mbayar dhokter lan biaya liyane sing ana gandhengane karo lara, kacilakan, lan musibah liyane, dheweke ngedol kabèh duwene kanthi rega murah. Saka biyen sugih banget, dheweke dadi pengemis, lan kabèh padha tilar donya—siji sawise sijine. Mesthi wae, Gusti Allah bakal ngadili dheweke manut katresnan lan kaadilan Gusti sing ageng. Bab wong-wong sing nalika butuh dipaksa ngedol barang pungkasan kanggo mbayar dhokter utawa liyane, lan banjur dadi mlarat, bakal nampa ganjaran miturut ketidakadilan sing dialami. Nanging wong sing ora adil, kanthi nandhang cilaka kaya ngono, padha mbayar utange marang Gusti.

'Wong sing nindakake ora adil marang kita iku padha karo menehi karunia marang kita'

— Geronda, kepiye kita kudu tumindak marang wong sing tumindak ora adil marang kita?

— Kepiye kita kudu nganggep wong-wong mau? Minangka welas asih agung kita, sing nyimpen tabungan ing akun Allah kanggo kita. Wong kaya ngono ndadekake kita sugih kanggo salawas-lawase. Apa kuwi durung cukup? Apa kita ora tresna marang wong sing maringi kabecikan marang kita, apa kita ora ngucapake panuwun marang wong-wong mau? Kanthi cara sing padha, kita kudu tresna lan matur nuwun marang wong-wong sing nindakake kita kanthi ora adil, amarga padha maringi kita kabecikan kanggo salawas-lawase. Kaya wong sing ora adil salawas-lawase ora oleh pembenaran, mangkono uga wong sing kanthi seneng nampa ketidakadilan bakal nampa pembenaran langgeng.

Wong sing taat, kepala kulawargané, nandhang akèh ketidakadilan ing pakaryan. Nanging dhèwèké wong sing loman banget, lan dhèwèké nahan kabèh ketidakadilan mau tanpa ngeluh. Sawijining dina dhèwèké teka ing Gunung Athos, ngunjungi aku ing selku lan sawisé nyritakaké cobaan-cobaane, dhèwèké takon: 'Apa sing panjenengan saranake aku lakoni?' 'Terusaké kaya sing wis panjenengan lakoni,' wangsulku. — Percayalah marang kaadilan Ilahi lan ganjaran Ilahi, lan sabar. [Karo Gusti] ora ana sing ilang. Kanthi mangkono, kowe nyimpen kasugihanmu ing rekening tabungan

Gusti. Ora ana sangsi manawa ing , ing urip sing bakal teka, kowe bakal nampa ganjaran kanggo cobaan sing wis kowe alami. Nanging, saliyané saka iku, uga ngertia manawa Gusti Allah sing Maha Apik maringi ganjaran marang wong sing wis dianiaya kanthi ora adil sanajan ing donya iki; yen ora mesthi marang wong mau dhéwé, mesthi marang anak-anaké. Gusti Allah nyukupi kabutuhan makhluké; Panjenengané ngerti carané maringi ganjaran marang wong-wong mau."

⁵²Yen wong sabar, kabeh bakal dadi pas. Gusti sing ngatur kabeh. Nanging dibutuhake kesabaran—kesabaran sing ora adhedhasar akal. Amarga Gusti ndeleng kabeh lan ngreksa saben bab, wong kudu nyerahake awake dhewe marang Gusti kanthi tuntas. Delengen Yusuf ing Kitab Kejadian—pancen dheweke meneng bae nalika sedulure adol dheweke dadi budhak. Dheweke bisa wae ngomong: "Aku iki seduluré," nanging dhèwèké ora ngucapaké sabda — nanging sawisé kuwi Gusti ngandika sabda-Nya lan ngangkat dhèwèké dadi panguwasa. Nanging yèn wong ora sabar, uripé dadi sangsara — dhèwèké péngin kabèh kedadeyan miturut karepé supaya krasa nyaman. Nanging mesthiné dhèwèké ora nemu tentrem, lan kabèh ora dadi kaya sing dikarepaké.

Yen ana wong sing nandhang ora adil ing urip iki amarga tumindaké manungsa utawa setan, Gusti ora keganggu, amarga nyawa wong kuwi malah éntuk manfaat saka kahanan kuwi. Nanging, asring kita ngomong yèn ana wong sing nindakake ora adil marang kita, padahal sakténané kita dhéwé sing nindakake ora adil marang wong liya. Ing kahanan kaya ngono, kita kudu éling lan nyadari yèn kita dhéwé sing kudu disalahké.

"Wenehana marang Kaisar apa sing kagungan Kaisar"⁵³

— Geronda, nalika kita toko barang kanggo biara, sawetara pedagang ora gelem maringi kuitansi.⁵⁴ Képiye sing kudu kita lakoni ing kahanan kaya ngono?

— Padha kuduné tansah maringi kuitansi marang sampeyan, nanging saliyané saka kuwi, sampeyan dhéwé kudu matesi panyuwunanmu. Matesi kabutuhanmu mung marang sing wigati; aja nindakake pangriptaan utawa ndandani bangunan sing ora perlu. Yen aku ana ing panggonanmu, kuwi persis sing bakal tak lakoni. Lan apa waé sing dibutuhaké, Gusti bakal nyedhiyakké. Kanthi ora njaluk ditagih, kita—minangka biksu—nggodha wong liya supaya dosa, sing bisa ngomong: 'Ya, yen malah biara tumindak kaya ngene...' Apa kowe nyadari yen kita—wong sing ngupaya netepi dhawuhe Gusti—nggodha wong liya nalika tumindak kaya ngene? '*Wenehana marang Kaisar apa sing kagungan Kaisar*,' kandha Kitab Suci. Nalika aku ngirim layang ora liwat pos nanging liwat utusan, aku isih nempelake prangko ing amplop. Wong donya golek alesan kanggo awake dhewe ing bab kaya ngono, nanging yen biara tumindak kaya ngono, iku nuduhake ketidakjujurané lan Injil wis dadi nomer loro kanggo dheweke. Kanthi ora maringi barang-barang materiil sing nyata (kaya sing diprentahake ing Injil: 'Yen ana wong kepengin njupuk klambi kowe, wenehana uga mantelmu'⁵⁵), kita banjur menahi tuladha sing ala, lan sawisé kuwi wong donya mbenerake kaluputane, nggoleki alesan kanggo nglegakake atine. Kita kudu ati-ati, amarga ing Dina Kiamat kita ora bakal duwe pembelaan. Tugas kita yaiku ngupaya entuk kauntungan rohani luwih dhisik tinimbang mung kauntungan materi. Lan yen, amarga sebab apa wae, sampeyan ora diwenehi kuitansi, sampeyan kudu nganggep yen sampeyan wis ngalami kerugian rohani.

⁵² Delengen Kejadian 37:20 lan salajengipun.

⁵³ Roma 13:7.

⁵⁴ Kanthi ora maringi kuitansi, para pedagang ndhelikake transaksi saka panguwasa pajeg, lan panuku ora mbayar pajeg sing dibutuhake, sing ing Yunani dhuwure banget (nganti 25 persen saka rega barang). — *Cathetan penerjemah*.

⁵⁵ Cf. Matius 5:40.

— Lan kadhangkala, Geronda, kedadéyan kaya ngéné: ana wong nyumbang dhuwit sithik marang biara banjur njaluk kuitansi sing nyatakaké yèn dhèwèké wis nyumbang luwih akèh. Kepiye sing kudu ditindakake ing kahanan kaya ngono?

— Wenehana dhèwèké ngerti: 'Kita ora maringi kuitansi kanggo jumlah gedhé. Yèn kuwi ora cocog kanggo panjenengan, ayo dhuwit panjenengan kita balèkaké; mbok menawa karepan panjenengan bakal kasil ing panggon liya.' Ati-ati aja nganti kena penyakit kaya ngéné iki.

— Ana sawijining tukang, Geronda, nyuwun supaya kita ngusir saka biara supaya dhèwèké bisa njaluk tunjangan pengangguran, banjur bali nyambut gawe kanggo kita.

— Ora, sedulurku, kuwi ora bener! Yen ana wong sing isih duwe setitik rasa isin, dheweke ora bakal gelem nindakake prekara kaya ngono. Ora pantes ngurusi prekara kaya ngono ing sawijining pura. Luwih becik mbayar dheweke kaping pindho—sanajan pura ora duwe dhuwit cadangan—asalake dheweke ora nglakoni penipuan kaya ngono. Amarga kuwi dosa gedhe! Berkah ngundang berkah, dene goroh ngundang karusakan. Ati-ati banget ing bab iki. Lan aja reguk regut karo wong-wong sing makarya ing pura, amarga iki bisa nyebabake kobongan lan karusakan ing pura.

Pegawai negeri sumpah nindakake tugase kanthi jujur.⁵⁶ Kita para biksu ora njupuk sumpah kaya ngono, nanging sumpah sing kaping pindho luwih ageng: kita njupuk sumpah spiritual, lan yen kita nglanggar, dosa kita kaping pindho luwih abot. Upaya njaga keseimbangan, supaya ing urip monastik tetep ana tatanan sing béda [ora donya]. Aku weruh nanah sing ngrembaka. Bakal njeblug lan dibersihaké. Kanggo wong-wong sing ana ing kahanan rohani sing ora bener, Gusti ora maringi sih-rahmaté — yèn ora, Gusti bakal mbantu setan. Upaya jujur lan tulus. Apa sing kedadéyan saiki kaya kahanan wong mabuk sing meh ora bisa ngadeg. Apa kahanan kaya ngono bisa tahan suwe? Amukaning Gusti bakal njeblug. Kita bakal ngadhepi ujian. Ing babak kapisan, kotoran bakal dipisahake saka emas; ing babak kapindho, bakal cetha pinten karat emas sing ana ing saben kita.

Donya wis dadi jaring goroh. Wong-wong padha malih dadi tukang goroh; padha wis nggawe nurani anyar kanggo awake dhewe. Nanging aku ora bisa dadi tukang goroh; aku ora bisa ngianati jati diriku mung amarga masyarakat nuntut. Aku luwih milih nandhang sangsara. Iku kudu ati-ati supaya ora kecemplung ing jurang donya iki. Nanging sistem ekonomi saiki ora nyengkuyung wong supaya jujur. Wong-wong kuwi kapaksa nglaporake penghasilan luwih sithik marang panguwasa pajeg lan nglakoni akal-akalan liyane. Aku malah wis ngomong tegas marang sawetara petugas pajak sing tak kenal—wong-wong sing nduwé iman. 'Apa sing kok lakoni iki?' ujarku. 'Coba jaga paling ora sethithik nuranimu!' Apa kowe ngerti pinten wong sing ngeluh babagan kowe? Ana wong teka ing kantor pajak lan kandha, 'Pendapatanku siji yuta,' nanging inspektur pajak nulis yèn pendapatane telung yuta. Sawetara wong mung nyatakake sepertiga saka pendapatane, mula para inspektur pajak nganggep sing liyane iku penipu lan nambani kabèh padha. Nanging yen ana wong sing nduwé nurani teka marang kowe, kanthi mènèhi pajak telu kaping luwih akèh, kowe meksa dhèwèké dadi maling. Kanthi tembung liya, tinimbang nggawe pangaruh positif sanadyan sethithik marang kahanan sakabèhé, kowe malah nindakake sing kosok baliné." Minangka wangsulan marang iki, padha kandha marang aku yèn padha ora bisa mbedakaké kapan padha diomongi kabeneran lan kapan padha diomongi goroh. "Sampeyan bakal bisa mbedakaké béda," ujarku, "yen sampeyan urip kanthi rohani. Banjur sampeyan bakal bisa mbedakaké kabeneran saka kabohongan. Gusti bakal nyingkapaké iki marang sampeyan, lan bakal cetha marang sampeyan."

⁵⁶ Pegawai negeri sipil ing Yunani ngucapake sumpah kanggo nindakake tugase kanthi jujur. — *Cathetan panerjemah*.

Kepiye donya iki wis dadi licik banget

Niat ala wong wis ngluwihi wates. Wong padha ngupaya ngapusi siji lan sijine lan nganggep penipuan minangka prestasi. Saestu, kepiye donya iki wis dadi papan goroh! Kabeh ditindakake kanthi ora jujur lan asal-asalan, nanging regane luwih mahal tinimbang jaman biyen. Lan umume, apa wae sing dideleng, kabeh wis dadi jaring goroh lan gawean murahan. Dhèwèké tau nggawa tanduran tomat cilik marang aku. Saben tanduran ditandur ing kantong selofan cilik, kebak gumpalan lemah dicampur tanah ireng lan pasir kasar, supaya lembab ora mili saka kantong. Mangkono, nyirami tanduran cilik kuwi pancen repot tenan! Campurané ora dipupuk — mung sethithik disebar ing ndhuwur — nanging rasane malah padha karo mrica! Nah, nalika aku njupuk anakan tandurané saka kantong, kabukten yèn kabèh oyodé wis bosok. Aku kudu nutupi anakan tandurané nganggo lemah sakabèhé sawatara wektu supaya bisa thukul oyod anyar.

Wah, padha ngguyoni wong-wong tenan! Ana wong sing tau nggawa kothak gedhé permen kanggo aku. Aku ora mbukak lan ngenteni klompok peziarah gedhé teka. 'Yen ora,' pikirku, 'permené ora bakal dipangan lan semut bakal ngrusak ing kothak sing mbukak.' Siji dina, nalika akèh wong padha kumpul, aku kira manawa permen ing kothak kuwi bakal cukup kanggo kabèh wong, malah ana sisa. Nalika aku mbukak kothak, aku weruh yèn meh kabèh isiné polystyrene, lan mung ana papan cilik ing tengahé kanggo permen — tegesé, kothak kuwi meh kosong! Ing wektu liyane, aku diparingi kothak hadiah Turkish delight sing ayu, diiket nganggo pita. "Aku bakal nyimpen iki kanggo bocah-bocah ing Afonia,"⁵⁷ — aku mutusaké. Nanging nalika aku mbukak, ternyata Turkish delight-e wis lawas lan wis atos. Aku ora maringi Turkish delight sing atos kaya ngono marang wong — aku milih sing luwih alus.

— Geronda, apa wong-wong sing nindakake iki ora nyadari yèn kuwi ora bener?

— Wong-wong nganggep kuwi prestasi, amarga ing jaman saiki dosa wis dadi modis lan goroh dianggep akal-akalan. Sayange, semangat donya ngasah pikiran supaya licik, lan sapa wae sing nindakake tumindak ora adil marang tanggane nganggep kuwi prestasi. Kanggo nambah parah, wong padha kandha marang dheweke: 'Delengen wong licik kuwi, dheweke persis kaya setan!' — nalika ing jero ati dheweke disiksa dening tuduhan nurani, ngrasakake sethithik sangsara neraka.

Yen wong iku adil, Gusti Allah ana ing sisihé

Saiki, ing donya iki wis ora ana papan sing cukup kanggo kabeh wong. Yen ana wong sing kepengin urip kanthi jujur lan rohani, ora ana papan kanggo dheweke ing donya iki.

— Nanging kenapa, Geronda, ora ana panggonan kanggo wong-wong mau?

— Yen wong sing peka lan alus nemokake awake dhewe ana ing tengah kekejeman lan ketiadaan welas asih, lan uripe dadi tanpa pangarep-arep, kepiye carane dheweke bisa tahan? Utawa apa dheweke kudu, kaya wong liya, dadi wong sing kasar omongane, manut karo wong liya ing kabeh bab, utawa kudu lunga? Nanging dheweke uga ora bisa lunga, amarga dheweke kudu golek panguripan. Contone, pedagang jerami kandha marang buruhé: 'Aku percaya kowe amarga kowe ora nyolong. Nanging kowe kudu nyampur sawetara jerami bosok karo jerami sing apik.' Nalika nggawa suket klaver, kowe kudu nyampur sawetara iketan suket sing wis kebacut mateng ing antarané sing isih apik. Kanggo njaga supaya buruh sing jujur tetep kerja, majikan ngangkat dhèwèké dadi mandor, nanging dhèwèké kepeksa manut karo apa sing diomongké majikan — yèn ora, dhèwèké bakal dipecat. Banjur wong mlarat kuwi ora bisa turu lan wiwit ngombe obat. Apa kowe ngerti kepiye sangsara wong-wong sing apes iki! Apa kowe ngerti kasangsaran lan panganiayaan apa wae sing ditindakake para bos marang para pekerja? Uripe dadi bener-bener tanpa pangarep-arep. Lan apa sing bisa ditindakake? Mundur saka pakaryan?

⁵⁷ Afoniada (Akademi Keagamaan Gunung Athos) – sekolah asrama kanggo bocah lanang sing dumunung ing Gunung Athos. Didegaké ing taun 1753. Saliyane mata pelajaran sing kalebu ing kurikulum sekolah menengah, para murid ing Athoniada sinau disiplin teologi lan gerejawi (Kitab Suci, urip para wali, liturgi, basa Yunani Kuna, kidungan gereja Bizantium, ikonografi, lsp.). – *Cathetan penerjemah.*

Dheweke duwe kulawarga. Tetep? Iki kaya siksaan. Jalan buntu banget nganti ora ana panggonan kanggo mlayu. Kaya gandum siji ing antarané loro watu gilingan — mending kowe muni sak banter-bantere. Kowe kudu sabar lan nglawan.

Kadhangkala kaya ngene: kabèh gawéan ditumpukaké marang siji wong, déné kancané mung teka kanggo njupuk gajiné. Aku kenal siji wong kaya ngono; dhèwèké dadi manajer ing sawijining organisasi. Sawisé pamilihan, dhèwèké dicopot saka jabatane lan digantèkaké karo wong liya — anggota partai sing lagi mimpin. Manajer anyar iki malah ora nduwé ijazah SMA. Padha ngangkat dhèwèké dadi manajer, nanging dhèwèké ora ngerti pakaryané, mula ora bisa mindhahaké sing mbiyèn menyang panggonan liya. Dadi apa solusiné? Ya iki: padha nambahaké meja siji manèh ing kantor manajer! Manajer lawas sing nggarap kabèh pakaryan, déné sing anyar mung lungguh nganggur: ngrok, ngopi, ngobrol kosong... Ora isin, ora duwe nurani! Lan sing paling parah, dhèwèké ora pinter tenan — ngomong macem-macem omong kosong, déné kabèh tanggung jawab tiba marang manajer lawas. Akhiré, wong sengsara kuwi kepeksa metu. "Rungokna," kandhané marang sing anyar, "kayane aku arep lunga. Kantor kita rada sempit—mung ana papan kanggo loro meja. Kowe bakal luwih apik yen nyambut gawe dewe." Banjur dheweke lunga, merga wong liyane kuwi wis nggawe uripe dadi neraka. Lan kuwi ora mung sedina utawa rong dina, nanging saben dina kowe kudu ngadhepi wong kaya ngono sing ngawasi kowe terus—iku pancen penyiksaan!

Wong-wong biasane nyurung wong sing bener nganti tekan mburi antrian, utawa malah ora diajak babar pisan. Wong kaya ngono diperlakokake kanthi ora adil; digunakake dadi alas kaki, lan wong liya, kaya omongan, nginjak-injak dheweke. Nanging luwih abot wong-wong meksa mudhunake wong sing bener kuwi, luwih andhap panggonané, Gusti Allah luwih ngangkat lan nguwatké dhèwèké — kaya banyu sing ngangkat pelampung mungguh. Nanging, kabutuhan sabar sing gedhé banget. Lumantar sabar, akèh bab dadi tertata. Sapa waé sing kepéngin urip luhur lan jujur ing pakaryané—apa dhèwèké buruh, pedagang, utawa liya-liyané—kudu siyap nampa yèn sawisé miwiti makarya kanthi jujur, bisa waé tekan titik ing ngendi, umpamané, dhèwèké ora bisa mbayar sewa omah—yen, umpamané, dhèwèké nduwé toko. Nanging kanthi cara iki, berkahé Gusti bakal teka marang dhèwèké. Nanging, wong ora kena ngupaya [liwat jujur lan rega murah] kanggo narik pelanggan lan klien sak akèh-akèhé. Kuwi ora dadi tujuane [kajujuran]—yen mangkono, Gusti ora bakal maringi apa-apa. Gusti Allah ora bakal ninggalake wong yen padha kandha: 'Aku bakal urip manut kersaning Gusti Allah. Aku ora bakal tumindak ora adil marang sapa wae. Aku bakal nyebut rega sing sejati saka saben barang: contone, iki regane limang puluh drachma, lan kuwi rong atus.' Dheweke bakal tumindak kaya ngono, nalika ing wektu sing padha pedagang liyane adol barang sing padha, sing regane limang puluh drachma, dadi limang atus — lan dadi sugih. Nanging, ing pungkasan, penipu kuwi bakal ketahuan, lan dheweke bakal tekan titik ing ngendi dheweke kudu nutup tokoné, amarga dheweke malah ora bakal bisa mbayar sewa. Pedagang jujur, ing sisih liya, bakal alon-alon tekan titik nalika dheweke kebanjiran pelanggan, lan kanggo ngadhepi arus kasebut, dheweke bakal kapaksa terus-terusan nyewa luwih akeh asisten penjualan! Nanging dhisik, dheweke kudu ngliwati ujian. Wong sing becik diuji nalika liwat ing tangan wong sing jahat — kaya wol ing mesin penyisir.

Yen wong manut marang setan lan urip kanthi licik lan ngapusi, Gusti ora mberkahi pakaryané. Apa waé sing ditindakake wong kanthi tipu daya ora bakal kasil. Bisa katon yèn urusané wong sing licik maju, nanging pungkasané bakal ambruk. Ing saben pakaryan, sing paling penting yaiku miwiti kanthi ngupaya berkah saka Gusti. Yen wong urip kanthi lurus, Gusti ana ing sisihé. Lan yen, saliyané kuwi, wong kuwi nduwé sethithik uga kawani ing ngarsané Gusti, mujijat bakal kelakon. Kanthi urip manut Injil, wong urip bebarengan karo Kristus lan nduwé hak nampa pitulungan ilahi. Képiye bisa liya? Amarga pancèn dhèwèké nduwé hak kuwi. Iki dhasar saka kabèh mau. Yèn iki ana, ora ana sing perlu ditakuti. Sing penting yaiku saben tumindak kita kudu nyenengake Kristus, Sang Putri Allah, lan para

wali. Banjur berkah saka Kristus, Sang Putri Allah, lan para wali bakal netep ing kita, lan Roh Suci bakal manggon ing jero kita. Kejujuran wong iku 'Wit Kejujuran' sing paling apik. Yen ana wong sing ora jujur lan nggawa pecahan Wit Kejujuran, iku kaya-kaya ora nggawa apa-apa. Nanging sanajan wong jujur ora nduwé pecahan Wit Kejujuran, dhèwèké isih nampa pitulungan ilahi. Bayangna yèn saliyané jujur, dhèwèké uga nduwé pecahan Wit Kejujuran!...

Wong sing bener nampa ganjarané sanajan ing urip iki

Aku wis weruh jiwa-jiwa sing sanadyan wis diperlakoni ora adil, tetep nahan kahanan iku kanthi niyat becik, lan sih rahmat nyawiji marang wong-wong mau ing urip iki. Pirang-pirang taun kepungkur, aku dikunjungi déning sawijining wong Kristen sing taat—wong sing prasaja lan apikan. Dhèwèké nyuwun aku ndedonga kanggo anak-anaké, supaya Kristus maringi pencerahan marang wong-wong mau lan nalika wis diwasa, supaya ora dendam marang seduluré amarga ketidakadilan gedhé sing wis ditindakake marang wong-wong mau. Banjur dhèwèké ngandhani aku apa sing dadi masalah, lan aku nyadari yèn dhèwèké pancèn wongé Gusti. Dhèwèké anak paling tuwa saka limang anaké bapaké, lan sawisé bapaké seda dumadakan, dhèwèké nggantèkaké panggonané bapaké kanggo sedulur-seduluré. Kaya bapak sing penyayang, dhèwèké kerja tanpa kenal lelah, nglumpukaké harta lan tanah, lan nyukupi kabutuhan kulawarga. Dheweke wis nglantarake loro adhine wadon nganti omah-omah. Adhine lanang uga omah-omah, banjur padha njupuk kabèh lahan pertanian subur, kebon zaitun, lan sapiturute kanggo dhéwé, ninggalake dheweke mung karo lahan gersang, tandus, lan berpasir. Akhire, dheweke uga omah-omah lan nduwé telung anak. Dheweke wis ora enom maneh lan kuwatir yen anak-anake tuwuh gedhe, padha bakal nyadari yen wis diperlakokake ora adil lan banjur wiwit nggrundel. 'Aku ora nesu amarga ketidakadilan iki,' ujare marang aku, 'amarga aku maca Mazmur. Siji kathisma ing wayah sore lan loro sadurunge subuh. Aku meh ngapalake Mazmur kabèh, lan ora ana siji waé mazmur sing kandha yèn wong sing ora adil bakal makmur, nanging ana sing kandha yèn Gusti Allah ngopeni wong sing bener. Bapak, aku ora sedhih amarga lahan sing wis ilang—aku sedhih kanggo sedulurku sing ngrusak nyawané." Wong sing bejo kuwi lunga. Kira-kira sepuluh taun sawisé, dhèwèké teka manèh marang aku. Dhèwèké teka katon bungah banget lan takon, 'Panjenengan isih éling marang aku, Pak?' — 'Mesthi,' wangsulku, lan takon kabaré. "Saiki," ujare, "aku wis dadi sugih!" — "Kok isa sugih kowe, sedulur?" — "Iki carane: lahan pasir sing ora ana regane sing biyen tak duwé regane saiki munggah banget, merga dununge cedhak segara. Aku saiki nduwé akèh dhuwit, lan aku teka marang panjenengan arep takon kudu piye nggunakake dhuwit iki." — "Bangun," ujarku, "omah cilik kanggo anak-anakmu lan nyisihaké dhuwit kanggo pendhidhikané — nganti padha bisa ngadeg dhéwé." — "Aku wis nyisihaké sawatara kanggo anak-anak," ujare, "nanging isih akèh sing kèluwih." — "Yen mangkono, tulungna wong mlarat — dhisik sedulurmu, banjur wong liya." — "Aku wis mbantu wong-wong mau, Pak, nanging isih akèh sing kèluwih!" — "Sumbangna dhuwit kuwi kanggo mbangun gréja lan kapel ing désamu." — "Aku wis nyumbang kanggo kuwi uga, nanging isih akèh sing ketinggalan!" Mula aku kandha marang dhèwèké yèn aku bakal ndedonga supaya Kristus maringi pencerahan marang dhèwèké kanggo nindakaké kabecikan ing panggonan sing paling dibutuhaké. Banjur aku takon: "Lan piye kabarmu karo sedulurmu? Ing endi padha?" Dheweke banjur nangis lan kandha karo isak nangis: "Aku ora ngerti, Pak; malah tapak-tapaké wis ilang. Padha wis adol keboné ing désa, kebon zaitun lan lahan tani. Ing endi padha saiki — aku ora ngerti. Sepisanan padha lunga menyang Jerman, banjur menyang Australia, lan saiki ora ana kabar saka wong-wong mau." Aku ora nyangka dhèwèké bakal sedhih banget nganti kaya ngono merga seduluré, lan aku nyesel wis tak takoni bab kuwi. Sawisé kuwi, aku nglipur dhèwèké, lan dhèwèké lunga kanthi tentrem. Aku kandha marang dhèwèké, "Ayo padha ndedonga bebarengan supaya kita uga nampa kabar apik babagan wong-wong mau." Banjur ana mazmur sing mlebu ing pikiranku: *"Aku weruh wong sing jahat sombong lan dhuwur kaya wit cedar ing Libanon;*

nanging nalika aku liwat, dheweke wis ora ana; aku goleki, nanging ora ketemu panggonané."⁵⁸ Iki persis sing kelakon marang seduluré sing apes.

Mula, ora ana sing luwih awon tinimbang ketidakadilan. Mula, lakoni sing paling apik supaya kowe entuk berkah saka Gusti ing apa wae sing kowe lakoni.

Bab 5. ***"Mberkahi, lan aja ngutuk..."***⁵⁹

Ana wong takon marang aku: "Napa kita nyanyi nalika Puasa Agung: 'Tumindakna ala marang wong-wong mau, ya Gusti, tumindakna ala marang wong-wong mulya ing bumi.'⁶⁰ Mesthi kuwi kutukan." Aku mangsuli marang dhèwèké: "Nalika wong barbar, tanpa alesan sing bener, perang nglawan sawijining bangsa, kepéngin ngrusakaké, lan wong-wong padha ndedonga supaya kabecikan tumeka marang wong-wong mau — yaiku supaya gerbangé rusak, jarané lara, ana alangan sing nyegah — apa kuwi apik utawa ala? Iki pancen tegesé Kitab Suci — yèn padha nemoni alangan ing dalané. Iku dudu kutukan."

— Geronda, kapan kutukan iku mujudake pangaruh?

— Sumpah kuwi mujud dadi nyata nalika iku minangka reaksi marang tumindak ora adil. Contone, yen siji wanita ngolok-ngolok wanita liyane — sing lagi nandhang sangsara — utawa nindakake cilaka marang dheweke, lan korban kuwi nyumpahi dheweke, mula keturunan saka wong sing tumindak ora adil kuwi bakal putus. Tembung liya, yen aku nglarani wong lan dheweke ngutuk aku, kutukane mau dadi mujud. Gusti ngidini kutukan mujud, kaya Panjenengané ngidini, umpama, siji wong matèni wong liya. Nanging, yen ora ana tumindak ora adil, kutukan mau bakal mbalèk marang sing ngucapaké.

— Lan kepiye carane uwal saka kutukan?

— Lumantar tobat lan pangakuan dosa. Aku ngerti akèh kasus kaya ngono. Wong-wong sing tau nandhang sangsara amarga kutukan, sawisé nyadari yèn dhèwèké dikutuk amarga ana kaluputan saka dhèwèké, banjur tobat, lunga pangakuan dosa, lan kabèh cilaka mau mandheg. Yen wong sing salah kandha: 'Ya Gusti, kula sampun nindakake kaluputan kados mekaten. Nyuwun pangapunten!' — lan nyiritakake dosa-dosane marang imam nalika ngakoni kanthi sedhih lan tulus, Gusti bakal ngapura, amarga Panjenenganipun iku Gusti.

— Apa paukuman mung tumeka marang wong sing dadi sasaran kutukan, utawa uga marang wong sing dadi sumberé?

— Wong sing dadi sasaran kutukan nandhang sangsara ing donya iki. Nanging, wong sing dadi sumber kutukan nandhang sangsara ing donya iki lan uga bakal nandhang sangsara ing donya ngarep, amarga yen dheweke ora tobat lan ngakoni, dheweke bakal diukum ing kana dening Gusti minangka wong salah. Ya wis, mbok menawa pancen ana wong sing wis nindakake salah marang kowe. Nanging kanthi ngutuk wong sing wis nindakake salah marang kowe, iku kaya kowe njupuk bedhil lan mateni dheweke. Kanthi hak apa kowe tumindak kaya ngono? Apa wae sing wis ditindakake wong sing nyakitake kowe, kowe ora nduwé hak matèni dhèwèké. Yen ana wong ngutuk wong liya, iku tegesé ana niat ala ing atiné. Wong ngutuk wong liya nalika kanthi nesu lan nesu gedhé padha ngarep-arep wong kuwi cilaka.

Pacelukan sing diucapake wong sing bener duwé daya gedhé. Pacelukan janda iku pancèn kuwat banget. Aku kelingan sawijining wong tuwa wadon sing duwé jaran cilik; dhèwèké biyèn ninggalaké

⁵⁸ Mazmur 36:35–36.

⁵⁹ Delengen Roma 12:14.

⁶⁰ Isa. 26:15.

jarané padha ngembala ing pinggir alas, lan amarga jarané ora tenang, dhèwèké ngiket nganggo tali sing kuwat. Dina siji, ana telung tangga teparo saka desa sing padha mlebu alas kanggo nyabet kayu bakar. Sing siji sugih, sijiné janda, lan sing katelu yatim piatu lan mlarat banget. Nalika padha weruh jaran sing diiket, padha kandha, 'Ayo padha njupuk tali iki lan digunakaké kanggo ngiket buntelan kayu bakar.' Padha motong tali iku dadi telung potongan, saben wong njupuk siji bagean kanggo ngiket tumpukan kayu bakar. Ing wektu kuwi, jarané wis lunga mlaku-mlaku. Wanita tuwa kuwi bali, ora nemu jarané, banjur wiwit kuwatir. Dhèwèké nggoleki ing endi-endi—nalika pungkasané nemu jarané, dhèwèké wis kesel banget. Akhire, nalika wis ketemu, dheweke kandha nesu: 'Sapa wae sing nyolong, kencengna diseret nganggo tali iki!' Sawise kuwi, sawijining dina, adhine tetanggan sugih lagi dolanan nganggo bedhil (sing ditinggalake wong Italia) — kira-kira bedhil kuwi ora ana isine. Nanging ternyata bedhil iku kebak peluru; ana peluru sing muni, lan peluru kuwi nabrak gulu wanita sugih mau. Dheweke banjur kudu digawa menyang rumah sakit. Wong-wong banjur mutusake nggawa dheweke mudhun tangga kayu kaya nganggo tandu, lan supaya wanita sing tatu kuwi ora tiba, dheweke kudu diiket ing tangga. Padha nemokake tali sing dicolong kuwi, nanging dawaé ora cukup. Padha mlayu menyang tangga teparo, nggawa bali loro potongan tali liyane sing dicolong, ngiket wong mlarat mau ing undhakan lan nggawa dhèwèké menyang rumah sakit. Mangkono kutukan wanita tuwa mau kelakon: dhèwèké uga 'ditarik bareng nganggo tali sing padha'. Ing pungkasané, wanita miskin kuwi tilar donya—muga-muga rohné tentrem. Delengen, kutukan kuwi tiba marang wanita sugih, sing sejatiné ora kekurangan apa-apa. Loro wanita liyané miskin lan mulané ana kahanan sing ngurangi paukuman.

Panyakit lan cilaka sing muncul amarga kutukan

Akeh penyakit, sing panyebabé ora bisa ditemokaké dhokter, bisa uga asalé saka kutukan. Lan piye karo dhokter—apa pancèn bisa ndeteksi kutukan? Ana sawijining wong lumpuh sing tau digawa menyang gubugku. Dhèwèké wong gagah, nanging malah ora bisa lungguh! Dhadhane ora bisa ditekuk; kaku kaya kayu. Siji wong nggendhong dheweke ing punggung, dene wong liyane nyangga saka mburi. Aku nyelehake loro balok kayu kanggo wong kasihan kuwi, lan dheweke bisa lungguh ing kana sak apik-apike. Kancane kandha yen dheweke wis kaya ngono wiwit umur limelas lan wis nandhang sangsara wolulas taun. "Nanging apa kahanan kaya ngene iki bisa kedadeyan dumasaran?" pikirku. "Ora mungkin; mesthi ana sebab sing ndhelik." Aku banjur takon-takon lan ngerti yen ana wong sing wis ngutuk pemuda iki. Apa sing kedadeyan? Ya, kahanane kaya ngene: sawijining dina dheweke arep menyang sekolah, numpak bis lan ambruk ing kursi. Ing sawijining halte, ana sawijining imam tuwa lan sawijining wong tuwa mlebu bis lan ngadeg ing jejere dheweke. "Mungguh," ujure wong marang dheweke, "wenehana kursi marang wong tuwa." Nanging dheweke, ora nggatekake sapa-sapa, malah nyandhak maneh luwih adoh. Banjur wong tuwa sing ngadeg jejere dheweke kandha marang dheweke: 'Kowe bakal tetep kaku kaya ngono salawas-lawase — kowe ora bakal bisa lungguh maneh.' Lan kutukan kuwi dadi kasil. Delengen, bocah lanang kuwi pancen nakal. 'Ngapa aku kudu tangi?' ujure. 'Aku wis mbayar kursiku.' Ya, nanging wong liya kuwi uga wis mbayar kursine. Ana wong tuwa sing dihormati ngadeg ing kana, lan kowe — bocah lanang umur limelas taun — nglebar. "Mangkéné kuwi sebabe kabèh iki kelakon," ujarku marang dhèwèké. "Kanggo mari, coba tobat. Kowe kudu tobat." Lan sakwise bocah malang kuwi mangertèni lan nyadari kesalahane, dhèwèké langsung mari.

Lan pinten sangsara dina iki asalé saka kutukan lan dendam! Elinga iki: yèn akèh wong mati ing kulawarga, utawa yèn kabèh kulawarga padha binasa, sababé ana ing ketidakadilan, sibir, utawa kutukan. Ana sawijining bapak sing anaké tansah mlayu saka omah lan ngumbara menyang panggonan sing ora dingertèni. Ing sawijining dina, nalika nesu banget, bapaké kandha marang dhèwèké: 'Kowe nganti nggawe aku ora tahan maneh — bali menyang omah saklawase!' Lan ing bengi kuwi, nalika bocah iku lagi bali menyang omah, dhèwèké ketabrak mobil lan mati persis ing ngarep lawang omahé.

Dheweke tiba lan mati ing kono; sawisé kuwi, kanca-kancané nglumpukaké awaké lan nggawa menyang omah. Sawisé kuwi, bapaké lelungan menyang Gunung Suci lan teka marani aku ing kalivaku. Dheweke nangis lan kandha, 'Anakku mati pas ing ngarep lawang omahku.' Dheweke miwiti nyritakaké critané, banjur kandha: 'Aku wis ngomong soko dhèwèké sakdurungé kuwi.' — 'Kowe ngomong apa tenan marang dhèwèké?' — 'Dhèwèké biyèn sok mlaku-mlaku bengi, Gusti waé sing ngerti ngendi; aku nesu lan kandha: "Kowe bakal mulih marang aku sapisan lan saklawasé!" Mbok menawa kuwi sing nyebabaké tragedi iki?' — 'Ya, apa manèh sing bisa dadi sababé?' aku mangsuli. — 'Coba tobat lan mlebu pengakuan dosa.' Kowe weruh kepiye kahanané: dhèwèké kandha, 'Wayah iki kowe bali saklawasé' — lan anaké dibalèkaké wis mati. Banjur bapaké wiwit nyabuti rambute lan nangis...

Kutukan wong tuwa kuwat banget

Elinga yèn kutukan, malah mung nesu wong tuwa, nduwèni pangaruh sing kuwat banget. Malah yèn wong tuwa ora ngutuk anaké, nanging mung nesu merga anaké, mula, anak-anak kuwi ora bakal nduwèni siji dina sing bahagia sawisé kuwi: kabèh uripé dadi sangsara terus-terusan. Anak kaya ngono banjur nandhang sangsara banget sajrone urip ing donya. Mesthi wae, uripe ing alam akhirat luwih gampang, amarga lumantar sangsara mau padha mbayar sebagian utange donya. Apa sing kelakon iku kaya sing diomongake Saint Isaac: 'Dheweke ngrasakake Gehenna-e dhéwé,'⁶¹ tegesé, lumantar sangsara ing kéné, ing urip iki, manungsa ngurangi panyiksa ing neraka, amarga sangsara ing urip iki minangka pratandha panyiksa neraka. Kanthi tembung liya, nalika hukum rohani ditrapake, manungsa rada dibebasake saka Gehenna, saka panyiksa.

Nanging sanadyan wong tuwa sing liwat tembungé 'ngutus' anaké marang setan, padha 'ngabaraké' anaké mau marang setan. Sawisé kuwi, setan nduwé hak marang anak-anak kaya ngono; dhèwèké kandha: 'Kowé wis ngabaraké mau marang aku.' Ing Faras⁶² ana pasangan bojo. Anaké pancèn rewel, lan bapaké tansah kandha: 'Muga-muga sing najis njupuk kowé!' Lan mangkono kedadéyané: bapaké ngomong kaya ngono marang bayi, lan kanthi idiné Gusti, bayi mau wiwit ilang saka ambené. Banjur ibu sing bingung atiné marani Hajjefendi.⁶³ "Mberkahana kita, Hajjefendi! Anakku wis diculik déning setan." Hajj Efendi banjur menyang omahé, maca doa ing amben bayi, lan bayi mau bali manèh. Lan kahanan iki terus-terusan. "Hajj Efendi, berkahana dhèwèké!" kandha wanita sengsara mau bola-bali, lan takon: "Kepiye kabèh iki bakal rampung?" — "Kanggo aku," wangsul sang wali, "ora ana sangsi teka marang kowe. Lan apa pancen angel banget kowe teka lan nelukake aku? Mula, sawijining dina setan bakal kesel karo iki, lan bakal ninggalake anakmu tentrem." Wiwit dina iku, bocah iku ora ilang maneh. Nanging nalika dhèwèké gedhé, wong-wong mènèhi jeneng julukan 'anaké setan'. Dheweke nyebarake keributan ing saindenging desa — ora ana siji wae sing tentrem. Piyé sangsara bapakku merga kuwi!⁶⁴ Sepisanan, bocah iku menyang siji warga desa lan kandha, 'Si anu ngomong ngéné bab kowe,' banjur dheweke menyang wong liya lan kandha kahanan sing padha. Wong-wong padha rebutan; malah nganti ana gelut. Banjur, nalika padha nyadari yèn tuduhan palsu wis dialamatké marang saben wong, padha sarujuk nangkep sing nyebar fitnah lan ngadhepi. Nanging dhèwèké bisa mbalèkaké kahanan nganti pungkasané loro-loroné padha nyuwun pangapura marang dhèwèké! Mangkono kaahliané ing ngapusi! Sejati 'keturunan setan'! Gusti ngidini iki kelakon supaya, nalika ndeleng carane crita bab ilangé bayi mau kawangun, wong-wong padha eling, nahan dhiri lan luwih ati-ati. Kita ora bakal mbahas ing kéné carane Gusti bakal ngadili wong iki. Cetha yèn dhèwèké nduwé akèh kahanan sing ngurangi kesalahané.

⁶¹ "Sapa sing dihukum ing kene amarga isiné, ngrasakaké Gehenna dhéwé." *Saka Kitab Suci Bapa kita Isaac si Suriah*. Tembung-tembung Askétisme. Moskow, 1993. kaca 365.

⁶² Pusat saka enem désa Yunani ing Kaisarea Cappadocia. Panggonan lairé Sang Mulya Arsenius saka Cappadocia lan Sang Sepuh Paissius sing bejo.

⁶³ Iki jeneng sing diwènèhaké marang Sang Mulya Arsenius saka Kapadokia déning warga Faras.

⁶⁴ Bapaké Eyang Paisios iku kepala désa.

Kekayaan paling gedhé kanggo wong sing urip ing donya yaiku berkah saka wong tuwané. Kaya déné ing urip monastik, berkah paling gedhé yaiku sing diparingaké marang kowe déning bapa rohani. Mula saka iku padha kandha: 'Aja nganti kélangan berkah saka wong tuwa.' Aku kelingan sawijining ibu sing nduwé papat anak. Ora ana siji waé sing wis omah-omah. Ibuné nangis: "Aku bakal mati amarga sedhih: ora ana siji anakku sing wis omah-omah. Ndongakna kanggo wong-wong mau." Dhèwèké janda; anak-anaké yatim piatu. Atiku ngrasakaké sedhih kanggo wong-wong mau. Aku ndedonga terus-terusan, nanging ora ana asilé. 'Ana sing ora bener kéné,' pikirku. 'Ana wong,' kandha anak-anaké, 'sing wis masang kutukan marang kita.' 'Ora,' ujarku, 'iki dudu kutukan; kutukan kuwi cetha... Mbok menawa ibumu sing ngutuk kowe?' — "Bener, Pak," wangsulane, "biyen nalika isih cilik kita pancen nakal banget, lan dhèwèké tansah kandha saka ésuk nganti bengi: 'Muga-muga kowé padha dipotong umur!'" — "Mlayu," kandhaku, "mlayu marang ibumu lan critakna alesan sejati saka cilaka sing kok alami, supaya dhèwèké gelem eling. "Pituturana dhèwèké supaya tobat, lunga marang pangakuan dosa, lan wiwit dina iki tanpa kendhat mberkahi kowe." Lan sajrone setaun setengah, kabèh papat mau wis padha nduwé kulawarga! Kayane wanita sengsara iki ora mung janda, nanging uga gampang nesu lan putus asa. Bocah-bocah nakal kuwi nganti nggawe dheweke bingung, mula dheweke ngutuk bocah-bocah mau.

— Lan yen wong tuwa ngutuk anaké banjur seda, kepiye carané anak-anak mau mbusak kutukan wong tuwané?

'Yen padha ndeleng kanthi jujur marang awake dhewe, mesthine padha bakal ngakoni yen ing jaman biyen padha nyebabake masalah lan nyiksa wong tuwane, mulane wong tuwane padha ngutuk. Yen padha nyadari kesalahane, tobat kanthi tulus lan ngakoni dosane, mesthi kabeh bakal dadi becik kanggo awake dhewe. Kanthi nggayuh kamajuan rohani, padha uga bakal mbantu wong tuwane sing wis seda.'

— Geronda, nalika aku mlebu biara, wong tuwaku uga ngutuk aku...

— Kutukan kaya ngono — lan mung kuwi — malah dadi berkah.

'Kutukan Mulya'

— Geronda, apa bener, nalika ana wong sing nindakake salah marang kita, ngomong babagan wong sing salah kuwi: 'Gusti Allah bakal mbalekake marang dheweke tumindak ala sing wis ditindakake'?

— Sapa waé sing ngomong kaya ngono iku ndadékaké dhèwèké dadi guyonané Sang Jahat. Wong kaya ngono ora nyadari yèn kanthi ngomong kaya ngono, dhèwèké 'mulya' ngutuk wong liya. Ana wong sing nyebut awaké dhéwé sensitif, penyayang, lan wicaksana, lan kandha yèn dhèwèké sabar nampa kahanan ora adil sing ditindakké wong liya. Nanging ing wektu sing padha, padha kandha marang wong sing nindakake salah marang dheweke: 'Muga-muga Gusti mbalekake marang dheweke tumindak ala sing wis ditindakake.' Ing urip iki, kabeh wong padha nglakoni ujian kanggo mlebu urip langgeng sabanjure — menyang Swarga. Nurani aku kandha manawa 'kutukan luhur' kaya ngono ora tekan standar lulus rohani lan ora diidini kanggo wong Kristen. Wong Kristiani ora diajari katresnan kaya ngono déning Kristus. '*Bapa, apuraen wong-wong mau, amarga padha ora ngerti apa sing padha tindakake*'⁽⁶⁵⁾ — iki jinis katresnan sing diwulangaké Panjenengané. Luwih saka kuwi, berkah paling gedhé yaiku nalika kita disumpahi kanthi ora adil, lan kita nampa kuwi kanthi meneng lan welas asih.

Yen wong-wong sing cethek utawa licik — sing nyimpen niat ala lan mbengkokake bebener — ngina kita utawa nindakake tumindak ora adil marang kita, ayo padha usaha, yen bisa, aja nggoleki membenaran kanggo awake dhewe nalika ketidakadilan kuwi nyentuh kita sacara pribadi. Lan kita ora

⁶⁵ Lukas 23:34.

bakal ngucapake, 'Mugi Gusti mbalekake marang wong-wong mau', amarga kuwi uga kalebu kutukan. Apik menawa kita ngapura marang sing nyerang kita kanthi sakabehe ati, nyuwun marang Gusti supaya maringi kekuwatan kanggo nampa beban fitnah, lan nerusake urip rohani kita kanthi sepi. Lan wong-wong sing biasane ngadili lan nyalahake wong liya supaya nindakake tumindak ora adil marang kita—awit kanthi mangkono padha ora kendhat nyiapake mahkota emas kanggo kita kanggo urip sejati. Mesthi wae, wong sing urip karo Gusti ora tau ngutuk wong liya, amarga ing atine ora ana niat ala, mung kabecikan. Kewajiban ala sing dilontarake wong marang wong-wong suci iki uga dadi suci—apa wae wujudé. Sajrone wektu kuwi, wong sing urip karo Gusti ngrasakake kabungahan gedhe sing ora katon dening wong liya.

Mripat Jahat

Iri ati, sing nyimpen niat ala, bisa nglarani wong liya. Iki sing diarani pandangan ala—tindak setan.

— Geronda, apa Gréja ngakoni pandangan ala?

— Ya, malah ana pandonga khusus: 'Nglawan mripat ala.'⁶⁶ 'Mripat ala' nglarani wong liya nalika wong ngomong kanthi iri.

— Geronda, akèh wong njaluk marang kita amulet kanggo nglindhungi bayi saka pandangan ala. Apa diijini nganggo amulet kaya ngono?

— Ora, aja. Wenehana para ibu supaya masang tandha salib ing bocah-bocahé.

— Geronda, yen ana wong nindakake bab apik banget, banjur ana wong liya muji dheweke, wong sing nampa pujian kuwi banjur rumangsa bangga, lan sawisé kuwi barangé rusak—apa kuwi mata jahat?

— Ora, kuwi dudu pandelengan ala. Ing kéné, paugeran rohani sing tumindak. Gusti narik Rahmaté saka wong kuwi, mulané cilaka kelakon. Pandelengan ala mung kelakon ing kasus sing arang. Utamané, wong sing nyimpen iri ati sing ala — lan sithik banget wong kaya ngono — bisa maringi pandelengan ala marang wong liya. Contone, ana wong wadon sing iri ndeleng ibu sing nduwé bayi cilik sing ayu lan kandha kanthi sengit, 'Ngapa aku ora nduwé anak kaya ngono? Ngapa Gusti maringi marang dhèwèké?' Ing kéné, bayi kuwi bisa nandhang sangsara: ora bisa turu, wiwit nangis, lan kélangan tentrem, amarga dhèwèké ngomong kuwi kanthi niat ala. Lan yen bocah kuwi lara lan mati, wanita sing sengit lan iri kuwi bakal bungah. Contone, ana wong liya sing ndeleng anak sapi sing kurus, kepengin banget dadi duwene, banjur sapi kuwi ora suwe mati.

Nanging asring ibune dhéwé sing kudu disalahaké amarga sangsara anaké. Contoné, ana ibu sing ndeleng bayi ciliké wong liya sing kurus lan kandha: 'Kuruse! Mung kulit lan balung!' Dheweke kagum marang anaké dhéwé, nanging ngremehké anaké wong liya. Nanging tembung sing diucapaké kanthi niat ala babagan anaké wong liya malah nimpuk anaké dhéwé. Lan bocah iku, sanajan ora ana kesalahane, nandhang sangsara amarga ibuné. Anak cilik sing kasihan kuwi saya kurus ing ngarep mripat kita — minangka paukuman kanggo ibune, supaya dheweke nyadari kesalahane. Nanging mesthi wae, anak kuwi dhewe dianggep dadi salah siji martir ing kéné. Putusan Gusti ora bisa dipahami.

Berkah sing metu saka ati iku berkah ilahi

...Ya, lan saiki aku uga bakal 'ngutuk kowe!' Iki dhawuhé: 'Mugi Gusti ngisi atimu karo kabecikané lan katresnané sing akèh banget nganti kowe edan, supaya pikiranmu kapisah saka donya lan wiwit saiki manggon cedhak Panjenengané ing swarga. Mula, edanana amarga kabodhoan ilahi saka katresnané Gusti! Mugi Gusti murubake atimu kanthi katresnanipun!..' Iki jinis "kutukan" sing tak paringake marang kowe, lan aja maksa aku mbaleni — amarga "kutukan" welas asihku iki metu saka atiku lan

⁶⁶ Delengen Euchologion A'. Agiasmatarion. Gunung Athos. 2001. kaca 161. Sang Sepuh bola-bali negesake manawa pandonga 'Saka kabuta mripat' mung kena diwaca déning imam.

mulane duwe daya. Sanajan nalika aku isih ana ing sanatorium,⁶⁷ aku krasa prihatin marang kowe. Sawetara kowe wis nggenteni wolung taun, kandha, 'Awaké dhéwé bakal ngedegaké biara,' nanging biara kuwi ora ana kabaré. Kowe-kowe sing kasihan wis kesel tenan! Banjur aku kandha marang kowe: 'Sakwise aku metu saka rumah sakit, biara kuwi bakal muncul, cepet kaya jamur sawisé udan. 'Kowe bakal ana ing biara sajrone setaun!' Lan pancen: sajrone setaun, biara iku kabangun. Wektu kuwi, ing sanatorium, aku ngomong saka jero ati, lan kowe padha nampa kanthi becik, mulane Gusti ora ninggalake kowe. Aku ora bisa nemokake penjelasan liya kanggo iki.

Yen kowe ngrasakake welas asih marang wong sing andhap asor lan nyuwun saka jero ati supaya kowe ndedonga, contone supaya dheweke bisa uwal saka hawa napsu sing nyiksa, lan kowe kandha marang dheweke, 'Aja wedi, kowe bakal mari,' mula [kanthi nindakake kuwi] kowe bakal maringi dheweke berkah ilahi. Ana akèh katresnan lan akèh lara ing pangajab becik iki, lan mulané nduwèni kuwasa. Iki nyenengaké Gusti, lan Panjenengané maringi berkah mau. Mulané, lara sing dirasakaké wong siji kanggo wong liya, ing dhéwé, wis padha karo berkah.

Nalika aku isih dadi prajurit, komandan kita ngutus aku kanggo nepati janji sing wis kita gawe marang Santo Yohanes Pembaptis sawisé dhèwèké mbantu kita ing perang. Kita wis janji arep tuku loro kaki lilin gedhé kanggo gréja cilik sing didedikasikaké marang Santo Yohanes Pembaptis. Mula, aku kudu m tuku kaki lilin mau, lan ing wektu sing padha ngancani salah siji kanca prajurit menyang kutha Nafpaktos⁶⁸ kanggo diserahaké marang tribunal militer. Aku kelingan para perwira liyané kandha marang komandan: "Wah, pengawal sing pantes tenan kowe temokake kanggo dheweke!" Wong sengsara sing arep tak kawal iku wong asli Epirus,⁶⁹ musisi minangka profesi, wong mlarat, wis omah-omah lan nduwé anak. Dheweke dituduh nyilani awaké dhéwé, yaiku nyebabaké cilaka marang awaké dhéwé supaya dikirim menyang mburi garis perang. "Luwih becik," ujare, "urip mung nganggo siji sikil tinimbang dipatèni." Kaping pisan, kita lelungan menyang Agrinio,⁷⁰ ing kono dhèwèké nduwé sawetara kenalan. "Ayo lunga," kandhané, "lan ngunjungi wong-wong kuwi." "Ya wis," wangsulku, "ayo lunga." "Ayo menyang kene, ayo menyang kana"—apa sing bisa tak lakoni? Aku kudu melu menyang endi wae karo dheweke. Oh, pancen kasangsaran! Saliyane kuwi, dheweke ora pengin aku nyerahake dheweke marang pengadilan militer. Nanging aku krasa prihatin marang wong sengsara kuwi; atiku nyawiji karo dheweke, banjur aku kandha marang dheweke: "Kowe bakal weruh — kabeh bakal apik kanggo kowe lan kowe bakal pungkasané luwih becik tinimbang sapa waé! Komandan kita bakal ngirim layang penjelasan babagan kasusmu, lan dheweke bakal maringi kowe panggonan sing tentrem — supaya kowe bisa mbantu anak-anakmu, lan uripmu bakal aman." Nalika kita pungkasane tekan Nafpaktos, kita krungu yèn layang saka komandan wis tekan pengadilan lan kasus marang wong sing nembak tanpa sengaja wis ditutup. Nanging dhèwèké wis ngadhepi hukuman pati — kuwi jaman perang, jaman sing atos. Komandan iba marang dhèwèké, amarga dhèwèké dadi kepala kulawarga, lan ngangkat dhèwèké dadi tukang masak ing Pusat Distribusi Rekrut. Kulawargané pindhah luwih cedhak karo pusat iki, lan dhèwèké bisa ngliwati perang luwih apik tinimbang wong liya; lan amarga para prajurit kadhangkala ora teka ing kantin kanggo dhahar awan, dhèwèké nduwé sisa panganan, sing digunakaké kanggo nyukupi anak-anaké. Sawisé perang, kabèh wong kandha marang dhèwèké: 'Kowe luwih begja tinimbang sapa waé!' Amarga kita kepepet ing gunung, ing salju. Apa sing tak dongaaké kanggo dhèwèké iku nyenengaké Gusti, amarga tak ucapaké kanthi lara ati, saka jeroné ati. Mulané Gusti paring berkah iki.

⁶⁷ Ing taun 1966

⁶⁸ Kutha lan pelabuhan ing kidul-kulon Yunani – *cathetan penerjemah*.

⁶⁹ Epirus – sawijining wewengkon ing sisih kulon Yunani – *cathetan penerjemah*.

⁷⁰ Kutha ing kidul-kulon Yunani – *cathetan penerjemah*.

Aku kelingan kedadeyan sing padha — nalika aku ana ing Konitsa, ing Biara Stomion. Ing tanggal 8 September, biara kasebut ngrayakake pesta pelindungé — Kelahiran Sang Ibune Gusti Allah sing Paling Suci. Sawisé pesta, para peziarah ninggalake panggonan kuwi amburadul. Aku wiwit meneng-meneng ngresiki. Aku weruh yèn adhiku lan sawijining cah wadon liyané isih tetep ana mburi kanggo mbantu aku. Cah wadon kapindho iki nduwé loro adhine – siji luwih tuwa, sijiné luwih enom. Kabeh loro adhine wis omah-omah, déné dhèwèké dhéwé isih durung omah-omah. Wah, semangat tanpa pamrihé gedhé tenan! Dhèwèké tetep ana kanggo mbantu, lan sawisé kita ngresiki lan ngrapèkaké kabèh, dhèwèké kandha: "Pak, yen ana pakaryan liya sing kudu ditindakake, kita bakal tetep kene lan nindakake apa wae sing dibutuhake." — "Wah, semangaté loman tenan!" — pikirku. Aku mlebu gréja lan kandha saka jeroning atiku: "Ibu Allah sing Maha Suci, mugi Panjenengan sing ngopeni dhèwèké. Aku ora duwe apa-apa sing bisa tak wènèhaké." Nanging sanajan aku duwe apa-apa, dhèwèké mesthi ora bakal nampa apa-apa. Lan apa sing kelakon? Dhèwèké bali menyang omah, lan ing kana wis ana mantan kanca kerjaku — ora mung bocah, nanging permata sejati, wong sing becik banget saka kulawarga apik. Padha omah-omah lan urip bebarengan kanthi bagya salawas-lawase. Sampeyan weruh kan piye Bunda Allah sing Maha Suci ngganjar dhèwèké!

Bab 6. Bab dosa nggawa cilaka

— Apa kowe wis nyemprotake wit-witan nganggo insektisida kanggo ngusir ulat?

— Aku wis nyemprotake, Geronda.

— Kowe-kowe biarawati akèh banget, nanging kok ora isa matèni ulat sawetara! Nalika belalang ngerumunake sawah nalika pendudukan, ing kéné ing Chalkidiki,⁷¹ padha nggawa sabuk suci saka Sang Putri Allah sing Maha Suci saka Biara Vatopedi⁷² — lan belalang-belalang mau tiba ing segara kabèh. Lan ing Epirus, aku kelingan, padha nutupi sawah kaya salju. Kita kabeh banjur metu menyang sawah — nglumpukake belalang nganggo kain putih lan nggawa adoh. Lan pacekitan pangan sing ana wektu kuwi! Luwih becik kowe aja takon... Gandumé pulih sawisé belalang, nanging wis ringkih banget.

Wabah belalang, perang, kekeringan, penyakit — iku paukuman. Lan dudu amarga Gusti kepengin ngukum manungsa kanthi cara kaya ngono; ora, bebadan-bebadan kuwi asil saka manungsa sing adoh saka Gusti. Kabeh iki kelakon amarga manungsa mbalik saka Gusti. Lan murka Gusti teka — supaya manungsa kelingan Gusti lan nyuwun pitulungan marang Panjenengané. Ora kaya Gusti sing ngatur kabeh iki lan maringi prentah supaya musibah siji utawa liyane tumeka marang manungsa. Ora, nanging Gusti, nalika ndeleng sepira gedhene kejahatan manungsa lan ngerti manawa padha ora bakal owah, ngidini musibah kelakon — kanggo ngelingake wong-wong mau. Iki ora ateges Gusti piyambak sing ngatur kabeh iki.

Gusti Allah maringi dhawuh marang Yosua (⁷³) supaya ora ngancurake salah siji suku pagan— yaiku wong Filistin—supaya nalika wong Yahudi lali marang Gusti, wong Filistin bakal dadi cobaan tumrap wong-wong mau. Mula, nalika wong Yahudi mbalik saka Gusti, setan ngaku wewenangé, mbangkitaké 'seduluré'—wong Filistin—lan padha perang nglawan wong Yahudi. Padha nyekel bayi-bayi Yahudi lan nggebug marang watu kanggo mbasmi kabèh. Nanging nalika mungsuh nyerang Israel tanpa kesalahané wong Yahudi, Gusti Allah piyambak perang ing sisih wong Yahudi. Gusti Allah

⁷¹ Chalkidiki – sawijining semenanjung lan unit administratif ing sisih lor-wétan Yunani. Salah siji pucuk Chalkidiki yaiku Gunung Athos. – *Cathetan panerjemah*.

⁷² Sabuké Theotokos Paling Suci – salah siji relik Kristen paling agung, disimpen ing Biara Vatopedi ing Gunung Athos. – *Cathetan panerjemah*.

⁷³ Delengen Yosua 13:1–2 lan Hakim-hakim 3:1–4.

nyerang wong-wong pagan nganggo udan watu⁷⁴ lan ngrusakaké wong-wong mau, amarga ing wektu kuwi wong Israel pantes nampa campur tangan ilahi.

Pira janji sing wis digawe Gusti Allah babagan Bait Suci Salomo! Nanging, kaping pirang-pirang Bait Suci kuwi kobong lan rusak! Nalika bangsa Israel mbalik saka Gusti Allah, para nabi wiwit muni marang wong-wong lan ngajak supaya padha eling, nanging upayane sia-sia: kaya nyiprataké kacang polong marang tembok. Wong-wong nglipur atiné kanthi pikiran kaya ngéné: 'Nalika Salomo mbangun Bait Suci, Gusti paring akèh berkah lan ngendika yèn saka panggonan iki kabèh wong bakal pinaringan berkah lan disucèkaké.⁷⁵ Mula kabèh iki bakal tetep utuh — tembok-tembok kita lan Bait Suci kita. Gusti wis maringi janji kaya ngono.' Ya, Gusti pancen maringi janji kaya ngono, nanging kanthi syarat yèn wong Israel dhéwé urip kanthi adil. Gusti paring sih marang Bait Suci Salomo, nanging nalika wong Israel mandheg netepi paugeran, kanthi idiné Gusti Bait Suci mau diserahkan marang geni utawa karusakan. Nanging sawisé padha tobat, bangsa Israel mbangun maneh Bait Suci. Contoné, nalika padha mbelot saka Gusti ing jaman Raja Zedekia, Nebukadnezar teka, ngobong Bait Suci, ngrubuhaké tembok Yerusalem, lan nggawa wong Yahudi menyang pembuangan Babilonia nganggo belenggu.⁷⁶ Mesthi wae, wong-wong sing ora salah uga digawa menyang tawanan, nanging wong-wong mau nampa ganjaran sing adil. Wong-wong sing dosane gedhe padha nglakoni pangapura, lan wong-wong sing nandhang sangsara, sing dosane ora pati gedhe, nampa ganjaran sing luwih cilik. Nalika ana wong sing nyurung murka Gusti lan wong sing ora salah uga nandhang sangsara, sanadyan ganjaran ngenteni wong-wong sing nandhang sangsara iku, sing nyebabake sangsara mau isih dadi penjahat; amarga wong-wong mau sejatine bisa mewarisi Karajan Swarga tanpa nandhang sangsara, nanging saiki padha nandhang sangsara.

Kita kudu nyadari yèn para pracaya sing netepi dhawuh Gusti nampa sih-rahmaté Gusti, lan Gusti — kepriye carané ngomong — 'tanpa gagal' nulungi wong-wong mau ing mangsa kang angel iki. Aku krungu ana penyakit anyar sing muncul ing Amerika.⁷⁷ Akeh wong sing urip ora lumrah lan dosa kena penyakit iki lan seda. Lan saiki aku ngerti yèn penyakit iki uga wis muncul ing kéné. Delengen, dudu Gusti sing ngrusak manungsa — manungsa dhéwé sing mbasmi bangsane dhéwé, ngrusak awaké dhéwé. Kanthi tembung liya, dudu Gusti sing ngukum wong-wong mau, nanging lumantar uripé sing kebak dosa, wong-wong mau nggawa paukuman kanggo awaké dhéwé. Lan cetha yèn wong-wong sing uripé ora ana tegesé lagi disaring metu.

— Geronda, kenapa ora ana sing bisa nemokake obat kanker? Apa Gusti ora maringi idin, utawa manungsa dhéwé sing gagal nyuwun pitulungan marang Gusti?

— Masalahe, sanajan obat kanker wis ditemokake, bakal muncul penyakit liya. Wiwitane ana tuberkulosis — obat tuberkulosis wis ditemokake — banjur muncul kanker. Lan yen Gusti mbantu kita ngalahake kanker, bakal muncul maneh penyakit liya. Manungsa dhewe sing bakal nyebabake munculé penyakit anyar, lan iki ora bakal ana enteke.

Kabeh sing diparingi idin Gusti iku kanggo kabecikaning manungsa

— Geronda, kenapa Gusti ngidini sawetara musibah kelakon?

— Ana akèh sebab kanggo iki. Ing sawetara kasus, Gusti ngidini musibah kelakon supaya ana sing luwih apik metu saka iku; ing kasus liyane, kanggo tujuan 'pendidikan'. Sawetara nampa ganjaran sing pantes, dene liyane mbayar dosa-dosane — ora ana sing sia-sia. Wigati yèn kabèh sing Gusti idinaké iku dilakoni amarga katresnan marang manungsa, kalebu, umpamané, patié wong. Amarga Gusti iku

⁷⁴ Delengen Yosua 10:11.

⁷⁵ Delengen 3 Raja 9:1–9.

⁷⁶ Deleng 4 Raja 24 lan salajengipun.

⁷⁷ Sing Sepuh nyebutake AIDS (diomongake ing November 1984)

'pengasih'. Elinga pira wong sing nabi Elia paéni?⁷⁸ Telung atus imam Baal! Dhèwèké kandha marang wong-wong mau: 'Mendoa, lan aku uga bakal mendoa.' 'Sapa sing geni nyala kanthi sendirine, iku Gusti sing sejati.' Banjur para imam Baal padha njerit: '*Krungu kita, dewa kita Baal, krungu kita!*' Ora ana jawaban. 'Dewa kowe,' pangandikane nabi Elia, 'lagi sibuk karo bab liya lan ora bisa krungu kowe.' "Ayo, jerit luwih banter!" Padha terus jerit lan, miturut adaté, padha ngiris awaké nganggo piso supaya laraé nggawe swarané luwih banter lan Baal krungu. Pungkasané, nalika ora ana asil, nabi Elia kandha, "Basahi kayu pangorbananku," banjur dhèwèké kandha, "*Tindakna kaping telu.*" Padha nyawurake banyu marang kayu lan kurbané—sekali, banjur kaping pindho, banjur kaping telu! Banyu sing disawurake akèh banget nganti kayu dadi teles lan banyu nyebar ngubengi mezbah. Sawisé nabi Elia ndedonga, geni tiba saka swarga lan nglirwaké kabèh sing ana ing mezbah kanggo kurban—kalebu mezbahé dhéwé! 'Tangkap para imam,' pangandikane nabi marang wong-wong, 'awit padha nuntun wong menyang sesembahan arca.' Banjur panjenengané matèni kabèh nabi palsu mau.

Akeh wong padha kandha: 'Nyuwun pangapunten, nanging kepiye bisa nabi Elia matèni akèh wong?' Ora ana kekejeman ing Gusti Allah, lan uga ora ana ing nabi. Nanging, nalika semana para imam penyembah berhala wis nuntun kabèh bangsa menyang kesesatan. Kahanané wis tekan ngendi nabi kuwi kapeksa kandha yèn dhèwèké ditinggal piyambakan! Coba pikirna kuwi! Nanging, luwih saka kuwi, para imam penyembah berhala nandhang sangsara luwih abot amarga tatu saka awake dhewe tinimbang pedhangé Nabi Elia sing mungkasi sangsara mau. Loro amarga nyiksa awaké dhéwé luwih nyiksa. Sampeyan weruh: kabèh sing diidini Gusti iku amarga katresnan marang manungsa, déné tatu sing diparingaké marang awake dhewe iku nyiksa banget.

— Lan kenapa, Geronda, paukumané Gusti teka kanthi cepet banget ing Prajanjian Lawas?

— Bangsa ing Prajanjian Lawas mangertos basa lan ukum kuwi. Gusti Allah biyen lan saiki iku padha, nanging ukum Prajanjian Lawas ditujokake marang wong-wong jaman semana, amarga ora bisa mangertos kanthi cara liya. Aja nganti ukum Prajanjian Lawas katon kejem utawa béda karo Injil. Amarga jaman semana, ukum kuwi migunani. Dudu ukumé sing kasar; nanging generasi kuwi sing kasar. Wong saiki mesthi bisa nindakake tumindak kejem sing luwih gedhé, nanging saiki paling ora padha bisa mangertèni iki. Saiki mung cahya lampu kedhip-kedhip, wong wis kebak rasa kagum! Nanging jaman biyèn, Gusti nindakake kabèh jinis kaajaiban! Pikirna iki: Panjenengané ngukum Firaun kanthi sepuluh bala kanggo mimpin wong Israel metu saka Mesir; Panjenengané mecah Segara Abang () supaya padha bisa nyabrang. Ing awan Panjenengané maringi méga kanggo nglindhungi saka srengéngé sing nyengat, lan ing bengi Panjenengané maringi tiang geni kanggo nuntun dalané. Lan sawisé kabèh mujijat kuwi, wong-wong malah nganti nyuwun supaya digawe sapi emas lan banjur nyembah marang sapi kuwi kaya Gusti!⁷⁹ Wong-wong saiki ora bakal tau ngomong yèn sapi apa waé bisa nuntun marang Tanah Dijanjèkaké.

Saiki, Gusti dipinggirake ing panggonan paling pungkasan

Gusti Allah sing Apik maringi berkah kang akèh marang kita. Aja nganti kita ora ngucapake syukur lan aja nganti nyurung murkané, amarga '*murka Gusti Allah bakal teka marang anak-anak sing ora taat.*'⁸⁰ Aja nganti kita dadi anak kaya ngono. Wong-wong jaman saiki durung tau ngalami perang utawa paceklik. 'Lan kita uga ora butuh Gusti,' ujure. Wong-wong kuwi duwé kabèh lan mulané ora ngormati apa-apa. Nanging, yèn teka wektu angel—keluwen utawa kahanan sing padha—lan padha ora duwé panganan, barisé padha bakal ngerti tenan ajiné sepotong roti prasaja, selai polos, lan kabèh sing bakal padha kelangan. Yen kita ora ngluhurake Gusti, Panjenengané maringi cobaan supaya kita ngargeni apa

⁷⁸ Delengen 3 Raja 18:17–40.

⁷⁹ Delengen Keluaran 32:1–6.

⁸⁰ Efesus 5:6.

sing diduwèni. Nanging yen kita ngargeni apa sing diduwèni, Gusti ora maringi bebaya apa waé tumeka marang kita.

Ing jaman biyen, nalika durung ana akèh kemudahan kaya saiki, nalika ilmu pengetahuan durung maju banget, manungsa kudu nyuwun marang Gusti ing kabèh kasulitané, lan Gusti nulungi. Nanging saiki, amarga ilmu pengetahuan wis nggayuh prestasi gedhé, Gusti malah dipinggiraké. Saiki, wong-wong urip tanpa Gusti, nggawe rencana kanggo macem-macem, nyandhak pangarep-arep marang dinas pemadam kebakaran, marang sumur bor, marang iki lan kuwi... Nanging apa sing bisa ditindakake manungsa tanpa Gusti? Wong-wong mau mung bakal ngundang murka Gusti tumrap awake dhewe. Kowe weruh kepiye kahanané: nalika ora ana udan, wong-wong ora kandha, 'Ayo padha ndedonga marang Gusti,' nanging kandha, 'Ayo padha ngedrill sumur.' Masalahe, amarga kabèh kamajuan teknis iki, ora mung wong sing ora pracaya sing mikir kaya ngono, nanging uga wong sing pracaya — lan padha alon-alon wiwit lali marang kuwasa Gusti. Untunge, Gusti sabar marang kita. Nanging wong-wong malah ora nyadari yèn Gusti ngopeni dheweke.

Sawijining dina ana sawetara wong teka marang aku lan padha kandha: 'Kita ora butuh Gusti: kita duwe sumur artésian.' Lan iki dumadi nalika, luwih saka biyen, kita kudu nyuwun marang Gusti supaya nindakake mujijat khusus — amarga manungsa wis ngrusak alam liwat pakaryan tangane dhewe. Nalika aku lagi nyawang mega—angin nggawa mau menyang kéné lan kana; padha kumpul ing panggonan siji, banjur ngambang menyang panggonan liya, banjur munggah, banjur tiba... Angin munggah lan miwiti nyebarake mega udan, nanging tinimbang ngomong, 'Saiki Gusti kudu nindakake mujijat sing paling luar biasa kanggo nahan mau,' wong-wong malah ngomong, 'Kita ora butuh Gusti.' Untunge, Gusti ora nggatekake tembung-tembung kita; yen ora, kita mesthi bakal ana ing kahanan sing ngenes.

Ing upaya golek banyu, wong-wong padha ngedrill sumur artésian tekan jero 100–150 meter, nanging ora nemokake banyu. Ing Nafplio⁸¹, sumur dibor tekan jero 180 meter — lan tinimbang banyu tawar, padha nemokake banyu segara. Liyané wis mutusaké ngalihaké Kali Elenos⁸² menyang Athena. Nanging kanggo ngalihaké menyang Athena bakal mbutuhaké sepuluh taun gawéan lan ngentèkaké biaya gedhé banget, lan sanajan mangkono, banyu iki bakal entèk. Wong-wong ora ngomong, 'Kita wis *dosa*.' Anyar-anyar iki, nalika ana kekeringan,⁸³, sawijining politisi, teka ing sawijining desa terpencil lan ngandhani warga yèn bakal dipasang sistem pangolahan limbah ing desané — supaya padha nduwé banyu kanggo ngombe. Lan padha tenan nganggep skema iki minangka bab sing nggumunake! Nanging malah ora pantes mikir kaya ngono — ! Delengen apa sing wis ditindakake wong-wong — ngombe, nyuwun pangapunten, urin dhéwé! Yen kahanan kaya ngéné kelakon ing kutha gedhé, ing ngendi wong-wong wis nyimpang saka dalan sing bener, ya ora apa-apa, paling ora ana alesané, amarga ing kutha padha kabawa arus urip donya. Nanging nalika para warga ing sawijining desa terpencil ditawari solusi kanggo nyucèkaké lan ngombe urin dhéwé, lan padha (tinimbang ngadhep marang Gusti, ngucapaké siji tembung – '*Aku wis dosa*' – lan nampa banyu saka Panjenengané) nganggep usulan kuwi minangka pakaryan serius – kuwi medeni.

Lan ing sawijining biara ing Gunung Suci, padha mikir arep nandur wit pinus banjur didol marang industri kertas. Lan Gusti Allah ngukum wong-wong mau — kabèh wit sing wis padha tanem padha layu. Apa iki, sedulurku, Gunung Suci arep dadi pabrik serbet lan kertas tandah? Apa kowe ngerti apa sing kedadeyan? Mula padha kerja keras, nandur wit, lan kabeh sing ditandur padha layu. Ngerahing Gusti!...

— Geronda, apa padha nyadari kesalahane?

⁸¹ Nafplion – sawijining kutha lan pelabuhan ing Peloponnese (Gresia kidul). – *Cathetan panerjemah*.

⁸² Elenos – sawijining kali ing Yunani Tengah. – *Cathetan panerjemah*.

⁸³ Diarakaké ing November 1990.

— Ah, kuwi lho intiné—padha ora nyadari! Sawisé kuwi, padha nggawa mesin bor saka Jerman kanggo nyedot banyu saka jero lemah. Akibate, malah banyu sing biyèn ana uga ilang. Kowé weruh ngendi pungkasané pendekatan pragmatis kaya ngono yèn kepekaan rohani ilang! Mula saka iku pangurmatan saya sirna saka urip biara. Wong-wong ora mangertos yèn yèn ora ana udan, apa waé ora bakal mbiyantu — malah banyu sing isih ana ing waduk bakal sirna. Wong-wong mung gumantung marang akal, nalika nyepelekake Gusti Allah ing panggonan paling pungkasan.

Kitab Perjanjian Lawas nyritakaké kedadeyan kaya ngono.⁸⁴ Nalika kutha Samaria diserbu déning wong Siria, kutha kuwi malah kehabisan banyu. Bencana nggegirisi tumeka: paceklik nyerang, kéwan padha mati, lan ibu-ibu nganti pungkasané mangan anaké dhéwé. Nabi Elisha lunga menyang pangurus raja Yoram lan kandha marang dheweke, 'Kewan-kewan wis padha mati, wong-wong padha mati keluwen, nanging Gusti Allah bakal ngutus pitulungan marang kita.' Pangurus kuwi nyedhaki kabeh saka sudut pandang logis. 'Kepiye Gusti bakal nulungi?' pitakoné marang nabi. 'Mbok menawa Panjenengané ngirim saka swarga?' 'Sesuk,' wangsul nabi, 'Gusti Allah bakal paring pitulungan marang kita, nanging kowe ora bakal melu bungah.' Lan pancèn, ing esuké, Gusti Allah marakaké panik gedhé ing markas mungsuh. Wong Siria krungu swara derap kuda lan gemerincing kereta perang; kupinge muni, lan padha nyangka yèn wong Mesir wis teka nulungi bangsa Israel. Padha mlayu, ninggalaké kabèh kagungané—kemah, pangan, senjata—ing kemah. Lan nalika padha tekan tanah kelairané, setan kang nggodha nyebarake bingung sing nggegirisi ing antarané wong-wong mau nganti satus dalapan puluh ewu priya padha mateni siji lan sijiné. Ing wektu sing padha, papat wong kusta sing lungguh ing gapura Samaria padha kandha marang siji lan sijiné: 'Apa kita ora mlebu menyang markas mungsuh—mbok menawa kita bakal nemokake panganan? Lha, kita pancen bakal mati, apa kanthi cara iki utawa cara liya.' Padha nyedhaki sawijining tenda – ora ana sapa-sapa ing kana. Padha nyedhaki tenda liyane – uga ora ana sapa-sapa! Ora ana mungsuh siji wae sing katon! Padha nglumpukake panganan lan pasokan – padha ngisi kantong-kantong sakabehe. Banjur padha bali menyang kutha lan ngandhani wong Israel yen mungsuh wis mbatalake pengepungan. Nanging wong Israel mutusake yen iku tipuan perang. "Mungsuh wis ndhelik," ujare, "kanggo meksa kita mbukak gapura lan mlebu kutha." Banjur salah siji komandan ngusulake: "Kita isih duwe limang jaran. Mbok menawa kita kudu ngirim sawetara prajurit kanggo misi pengintaian supaya weruh apa sing kedadeyan?" Para prajurit mangkat menyang macem-macem arah lan nalika padha bali, padha nglaporake: "Mungsuh mlayu kalang-kabut, ninggalake kabeh barang-barange." Banjur kabeh wong Israel padha kesusu menyang gapura kutha kanggo metu saka kutha lan nglumpukake pangan lan barang-barang maneka saka kemah mungsuh. Ing wektu sing padha, sang bupati dhewe lagi ngadeg ing gapura kutha, nyoba mbalekake katentreman ing kana. Mula, wong-wong sing padha kesusu mlebu lawang kutha nginjak-injak dheweke nganti mati. Kabeh mau kelakon persis kaya sing wis dipratandhaake nabi Elisha: sang gubernur weruh pitulunganing Gusti, nanging dheweke ora oleh kasempatan kanggo bungah. Apa kowe weruh carane Gusti wis ngatur kabeh iki?

Mugi Gusti paring welas asih marang donya lan paring udan marang kita

Pira wicaksana Gusti Allah ngatur kabeh iki! Salju leleh — mataiwe kebak banyu. Nanging saiki⁸⁵ — ora ana salju utawa udan. Apa sing bakal kelakon saka kabeh iki? Apa sing bakal diombe wong-wong? Mugi Gusti Allah welas asih marang donya, mugi Panjenenganipun kersa maringi pangapura marang kita lan paring udan. Amarga yen kekeringan terus, malah godhong ing wit-witan bakal lila-lila layu. Ing wit zaitun, ora mung ora ana woh ijo sing katon, nanging malah ora ana siji godhong ijo. Apa

⁸⁴ Delengen 1 Raja-raja 7.

⁸⁵ Diarakaké ing November 1990 nalika kekeringan parah.

wae sing ditandur manungsa, yen Gusti ora nyawurake banyu suci saka dhuwur—yaiku udan—maka kabeh sing wis ditandur bakal layu. Udan iku banyu suci.

Wong mlarat – apa sing bakal padha ditindakake nalika ana kekurangan banyu, padahal wis padha biasa karo banyu sing akèh? Gusti ora nyegah banyu amarga dosa, nanging manungsa uga bisa mikir saka sudut pandangé dhéwé: kepiye bisa ana banyu sing cukup yèn wong-wong mbuwang-mbuwang banyu kaya ngono? Aku mung bisa mbayangké apa sing bakal kelakon ing kutha-kutha! Lha, siji tangki jamban waé mbutuhaké sak kaleng gedhé banyu. Kutha-kutha bakal kebak kuman; kolera bakal mekar. Wong-wong bakal mati, ditinggal ora dikubur, dene mayité disemprot bubuk disinfektan. Begjané kanggo kita, Gusti durung saktenané ninggalaké donya lan isih ngopeni.

Kita saiki urip ing jaman apokaliptik. Miturut panjenengan, kekeringan lan kurangé udan sing kita alami saben taun iku apa? Apa tau ana kekeringan kaya saiki sadurungé? Ing kéné ing Chalkidiki uga, kali wis garing, iwaké wis mati, lan ambu ora enak nyebar ing saindenging wilayah. Lan ing Thessaloniki, masalah banyu wis dadi parah. Ing Danau Marathon⁸⁶, tingkat banyu wis mudhun banget, lan wis katon papan garing. Ing Peneus⁸⁷, tingkat banyu uga wis mudhun. Ing Evros⁸⁸ biyèn ana sethithik banyu, nanging ing hulué wong Bulgaria wis mbangun bendungan, saéngga banyu mau garing kabèh. Yen ana karusuhan, tank gampang nyabrang kali. Lan ing Siprus — yèn taun iki ora ana udan manèh, masalah banyu bakal dadi banget parah. Lan apa mung kuwi? Isih akèh manèh... Wit-witan — sawatara layu, liyané kena penyakit... Wong-wong padha lara lan mati. Yen wong-wong ora tobat, udan apa sing bisa diarep-arep? Apa Gusti bakal maringi? Nanging kowe ngerti ora piye kabeh owah nalika kowe nyandhak kapitadosan marang Gusti? Gawé Gusti dadi sekutu — apa kuwi bisa dipandang enteng? Amarga tumrap Gusti, ora ana kahanan sing mokal; ora angel tumrap Panjenengané golek dalam metu saka kahanan apa waé. Tumrap Gusti, kabèh prasaja. Panjenengané ora migunakaké daya gedhé kanggo kang gaib lan daya cilik kanggo kang alamiah; Panjenengané migunakaké daya sing padha kanggo kabèh. Sajeroning manungsa nyandhak marang Panjenengané — kuwi sing paling wigati.

Apa kowe ndedonga supaya udan, utawa bab iki ora dadi perhatianmu? Saiki pancen wektu wong-wong kanggo ngolah lemah lan miwiti nanem. Sawah-sawah kuduné wis ditanem, nanging wong-wong durung bisa ngolah lemahé.⁸⁹ Kekeringan iki minangka ujian saka Gusti. Lan ndedonga ing ngarep ujian kaya ngéné iku dadi tugasé biksu. Aku ora bakal ndhelikaké yèn aku ora puas karo kowe. Nalika kekeringan pungkasan, nalika wong-wong kapeksa motong gandum kanggo jerami amarga ora ana udan, kowe malah ora ngangkat driji kanggo ndedonga. Napa? Apa amarga kowe dhéwé nyirami kebon sayuran nganggo selang? Muga-muga iki dadi pungkasan kedadeyan kaya ngéné — kowe kuduné ngrasakaké laraé wong-wong. Nalika kowe krungu apa sing kedadeyan, dongaaké. Lan tulisen marang aku babagan apa sing kedadeyan. Kowe bakal ngadhepi ujian. Yen kowe lulus — yaiku, yen udan — banjur aku bakal nggawe kowe dadi kanca kerjaku ing pandonga. Lan apa wae sing diparingake dening Pangayomaning Gusti kanggo kita, kita bakal padha bareng-bareng.

Nalika aku ndedonga supaya udan, lan weruh mung siji mega ing langit, aku muji Gusti sing ngutus — sanajan ora udan. Lan nuraniku nyalahake aku, , amarga ing jeroning atiku ana akèh mega rohani sing ngusir mega-mega saka Gusti. Yen kita kanthi andhap asor nyuwun welas asih marang Gusti, Gusti bakal nulungi. Nalika ana kekeringan, pandonga saka wong sing andhap asor nglumpukake mega-mega sing nggawa udan. Ayo uga tansah ndedonga supaya udan sing dikirim Gusti nduwéni pangaruh rohani, supaya bisa mateni geni rohani sing, liwat kejemané setan, ngamuk ing donya lan nglelehké nyawa manungsa.

⁸⁶ Tlaga ing kidul-kulon Yunani – sumber pasokan banyu kutha Athena. – *Cathetan penerjemah*.

⁸⁷ Kali ing Tesalia. – *Cathetan panerjemah*.

⁸⁸ Evros iku kali ing Yunani Lor (dikenal minangka Maritsa ing Bulgaria). – *Cathetan panerjemah*.

⁸⁹ Amarga lemahé garing banget. – *Cathetan panerjemah*.

Aku krasa semangat krungu sawetara wong kandha: 'Kita ora pantes, nanging Gusti wis welas asih marang kita maneh: Panjenengané wis maringi kita udan lan salju sethithik.' Yen kita nduwèni pikiran andhap asor kaya ngono, Gusti bakal maringi luwih akèh. Paling ora, ngakoni yèn awake dhéwé ora pantes iku wis kalebu tobat. Untunge, isih ana sithik raga sing isih ana. Njaluk marang Gusti supaya njupuk obeng lan ngencengi sekrup ing pikiran wong-wong. Aku weruh yen sawetara wong ing jabatan dhuwur nduweni niat apik. Padha ngerti ngendi kita arep.

Ayo padha nyuwun marang Gusti supaya donya gelem tobat

Oh, muga-muga kita padha nyadari sabaré Gusti sing dawa! Mbutuhake satus taun kanggo mbangun praué Nuh.⁹⁰ Apa kowe mikir Gusti ora bisa mbangun prau kuwi kanthi cepet? Mesthi bisa, nanging Gusti nglilani Nuh nandhang sangsara sajrone satus taun supaya wong liya uga nyadari apa sing bakal kelakon lan padha tobat. "Delengen," kandha Nuh marang wong-wong, "bakal ana banjir! Tobatna!" Nanging padha ngguyu marang dheweke. "Kothak apa sing digawé kuwi?" Mitra-mitra Nuh padha ngenyek, banjur padha nerusake kaya biyen. Lan saiki uga, Gusti bisa nggoyang donya sakabehe mung rong menit lan meksa supaya owah — supaya kabeh dadi wong pracaya, utawa malah 'wong pracaya super'. "Kepiye? Ya, kaya ngene: yen Panjenengané nggeser switch menyang 'gempa bumi' lan wiwit meneng-meneng nguripake kenop penguat swara: sepisanan menyang '5 ing skala Richter,' banjur menyang '6,' banjur menyang '7'... Nalika tekan 'wolu', blok-blok gedhe bakal miwiti goyang kaya wong mabuk lan nabrak siji lan sijine. Nalika tekan 'sepuluh', kabeh wong bakal kandha: 'Kita wis dosa! Mugi Panjenengan nylametake kita!' Lan mbok menawa wong-wong malah bakal janji dadi biksu — saben siji-sijine! Nanging sakwise gempa rampung—sanajan wong-wong isih goyang sethithik, padha isih bisa tetep ngadeg—padha bakal mlayu bali menyang bar lan diskotik! Amarga ing pangalihan marang Gusti kaya ngono ora ana tobat sing sejati; padha mung ngucapake tembung tobat sak lumah-lumah, mung kanggo nylametake awake dhewe saka ala.

— Geronda, piye yen contone ana bencana alam minangka murka Gusti lan wong-wong sing sholeh ndedonga nyuwun welas asih marang Gusti—apa Gusti ngrungokake pandongané?

— Sampeyan ngerti apa sing dadi masalah ing kene? Wong-wong ora nduwé tobat, lan mulané Gusti ora ngrungokaké pandonga wong sing sholeh. Yen sawisé nesuaké Gusti kita ngakoni kasalahan, kuwi prakara liya — nalika kuwi Gusti maringi pangapura lan nulungi kita. Nanging yen wong ora ngakoni yen wis nesuaké Gusti lan tetep tumindak kaya ora ana apa-apa, kepiye Gusti bisa ngrungokaké pandonga wong sing sholeh? Supaya Gusti ngapura wong sing wis nindakake kaluputan, wong kuwi kudu nyadari yen wis nindakake kaluputan kuwi. Luwih maneh, yen wong-wong rohani nindakake pelanggaran, ora ana kahanan sing ngurangi kesalahane. *'Kanggo dosa-dosa kita lan kabodhoan manungsa'*⁹¹ — kaya sing diucapake ing salah siji pandonga. Yen pelanggaran wong awam sing ora begja iku 'kabodhoan', mula pelanggaran wong rohani iku wis dadi 'dosa'. Mula, nalika wong rohani nindakake pelanggaran, iku ora prelu diguyu. Wong awam nduwéni kahanan sing ngurangi kesalahan.

⁹²Taun iki, nalika geni kobong ing Gunung Suci sajrone Puasa Dormisi, ana kedadeyan sing nggegirisi. Kabèh pemadam kebakaran paling apik padha nglumpuk ing Athos, nanging ora ana siji-sijia sing bisa nindakake apa-apa; kabèh mung bisa nyekseni kobongan geni sing ngamuk. Pesawat saka dinas pemadam kebakaran malah katon mung nambah kobongan lan nyebarake geni luwih adoh. Siji biara dikelilingi jalur pemutus geni khusus supaya geni ora nyebar liwat kana, nanging geni — nglanggar kabèh jalur pemutus geni — mlumat mlebu biara — menyang archondariki — ing ngendi ora ana sing nyana. Gunung Suci kobong limolas dina — lan tanggal 15 Agustus⁹³ geni mau mati dhéwé.

⁹⁰ Delengen Kejadian 5:32 lan salajengipun.

⁹¹ Donga Pangorbanan ing Pintu Agung sajrone Liturgi Ilahi St. Yohanes Krisostomus.

⁹² Diarakaké ing November 1990.

Sawetara wong kandha: 'Ngapa Ibuné Gusti ora mateni geni iki?' Tegesé, kita wis tekan titik ing ngendi kita wiwit ngina jenengé Gusti. Nanging nalika enem dina sawisé, geni kobong manèh—wektu iki ing pérangan liya ing Gunung Suci—banjur langsung udan lan mateni kabèh. Siji geni mati, nanging sijiné ora. Apa pancèn ora cetha kenapa?

Sawetara wong, sing ora ngerti paugeran rohani sing lagi makarya, ndedonga kanthi sedhih nanging ora dirungokake, amarga musibah sing nimpu mau iku murka Gusti. Liyane, nanging, nalika ngadhepi bebaya, ora ndedonga babar pisan—ora mung sapisan rosari—amarga padha ngakoni kaadilan murka Gusti, kang tujuane kanggo nggugah wong supaya eling. Mugi Gusti paring kita para biksu pencerahan sing luwih gedhe, amarga umume kita iku 'bodho suci' (⁹⁴), lan lentera kita kebak banyu—mung sumbu sing sethithik keno lenga. Nanging wong donya ngarep-arep kita madhang dalane supaya padha ora kesandhung!

Mula saka iku, ayo padha ndedonga marang Gusti supaya Panjenengané maringi pangapuran marang donya, lan supaya kita bisa luput saka murka sing adil. Murka Gusti sing bakal teka ora bisa dihindari kajaba lumantar pangapuran lan netepi dhawuh-dhawuhé Gusti.

Bagéan 2.

Babagan kabudayan saiki

Budaya iku apik tenan, nanging supaya ana manfaaté, nyawa uga kudu dibudidayakaké.

Bab 1.

Bab Kawicaksananing Gusti lan Lingkungan

"Kanthi kabèh kawicaksanan Panjenengan sampun nyipta..."⁹⁵

— Geronda, apa kita kena ngrusak sarang walet? Walet nyebarake rereged, lan kutu kasur padha kumpul ing kana.

— Apa kowe dhéwé bisa mbangun siji sarang walet cilik? Ah, endahé Gusti wis nyipta mung nganggo siji tembung! Ana harmoni, ana kaanekaragaman! Ing endi wae kowe ndeleng, kawicaksanan lan kamulyan Gusti katon ing saben bab. Delengen benda-benda langit, lintang-lintang — kanthi prasaja tangan Ilahi nyebarake! Panjenengané ora nganggo benang timbang utawa spirit level sing digunakaké para tukang. Lan kepiye roh manungsa seger manèh nalika ndelok langit kang kebak lintang! Nanging manungsa dadi kesel banget amarga lampu-lampu donya sing disusun rapi ing barisan. Kanthi harmoni sing endah, kabèh wis diatur déning Gusti! Coba delok alas sing ditandur manungsa: wit-wité ngadeg kaya barisan militer—kaya kompi prajurit. Lan kepiye alas sejati—dudu sing buatan —mbalèkaké kekuwatan wong! Ana anakan wit sing cilik, ana sing gedhé; saben wit béda karo liyané, malah ing warna. Sak kembang cilik saka sih rahmaté Gusti ngandhut luwih akèh rahmat tinimbang sak genggam kembang kertas buatan. Kabèh mau béda siji lan sijiné kaya Roh béda karo arwah.⁹⁶

⁹³ Miturut kalender Gaya Lawas, yaiku ing dina sing padha karo Pangantuké Sang Ibuné Gusti Allah sing Paling Suci. – *Cathetan panerjemah*.

⁹⁴ Delengen Matius 25:1–13.

⁹⁵ Mazmur 103:24.

Kabeh sing digawé Gusti iku nggumunake. Contone awak manungsa – iku sawijining perusahaan gedhé dhéwé. Gusti kanthi wicaksana wis maringi papan kanggo saben organ – jantung, ati, paru-paru. Lan tanduran – sepira wicaksane Panjenengané ngatur kabeh mau! Nalika pendudukan⁹⁷, kita nandur limang strems⁹⁸ melon lan nyirami. Siji dina, mikir aku nindakake sing bener kanggo ngapikake melon, aku motong godhong gedhé ing sacedhak oyot. Nanging kabukten yèn godhong gedhé kuwi dadi kaya 'saringan' utawa 'ginjel' kanggo tanduran, nyerep kabèh rasa pait. Wah, melon-meloné wektu kuwi pancèn istimewa! Rasane kaya ngobong ilatmu!..

— Sampeyan pancen merhatiin kabèh, Geronda!...

— Ya, aku nemokake Gusti ing saben bab! Ing tetanduran, ing kéwan — ing kabèh. Lan piye isa ora gumun! Manuk cilik sing cilik banget mangkat lelungan, tekan Afrika, banjur — tanpa kompas — bali lan nemokake sarangé sing cilik! Nanging manungsa — sanajan nganggo peta lan papan penunjuk — isih bisa kesasar. Lan sakjane, manuk mabur liwat langit, ora liwat lemah — mula ora ninggalake tapak. Padha mabur dhuwur banget, ngluwihi segara! Ya, critakna, tulung, ing endi ing donya kowe bakal ninggalake tandha? Lan ana manuk-manuk cilik sing mapan ing punggung bangau—kaya ing pesawat! Penumpang udara sejati! Manuk-manuk sing mabur ing segara bakal ndharat ing pulo utawa panggonan liya lan ngaso. Nanging biyen, nalika aku manggon ing desa Holy Cross, aku weruh manuk-manuk mabur saka wetan, mirip merpati, nanging luwih gedhe lan luwih endah. Ana sak klompok manuk kuwi. Nanging papat utawa lima ing antarané mau, kamungkinan wis entèk tenaga lan ora bisa mabur manèh. Banjur watara limolas manuk liyané misah saka klompok mau — sing liyané nerusaké lelampahané — lan padha nglumpuk ing wit jejere manuk-manuk sing kesel. Padha lungguh ing kono sawatara wektu, ngaso sakedhik, banjur kabèh mabur munggah menyang langit bareng-bareng lan nerusaké mabur. Lan sing pisanan ditindakake yaiku mabur munggah banget kanggo nemokake arah lan nyusul kanca-kancane. Aku kaget amarga klompok iku ora ninggalake manuk-manuk sing kesel kuwi dhewekan, nanging malah menehi limolas kanca liyane — semacam 'grup dhukungan'.

Endah tenan Gusti Allah nggawe kabeh iki! Delengen bocah kucing kuwi: warnane macem-macem! Lan bulune endah tenan! Kita manungsa nduweni alesan kabeh kanggo ngiri marang bulu kewan! Malah ratu dhéwé ora nganggo mantel bulu kaya ngono! Endi wae kowe ndeleng, kowe weruh kabijaksanaan Gusti Allah ing kabeh. Lan endahé biyèn, nalika kabèh isih alami! Delengen anak jalu cilik kuwi—dhèwèké muni kokok ora preduli cuacané. Dhèwèké ngadeg ing siji sikil, lan sakwise sikilé krasa kebas, dhèwèké muni, 'Cock-a-doodle-doo!'—'Wis pirang-pirang jam kliwat,' kandhané. Banjur dhèwèké ngadeg ing sikil sijiné, lan nalika iku uga krasa kebas—manèh: 'Cock-a-doodle-doo!' Lan delengen, dhèwèké muni ing tengah wengi, jam telu lan jam enem esuk. Tansah saben telung jam. Nanging jago kuwi ora nduwé jam weker utawa baterei. Lan ora perlu ditarik uga...

Gunakna kabeh sing kok deleng lan kok rungokake minangka sarana komunikasi karo Alam Langit. Kabeh kudu nuntun kowe menyang Swarga. Kanthi cara iki, wiwit saka pangripta, manungsa alon-alon munggah marang Pangripta. Wong Amerika, sawise mabur menyang Bulan, paling ora ninggalake plakat ing kana sing ana tulisan: '*Langit nyatakake kamulyaning Gusti.*'⁹⁹ Wong Rusia uga wis menyang antariksa, nanging Gagarin kandha yèn dhèwèké ora weruh Gusti. Ya, pancèn bener—kepriye carané kowé isa weruh Panjenengané? Soalé kowé ora mabur karo tangan munggah menyang langit, nanging karo sikil sing njedhul lurus ... Banjur, saka kabèh iki, padha ngakhiri karo kandha: 'alam sing nggawe jagad raya.' Kabèh jagad raya... Kowe mikir piye bab kuwi? Ya, kéné, yèn ana mobil lawas sing rusak, akèh montir lan ahli padha nglumpuk kanggo ndandani. Padha mikir, padha nyoba sing

⁹⁶ Tèks Yunani ngemot dolanan tembung sing nggumunake: διαφέρουν ὅσο διαφέρει καὶ τὸ ἄνθρωπον ἀπὸ τὸ νῦλον (secara harfiah: 'padha béda siji lan sijiné kaya béda antarané sing ora materiil karo polietilena'). — *Cathetan penerjemah*.

⁹⁷ Pendudukan Yunani ing taun 1941–44 déning Jerman, Italia, lan Bulgaria. — *Cathetan penerjemah*.

⁹⁸ Stremma iku satuan area sing padha karo 1.000 m². — *Cathetan penerjemah*.

⁹⁹ Mazmur 18:2.

paling apik — lan kuwi mung kanggo siji mobil lawas. Nanging Gusti, tanpa ana listrik sakpisan, muter sak donya, lan baterei ora tau entek, mesiné uga ora mandheg. Kanthi kacepetan kaya apa Panjenengané muteraké—lan manungsa malah ora ngrusakaké! Iku nggumunaké! Yen Bumi muter luwih alon, manungsa bakal padha ambruk lan ngglundhung. Bumi muter kanthi kacepetan sing gedhé banget, nanging banyu saka segara ora mili metu, sanajan akèh banget. Lan lintang-lintang, sing gedhé banget, obah kanthi kacepetan sing mumet, nanging ora nate padha tabrakan siji lan sijiné; malah, saka adoh padha ora ngidini lintang liya nyedhak marang awake dhéwé. Lan manungsa, sawise nemokake pesawat, kebak pangalembana lan kabanggaan. Nanging nalika pikirane rada kabur, dheweke wiwit ngucapake macem-macem omong kosong tanpa nyadari.

Apa sing wis bisa digayuh manungsa saiki?

Kabudayan iku bab sing apik, nanging supaya ana manfaaté, jiwa uga kudu dibudidayakaké. Yèn ora, kabudayan bakal pungkasané nimbulaké bencana. 'Kabecikan,' kandha Santo Kosmas saka Aetolia, 'bakal teka saka wong sing terdidik.'¹⁰⁰ Sanadyan ilmu pengetahuan wis maju banget lan ngasilake sukses gedhe, manungsa, ing kepinginan mbantu donya, nindakake kanthi cara sing ngrusak, tanpa nyadari dhewe. Gusti Allah wis maringi manungsa wewenang nindakake kabeh miturut pangerten dhewe, nanging amarga ora ngrungokake Gusti, manungsa ngrusak awake dhewe. Manungsa ngrusak awake dhewe liwat apa sing digawé.

Wong-wong abad kaping 20 — apa sing wis digayuh karo kabudayan lan peradabane! Padha wis nggawe donya edan, padha wis ngrusak lapisan udhara, padha wis ngrusak kabeh sing ana ing sangisore srengenge. Yen roda copot saka asine, bakal terus muter tanpa tujuan. Mangkono uga karo manungsa — amarga wis nyimpang saka asil harmoni Gusti, padha nandhang sangsara. Ing jaman biyen, manungsa nandhang sangsara amarga perang; saiki padha nandhang sangsara amarga peradaban. Biyen, amarga perang, wong-wong pindhah saka kutha menyang desa lan urip saka kebon sayur cilik. Nanging saiki manungsa ora bakal bisa urip ing kutha lan bakal ninggalake kutha amarga serbuan peradaban. Biyen perang nggawa pati marang manungsa; saiki peradaban nggawa lara marang wong-wong.

— Geronda, kenapa kanker dadi nyebar banget?

¹⁰¹— Chernobyl lan kabeh bab kaya ngono—kowe mikir kuwi kedadéyan tanpa jejak? Mula saka kono kabèh asalé. Delengen wong-wong—kabèh iki asil saka tumindaké dhéwé... Wong-wong cacad parah. Ing jaman apa ana wong lara akeh banget kaya ngene? Ing jaman biyen, wong-wong ora kaya ngono. Nanging saiki, surat apa wae sing tak buka saka sing tak tampa, mesthi tak temoni kanker, utawa lara jiwa, utawa stroke, utawa kulawarga sing pecah. Kanker biyèn arang banget ana. Soalé uripé wong biyèn isih alami. Aku saiki ora ngomong bab apa sing diidini Gusti kelakon. Wong-wong mangan panganan alami lan nduwéni kasehatan sing apik tenan. Kabeh murni: woh-wohan, bawang, tomat. Nanging saiki malah panganan alami sing ngrusak wong. Wong-wong sing mung urip saka woh-wohan lan sayuran nandhang cilaka luwih gedhe, amarga kabeh wis kena kontaminasi. Yen kahanane kaya ngene ing jaman biyen, mesthine aku wis mati nalika isih enom, amarga nalika uripku dadi biksu aku mangan apa sing diwenehake kebon sayur: bawang prei, selada, wortel, bawang bombay biasa, kubis lan sapiturute — lan aku krasa waras tenan. Nanging saiki—padha nganggo pupuk, nyemprotake pestisida... Coba pikir—apa sing dipangan wong jaman saiki!... Kekacauan pikiran, pangantos panganan buatan—kabeh kuwi ngundang lara marang awaké dhéwé. Kanthi nerapake ilmu tanpa wicaksana, wong padha ngrusak awaké dhéwé.

¹⁰⁰ Ramalané Santo Kosmas nyebutaké wong-wong sing terdidik nanging ora wedi marang Gusti Allah. Delengen: Urip lan Ramalané Kosmas saka Aetolia. – Moskow, Gunung Suci, 2007.

¹⁰¹ Selada – sawijining jinis salad sing bisa dipangan. – *Cathetan penerjemah*.

— Geronda, kenapa wong-wong jaman biyen luwih tahan banting ing tapa brata lan luwih waras tinimbang kita saiki? Apa sing dipangan nduwéni prabédan?

— Ya, amarga jaman biyen panganané isih murni. Miturutku, kuwi wis cetha. Kabeh sing dipangan wong mateng tenan. Nanging saiki, supaya woh-wohan lan sayuran ora bosok, dipetik durung mateng lan disimpen ing kulkas. Wong padha nyopot woh-wohan ijo durung mateng saka wit banjur dibiarkan mateng ing kothak. Ing jaman biyen, nalika woh wis mateng, woh kuwi bakal tiba dhéwé saka wit utawa langsung copot saka cabangé yèn kena tutul tangan. Bocah-bocah biyèn mangan roti karo mentega utawa susu, lan kuwi njaga awaké supaya tetep séhat. Nanging wong-wong, saliyané mangan panganan sing apik lan bergizi, uga mikir nganggo akal; lan yèn padha lara, bisa mbedakaké apa iku amarga panganané utawa ora. Nanging saiki, panganané ora alami lan wong-wong ora nganggo akal.

Coba pikirna kabèh barang murahan sing diprodhuksi wong saiki! Bulu wol alon-alon wis ora digunakaké manèh. Golek rompi wol sing bisa nyerep kringet iku pancèn angel. Sakwise aku nganggo rompi, aku langsung bisa ngerti apa ana serat sintetis. Yen ana, aku ora bisa ambegan kanthi lancar; aku dadi gugup lan nandhang sangsara banget! Nanging padha nganggep yèn rompi kaya ngono luwih awet lan luwih apik tinimbang sing alami. Padha nganggep iki minangka kemajuan! Nanging apa kuwi apik kanggo kesehatanmu? Ora, malah kosok baline, kanthi nggawe barang kaya ngono, wong padha ngrusak kesehatané dhéwé. Lan padha nempelaké label sing nulis: 'Digawe saka wol murni!' Ya, tak kira padha bakal golek ukara-ukara modis liyane kanggo iklané — malah luwih modis manèh! Saiki, kita mung ngrawat wedhus kanggo dagingé, merga kita gawé wol saka minyak. Lan ulat sutra kandha: 'Ya, yèn kowé péngin sutra sing luwih apik tinimbang sing kita gawé, ya gawé dhéwé!..'

Wong-wong wis ora sabar manèh

— Geronda, kenapa saiki kita kurang sabar?

— Kabeh sing kedadeyan saiki ora kanggo kabecikané manungsa. Ing jaman biyen, urip tentrem lan wong-wongé tentrem, kuwat banget — bisa tahan nglakoni apa waé. Saiki, kabèh kesusu sing nguwasani donya wis ndadèkaké wong ora sabar. Ing jaman biyèn, wong-wong padha ngerti yèn bakal miwiti mangan tomat ing pungkasan Juni. Ora bakal tau ana ing pikirané kanggo mangan tomat sadurungé wayahe. Wong-wong padha ngentèni nganti Agustus kanggo mangan semangka; padha ngerti kapan wayahe mangan ara, lan kapan wayahe mangan melon. Nanging saiki piye? Para pedagang lelungan menyang Mesir lan toko tomat ing kana sadurunge mangsa panene, sanajan nalika tomat isih mateng ana jeruk ing Yunani — sing ngandhut vitamin sing persis padha. Ora, ngerti ora, wong-wong ora kepengin jeruk! Ayo, kancaku, sabar sethithik lan mangan liyane dhisik! Ora—apa waé sing kelakon, padha bakal menyang Mesir lan nggawa tomat bali. Ing Kreta, padha nliti kahanan iki kanthi teliti lan miwiti mbangun omah kaca supaya tomaté uga mateng luwih awal. Lha pungkasané omah kaca dibangun ing saindenging Yunani supaya padha bisa mangan tomat sanajan mangsa adhem. Wong-wong padha kerja keras nganti abot banget mbangun omah kaca kanggo macem-macem sayur, supaya kapan wae ing taun padha bisa nduwé apa wae sing dikarepake ing meja, tanpa kudu ngenteni mangsa alamiah.

Kuwi wis cukup apik, yen dipikir-pikir. Nanging padha malah nglakoni luwih adoh manèh. Tomat isih ijo ing wayah sore, nanging esuké wis diantarké menyang toko—warna abang lan monthel! Aku malah wis ngobrol ramah karo salah siji menteri bab iki. "Rumah kaca," ujarku, "iku siji prakara, lan kuwi apik-apik waé. Nanging woh-wohan, tomat, lan hasil tani liyané ditandur nganggo hormon! Woh-wohan mateng mung sajrone wengi, nanging apa padha ora peduli karo wong-wong sing sensitif banget marang persiapan hormon kuwi? Nganti padha lara, ya...?" Padha uga wis ngrusak kéwan-kéwané. Contoné pitik, utawa anak sapi. Anak pitik umur patang puluh dina diisi hormon nganti boboté padha karo pitik umur enem sasi. Wong padha mangan dagingé, nanging apa manfaaté sing dipikolehi?

Kanggo nggawe sapi ngasilaké susu luwih akèh, sapi-sapi mau uga diisi hormon nganti kebak. Sapi-sapi mau pancèn ngasilaké susu luwih akèh, nanging para produsèn malah ora bisa adol! Mogok kerja meletus, rega susu ambruk, susu dibuwang ing dalan, lan wong padha ngombe susu— —sing kebak hormon! Nanging yen padha ninggalake kahanane kaya sing wis ditakdirake Gusti, mesthine kabeh bakal mlaku miturut dalane dhewe lan wong-wong bakal ngombe susu murni sing seger! Lan saliyane, suntikan-suntikan iki nggawe kabeh dadi ora ana raose. Panganan ora ana raose, wong-wong ora ana raose — kabeh wis dadi ora ana raose. Malah urip dhewe wis kelangan raose kanggo wong-wong. Kowe takon marang para mudha, 'Kowe kepengin apa?' — 'Ora ana apa-apa,' wangsulane. Lan kuwi bocah-bocah sing gagah! 'Ya, paling ora kandhaa apa sing kowe senengi?' — 'Ora ana.' Mangkono kahanane wong saiki! Liwat gawean tangané dhéwé, padha mikir bisa 'mbeneraké kaluputané Gusti'. Kanggo nggawe pitik ngendhog, padha ngowahi bengi dadi awan. Apa kowé wis weruh endhog sing diendhogaké pitik kaya ngono? Lha, yèn Gusti wis maringi rembulan padhang kaya srengéngé, mesthiné wong-wong wis padha edan. Gusti nyipta bengi supaya wong-wong bisa istirahat, nanging delengen apa sing wis kelakon saiki!

Wong-wong wis kelangan rasa tentrem. Kabeh omah kaca, suplemen sayur-sayuran, lan sapiturute uga ndadekake wong-wong ora sabar. Ing jaman biyen, wong-wong ngerti yen butuh sawetara jam kanggo mlaku saka siji panggonan menyang panggonan liyane. Yen ana wong sing sikile luwih kuwat, dheweke bakal tekan kana luwih cepet. Banjur padha nemokake gerobak, banjur mobil, banjur pesawat, lan sateruse. Wong-wong tansah nyoba golek cara angkutan anyar sing luwih cepet. Wis digawe pesawat sing bisa mabur saka Prancis menyang Amerika mung telung jam.¹⁰² Nanging yen wong mabur saka siji zona iklim menyang zona liyane kanthi kacepetan gedhe banget, owah-owahan iklim sing dumadakan bakal menahi pengaruh marang dheweke. Kabeh iki mung kesusu edan, kesusu edan... Ora suwe maneh, kita bakal tekan titik nalika wong munggah ing proyektil mabur, banjur — ledakan, mabur, tabrakan, ledakan — lan ana penumpang bingung sing muncul ing ngarepé umum. Kowe ngarep-arep apa? Bakal kaya ngono. Panti jiwa sejati!

Padha wis ngrusak kabèh atmosfer – kuwi siji bab, nanging balungé padha ngganggu

— Geronda, aku krungu padha arep ngkremasi wong mati — kaya sing diomongake, 'kanggo alesan higienis lan ngirit tanah.'

— Amarga alasan higienis? Coba rungokna kuwi! Apa ora isin ngomong kaya ngono? Fakta yèn wis ngrusak kabèh suasana iku siji prakara, nanging balung-balungé, ngerti ora, malah ngganggu! Nanging sésa jasad, saliyané apa waé, kan diumbah dhisik, ta? Lan bab 'ngirit tanah'—apa pancèn ora bisa golek panggonan kanggo kuburan ing saindenging Yunani, karo kabèh alasé? Aku wis ngomong alus marang sawijining profesor universitas bab kabèh iki. Kepiye bisa padha nemokaké papan akèh kanggo sampah, nanging ora ana kanggo sésa jasad suci? Apa tanahé kurang, utawa piye? Lan sepira akèh relik wali sing bisa ana ing kuburan? Apa padha ora mikir bab kuwi?

Ing Éropah, jenazah dibakar ora amarga ora ana papan kanggo dikubur, nanging amarga kremasi dianggep minangka praktik sing progresif. Tinimbang ngrusakake alas cilik kanggo nyedhiyakake papan kuburan, wong-wong luwih milih mbusak jenazah kanthi dibakar lan digawe abu. Banjur abu kuwi dilebokake ing kothak cilik lan dianggep minangka tumindak progresif. Wong mati dikremasi amarga para nihilist pengin ngrusak kabèh — kalebu manungsa. Padha pengin mesthekake ora ana sing kèlingaké wong marang wong tuwané, eyangé, utawa uripé para leluhur. Padha pengin misahaké manungsa saka Tradisi; padha pengin meksa wong lali marang urip sawise mati lan ngiket wong mung marang urip donya iki.

¹⁰² The Elder nyebutaké pesawat penumpang supersonik jarak jauh kaya 'Concorde'.

— Nanging, Geronda, padha kandha yèn ing sawatara kecamatan ing Athena pancèn ana masalah kaya ngono—ora ana panggonan kanggo ngubur wong mati.

— Nanging ana akèh papan kosong! Mesthi waé padha isa golek sakpocongan tanah? Ana akèh lahan suwung ing sakupenge Athena sing kagungané kutha. Lan aku ngerti wong-wong ing pamaréntahan sing nduwé akèh tanah ing pinggiran kutha Athena. Apa ora isa padha ngadegaké kuburan ing kana? Luwih saka kuwi, miturut , akèh warga Athena asalé saka provinsi. Kenapa ora ngangkut jenazah bali menyang kutha lan désa asalé kanggo dikubur? Ayo saben wong digawa bali menyang tanah kelairané lan dikubur ing kana. Ing provinsi, panguburan ora bakal mbutuhake biaya gedhé; kowé mung perlu mbayar ongkos angkut jenazah. Wenehana pangumuman manawa wong-wong sing wis pindhah menyang Athena ing taun-taun pungkasan, nalika seda, kudu dikubur ing panggonané asal. Kuwi pancen sing paling apik. Bab kulawarga sing wis manggon ing kutha krajan paling ora telung generasi, kudu digoleki papan kanggo dikubur ing jero kutha. Sawisé telung taun saka panguburan, nalika sésa jasad mau digali manèh, lebokna ing kuburan umum sing luwih jero.¹⁰³ Apa kuwi pancèn angel? Delengen pira jeroé wong nambang batubara ing jeroné lemah. Wong-wong kuwi kudu mbangun gudang gedhé kanggo nyimpen sésa jasad lan nyimpen kabèh ing kono.

Rasa hormat wis sirna sakabehe. Delengen apa sing kedadeyan saiki! Bocah-bocah saiki malah nyelehake wong tuwane ing panti jompo! Dene jaman biyen, padha ngopeni sapi tuwa; ora dipateni, nanging padha kandha: 'Lha, kuwi kan sing nyari rejeki.' Lan kepiye padha ngajeni wong mati!... Aku kelingan nalika perang: resiko sing kita lakoni kanggo ngubur para korban! Pastur, mesthi wae, kudu lunga. Nanging para prajurit uga mèlu — kanggo nggawa jasad kanca-kancané sing gugur — liwat tumpukan salju, ing adhem beku, ing sangisoring udan peluru. Nalika Perang Sipil taun 1945, sadurunge aku dipanggil kanggo tugas militer, aku mbantu pangurus gréja nglumpukaké lan ngubur para korban sing tiba. Imam mimpin dalan karo bumbung kemenyan. Sakwisé krungu siulan peluru meriam, kita padha nyemplung ing lemah. Banjur kita tangi. Bom liyane muni – kita padha nyemplung maneh ing lemah. Mengko, nalika aku wis dadi prajurit lan kita padha lungguh telanjang sikil ing salju, kita dikandhani yen sapa wae sing kepengin bisa njupuk sepatu saka wong mati. Ora ana siji wae sing obah saka panggonane. Ah, jaman biyen kuwi jaman sing apik!

Masalahe, wong-wong sing nduweni kuwasa meneng bae, manut marang apa sing kedadeyan. Wiwit ana masalah karo jenazah iki muncul, Gereja kuduné wis njupuk lan nyatakaké sikap sing cetha supaya masalah iki bisa dirampungaké, amarga [kanthi meneng] Gereja maringi wong-wong ing donya iki kesempatan kanggo nyampur-aduk babagan rohani lan ngomong apa waé sing kepéngin. Nanging iki ateis. Lan kepiye donya saiki bakal nampa berkahé Gusti? Wis tekan ngendi kahanane iki! Setitik demi setitik, padha kepengin nyopot ajining diri manungsa. Ah, mulané saiki akèh papan kanggo wong mati, malah luwih saka cukup...

Polusi lan karusakan lingkungan

Srengéngé nyengat kenceng kaya ing Gunung Sinai — sanajan mangsa adhem, amarga bolongan ozon wis kabuka ing atmosfer. Yen ora ana angin lor, ora mungkin ngadeg ing sangisore srengéngé.

— Geronda, kepiye carane masalah ozon iki bakal rampung?

— Kita mung kudu sabar sakwentar, nganti para ilmuwan njupuk limang kilogram bahan pengisi lan ndandani bolongané! Ya, ya, ayo padha lunga nutup bolongan-bolongan ozon ing atmosfer. Padha bakal weruh yèn Gusti wis nyipta kabèh kanthi kawicaksanan agung lan harmoni sing sampurna, lan padha bakal kandha: 'Kita nyuwun pangapunten wis ngrusak kabèh.' Bab bolongan ing atmosfer iki —

¹⁰³ Ing Gunung Athos lan ing Yunani sacara umum, jasad wong sing wis seda digali maneh saka kuburan 3–4 taun sawisé seda, diumbah lan dilebokaké ing peti kubur khusus. Yen awaké wong sing wis seda durung bosok, dikubur maneh ing kuburan lan pandonga kanggo tentremé arwahé tambah digencet. – *Cathetan penerjemah*.

ndedonga supaya tutup. Sampeyan weruh, salah siji saka 'wadah'¹⁰⁴ uga wis kabuka ing kana. Wit-witan lan tanduran padha layu. Nanging, Gusti bisa ndandani kabèh manèh.

Lan delengen carane liciké para penipu kuwi, ngrebut dhuwit saka wong sugih sing ora duwe panggonan liya kanggo mbuwang dhuwité. 'Lubang ozon,' ujare, 'wis kabuka ing atmosfer. Donya bakal musna. Képiye carane kita bisa nylametaké donya?' Iki carané — ilmu pengetahuan lagi nyusun rencana kanggo tambang jero lan mindhaké wong menyang ngisor lemah supaya padha dilindhungi saka srengéngé." Pungkasané, nalika wis cetha yèn 'mindhak menyang ngisor lemah' ora mungkin, padha wiwit ngomong liya: 'Perumahan bakal dibangun ing Bulan, karo restoran, hotel, lan omah-omah sing dibangun, lan wong-wong bakal pindhah menyang kana. Wong-wong sing kepengin menyang Bulan kanthi jaminan dijuluk nyumbang!' Nanging ing kabèh iki, sakjane ora ana siji ukara bener! Apa jinis "pangembangan perumahan" iki, nalika manungsa malah ora bisa manggon ing kana! Ya, sawetara wong mlebu ing "kaleng tin", mabur menyang kana lan bali maneh. Lan ana wong sing pracaya karo dongeng-dongeng iki lan nyerahake dhuwite.

— Geronda, akèh wong padha kuwatir babagan asap knalpot lan emisi industri.

— Kita kudu mesthekake supaya sawetara direktur pabrik masang saringan panyucian ing cerobong asape, supaya wong-wong sing kesedak asap industri paling ora bisa ambegan luwih gampang. Tinimbang nyuap anggota DPR lan ngurus kapentingané dhéwé, ayo saben direktur pabrik mbuwang sithik dhuwit luwih lan suku sistem panyucian. Ing jaman biyen, ora ana kuman kaya ngono, ora ana asap kaya ngono. Nanging saiki wis ngrusak kabèh lan isih diarani kemajuan. Lan ngendi pungkasané 'kemajuan' kaya ngono? Ngrusak manungsa. Kowé metu menyang dalan, lan udhara kebak ambu asap. Kowé lungguh ing omah, lan nalika mbukak jendhela sethithik, jelaga saka dalan mlebu ing njero. Lan nalika kowe ngumbah tangan, jelaga iki ora ilang; tegesé, iki ora aman. Jelaga saka kompor ora ngandhut lenga, mula sakwise kowe batuk, langsung metu saka paru-paru. Nanging jelaga industri iki ora ninggalake paru-paru—nempel ing kono.

Ing blok gedhé, wong padha sesempetan kaya ikan herring ing tong — siji ana ing ndhuwur sijiné. Ana wong sing nggebuk permadani ing balkoné, lan kabèh bledug mabur menyang balkoné tangga teparo ing ngisoré. Pira sangsara wong-wong malang ing lantai ngisor kuwi! Kabèh bledug lan sampah saka lantai ndhuwur mabur mudhun marang wong-wong mau. Ana wong nggantungi sandhangané ing balkon utawa mbukak jendhela, banjur saka ndhuwur padha nyapu permadani tanpa mikir marang wong-wong mau. Ing jaman biyen, padha mbangun panjara ing blok-blok dhuwur kaya ngono — Iendi-Kule.¹⁰⁵ Iku pancen nggegirisi! Amarga ing jaman kuwi omah-omahé ana pekarangan kanggo ternak kéwan, lan sacedhaké ana kebon cilik karo wit-witan sing dadi papan kumpulé klompok manuk...

— Nanging saiki, Geronda, wong-wong malah ora weruh manuk walet.

— Lali bab manuk walet—apa padha edan nganti mabur mlebu gedhong dhuwur? Ora suwe maneh wong-wong ora bakal ngerti apa iku manuk walet. Ing Amerika, ana sawijining universitas sing nduwèni departemen sing sinau Kitab Suci Prajanjian Lawas lan Prajanjian Anyar saka sudut pandang sajarah. xml-ph-0000@deepl.internal Dadi, kanggo mbantu mahasiswa ngerti apa iku 'gandum', padha nanem gandum ing sawijining lahan. Lan kanggo mbantu ngerti apa iku 'gembala' lan 'wedhus', padha duwe klompok cilik wedhus lan gembala sing nggawa tongkat. Lan iki kedadéyan ing sawijining universitas!

Wong-wong wis ngrusak kabèh atmosfer. Saiki mangsa adhem ing njaba, nanging udarane mambu tumpukan sampah. Bayangna waé képiye yèn mangsa panas! Nanging padha ora ngirim pesawat kanggo nyemprotaké tumpukan sampah nganggo cairan disinfektan. Untunge kanggo kita, Gusti Allah wis nyipta kembang-kembang sing wangi. Kabèh kembang iki, gedhe lan cilik, kabèh keragaman kembang iki, netralake ambune sampah. Apa sing bakal kelakon yen wangi kembang iki ora sumebar ing

¹⁰⁴ Delengen Wahyu 15:7.

¹⁰⁵ Panjara-panjara sing biyèn dumunung ing jero tembok benteng kutha Thessaloniki.

saindenging atmosfer? Contone, nalika ana bangkè ing endi waé—ambuné nyebar adoh lan amba. Piyé Gusti ngopeni kita! Lan piye sengsarane urip kita yèn Panjenengané ora ngopeni kita! Coba pikir: yèn ora ana kembang, ora ana tanduran... Amarga ambuné kembang-kembang mau sing nutupi lan ngusir ambu busuk kita.

Nalika ana wong awam teka ing panggonanku lan takon, 'Nek, kowe nindakake apa ing kene? Apa sing kok lakoni sedina bengi?' Lan pas wektu kuwi, semak-semak cilik padha mekrok ing sakupenge, lan lereng gunung jejere panggonanku kebak kembang alas. Kabeh mambu wangi. "Ya," ujarku, "aku malah ora duwe wektu kanggo ngulur punggung! Sapanjang dina aku nyiram lan ngopeni kabeh kembang lan tanduran sing kowe weruh iki. Lan ing wayah bengi—, apa kowe wis weruh pinten lampu cilik sing murub ing langit? Coba atur supaya kabèh murub!" Dhèwèké wiwit ndelok aku rada aneh, nanging aku nerusaké nerangaké: "Kowe maksudé piye? Apa kowe durung weruh carané lampu-lampu cilik murub ing langit ing wayah bengi? Ya, aku sing nyalakake! Ayo, coba dhewe! Apa kowe kira gampang nyetel pelampung lan sumbu lan ngisi maneh lenga ing kabeh lampu kuwi...?" Sawise krungu kuwi, wong sengsara kuwi bener-bener bingung.

Nyemprot uga racun. Ora mung hama sing mati amarga semprotan, nanging manuk-manuk malang uga. Kanggo nyembuhake wit saka penyakit, wit-witan disemprotake bahan kimia beracun, lan sawisé kuwi wong-wong dadi lara. Kabeh padha diracun. Apa ora luwih wicaksana nggunakake bahan kimia luwih sithik lan ngubur tanduran bosok ing lemah — tinimbang ngubur woh-wohan sing apik kaya saiki [supaya regane ora mudhun]? Awan kabèh bahan kimia racun—apa kuwi ora mbabayani kanggo manungsa? Apamanèh kanggo bocah cilik—kanggo wong-wong mau, kabèh bahan kimia racun iki pancèn matèni. Mula bocah-bocah lair wis lara. Aku kandha marang salah siji agronomis: 'Apa sing sejatine kedadéyan iki!' Kowe wis mbusak serangga, lan saiki wong padha mati." Kanggo mateni serangga, padha nyemprotake kembang, lan sawisé kuwi wong padha lara. Banjur padha bakal nggawe maneh bahan kimia racun—luwih kuwat tinimbang sing saiki—nanging apa sing bakal kita entuk saka kuwi?

Wis kabukten yèn sawatara serangga sing dipatèni kuwi sejatiné dadi mangsa serangga liyané. Saiki, kanggo mbusak sing liyané, kita kudu ngembangaké kanthi cara buatan serangga sing wis tau kita patèni mau. Pira pinteré pangaturané Gusti Allah! Ing panggonan ana jangkrik, ora ana nyamuk. Nalika semana, ana wong teka ing gubugku lan nuduhake piranti cilik sing ngusir nyamuk nganggo swara kaya krekek, mung luwih kasar. Wong-wong mateni krekek sing nyenengake kita karo musiké, banjur padha kepengin ngasilake maneh kanthi baterei, padha karo sing wis diciptakaké Gusti. Kita wis ngilangi kabèh—jangkrik lan merpati padha... Saiki malah arang banget ndeleng gagak. Ora suwe maneh kita bakal nyekel gagak lan nyimpen ing sangkar.

Lan kowe, nalika nyemprotake wit-witan, tinggalna uga kanggo Gusti, supaya Panjenengané bisa nulungi kowe. Lan yen bahan kimia iku kélangan nyemprotake godhong siji utawa loro, ora apa-apa. Kabèh piranti teknis modhèren ora mbantu manungsa ing imané. Nalika aku tau sowan marang wong, aku krungu wong padha kandha: 'Apa pancèn wis ana bahan kimia anyar kanggo hama kuwi? Lan ing endi? Ing luar negeri?' Banjur langsung padha nelpon kéné-kéné kanggo mesen. Alon-alon, wong awam lan biksu padha nyurung Gusti Allah menyang panggonan pungkasan. Wong-wong ora maringi prioritas utama marang pangembangan spiritual—supaya kabeh bisa disuceni. Masalahe, malah kita, para biksu, ora mimpin ing pangembangan spiritual luwih dhisik tinimbang wong awam.

— Geronda, nanging wit zaitun pancen rusak tenan amarga dakos — hama zaitun.

— Donga nganggo rosari supaya dakos kuwi lunga. Aja nglawan hama mung nganggo nyemprot; njaluk tulung uga marang Kristus. Luwih maneh, kita kepengin nindakake kabeh kanthi becik kaya wong awam. Kita lali yen para biksu kudune nduweni urip sing beda. Ora perlu ngupaya nindakake persis kaya wong awam, utawa malah luwih saka kuwi. Kepiye karo Kristus—apa kita wis lali marang

Panjenengané? Aku ora ngomong manawa kita ora kena nyemprotake wit-witan sakabehe, nanging ana wong-wong sing nindakake eksperimen sejati nganggo bahan kimia racun iki. Lan nalika pancen perlu nyemprotake wit-witan, nganggo respirator.

Luwih becik mangan woh sing wis rada digigit serangga tinimbang woh sing katon ayu nanging disemprot racun. Aja kakehan nyemprot—kurangna. Ndonga kanthi ngajeni—waca Mazmur kapisan¹⁰⁶, lan sepraki wit-witan nganggo banyu suci. Yen kowe urip kanthi bener, banjur udan bakal deres, lan ulat¹⁰⁷ bakal mati. Gusti Allah bakal nyukupi kabutuhanmu — kowe kudu nduwé ajining ati lan percaya marang Panjenengané.

Bab 2.

Babagan jaman sing kebak akèh kanyamanan iku padha karo jaman kang akèh masalah¹⁰⁸

Atiné manungsa uga wis malih dadi wesi

Kemewahan manungsa wis ngluwihi wates lan malah dadi kesulitan. Nalika mesin saya tambah akèh, masalah kita uga saya tambah. Mesin lan potongan wesi saiki mréntah manungsa, nganti manungsa dhéwé dadi kaya mesin. Mula saka iku atiné manungsa dadi atos kaya wesi. Sanadyan kabèh sarana teknis wis ana ing tangan kita, nurani manungsa isih durung dikembangaké. Ing jaman biyen, manungsa makarya kanthi pitulungan kéwan lan ditondoi welas asih. Yen kowe muatké kéwan sing miskin karo beban sing abot banget nganti ora bisa ditanggung, dhèwèké bakal nyungkur ing dhengkul, lan kowe bakal kroso sedhik. Yen dhèwèké luwe lan ndelok kowe kanthi pasuryan nyuwun welas, atimu bakal leleh. Aku kelingan kepiye kita nandhang sangsara nalika sapi kita lara — kita nganggep dheweke minangka anggota kulawarga. Nanging saiki, wong-wong mung ngurusi potongan logam, lan atine padha atos kaya wesi. Apa ana potongan logam sing pecah? Mesthi digelak. Apa mobilé rusak? Mesthi menyang bengkel. Ora bisa didandani? Mlebu menyang panggonan rongsokan—ora ana dendam. 'Logam,' ujure, 'mung logam.' Atiné manungsa ora ngrembaka, nanging saka kéné rasa gedhé dhéwé lan egois tuwuh ing batiné.

Saiki, wong-wong ora padha mikir siji lan sijiné. Jaman biyen, [nalika durung ana kulkas], yèn panganan sisa kanggo esok, mesthi dadi bosok. Mula wong-wong mikir marang wong mlarat lan kandha, 'Iki bakal bosok waé, luwih becik tak wènèhaké marang wong mlarat.' Lan wong-wong sing wis maju rohani bakal kandha: 'Wong mlarat dhisik mangan, banjur aku.' Saiki, panganan sisa disimpen ing kulkas, lan wong-wong ora mikirake tangga teparo sing butuh. Aku kelingan jaman biyen, nalika panen sayur-sayuran lan woh-wohan liyane apik, kita maringi sayur-sayuran marang tangga teparo — kita padha bareng-bareng. Arep apa karo akèh banget kuwi? Sisa kuwi mesthi bakal bosok. Saiki, wong-wong wis duwe kulkas, lan padha kandha: 'Ngapa kudu maringi sisa marang wong liya? Kita bakal nyimpen ing kulkas lan mangan dhéwé mengko.' Aku malah ora bakal nyebutaké yèn ton-ton panganan dibuwang utawa dikubur ing lemah — nalika yuta-yuta wong lagi keluwen ing panggonan liya.

¹⁰⁶ Sing Mulya Arsenius saka Kapadokia biasane maca Mazmur kapisan nalika nandur wit lan tanduran — supaya apa sing ditandur bisa ngasilake woh sing apik.

¹⁰⁷ Diucapake nalika kekeringan abot ing November 1990. Ing Juni taun sing padha, ana akèh ulat ing Yunani.

¹⁰⁸ Maca bab iki maringi rasa marang semangat asketis sing dhuwur sing dadi ciri Eyang Paisios dhéwé, lan keprihatinané yèn semangat asketis kabèh komunitas biara bisa owah. Elder ora nentang kabudayan, nanging piyambakipun kepéngin negesaké yèn dudu kabudayan sing kuduné mréntah manungsa, nanging manungsa sing kuduné mréntah kabudayan. Elder ngendika yèn para biksu, utamané, kuduné ngindhari gumantung marang teknologi modhèrn lan migunakaké kanthi wicaksana, supaya bisa ngarahaké énérgi marang perjuangan rohani.

Wong-wong wis edan amarga mesin

Teknologi modhèren terus-terusan maju — tanpa entèk-entèk. Iku maju luwih cepet tinimbang pikiran manungsa, amarga setan sing nulungi. Jaman biyèn, tanpa kabèh piranti iki, tanpa telpon, mesin faks lan sakpituruté, wong urip tentrem lan prasaja.

— Geronda, padha nemu kabungahan ing urip!

— Ya, nanging saiki, amarga mobil, wong-wong wis edan. Akeh saka fasilitas iki malah marakake padha sengsara; padha kesrimpong dening kuwatir. Aku kelingan para Bedouin sing tak kenal nalika aku ana ing Sinai,¹⁰⁹ — sepira bungahé! Padha mung nduwé siji tenda, lan uripé prasaja. Padha ora bakal bisa urip ing Alexandria utawa Kairo — urip ing tenda ing ara-ara samun pancen cocog banget kanggo wong-wong mau. Yen mung nduwé sethithik teh, padha bungah banget lan muji Gusti Allah. Nanging saiki peradaban uga wis tekan marang wong-wong mau, lan padha wiwit lali marang Gusti Allah. Malah para Bedouin wis kapengaruh dening semangat Éropah! Kaping pisan, wong Yahudi mbangun gubug kanggo para Bedouin, banjur adol mobil bekas saka saindenging Israel.¹¹⁰ Aduh, wong Yahudi kuwi... Saiki saben Bedouin nduwé gubug, mobil rusak ing pekarangan gubugé, lan atiné kebak kuwatir lan was-was. Mobil-mobilé rusak, lan para Bedouin padha kesulitan ndandani. Lan yen dipikir tenan, apa sing wis dipikolehi saka kabèh iki? Mung mumet lan ora ana apa-apa maneh.

Ing jaman biyen, barang-barangé paling ora kuwat; awet suwe. Nanging saiki — kowe mbayar rega gedhé lan suku barang sing langsung rusak. Lan iki cocog tenan karo perusahaan — padha nambah produksi lan entuk bathi sing akèh. Banjur wong-wong kehabisan dhuwit, lan ing upayane golek luwih akèh, padha kerja nganti balungé. Kabèh mesin lan mekanisme iki kagungané wong Éropah, sing lungguh sedina muput karo obeng ing tangané. Sepisanan padha gawé, umpamané, tutup. Banjur dipasang ulir sekrup, terus ditambah tombol — terus-terusan nyempurnakaké tutup sing kasihan kuwi... Kanthi tembung liya, mesin lan piranti anyar tansah muncul, lan wong-wong sing apes kuwi tansah kepengin sing luwih canggih. Sadurunge padha bisa mbayar sing lawas, padha wis suku barang anyar, mulane padha utang lan kesel. Contone, wong mlarat: dheweke uga kepengin mobil, mula dheweke suku salah siji model sing paling murah. Lan kanggo suku kuwi, dhèwèké ngedol lembu lan jarané — ngedol kabèh barang pungkasan sing diduwèni. Kahanan iki saya nyedhak nganti ora suwé malah bakal ana keledai sing dipasang ing jendhela toko lan mbayar wong mung kanggo ndelok! Mangkéné kahanané: wong mlarat kuwi suku mobil cilik regané murah. Mobilé rusak. 'Lan kanggo mobil kaya ngono,' ujare wong-wong, 'ora ana suku cadangé.' Wong mlarat kuwi kepeksa suku mobil liyane. Nanging, model paling anyar regané kakehan, mula dhèwèké suku siji sing mung rada luwih apik tinimbang sing biyèn diduwèni, lan nyimpen sing lawas kuwi. Banjur sing anyar kuwi rusak manèh, lan sapituruté... Kita kudu ati-ati supaya ora keseret karo tren modis nguber barang sing luwih sampurna.

Televisi wis marakake akèh cilaka marang manungsa

— Geronda, saiki ana sarana komunikasi televisi sing ngidini wong bisa nyumurupi apa sing kedadeyan ing sisih liya donya ing wektu sing padha.

— Wong-wong ndeleng sak donya, nanging ora weruh awake dhewe. Dudu Gusti sing ngrusak manungsa; ora, saiki manungsa padha ngrusak awake dhewe nganggo pikirane dhewe.

— Geronda, televisi nggawa akèh kejahatan.

— "Akeh banget cilaka!.." Apa sing kok omongake iki!.. Ana wong siji kandha marang aku: "Televisi, Bapa, iku barang apik." — "Endhog," wangsulku, "uga barang apik, nanging yen dicampur karo tai pitik, dadi ora ana gunane." Kuwi pancen sing kelakon karo televisi lan radio. Saiki, nalika kowe

¹⁰⁹ Ing taun 1962–1964

¹¹⁰ Gunung Sinai, sing saiki sacara administratif kalebu Mesir, nalika semana ana ing sangisoré kendali Israel.

nyalaké radio kanggo ngrungokaké warta, kowe kudu nampa yèn saliyané warta, kowe uga kudu ngrungokaké lagu siji utawa liyané. Warta bakal diwiwiti sakwise lagu kuwi rampung. Biyèn beda. Ing jaman biyèn, wong-wong ngerti persis kapan warta disiaraké ing radio. Wong-wong biyen bakal nyalaké radio ing jam tartamtu lan ngrungokaké kabar paling anyar. Nanging saiki kowe kepeksa ngrungokaké lagu uga, amarga yèn kowe matèni radio tanpa péngin krungu, kowe bakal kélangan kabar uga.

Televisi wis marakake akèh cilaka marang manungsa. Iki nduwèni pangaruh sing ngrusak banget marang bocah cilik. Ana sawijining bocah lanang umur pitung taun sing teka menyang kalivaku karo bapaké. Aku weruh setan televisi ngomong liwat cangkemé bocah iku, kaya déné setan ngomong liwat cangkemé wong sing kesurupan. Kaya bayi sing lair wis duwe untu. Saiki arang banget ketemu bocah normal — bocah-bocah wis dadi monster. Bocah-bocah ora mikir dhéwé; padha mung mbaleni apa sing wis dideleng lan dirungokaké. Kanthi cara iki, liwat televisi, ana wong-wong sing kepéngin ngumbah otak donya. Tegesé, [miturut rencanané] kabèh wong kudu pracaya marang apa sing wis dirungokaké [ing televisi] lan tumindak manut.

— Geronda, para ibu padha takon marang kita: kepiye carane supaya bocah-bocah ora kecanduan nonton TV?

— Ayo padha nerangake marang anak-anaké yèn nonton televisi bakal nglènèhaké pikirane lan nyolong kamampuané kanggo mikir. Aku malah ora bakal nyebutaké yèn televisi ngrusak penglihatané. Televisi sing saiki kita omongake iku sawijining ciptaan manungsa. Nanging ana jinis liyane — televisi rohani. Nalika mripat jiwa wong Kristen dibersihaké kanthi ngeculaké dhiri lawas, padha bisa ndeleng adoh sanajan tanpa piranti teknis. Apa para ibu durung ngandhani anak-anaké bab jinis televisi iki? Iki pancen sing kudu dipahami bocah-bocah—televisi rohani iki. Dene, yen padha lungguh ing ngarep 'kothak', bocah-bocah mung dadi bodho. Manungsa pisanan nduwèni karunia pangertèn, sing ilang sawisé Runtuh. Nanging, yen bocah-bocah njaga Rahmat sing ditampa nalika Pembaptisan Suci, mula dheweke uga bakal nduwé karunia pangertèn—televisi rohani. Wong kudu waspada lan ngupaya sacara rohani. Ibu-ibu jaman saiki ngrusak awaké dhéwé kanthi kesia-siaan, banjur padha wiwit nangis: 'Apa sing kudu tak lakoni, Bapa? Aku kelangan anakku!..'

Biarawan lan Kamajuan Teknologi Modern

— Geronda, kepiye carane biksu nggunakake teknologi modhèren?

— Seorang biarawan kudu ngupaya supaya sarana sing digunakake tansah luwih prasaja tinimbang sing digunakake wong awam. Aku, umpama, seneng kayu bakar: kanggo nguripake kompor, masak panganan, lan nyulut geni sing dibutuhake kanggo kerajinan tangan. Nanging, yen perdagangan kayu Athos iki terus lumaku kaya saiki sawatara wektu, lan kayu bakar entek utawa angel ditemokake, mula aku bakal nggunakake cara sing luwih prasaja tinimbang sing digunakake wong awam. Kanggo pemanasan — kompor parafin utawa liya sing luwih murah lan luwih prasaja; kanggo kerajinan — kompor primus, lan sapiturute.

— Lan piye carane nemtokake sepira wigatine sawijining barang ing biara komunal?

— Yen wong mikir kaya biksu, mula iki bisa ditemtokake. Nanging yen wong ora mikir kaya biksu, apa wae sing dijupuk bakal dadi kabutuhan, lan banjur biksu kuwi dhéwé bakal dadi wong awam, utawa malah luwih parah. Kita para biksu kuduné urip paling ora rada luwih prasaja tinimbang wong awam, utawa paling ora kaya carané urip kita sadurungé mlebu biara. Kita ora kena nduwé barang sing luwih apik tinimbang sing biyèn kita duwé ing omah. Pura iku kudu luwih mlarat tinimbang omahé wong sekuler sing tak tinggalké. Iki mbiyantu sang biara lan donya sacara batin.

Gusti Allah wis nyusun kahanan supaya manungsa ora nemu tentrem ing barang-barang sing bakal rusak. Yen kemajuan donya iki nglarani sanajan wong awam, apa sing bisa diomongake bab para biksu! Yen aku nemokake awakku ana ing omah sugih lan tuan omah takon: 'Ing endi aku kudu nyiapake

panggonan kanggo sampeyan nginep bengi iki?' 'Aku bisa nyiapake amben kanggo sampeyan ing ruang tamu sing mewah utawa ing kandhang wedhus, ing ngendi aku kurung wedhus bengi. Endi sing panjenengan pilih?' — Aku sumpah, atiku bakal luwih tentrem ing kandhang wedhus. Amarga nalika aku ngucapake sumpah biksu, aku ora ninggalake donya kanggo golek omah utawa kraton sing luwih apik. Aku dadi biksu kanggo golek urip sing luwih prasaja tinimbang sing tak duwé nalika urip ing donya. Yen ora, aku ora nindakaké apa-apa kanggo Kristus. Nanging wong-wong sing urip manut paugeran logika modhèrn bakal kandha marang aku: 'Rungokna saiki, apa ruginé urip ing kraton tumrap jiwamu? Lagipula, ambuné kandhang kuwi ora enak, déné ing kraton ambuné nyenengaké, lan kowé isa nduwé para pangagum.' Kita kudu nduwé daya pangrasa rohani. Kaya Kompas—loro jarumé padha dimagnetisasi, mulané siji jarum nunjuk lor. Kristus iku 'dimagnetisasi', nanging supaya bisa ngadhep marang Panjenengané, kita uga kudu rada 'dimagnetisasi'.

Lan kepiye angelé ing biara komunal biyèn! Aku kelingan ana kualiti gedhé ing pawon, sing diangkat nganggo tuas khusus. Api kanggo masak diuripi nganggo kayu bakar. Nyala geni banjur surut, lan panganané kadhang kobong. Yen iwak kobong, kita ngresiki loyang nganggo sikat wesi. Banjur kita njupuk abu saka pawon, ngisi wadhah gerabah gedhé sing ana bolongan ing ngisoré nganggo abu mau, lan nyawur banyu ing abu. Larut soda bakal mili metu saka bolongan ing ngisoré, sing digunakaké kanggo ngumbah piranti pawon. Larut soda kuwi nggerogoti tangan kita. Lan kita narik banyu mlebu arkhondarik nganggo tali lan katrol.

Sawetara apa sing kedadeyan ing biara saiki ora bisa dibenerake. Aku weruh carane, ing salah siji biara, roti dipotong nganggo mesin pangiris roti listrik. Apa iki omong kosong? Yen tukang roti lara utawa ringkih lan ora bisa motong roti nganggo piso, lan ora ana sing bisa nggantèkaké, ya wis — pangiris roti listrik isih bisa dibenaraké. Nanging saiki kowe bisa weruh wong enom kekar motong roti nganggo gergaji bundar! Padha wae kaya dheweke dadi kompresor dhéwé, nanging malah nganggo mesin kanggo ngiris roti lan dianggep prestasi!...

Upayakna kamajuan rohani. Aja seneng karo kabèh mesin, kemudahan, lan sapituruté iki. Yen semangat tapa ngraga ilang saka urip biksu, uripé biksu dadi tanpa makna. Kita ora bakal kasil yen ngutamaké kemudahan tinimbang urip biksu. Biksu nyingkiri kemudahan amarga, sacara rohani, kuwi ora mbantu dhèwèké. Sanajan ing urip sekuler, wong-wong kakehan kepenakan. Kanggo biksu—sanajan atiné bisa nemu tentrem ing babagan donya—kepenakan malah luwih ora pantes. Mula ayo aja ngupaya kuwi. Ing jamané Sang Arsenius Agung sing kinormatan, durung ana lampu kerosin 'mewah',¹¹¹ , utawa piranti cahya liyane. Ing kraton, lampu sing diisi minyak sing resik banget digunakake. Apa Arsenius Agung ora bisa nggawa lampu kaya ngono menyang ara-ara gersang? Dheweke bisa, nanging ora nindakake. Ing ara-ara gersang, dheweke nggunakake sumbu utawa sepotong kapas sing direndem ing minyak sayur biasa, lan kuwi cukup kanggo cahya.¹¹²

Nduwé piranti-piranti, pitulungan teknis, lan fasilitas liya nalika nindakake tugas, asring kita mbenerake awak dhéwé kanthi ngomong yèn kabèh kuwi perlu supaya gawéan rampung kanthi cepet, lan konon wektu sing luang kuwi bakal kita gunakaké kanggo urusan spiritual. Nanging, ing pungkasané, kita urip kebak kuwatir lan kahanan mental sing ruwet, ora kaya biksu, nanging kaya wong donya iki. Nalika komunitas biksu enom anyar teka ing sawijining biara, sing pisanan ditindakake yaiku tuku panci presto — supaya padha nduwé wektu luwih kanggo nepaki paugeran biksu. Sawisé kuwi, para biksu mau padha lungguh pirang-pirang jam tanpa gawe apa-apa, padha ngobrol macem-macem. Dadi, kabuktèn yèn nggunakake piranti modhèren kanggo ngirit wektu lan nyawisaké kanggo bab

¹¹¹ Lampu minyak tanah sing dirancang khusus sing maringi cahya padhang banget. — *Cathetan panerjemah*.

¹¹² Sang Wiku Arsenius Agung lair ing Roma watara taun 354. Panjenenganipun misuwur amarga kawicaksanan lan kabecikanipun. Panjenenganipun dipunsebat 'bapa para raja' amarga Kaisar Theodosius paring kapitadosan dhumateng panjenenganipun kanggo ngopeni kalih putranipun. Ing taun 394, sawisé nampa panggilan ilahi, piyambakipun mundur menyang ara-ara gersang Mesir. Sanadyan biyèn gesangé ing kraton, minangka biksu piyambakipun misuwur amarga keteguhan lan tapa brata sing luar biasa.

spiritual ora mujarab. Saiki, kanthi pitulungan piranti modhèren iki, para biksu malah éntuk wektu luwih akèh, nanging ora ana wektu kanggo ndedonga.

— Geronda, aku krungu manawa malah Venerable Athanasius saka Gunung Athos¹¹³ digambarke minangka wong sing nduweni pandangan progresif!

— Ya, pancen progresif tenan! Padha progresifé karo 'progresif' jaman saiki!... Yen waé padha maca sanadyan sethithik babagan uripé Sang Athanasius sing kinurmatan! Jumlah biksu ing biarané nganti wolung atus, malah sewu, lan pinten-pinten wong liya sing teka marang dhèwèké kanggo nyuwun pitulungan! Pira pengemis, pira wong luwe sing teka ing Lavra golek sepotong roti lan papan pangayoman! Mula Sang Bapa sing Mulya, kepengin nulungi kabeh, tuku loro sapi jantan kanggo gilingan ing biara. Ayo para 'pionir' jaman saiki padha tuku sapi piwul uga! Kanggo nyukupi roti kanggo wong-wong, Santo Athanasius kapeksa mbukak pabrik roti ing Lavra — pabrik roti modhèren miturut standar jaman semana. Para kaisar Bizantium maringi harta lan tanah marang para biara, amarga ing jaman semana biara uga dadi lembaga amal. Biara diadegake kanggo mbantu wong-wong loro-lorone rohani lan materi. Mula saka iku para kaisar maringi peparing marang biara.

Kita kudu nyadari yèn kabèh bakal sirna, lan kita bakal ngadeg ing ngarsané Gusti minangka wong kang nduwé utang. Pantès yèn kita para biksu migunakaké dudu barang-barang sing saiki dibuwang wong, nanging barang-barang sing biyèn dibuwang déning wong sugih menyang tumpukan sampah amarga ora dikarepake. Elinga loro bab: kaping pisan, yèn kita bakal mati; kapindho, yèn kita bisa uga mati ora amarga sebab alamiah. Kowe kudu siyap ngadhepi pati sing kejem. Yen kowe tansah éling loro bab iki, kabèh bab liya bakal lumaku lancar—karo bab spiritual lan bab liya—lan kabèh bakal lumaku miturut lumrahé.

Kekurangan iku banget mbiyantu wong

— Geronda, kenapa wong saiki sangsara banget?

— Amarga padha nyingkiri gawe keras. Kenyamanan—iku sing nggawa lara lan sangsara marang manungsa. Ing jaman praktis iki, manungsa dadi bodho. Lan alus lan dimanja-manja wis nggawa akèh panyakit. Kepiye biyèn wong padha kerja keras, ngumbul gandum! Pagawean abot tenan kuwi — nanging roti wektu kuwi legi banget! Apa tau ana sing mbuwang sepotong roti ing endi wae? Nalika padha weruh sepotong roti tiba, wong-wong bakal njupuk lan nyium. Wong-wong sing ngalami jaman pendudukan, yen weruh sepotong roti sisa, bakal nyimpen kanthi ati-ati. Nanging, wong-wong liyane mbuwang roti sing kakehan—padha ora ngerti regane roti kuwi. Padha ora ngajeni roti—padha mbuwang roti sakabehe menyang tong sampah. Gusti Allah maringi berkah marang manungsa, nanging akèh wong malah ora ngucap, 'Mulyakna Panjenengan, ya Gusti,' minangka wangsulan. Saiki, kabèh gampang ditemoni wong, tanpa usaha.

Kekurangan iku banget migunani kanggo manungsa. Kanthi ngalami kekurangan sawijining bab, utawa dipun larang saka sawijining bab, manungsa bisa mangerteni ajining bab sing wis ilang. Lan wong-wong sing kanthi sadar, tliti, lan andhap asor nglarang awaké dhéwé saka sawijining bab kanggo katresnané Kristus bakal ngrasakaké kabungahan rohani. Contone, ana wong sing kandha: 'Si anu lagi lara, mula dina iki aku ora bakal ngombe banyu. Gustiku, aku ora bisa luwih saka iki.' Lan yen ana wong sing nindakake kuwi, Gusti Allah bakal maringi nglegakake hausé ora nganggo banyu, nanging nganggo omben-omben sing legi lan nyegerake — panglipur ilahi.

Wong-wong sing nandhang sangsara ngrasakake rasa syukur sing jero sanajan mung pitulungan cilik sing diwenehake marang dheweke. Nanging bocah manja saka wong tuwa sugih ora tau wareg karo

¹¹³ Ingkang Kinurmatan Athanasius saking Gunung Athos (†1000) – pangadeg Lavra Agung ing Gunung Suci Athos, bapa monastik komunal ing Gunung Suci, sawijining askétis ingkang kapenuhan sih rahmat ingkang paring kaparinganing mukjizat ing sajroning gesangipun lan sawisé seda. – *Cathetan juru basa*.

apa-apa — sanajan ibune lan bapake nepaki saben karsa. Bocah kaya ngono bisa uga nduweni kabeh nanging isih k , nandhang sangsara, gampang nesu, lan nganti nggebuk tembok. Nanging ana bocah-bocah apes sing ngrasakake rasa syukur gedhe sanajan mung pitulungan cilik sing diparingake marang dheweke. Yen ana wong apikan mbayar lelampahané menyang Gunung Athos, piye dheweke matur nuwun marang wong iku lan marang Kristus! Nanging saka akèh bocah sugih kowe bakal krungu: 'Kita duwé kabèh; ngapa kita duwé kabèh iki?' Amarga ora ana sing kurang, padha ngeluh tinimbang matur nuwun marang Gusti lan mbantu wong mlarat. Iki minangka kateu-panemune sing paling gedhé. Padha ora kekurangan apa-apa sacara materi, lan mulané padha ngrasa ana kekosongan ing batiné. Wong tuwa maringi anak-anake kabèh ing piring, lan amarga kuwi, anak-anake mbrontak marang wong tuwa, ninggal omah mung karo ransel ing punggung lan ngumbara ing donya. Wong tuwane malah maringi dhuwit supaya padha nelson menyang omah lan ngomong yen padha apik-apik wae, nanging dheweke ora peduli bab panyuwunan wong tuwane. Banjur wong tuwane wiwit nggoleki dheweke. Ana siji cah lanang nduweni kabeh, nanging ora ana sing maringi kabungahan marang dheweke. Mula, mung kanggo nyoba, dhèwèké ninggalaké omah lan turu ing sepur, sanajan asalé saka kulawarga apik. Nanging yèn dhèwèké nduwé pakaryan lan ngupayakaké panguripan kanthi kringeté, pakaryané mesthi nduwé makna, lan dhèwèké dhéwé bakal nemokaké katentreman lan matur nuwun marang Gusti.

Saiki, akèh wong ora ngalami kasangsaran. Mulané padha kurang katresnan. Yen wong ora nyambut gawe dhéwé, ora bakal ngargèni gaweyané wong liya. Gampang tenan golek gawéan cilik, entuk dhuwit, banjur nggoleki kasangsaran — ana gunané apa kuwi? Contone wong Swedia, sing nampa tunjangan negara kanggo kabèh kabutuhan uripé lan mulané ora kerja—amarga males padha nglumpuk ing dalan. Kabèh pakaryané dadi sia-sia; atiné ora tentrem amarga wis nyimpang saka dalan spiritual. Padha mlaku tanpa tujuan [ing urip], kaya roda sing wis copot saka asiné ngglinding ing dalan — nganti tiba ing jurang.

Kakehan kemewahan ndadekake wong ora ana gunane

Saiki, wong padha ngupaya kaendahan lan kagoda dening iku. Iki malah nguntungake wong Éropah¹¹⁴ — padha terus-terusan nyetel nganggo obeng, ngasilake barang anyar — ayu lan konon luwih praktis — supaya wong ora perlu ngangkat driji. Ing jaman biyen, nalika makarya nganggo piranti tradhisional, wong-wong malah dadi luwih kuwat dhéwé. Nanging sawisé makarya nganggo mesin lan gadget jaman saiki, kowé kudu ngandelaké fisioterapi lan pijet. Coba pikir — dhokter saiki malah maringi pijet! Saiki, kowe weruh tukang kayu karo weteng ngglundhung kaya ngono nganti nglempit ing celonone! Nanging apa kowe tau weruh tukang kayu weteng ngglundhung jaman biyen? Kepiye bisa tukang kayu sing saben dina nggosok kayu nganggo amplas bisa nduwé weteng kaya ngono?

Nalika kemudahan kakehan, manungsa dadi ora ana gunané. Dheweke dadi wong males. Mbok menawa dheweke isih bisa mbalikaké barang nganggo tangané, nanging dheweke kandha: 'Ora, luwih becik tak pencet tombolé lan ngantepké dhéwé sing mbalik!' Yen wong wis biasa karo kabèh sing gampang, mula dheweke kepéngin kabèh dadi gampang. Wong jaman saiki kepengin kerja sak sithik-sithike, nanging penghasilan akeh. Lan yen isa ora kerja babar pisan, luwih becik maneh! Pola pikir iki uga wis mlebu ing urip rohani kita — kita kepengin disucekake tanpa kudu ngupaya apa-apa.

Lan iki persis sebabe mayoritas wong dadi ringkih banget—amarga uripe sing gampang. Yen ana perang, kepiye carane wong-wong bisa tahan, merga wis kebacut dimanja? Ing jaman biyen, wong-wong paling ora wis kebal lan bisa nahan kasangsaran—kalebu bocah-bocah. Nanging saiki—mung vitamin B, C, lan D, lan limusin 'Mercedes'—wong wis ora bisa urip tanpa kuwi. Contone, jupuk bocah ringkih apa wae—yen padha kerja, otot-ototé mesthi bakal dadi kuwat. Akeh wong tuwa sing teka lan

¹¹⁴ Nalika nyarios babagan wong Éropah lan Kulon, Sang Sepuh ora ngremehake bangsa Amerika lan Éropah Kulon, nanging nyoba ngecam semangat ateis lan rasionalis sing nguwasani ing nagara-nagara kasebut.

nyuwun aku supaya ndedonga kanggo anak-anake, kandha " " yèn anaké lumpuh. Nanging sejatine, dheweke ora lumpuh; mung duwe kelemahan ing sikile. Wong tuwa mung terus-terusan maringi panganan marang bocah kuwi, dene dheweke mung lungguh terus. Nanging luwih akèh dheweke lungguh, luwih atrophi sikile. Banjur wong tuwa nyelehake bocah mau ing kursi roda lan takon marang aku: 'Dongaake aku, anakku lumpuh.' Nanging sapa sing sejatine lumpuh — bocah utawa wong tuwa? Aku maringi pitutur marang wong tuwa kaya ngono supaya maringi panganan entheng marang anaké sing ora nambah bobot awak, lan nyengkuyung supaya mlaku sethithik-sethithik. Alon-alon, bocah-bocah iki mudhun bobot awaké, gerakane saya alami, lan banjur, sadurunge kowe nyadari, padha malah main bal-balan! Bab bocah-bocah sing pancen lumpuh, sing ora bisa kita bantu kanthi cara manungsa, Gusti Allah bakal nulungi. Ana bocah cilik ing Konitsa sing banget ora tenang lan tatu amarga ranjau darat. Sikilé bengkok banget nganti ora bisa direntangaké. Nanging cacaté kuwi ora ndadèkaké dhèwèké luwih tenang. Amarga dheweke urip banget, dheweke terus-terusan nggerakake sikilé sing cacat; urat-uraté kenceng, lan sikilé dadi waras. Lan mengko dheweke malah gabung karo para partisan ing unité Zervas.¹¹⁵

Lan nalika sakiatika mbelit sikilku,¹¹⁶ aku ndedonga nganggo rosari, mlaku alon-alon maju-mundur, lan sikilku saya kuwat. Gerakan asring migunani kanggo awak. Yen aku lara lan sawisé rong utawa telung dina lara kuwi durung mari, nganti aku ora bisa obah, banjur aku nyuwun marang Gusti: "Ya Gusti, tulung aku mung bisa tangi sethithik lan obah saka panggonanku, banjur aku bakal bisa ngurus dhéwé. Aku bakal lunga motong kayu." Yen aku tetep nggleleng, aku bakal krasa luwih parah. Mula aku nguatake atiku lan, sanajan aku lagi pilek, aku meksa awakku tangi lan lunga motong kayu. Aku ngagem sandhangan anget, nganti kringetan, lan kabeh selesema langsung metu. Kowe mesthi mikir aku ora ngerti yèn ngglethak ing amben luwih nyaman! Nanging aku meksa awakku tangi lan — sapa ngerti ngendi kabeh kuwi lunga! Nalika aku nampani tamu, aku wis ngerti sadurunge yèn lungguh ing tunggul wit bakal nggawe awakku kabeh kebas. Mesthi wae aku bisa nyebar tikar ing tunggul wit, nanging banjur aku kudu nyebarake kanggo wong liya uga, lan saka ngendi aku bakal entuk akèh tikar kaya ngono? Mula saka iku, ing wayah bengi aku ngentekake sakjam mlaku-mlaku lan ndedonga nganggo rosario. Banjur aku ngulur sikil sakwentar supaya getih ora nglumpuk ing kono — aku uga duwe masalah kaya ngono. Yen aku diserahake marang karsa dhéwé, aku bakal perlu dirumat. Nanging saiki malah aku sing ngladèni wong liya. Apa kowe ngerti maksudku? Mula aja nganti ana sing seneng turu ing amben; ora ana paedané.

— Geronda, apa kenyamanan lan kepenakan fisik ngrusak wong ing kahanan apa wae?

— Kadhangkala kuwi perlu. Contone, yen kowe lara — ya, aja lungguh ing papan kayu, nanging lungguh ing barang sing alus. Nanging 'alus' ora ateges beludru. Cukup lebokake sapotong kain prasaja ing ngisoré. Yen kowe duwe kawani, ya aja lebokake apa-apa ing ngisoré.

— Geronda, ana wong sing diarani wong liya: 'Dheweke wong tuwa sing atos.'

— Ya, ana wong kaya ngono. Ing Gunung Athos, ora adoh saka kalivaku, ana biksu Siprus — Eyang Joseph, asalé saka Karpasia.¹¹⁷ Eyang iki umuré satus enem taun,¹¹⁸ lan ngopeni awaké dhéwé. Apa kowe bisa nemokaké bab kaya ngono ing donya sekuler saiki? Sawetara pensiunan saiki malah ora bisa mlaku; sikilé saya ringkih, lan amarga mung lungguh terus dadi kendor lan ora ana gunané. Nanging yèn padha disibukaké karo pakaryan apa waé, bakal éntuk manfaat gedhé. Sakwisé kuwi, Sepuh Joseph digawa menyang Biara Vatopedi. Padha ngumbah kabèh sandhangane, adusaké, lan ngopeni dhèwèké

¹¹⁵ Napoleon Zervas (1891–1957) – pimpinan gerakan anti-fasis 'Uni Demokrasi Yunani Nasional', sing perang nglawan Nazi ing Epirus lan sawetara wilayah liya ing Yunani. – *Cathetan penerjemah*.

¹¹⁶ Radang saraf skiatika. – *Cathetan penerjemah*.

¹¹⁷ Kota ing Siprus. – *Cathetan penerjemah*.

¹¹⁸ Ing November 1990

kanthi tliti. Nanging dhèwèké kandha marang wong-wong mau: 'Sawisé aku tekan kéné, aku langsung lara. Lan kabèh mau amarga kowé. Balèkna aku menyang pondhok pertapaanku kanggo mati.' Ora ana pilihan liya; padha kudu mbalèkaké dhèwèké. Siji dina aku sowan marang dhèwèké. "Ya wis," ujarku, "aku krungu kowe wis pindhah menyang biara." "Ya," wangsulane, "bener. Wong-wong teka nganggo mobil, nggawa aku menyang Vatopedi, ngumbah aku, ngresiki aku, ngopeni aku, nanging aku lara lan kandha marang wong-wong mau: "Baliake aku." "Baru aku bali, aku langsung mari maneh!" Dhèwèké saiki ora bisa ndeleng awaké dhéwé, nanging dhèwèké ngrajut rosari. Sepisan aku ngirimaké dhèwèké mi, lan dhèwèké malah krasa tersinggung: "Apa Bapak Paisios tenan nganggep aku wong sing kena tuberkulosis nganti ngirim mi marang aku?" Coba bayangno — dhèwèké mangan kacang, kacang jawa, lan sapituruté — séhaté apik banget nganti kowe bakal nyangka dhèwèké isih enom. Dhèwèké mlaku nganggo pitulungan loro tongkat, nanging isih isa nglumpukaké jamu, sing direbus lan dipangan. Dhèwèké nanam bawang ing kebon sayuré! Dhèwèké nggawa banyu dhéwé kanggo ngumbah sandhangan lan ngumbah rambute! Lan banjur dhèwèké uga mimpin ibadah, maca Mazmur dhéwé, ngetutaké paugeran monastiké, lan ndedonga Doa Yesus. Dhèwèké nyewa loro tukang atap kanggo ngganti ijuk atapé lan, karo tongkat mlaku ing tangan, munggah ing tangga kanggo ndelok kepiyé kahanané. "Mundhak mudhun," kandhané para tukang atap. 'Ora mungkin,' balesé, 'aku bakal munggah lan ndelok piye kowe ndandani atapé.' Mesthi waé, dhèwèké sangsara banget. Nanging apa kowe ngerti kabungahan sing dirasakaké? Atiné mabur kaya manuk! Para biksu liyané nyolong-nyolong sandhangané lan ngumbahé. Nalika aku takon marang dheweke, "Kowe ngapaake jubahmu?" "Ya," ujare, "asring dijupuk kanggo dicuci—tanpa aku ngerti. Nanging aku uga nyuceni dhewe: tak lebokake ing panggonan cuci, tak sirami banyu, banjur tak pukul-pukul nganggo 'wedge' saka ndhuwur!"¹¹⁹ Sawisé sawetara dina, klambiné metu kaya anyar!" Delengen piye kapitadosané dhèwèké marang Gusti! Wong liya nduwé kabèh sing dikarepake atiné, nanging ing wektu sing padha padha diganggu rasa wedi lan sapituruté. Dhèwèké malah lara amarga kuwatir, nanging sakwise éntuk tentrem, dhèwèké mari.

Urip sing gampang ora ana gunané kanggo manungsa. Kanyamanan ora ana panggonané kanggo biksu; ketenangan nggawa isin ing ara-ara gersang. Mbok menawa kowe wis dimanja déning uripmu sadurungé, nanging yèn kowe waras, kowe kudu nguwatké awakmu dhéwé. Yèn ora, kowe dudu biksu.

Bab 3. **Babagan kabutuhan nyederhanakake urip,** **supaya bisa mbusak kuwatir ing pikiran**

Kasuksesan donya nggawa kuwatir donya marang jiwa

Luwih adoh wong nyimpang saka urip sing alamiah lan prasaja lan makmur ing kemewahan, luwih gedhe rasa kuwatir ing batine.

Lan amarga padha saya adoh saka Gusti, ora ana tentrem ing endi wae. Mula manungsa muter tanpa kendhat—kaya sabuk panggerak mesin ing roda edan.¹²⁰ Padha wis muter ngubengi Bulan, amarga sakabehe Bumi ora bisa nampung rasa ora tentrem sing gedhe.

Urip donya sing tanpa beban lan kasuksesan donya nggawa kecemasan donya marang jiwa. Pendidikan njaba, digandhengake karo kecemasan batin, nuntun atusan wong saben dina (kalebu bocah cilik sing wis kelangan tentreming ati) menyang psikoanalisis lan psikiater. Luwih akèh rumah sakit

¹¹⁹ Elder Joseph nyebut bubuk cuci 'CLEAN'.

¹²⁰ Ing jaman biyen, ing pabrik, 'roda edan' iku istilah sing digunakake kanggo roda sing ora mlaku sing dipasang sabuk panggerak supaya mesin mandheg tanpa mateni motor.

jiwa sing dibangun, lan kursus pelatihan luwih lanjut dianakake kanggo para psikiater, sanadyan akèh saka psikiater kuwi ora pracaya marang Gusti Allah lan ora ngakoni anané nyawa. Képiye carane wong-wong kuwi—sing dhéwé kebak kuwatir batin—bisa mbantu nyawa liyané? Képiye carane wong sing ora pracaya marang Gusti Allah lan marang urip sejati sing langgeng sawise mati bisa nemu panglipur sejati? Yen ana wong sing mangerteni makna paling jero saka urip sejati, kabeh kuwatir bakal sirna saka atine, panglipur ilahi bakal teka marang dheweke, lan dheweke bakal mari. Yen tulisan-tulisan Abba Isaac the Syrian diwaca kanthi banter marang pasien ing rumah sakit jiwa, pasien-pasien sing pracaya marang Gusti bakal mari, amarga makna paling jero saka urip bakal kabuka marang dheweke.

Kanthi rega apa waé — kanthi pitulungan obat penenang lan manéka praktik kaya yoga — manungsa padha ngupaya golek tentrem, nanging padha ora ngupaya tentrem sejati sing maringi marang wong-wong sing wis ngendhekaké dhiri lan nggawa panglipur ilahi. Coba pikirna képiye kabeh turis iki, sing teka saka negara liya, disiksa—ing sangisore srengenge sing nyengat, ing panas lan bledug, ing tengah rame lan ribut, mlaku-mlaku ing dalan! Piyé aboté, piyé rasa ora tentrem ing jeroné sing nindhes lan nyiksa atiné, yèn padha nganggep kabèh sing kudu ditahan kuwi minangka istirahat! Piyé gedhéné 'ego'-é sing nimbéng atiné wong-wong iki, merga padha mikir yèn lagi istirahat nalika ngrasakaké sangsara kaya ngono!

Yen kita weruh wong sing nandhang sangsara batin sing abot, kahanan susah lan sedhih, sanajan wis nduwé kabèh sing dikarepake atiné, kita kudu nyadari yèn dhèwèké ora nduwé Gusti Allah. Amarga manungsa uga nandhang sangsara merga bandha. Bandha iku ninggalaké rasa kosong ing jeroné ati, lan dhèwèké tambah nandhang sangsara. Aku ngerti wong kaya ngono — sing duwé kabèh, nanging ora duwé anak lan terus kasiksa. Turu dadi beban kanggo wong-wong mau, mlaku uga dadi beban; apa waé sing ditindakake dadi penyiksaan kanggo wong-wong mau. "Yen mangkono," ujarku marang salah sijiné, "amarga kowe duwé wektu luang, gunakna kanggo urip rohani. "Ngucapake pandonga,¹²¹, maca Injil." — "Aku ora bisa." — "Yen mangkono, tindakna sing apikan — menyang rumah sakit, ngunjungi wong sing lara." — "Ngapa aku kudu menyang kana," ujare, "lan apa gunane?" — "Ya wis, tulungana wong mlarat ing sacedhake kene." — "Ora — kuwi uga ora cocog karo seleraku." Duwe wektu luang, pirang-pirang omah, kabungahan urip kabeh, nanging isih ngrasakake sangsara! Lan kowe ngerti pinten wong sing padha kaya dheweke? Ana ing kana, padha nyiksa awaké dhéwé—nganti padha edan. Pira medeni kuwi! Lan sing paling kasiksa lan sengsara kabèh yaiku wong-wong sing ora kerja, nanging urip saka asil propertiné. Sing paling ora, wong sing kerja, uripé rada luwih gampang.

Urip saiki, karo lomba tikus sing ora kendhat, iku neraka urip

Wong-wong tansah kesusu lan buru-buru menyang endi wae. Ing wektu sing wis ditemtokake padha kudu ana ing panggonan siji, ing wektu liyane ing panggonan liyane, banjur ing panggonan katelu... Supaya ora lali karo apa sing kudu ditindakake, wong-wong kapeksa nulis kabeh. Apike, ing tengah kerik-keri lan kesusu iki, padha durung lali jenenge dhewe! Padha malah ora kenal karo awake dhewe. Lan piye carane padha bisa ngenali awake dhewe — apa kowe pancen bisa ndeleng pantulanmu ing banyu keruh kaya ing cermin? Mugi Gusti ngapura aku, nanging donya iki wis dadi omahé wong edan. Wong-wong ora mikir babagan urip liyane — padha mung nguber luwih akèh barang materi. Mula saka kuwi padha ora nemu tentrem lan tansah kesusu menyang endi wae.

Untunge ana jinis urip liyane. Manungsa wis nggawe urip ing donya iki dadi yen padha urip ing kene langgeng, ora ana sangsara sing luwih abot tinimbang iki. Yen karo kuwatir iki ing atine padha urip wolung atus utawa sangang atus taun — kaya jaman Nuh,¹²² — uripe bakal dadi sangsara neraka sing

¹²¹ Jam-jam (Kaping Pisan, Kaping Telu, Kaping Nam, Kaping Sanga) – sawijining upacara liturgi cendhak sing kapisah lan dadi pérangan saka siklus liturgi saben dina. – *Cathetan penerjemah*.

¹²² Delengen Kejadian 5.

dawa. Ing jaman kuwi, wong urip prasaja. Lan umuré dawa banget supaya Tradisi bisa lestari. Nanging saiki apa sing kelakon diterangake ing Mazmur: *'Umur kita pitung puluh taun, utawa wolung puluh yèn kita kuwat; nanging gaweyan lan lara mung dadi beban.'*¹²³ Lan pitung puluh taun iku pas banget kanggo ngopeni anak supaya bisa mandiri — pas tenan.

Nalika semana, ana dhokter saka Amerika sing mampir ing gubugku. Dhèwèké nyritakaké bab urip ing kana. Wong-wong ing kana wis dadi kaya mesin—padha nyawisaké kabèh dina kanggo kerja. Saben anggota kulawarga kudu nduwé mobil dhéwé. Saliyane kuwi, supaya kabèh krasa nyaman, ing omah kudu ana papat televisi. Ya wis, terus kerja nganti tulangmu abot, nglumpukake dhuwit akeh-akehe, mung kanggo ngomong sakwise yen kowe sugih lan seneng. Nanging apa kabeh iki ana gandhengane karo kabagyan? Urip kaya ngono, kebak kuwatir lan lomba tikus sing ora ana enteke, dudu kabagyan nanging sangsara kaya ing neraka. Napa kowe kepengin urip sing kebak kuwatir kaya ngono? Aku ora kepengin urip kaya ngono, sanajan sak donya iki ditakdirake urip kaya ngono. Yen Gusti ngendika marang wong-wong iki: 'Aku ora bakal ngukum kowe amarga urip sing kowe jalani, nanging Aku bakal ngidini kowe urip kaya ngene salawas-lawase,' kuwi bakal dadi sangsara gedhe kanggo aku.

Mula saka iku akèh wong, sing ora kuwat nahan urip ing kahanan kaya ngono, ninggalaké kutha lan lunga tanpa arah utawa tujuan — mung kanggo uwal. Padha kumpul ing klompok lan manggon ing alam bébas — ana sing fokus ing kabugaran awak, ana uga sing liya. Aku krungu ana sing mlayu, ana uga sing menyang gunung lan manjat tekan dhuwur 6.000 meter. Sepisanan padha nahan ambegan, banjur ambegan normal sawatara wektu, banjur ambegan jero maneh... Padha nindakake kabodhoan kaya ngono! Iki nuduhaké yèn beban kuwatir sing abot ngendhog ing atiné, lan atiné padha golèk saluran. Aku kandha marang salah sijiné wong kuwi: 'Kowe nggali bolongan, nggali luwih jero lan luwih jero, banjur gumun marang bolongan lan jerone, banjur... kowe tiba ing kono lan ambruk mudhun. Dene kita [ora mung nggali bolongan, nanging] kita lagi nglumpukake tambang lan nemokake mineral. Ana makna ing tapa brata kita, amarga iku ditindakake kanggo kapentingan sing luwih luhur.'

Kuwatiré jiwa asalé saka setan

— Geronda, wong awam sing nglakoni urip rohani dadi kesel nalika kerja lan, bali menyang omah ing wayah sore, ora duwe tenaga kanggo nglakoni Doa Sore. Lan iki ndadekake dheweke sedhih.

— Yen padha mulih larut bengi lan kesel, aja meksa awakmu kanthi kuwatir ing pikiran. Sabenere kudu tansah kandha marang awakmu dhéwé kanthi katresnan: 'Yen kowe ora bisa maca Doa Bengi sakabehe, maca setengah utawa sepertiga.' Lan wektu sabanjure, kudu nyoba supaya ora kesel banget sajrone dina. Wong kudu ngupaya sak kuwate kanthi katresnan lan ngandel marang Gusti ing saben bab. Lan Gusti bakal nindakake pakaryane. Pikirane kudu tansah cedhak karo Gusti. Iki tumindak paling utama saka kabeh.

— Geronda, apa ajiné tapa brata sing kakehan ing paningalé Gusti?

— Yen ditindakake amarga katresnan, mula loro-lorone, wong iku lan Gusti padha bungah — Gusti bungah marang anak Panjenengané sing tresna. Yen wong nyiksa awaké dhéwé amarga katresnan, iku ngucuraké madu ing atiné. Nanging yen wong nyiksa awaké dhéwé amarga egois, iku nggawa sangsara. Ana sawijining wong, sing nglakoni tapa niyaté kanggo kapentingan dhéwé lan nyiksa awaké dhéwé nalika atiné kuwatir, tau kandha: 'Duh Kristusku! Gerbang sing Panjenengan gawe iki sempit banget!' Aku ora bisa liwat saka kuwi.' Nanging yen dheweke wis nglakoni tapa brata kanthi andhap asor, gapura-gapura kuwi mesthi ora bakal sempit banget kanggo dheweke. Wong-wong sing nglakoni puasa, jaga bengi, lan tumindak tapa brata liyane amarga egois mung nyiksa awake dhewe tanpa ana manfaat rohani, amarga padha nggebuk angin tinimbang ngusir setan. Tinimbang ngusir godaan setan,

¹²³ Mazmur 89:10.

padha nampa godaan mau saya akèh lan—akibate—padha nemoni akèh kasulitan ing tapa brata, krasa kaya kesrampung déning geger batin. Nanging kanggo wong-wong sing nglakoni tapa brata kanthi temenan, kanthi andhap asor sing gedhe lan kapitadosan sing gedhe marang Gusti, atiné bungah lan nyawané dadi luhur.

Urip rohani mbutuhake perhatian. Nalika wong-wong rohani nindakake apa wae amarga kesombongan, atine dadi kosong. Atine ora kroso kebak, lan ora dadi luwih semangat. Luwih akèh e padha nyukupi kesombongane, luwih gedhe rasa kosong ing jerone atine, lan luwih abot sangsara sing dirasakake. Nalika ana kecemasan mental lan putus asa, iku pratandha urip rohani sing kebak setan. Aja nganti atimu diganggu apa wae. Kecemasan mental asalé saka setan. Nalika kowe weruh kecemasan mental, mangertèni yèn setan wis ngaduk-aduk kahanan kuwi nganggo buntuté. Setan ora ngalangi dalan kita. Yen ana wong sing condhong marang soko, setan bakal nyurung wong kuwi menyang arah sing padha, supaya bisa ngentekake kekuwatane lan ngapusi. Contone, dheweke ndadekake wong sing sensitif dadi kakehan sensitif. Yen wong asketis condhong nindakake sujud, setan uga bakal nyurung dheweke menyang sujud sing ngluwihi kekuwatane. Lan yen kekuwatanmu winates, ing wiwitan bakal muncul rasa gugup, amarga kowe nyadari yen kekuwatanmu ora cukup. Banjur setan nggawa kowe menyang kahanan stres mental, kanthi rasa putus asa sethithik ing wiwitan, banjur dheweke saya nguatake kahanan iki luwih lan luwih... Aku kelingan wiwitan uripku minangka biarawan. Sawetara wektu, nalika aku lagi arep turu, panggodha kuwi langsung kandha marang aku: 'Apa, kowe turu? Bangun! Akeh wong sing nandhang sangsara, akeh sing butuh pitulungan!..' Aku banjur tangi lan sujud—saka sing tak bisa. Durung sempat aku turu maneh, dhèwèké langsung miwiti maneh: 'Wong-wong padha nandhang sangsara, kok kowe turu? "Bangun!" — lan aku banjur tangi maneh. Wis tekan titik nalika aku tau kandha: "Ah, mesthi apik tenan yen sikilku dipotong! Mula aku bakal duwe alesan sing sah kanggo ora sujud." Ing sawijining Prapaskah, nalika ngalami godaan kaya ngono, aku meh ora bisa nahan, amarga aku kepengin ngetokake kasangsaran sing luwih abot marang awakku tinimbang sing tak sanggupi.

Yen nalika nglakoni tapa kita krasa sangsara ing jero ati, kita kudu nyadari manawa kita ora nglakoni miturut kersaning Gusti. Gusti dudu tiran sing bakal nyekel napas kita. Saben uwong kudu nglakoni tapa kanthi katresnan, cocog karo kekuwatané dhéwé. Kita kudu ngrembakaaké katresnan ing sajroning dhiri supaya katresnan kita marang Gusti saya tuwuh. Banjur sawijining wong bakal kabakar semangat tumrap tapa brata amarga katresnan iku, lan tapa bratané dhéwé—yaiku sujud, puasa lan sapituruté—ora liya mung dadi luapan saka katresnané. Lan banjur dhèwèké bakal maju kanthi kawani rohani.

Mula saka iku, ora perlu ngupaya kanthi kepedantian sing nyimpang, mung kanggo banjur nemokake awaké dhéwé mengko, nalika ngusir pikiran-pikiran, kesekapan amarga kuwatir rohani. Wong kudu nyederhanakake perjuangane lan nyandhak pangarep-arep marang Kristus, ora marang awaké dhéwé. Kristus iku kabèh katresnan, kabèh kabecikan, kabèh panglipur. Panjenengané ora nate nyekelaké sapa waé. Panjenengané duwé oksigèn rohani sing akèh—panglipur Ilahi. Gawean rohani sing alus iku siji bab, nanging skolastisisme sing nyeri, sing liwat paksa sing ora wicaksana kanggo nindakake prestasi saka njaba, nyekelaké wong nganggo kasangsaran mental lan mecahaké sirahé karo lara, iku bab liya.

— Geronda, kepiye yen sawijining wong sacara alamiah iku wong sing mikir abot lan pikirane kebak gagasan? Képiye carane dheweke kudu nyedhaki masalah tartamtu supaya ora kesel?

— Yen wong tumindak prasaja, dheweke ora bakal kesel. Nanging yen mung sethithik egoisme mlebu, banjur, wedi bakal nggawe kesalahan, dheweke memaksa awake dhewe lan dadi kesel. Sanajan dheweke pancen nggawe kesalahan — ya, dheweke bakal dicela sethithik; ora ana sing nggegirisi babagan kuwi. Kahanan pikiran sing panjenengan takon bisa dianggep wajar, contone, ing kasus hakim

sing tansah ngadhepi perkara rumit, wedi bakal ngetokake putusan sing ora adil lan nyebabake wong sing ora salah kena paukuman. Nanging, ing urip rohani, sirah mumet muncul nalika ana wong sing nyekel tanggung jawab ora ngerti kudu tumindak piye, amarga kudu nggawe keputusan sing bakal ngrugikake wong liya kanthi cara tartamtu, nanging yen ora nggawe keputusan kuwi, bakal ora adil marang wong liya. Nurani wong kaya ngono ana ing kahanan tegang terus-terusan. Mangkono kahanane, mbak. Kanggo kowe, ati-ati supaya nglakoni pakaryan rohani—ora nganggo pikiranmu, nanging nganggo atimu. Lan aja nindakake upaya rohani apa wae tanpa kapitadosan andhap asor marang Gusti. Yen ora, kowe bakal kuwatir, , kesel pikiranmu, lan krasa ora tentrem ing atimu. Resah ing jero ati biasane asalé saka ora precaya, nanging uga bisa krasa kaya ngono amarga kesombongan.

Kesederhanaan iku pitulungan gedhe ing urip biara

— ...Apa sampeyan weruh sepira nyamané ruang tamu sampeyan saiki nganggo selimut abu-abu prasaja kuwi? Saiki katon kaya biara sethithik.

— Geronda, kepiye carane biksu bisa ngerti apa sing pantes kanggo biara lan apa sing ora?

— Wong kudu miwiti kanthi takon marang dhiri dhéwé pitakon iki: 'Sapa aku iki, lan apa tugase aku ing urip sing tak lakoni?' Werna khaki iku ngregani tentara. Werna ireng iku ngregani biara. Yen tentara nganggo busana ireng, lan biara nganggo busana kamuflase, iku ora pantes kanggo tentara utawa urip biara. Bisa mbayangno yen kowe saiki ganti nganggo jas putih, kaya perawat? Apa kowe isih dianggep perawat utawa ora? Nah, kuwi... Lan piye yen para perawat nganggo jubah ireng, mung kanggo nggawe pasien putus asa mung saka penampilane! 'Kayane,' ujure para pasien, 'dina-dina kita wis kaétung, nanging padha ora ngomong langsung marang kita.' Sampeyan weruh, owah-owahan sandhangan kaya ngono ora pantes. Apa pancen kita bakal nindakake kuwi? Ana sawijining barang sing pancen ayu, nanging ora pantes kanggo urip biksuni. Contone, beludru iku kain sing ayu, nanging yen aku nganggo jubah beludru, iku bakal dadi cemooh tinimbang pakurmatan. Aja nganggo apa-apa sing abang utawa warna-warni ing biara. Iku ora pantes.

— Ya wis, Geronda, kayane kabeh kudu tanpa warna lan tanpa rasa.

— Mangkono kuwi pas rasa spiritual bakal katon! Nanging, iki kudu dipahami. Wong-wong durung nyadari kabungahan sing digawa kesederhanaan. Ing kalivaku, aku nglemahake sapu nganggo banyu lan nyapu jaring laba-laba sing ireng kebak jelaga saka pojok-pojok. Lan aku nindakake iki mung sepisan setaun. Kowe ora bakal percaya sepira endahé garis-garis ireng lan putih sing ditinggalake sapu teles ing langit-langit! Pola sejati! Nalika wong-wong ndeleng langit-langitku, padha mikir aku sengaja nglukis kaya ngono! Lan kowe ngerti sepira bungahé atiku!

Aku ngerti para biksu sing kabungahané ora ana ing urip rohani, nanging ing bab-bab donya. Dheweke ora tau ngrasakake kabungahan sing diwenehake dening kesederhanaan. Kesederhanaan iku pitulungan gedhe ing urip biksuan. Biksu kudune mung nduwe barang-barang sing perlu lan cocog kanggo dheweke. Wong iku kudu matesi awake dhewe mung marang apa sing saktene nggawe uripe luwih gampang, lan aja ngupaya luwih akeh — kanggo bab-bab donya. Contone, selimut prajurit wis cukup kanggo ngusir adhem — ora perlu selimut renda utawa warna-warni. Kanthi mangkono, kesederhanaan lan kawani rohani bakal muncul.

Yen sampeyan maringi biksu akèh harta, sampeyan ngrusak dhèwèké. Nanging yèn wong mbebasaké dhèwèké saka harta sing ora perlu, kuwi mbalèkaké kekuwatané. Lan yèn biksu nglumpukaké harta kanggo dhèwèké dhéwé, dhèwèké ngrusak dhèwèké dhéwé. Nalika wong ngirimaké barang-barang marang aku, aku krasa beban lan kepéngin mbuwang barang-barang kuwi. Nduwé barang sing ora perlu ing selku nggawe aku krasa kaya nganggo klambi sing kakehan cilik. Lan yèn ora ana panggonan kanggo mènèhi barang-barang kuwi, miturutku luwih becik mbuwangé. Nanging sakwise aku mènèhi barang-barang kuwi, aku krasa lega lan bébas. Nalika ana kenalan teka marang aku

lan kandha: 'Geronda, si anu wis maringi barang-barang iki kanggo disalurake marang kowe.' Lan dhèwèké uga nyuwun supaya panjenengané ndedonga supaya rasa kuwatiré sirna." — "Supaya kuwatiré pindhah saka dhèwèké lan teka marang aku?" wangsulanku. "Luwih becik kowe mbalèkaké barang-barang iki lan lunga. Aku saiki wis tuwa: mlayu-mlayu menyang omahé wong lan maringi kado iku wis ora tak sanggupi."¹²⁴

Kabèh kenyamanan sing dinikmati wong ora ana gunané kanggo biksu; malah, kuwi nggawe dhèwèké dadi budhak. Biksu kudu ngupaya nyuda kabutuhan lan nyederhanakaké uripé; yèn ora, dhèwèké ora bakal tau bébas. Resik iku siji bab, nanging hiasan sing kakehan iku bab liya. Yèn mung nganggo siji barang kanggo akèh kabutuhan, kuwi banget mbantu ngendhalèni napsu. Ing Gunung Sinai, aku mung duwe siji kaleng — aku nggunakake kanggo nggawe teh lan bubur. Lan apa, miturutmu, sing pancen dibutuhake manungsa kanggo urip? Ing jaman biyen, wong ing ara-ara samun urip mung nganggo kurma. Wong-wong kuwi ora nyalakake geni utawa butuh kayu bakar. Aku bubar njupuk kaleng susu kental, motong tutupé lan masang semacam gagang. Kowe bisa nggawe kopi utawa teh ing kaleng kaya ngono luwih apik tinimbang ing kabèh teko kopi kuwi! Kowe mung nyelehake ing kompor spirit, banyune langsung mendidih. Lha, nalika teko kopi isih anget, kowe wis entek akeh spirit. Nanging yen kowe nyelehake bal kapas sing wis dicelupake ing spirit ing ngisor kaleng, wis, kopine siap. Aku uga ora duwe lampu. Aku nglampahi wengi nganggo cahya lilin.

Umumé, kesederhanaan iku pitulungan gedhé. Njaga barang-barangmu supaya prasaja lan awet. Malah wong awam uga ngajèni kabèh sing andhap asor lan prasaja. Lan kabèh iki banget mbiyantu biksu. Barang-barang iki mbantu kita éling marang kamlaratan, sangsara, lan urip biksu. Nalika Raja George sowan ing Great Lavra ing Gunung Athos,¹²⁵ para bapak nemokake nampan perak lan ngladèni dhèwèké panganan cilik ing kono. Nanging sang raja, sakwisé ndelok nampan kuwi, kandha: 'Aku ngarep-arep sing béda saka kowé—kayata nampan kayu. Aku wis luwih saka cukup karo nampan sing regané larang kaya ngono.'

Sampeyan durung ngrasakake legane prasajan iki. Prasajan mbalekake kekuwatan wong. Delengen, kanca, kowe bisa nggawe gantungan klambi sing apik tenan saka gulungan benang. Iku barang sing migunani banget. Nanging kowe isih kesulitan nyantolake jubahmu ing paku cilik sing ringkih kuwi. Yen plesteré wiwit ambrol, saben kowe nyopot jubah saka paku, kowe kudu nggetak lan ngresiki. Ngapa ora ngetokake sawetara paku gedhé ing tembok? Bakal luwih gampang kanggo kowe.

Tembok kaya ngono — ora ana siji paku! Utawa kowe bisa masang rak jas kayu. Nanging kowe kudu nggosok lan ngusap bledugé. Kowe kudu nyederhanakake urusan lan ngirit wektu, nanging malah mbuang-mbuang wektu. Kowe ngupaya kasampurnan lan malah ndadekake uripmu dadi angel. Upayakna kasampurnan ing gesang rohani. Sumbangna sakabehe potensialmu ora kanggo seni njaba, nanging kanggo seni ngrawat jiwa. Sumbangna dina lan wengi kanggo nyampurnakake jiwa. Kanthi ngarahake katresnanmu marang kaendahan menyang pakaryan jiwa, kowe bakal bungah ing kaendahan panggonan rohani cilikmu dhewe.

— Geronda, ana wong sing kandha yèn barang-barang paling megah disimpen ing biara lan yèn amarga kuwi kabudayan bisa lestari ing donya.

— Mbok menawa padha nyebutake wadiah-wadiah larang, perhiasan lan sapiturute. Nanging apa kowe ngerti kapan akèh barang-barang regane kuwi padha dikumpulake ing biara? Sawisé ambruké Konstantinopel.¹²⁶ Sadurungé, kabèh harta karun kuwi disimpen ing kraton, nanging banjur diwènèhaké marang biara kanggo disimpen. Contone, Ratu Maro¹²⁷, alon-alon njupuk maneka harta karun saka

¹²⁴ Eyang Paisios bakal mbagi barang-barang sing digawa marang dhèwèké marang para biksu liya sing butuh.

¹²⁵ George II (1890–1947) – Raja Yunani saka taun 1922 nganti 1929 lan saka taun 1935 nganti 1947.

¹²⁶ Ing taun 1453

sultan lan nyumbangake marang biara. Utawa wong-wong, nalika arep seda lan ora kepengin hartane ilang, padha nyumbangake marang biara. Ora para biara sing ngupaya entuk harta kasebut, nanging para pamiliké dhéwé, sing nyadari yèn barang-barang mau bakal aman ing biara, sing nyumbangaké menyang kana. Lan wong sugih padha nyumbang maneka rupa marang biara ing Gunung Suci supaya cukup kanggo nyukupi pangan wong-wong. Amarga ing jaman semana durung ana panti jompo, panti asuhan, rumah sakit jiwa, utawa lembaga amal liyane. Akèh tanah uga disumbangaké marang biara supaya bisa mbantu wong awam sing butuh pitulungan. Kanthi tembung liya, sajrone taun-taun angel kuwi, wong-wong bisa ndeleng mangsa ngarep: padha maringi pitulungan materi marang wong sing apes supaya mengko bisa mbantu sacara rohani. Nalika wong mlarat teka ing biara, padha diwenahi pitulungan dhuwit minangka berkah, lan wong sing mlarat banget banjur bisa ngawinake anak lanang utawa anak wadon. Tembung liya, para biara nglumpukaké bandha kanggo mbantu wong mlarat. Lan padha mbangun gedhong gedhé kanggo tujuan sing padha. Apa kowé ngerti pinten wong sing dibantu para biara nalika jaman pendudukan? Akeh banget. Akeh wong awam malah nduwé julukan 'Caracalla' nalika semana, amarga yèn omahé ramah tamah, wong bakal kandha yèn iku kaya Biara Caracalla.¹²⁸ Lan pesta patron sing khidmat kanggo ngajèni para wali disiapaké ing biara supaya wong mlarat bisa mangan iwak, seneng-seneng, lan ing wektu sing padha nampa pitulungan rohani. Lan kenapa saiki perayaan dina pelindung dianakake? Wong-wong sing ora kekurangan apa-apa padha kumpul lan mangan iwak. Lan kanggo apa tujuane?

Kehidupan donya mewah ngrusak para biksu

— Geronda, nganti sepira diijini ngias gréja?

— Ing jaman saiki, luwih prasaja kabeh — kalebu ing gréja — luwih akèh manfaat sing kita entuk, amarga kita ora manggon maneh ing Bizantium.

— Ya, umpama njupuk ikonostasis — hiasan kaya apa sing kudu dipilih kanggo kuwi?

— Monastik, mesthi! Apa maneh? Kabeh kudu prasaja lan sederhana sak isa. Sang Wibawa Pachomius¹²⁹ mbengkokake salah siji kolom ing gréja supaya wong ora ngagumi karya tangané. Kowé kelingan crita kuwi? Ing biarané, Sang Wibawa mbangun gréja nganggo kolom bata kanthi tliti banget. Ndeleng yèn gréja kuwi ayu banget, Sang Pangurmatan bungah, nanging banjur piyambakipun éling yèn seneng marang kaendahan karya tangané dhéwé ora cocog karo kersaning Gusti. Mula piyambakipun ngiket tali ing kolom-kolom mau lan sawisé ndedonga, piyambakipun maréntah para sedulur supaya nyandhak lan narik — supaya kolom-kolom mau bengkok.

Ing selku ing Gunung Athos, saben taun aku motong lembaran wesi lan ndandani atap lan jendhela. Kabeh loro-lorone bocor, lan angin mlebu liwat celah-celahé. Mula aku terus nambah tambalan luwih akeh—digawe saka lembaran wesi, papan kayu, lan plastik. Sampeyan bisa takon marang aku, 'Dadi kenapa sampeyan ora masang jendhela kaca ganda?' Apa sampeyan kira aku ora ngerti dhéwé yèn iki bisa ditindakake? Aku iki tukang kayu, lho, lan yèn aku péngin, aku malah bisa gawé jendhela nganggo telung pigura. Nanging yèn mangkono, semangat monastik bakal sirna. Tembok selku rusak. Aku bisa

¹²⁷ Ratu Maro (1418–1487) – putri saka despot Serbia George Branković (1375–1456), sing dadi ktitor kapindho ing Biara Santo Paulus ing Gunung Athos. Maro kawin karo Sultan Murat – bapaké Sultan Mehmed, penakluk Konstantinopel. Sawisé ambruké Konstantinopel, Ratu Maro nyumbangaké marang Biara Santo Paulus peparang mulia saka para Magi, pirang-pirang reliq suci, lan sésa-sésa para wali Gusti.

¹²⁸ Salah siji saka rong puluh biara komunal ing Gunung Athos.

¹²⁹ Sing Mulya Pachomius Agung lair watara taun 280 Masehi ing Thebaid (Mesir Lor). Sawisé ngrampungaké tugas militèr, dhèwèké manggon ing candhi pagan sing wis ditinggal lan miwiti urip asketis. Ngrasakake butuh pituduh rohani, dhèwèké nyedhaki pertapa saka Thebaid, ingkang Kinurmatan Palamon, lan ditampa dadi murid. Watara taun 320 Masehi, sawisé nampa wahyu ilahi, ingkang Kinurmatan Pachomius ngedegaké biara kapisan Tavenniotès ing Thebaid Dhuwur. Sakabehe, ingkang kinurmatan ngadegake sangang biara kanggo priya lan loro kanggo wanita, kanthi total watara 7.000 biksu. Panjenenganipun pinaringan karunia ilahi. Panjenenganipun séda ing pangayoman Gusti ing taun 346.

njaluk wong liya mbantu ndandani, nanging aku seneng karo kahanané kaya saiki. Kepiye aku wani mbuwang dhuwit kaya ngono kanggo ndandani témbok nalika wong liya lagi butuh banget? Ora ana gunané kanggo aku. Yen aku kebeneran duwe limang atus drachma kanggo sisa, aku luwih milih nggunakake kanggo suku salib lan ikon lan maringi marang jiwa sing nandhang sangsara, supaya padha bisa nemu panglipur ing kono. Aku nemu kabungahan nalika maringi. Lan sanajan aku butuh dhuwit kuwi kanggo awakku dhewe, aku ora bakal mbuwang kanggo awakku dhewe.

¹³⁰Yen wong wis miwiti urip rohani, dheweke ora bakal tau wareg. Kaya mangkono uga, wong ora bakal tau wareg yen miwiti nguber kaendahan. Apa kowe ngerti kepiye kita kudu urip saiki? Kita kudu nyisihaké keprihatinan marang bangunan éndah, cukup nganggo kabutuhan dhasar, lan nyawisaké awak kanggo kasangsaran wong liya —mbantu kanthi pandonga yèn ora ana sing bisa diwènèhaké, lan kanthi sedekah yèn bisa mbantu sacara materi. Mula padha mbalèk marang pandonga, lan bab pakaryan, lakoni mung sing pancèn perlu. Kabeh sing kita lakoni ing kéné iku mung sedhela. Lan apa pantes nyawisake sakabehe urip kanggo kabeh iki, nalika ngerti yen wong liya meh ora cukup pangan lan mati keluwen? Omah prasaja lan bandha sing sederhana nggawa para biksu ing pikiran menyang guwa-guwa lan panggonan pertapa sing sederhana¹³¹ saka para bapa suci, saka kono para biksu entuk manfaat rohani. Nanging kabèh bab donya ngélingaké para biksu marang donya lan ndadèkaké atiné dadi donyaw. Anyar-anyar iki, ing Nitria¹³², ana panggalian lan ditemokaké sel-sel biksu paling awal — pancèn asetik. Sabanjuré, sel-sel biksu saka periode sabanjuré ditemokaké — penampilane wis rada luwih donyaw. Pungkasané, panggonan panginepan biara paling anyar ditemokaké, sing mirip karo ruang tamu wong sugih ing jaman kuwi — témboké dihias nganggo macem-macem lukisan ing pigura, motif, lan sapituruté. Kabeh iki ngundang murka Gusti marang para biksu, lan panggonan panginepané dirampok lan dirusak déning wong-wong jahat.

Kristus lair ing palungan. Yen barang donya maringi kenyamanan, mula Kristus, sing ora nolak sapa wae, bakal gampang nolak kita. Panjenengané bakal kandha: 'Aku ora duwe apa-apa. Apa ana ing Injil sing nyebutake bab kabeh iki [babagan donya]? Apa kowe tau weruh bab kaya ngono karo Aku? Kowe ora donyawan lan ora biarawan. Apa sing kudu tak lakoni karo kowe, ing endi aku kudu nyelehake kowe?..'

Bab-bab sing ayu lan sampurna iku donya. Kuwi ora maringi panglipur rohani marang wong. Amarga sakabehe tembok bakal remuk dadi bledug. Nanging nyawa... Siji nyawa luwih ajine tinimbang sakabehe donya. Lan apa sing kita lakoni kanggo nyawa? Ayo padha miwiti pakaryan rohani; ayo padha prihatin tenan marang wong liya. Kristus bakal nuntut tanggung jawab saka kita babagan carane kita wis mbantu wong sacara rohani lan apa karya rohani sing wis kita lakoni. Panjenengané malah ora bakal takon jinis tembok apa sing wis kita bangun. Kita bakal dituntut tanggung jawab babagan kemajuan rohani kita.

Aku kepengin kowe ngerti maksudku: Aku ora ngomong yèn kita ora kena melu ing pembangunan lan kegiatan sing padha, utawa yèn bangunan kudu dibangun sembarangan. Ora. Nanging bab spiritual kudu luwih dhisik, banjur, dipandu déning pangertosan spiritual, kabèh liyané.

Prastèkaké uripmu

"Pira begjané wong-wong sing manggon ing kraton lan nikmati kabèh kabecikan ing urip," kandhané wong-wong ing donya iki. Nanging, begja wong-wong sing wis bisa nyederhanakake uripe, mbebasake awake dhewe saka cengkraman 'kemajuan' donya iki — saka akèh kemudahan sing

¹³⁰ Diarakaké ing taun 1986.

¹³¹ Asketirion (Basa Yunani: Ἀσκητήριον) — panggonan monastik sing sepi, papan kanggo upaya asketis. — *Cathetan penerjemah*

¹³² Nitria — sawijining gunung lan ara-ara samun ing sacedhaké ing sisih lor-kulon Mesir. Wiwit jaman St. Macarius Agung (abad kaping 4), panggonan iki wis dadi papan sing disenengi kanggo asketisisme monastik. — *Cathetan penerjemah*.

dibarengi akèh kesulitan — lan mbusak sangsara batin sing nggegirisi ing jaman saiki. Yen wong ora nyederhanakake uripe, dheweke bakal nandhang sangsara. Nanging, kanthi nyederhanakake uripe, dheweke uga bakal bebas saka sangsara mental iki.

Nalika ana ing Gunung Sinai, sawijining pengunjung saka Jerman kandha marang bocah Bedouin sing pinter banget: 'Kowe bocah pinter lan bisa sinau.' — 'Lha banjur opo?' — pitakon bocah mau. 'Banjur kowe bakal dadi insinyur.' — 'Lan banjur?' — 'Banjur kowe bakal mbukak bengkel ndandani mobil.' — 'Lan banjur?' — 'Banjur kowe bakal ngembangake.' — "Lan banjur?" — "Banjur kowe bakal nyewa montir liyane — mbangun tenaga kerja gedhe." — "Dadi, banjur," ujare bocah iku, "kaping pisan aku bakal duwe siji sirah pusing, banjur nambah siji maneh, banjur siji maneh?" Apa ora luwih becik kaya saiki — nduwé sirah sing resik?" Sakit sirah, umume, asalé persis saka pikiran kaya ngono: "Kita bakal nindakake siji bab, banjur sijiné." Nanging yèn pikirané rohani, wong bakal ngrasakaké tentrem rohani lan ora bakal kasiksa déning sakit sirah.

Saiki, ing obrolan karo wong donya, aku uga nekanake pentinge kesederhanaan. Amarga akèh sing ditindakake ora perlu, lan padha keserang kuwatir batin. Aku ngomong karo wong-wong bab prasaja lan tapa brata; aku ora tau mandheg ngajak: 'Prasthekake uripmu supaya rasa kuwatir ing jero atimu sirna.' Lan umume pegatan diwiwiti persis saka kene. Wong-wong nduwé akèh gawéan; akèh banget sing kudu ditindakake nganti sirahé mumet. Bapak lan ibu padha kerja, déné bocah-bocah ditinggal tanpa diawasi. Kelelahan, saraf tegang — sanajan bab cilik waé bisa nyebabake ribut gedhé, lan pegatan langsung kelakon. Wong-wong wis tekan titik kuwi. Nanging, kanthi nyederhanakake uripé, padha bakal kebak energi lan kabungahan. Ya, kuwatir ing pikiran iku ngrusak tenan.

Nalika semana, aku kaping pisan nemu awaké dhéwé ing omah sing paling mewah. Nalika obrolan kita, tuan omah kandha marang aku: 'Kita urip kaya ing swarga, nanging wong liya padha butuh banget.' 'Sampeyan padha urip ing neraka,' wangsulanku. '*Sateme, bengi iki uga nyawamu bakal ditagih saka kowe*,'¹³³ — pangandikane Gusti marang wong sugih sing bodho. Yen Kristus takon marang aku, 'Ing endi aku bakal nyelehake kowe — ing penjara peteng utawa ing omah kaya ngene iki?' — aku bakal mangsuli, 'Ing penjara peteng sing suram.' Amarga sel penjara bakal migunani kanggo aku. Iku bakal ngelingake aku marang Kristus, para martir suci, para asket sing ndhelik ing '*jerone bumi*,'¹³⁴ iku bakal ngelingake aku marang urip monastik. Sel penjara bakal rada kaya selku dhewe, lan aku bakal bungah amarga kuwi. Nanging omahmu bakal ngelingake aku marang apa, lan apa paedah sing bakal tak entuk saka kono? Mula saka iku, penjara luwih nglipur aku tinimbang ora mung sawijining ruang tamu donya, nanging uga sel biara sing diatur kanthi éndah. Kaping sewu luwih becik manggon ing penjara tinimbang ing omah kaya ngene iki."

Ing wektu liyane, aku nginep karo kancaku ing Athena, lan dhèwèké nyuwun supaya aku ketemu karo bapak sing nduwé akèh anak, nanging mung nganti esuk, amarga dhèwèké ora nduwé wektu ing jam liyané. Wong iki teka—bungah lan ora kendhat matur nuwun marang Gusti Allah. Dheweke kebak andhap asor lan prasaja, lan nyuwun aku supaya ndedonga kanggo keluargane. Sedulur iki umure telung puluh wolu taun lan nduwé pitu anak. Anak-anake, bojone, lan wong tuwane — sakabehe sewelas jiwa. Kabeh padha kepepet ing siji kamar. Kanthi prasaja kaya biasane, dheweke nerangake: 'Kita kabeh isa muat ing kamar yen padha ngadeg, nanging yen turu, papane ora cukup — rada sempit. Nanging saiki, syukur marang Gusti, kita wis mbangun bilik cilik kanggo pawon lan kahanané dadi rada luwih gampang. Lha, Pak, kita pancen duwe atap kanggo nyinggung sirah — déné wong liya padha manggon ing panggonan mbukak.' Dhèwèké makarya dadi tukang setrika ing Piraeus,¹³⁵ nanging manggon ing Athena, lan supaya tekan panggonan kerja pas wektuné, dhèwèké lunga saka omah sadurungé subuh.

¹³³ Lukas 12:20.

¹³⁴ Ibrani 11:38.

¹³⁵ Pelabuhan utama Yunani. — *Cathetan penerjemah*.

Amarga suwé ngadeg lan kerja lembur, dhèwèké kena varises sing nyebabaké sikilé ora nyaman. Nanging katresnané sing gedhé marang keluargané nggawe dhèwèké lali marang lara lan kesel. Luwih saka kuwi, dhèwèké tansah nyalahaké dhiri, kandha yèn dhèwèké kurang katresnan, yèn dhèwèké ora nindakake kabecikan sing pantes kanggo wong Kristen, lan dhèwèké ora bisa muji bojone cukup kanggo kabecikan sing ditindakake bojone: bojone ora mung ngopeni anak-anak, nanging uga ngopeni bapak lan ibu mertua, ngopeni tangga teparo sing wis tuwa, ngresiki omahé lan malah 'masak sup kanggo wong-wong mau!' Wajahé priya sing dadi sandhing kulawarga sing apik iki sumunar kanthi sih rahmaté Gusti Allah. Dhèwèké nduwèni Kristus ing sajroning atiné lan kebak kabungahan. Lan kamar cilik sing dadi panggonané uga kebak kabungahan swarga. Wong-wong sing ora nduwé Kristus ing sajroning atiné bakal kebak geger batin. Padha ora bakal muat sanajan ing sewelas kamar, sanajan mung pasangan, déné ing kéné sewelas jiwa sing nduwé Kristus muat mung ing siji kamar.

Ora preduli sepira akèh papan sing diduwèni wong — kalebu wong-wong rohani — isih bakal krasa kekurangan papan, amarga ing jeroné ora ana panggonan sing cukup kanggo Kristus; amarga Panjenengané ora bisa muat sakabehé ing jeroné. Yen para wanita sing manggon ing Faras weruh kemewahan sing ana saiki malah ing akèh biara, padha bakal kaget: 'Gusti bakal ngirim geni saka swarga lan ngobong kita! Gusti wis ninggalake kita!' Para wanita Faras ngrampungake pakaryané kanthi cepet banget. Esuk-esuk banget padha ngeculake kambing metu, banjur ngresiki omah, banjur menyang kapel utawa kumpul ing guwa, lan sing bisa maca sethithik bakal maca riwayat santo sing lagi dina iku. Banjur padha miwiti sujud ndonga marang Asma Yesus. Nanging saliyané kuwi, padha uga kerja lan kesel. Sawijining wanita kudu bisa nyulam kabèh sandhangan kanggo sak omah. Lan padha nyulam nganggo tangan. Mesin jahit tangan iku arang banget sanajan ing kutha, apamanèh ing désa. Padha begja yèn ana siji mesin jahit kanggo sak Farasy. Padha uga nyulam sandhangan kanggo priya — sing nyaman banget — lan ngrajut kaos kaki. Padha nindakake kabèh kanthi rasa lan katresnan, nanging isih duwe wektu luang, amarga uripe prasaja. Wong-wong ing Farasy ora kuwatir babagan prakara remeh. Padha ngrasakake kabungahan kaya biksu. Lan yen, umpama, kowe weruh selimut ana ing amben koyo mlenceng lan kowe kandha, 'Lurusna selimute,' kowe bakal krungu wangsulane, 'Apa kuwi ngalangi kowe ibadah?'

Saiki, wong-wong wis ora kenal karo kabungahan monastik iki. Wong-wong pracaya yèn dhèwèké ora kuduné nandhang kasangsaran utawa sangsara. Nanging yèn wong-wong mikir luwih kaya biksu, yèn urip luwih prasaja, mesthi bakal tentrem. Saiki padha kasiksa. Jiwane kebak kuwatir lan putus asa: 'Wong kuwi bisa mbangun loro blok apartemen gedhe!' — utawa 'Wong kuwi bisa sinau lima basa manca!' — utawa sing padha. 'Lan aku,' ujare, 'ora nduwe apartemen dhewe, lan aku ora ngerti siji wae basa manca!' "Wis, aku bener-bener rampung!" Utawa ana wong sing nduwé mobil banjur nyiksa dhiri: "Mobilé wong liya luwih apik tinimbang mobilku. Aku kudu tuku siji sing padha persis." Dhèwèké tuku mobil anyar, nanging malah ora nggawa kabungahan — merga ana wong liya sing nduwé sing luwih apik manèh. Dheweke tuku mobil sing padha kanggo awake dhewe, mung kanggo nemokake yen wong liya duwe pesawat dhewe, lan dheweke ngrasakake sangsara manèh. Ora ana enteke. Samentara kuwi, ana wong liya sing uga ora duwe mobil, muji Gusti lan bungah. 'Muji syukur marang Gusti!' ujare. 'Lha piye nek aku ora duwe mobil? Sing penting aku isih duwe sikil sing kuwat lan bisa mlaku. Lan pinten wong sing wis diamputasi sikilé, ora bisa ngopeni awaké dhéwé, ora bisa mlaku-mlaku, butuh perawatan saka wong liya!... Nanging aku isih nduwé sikil dhéwé!" Ing sisih liya, wong pincang kandha: "Lan piye karo wong liya sing wis kelangan loro sikilé?" — banjur padha bungah uga.

Ora ngucapake syukur lan ora tau wareg iku ala gedhe. Wong sing diperbudhakake dening barang-barang materi mesthi diperbudhakake dening kuwatir lan geger batin, amarga dheweke gemeter amarga wedi yèn bandhane bakal dijupuk saka dheweke, utawa wedi kanggo nyawane dhéwé. Nalika ana sawijining wong sugih saka Athena teka marang aku lan kandha: 'Bapak, aku wis ora ana sambungan

karo anak-anakku. Aku wis kelangan anak-anakku.' — 'Sakpira anakmu?' takon aku. 'Rong,' wangsulane. Aku nggedhekake dheweke nganggo sing paling apik saka kabeh. Dheweke nduweni kabeh sing dikarepake. Aku malah tuku mobil siji-siji kanggo dheweke.' Banjur saka obrolan kita dadi cetha yen dheweke nduweni mobil dhewe, bojone nduweni mobil dhewe, lan saben anak-anake uga nduweni mobil dhewe. 'Kowe wong sing aneh,' ujarku marang dheweke, 'tinimbang ngrampungake masalahmu, kowe malah mung ndadekake luwih parah. Saiki kowe butuh garasi gedhe kanggo kabèh mobil kuwi, lan kowe kudu mbayar patang kaping luwih akèh kanggo ndandani, durung manèh kowe, bojomu, lan anak-anakmu kabèh ana ing risiko kacilakan kapan waé. Nanging yèn kowe nyederhanakaké uripmu, keluargamu mesthi guyub, kowe kabèh bakal padha ngerti siji lan sijiné, lan kowe ora bakal nduwé masalah kaya ngéné iki. Salahé apa sing kelakon marang kowe ora ana ing anak-anakmu, nanging ana ing kowe dhéwé. Iki kesalahmu amarga ora ngedidik wong-wong mau kanthi cara sing béda." Siji kulawarga — papat mobil, garasi, montir dhéwé lan sapituruté! Mesthi siji wong ora bisa lunga luwih dhisik sethithik, lan wong liya sakwise sethithik? Kabeh kenyamanan iki malah nimbulake kesulitan.

Ing wektu liyane, ana kepala kulawarga liyane—saiki kulawarga limang jiwa—rawuh menyang gubugku lan kandha: "Pak, kita mung duwe siji mobil, nanging aku kepengin tuku loro maneh. Muga-muga kuwi bakal nggampangake urusan kita." "Apa kowe wis mikir sepira angelé kahananmu bakal dadi?" takonku. 'Kowe bisa ninggalaké siji mobil ing dalan pinggir, nanging endi kowe bakal parkir telu? Kowe bakal butuh garasi lan papan nyimpen bahan bakar. Tinimbang siji risiko, kowe bakal ngadhepi telu. Luwih becik kowe cukup nganggo siji mobil lan ngurangi biaya. Kanthi mangkono, kowe bakal duwe wektu kanggo ngopeni anak-anak, lan atimu bakal tentrem. Kesederhanaan iku kunci." — "Ya," ujure, "nanging aku durung tau mikir kaya ngono."

— Geronda, ana wong lanang sing nyiritakake marang kita kepiye dheweke ora bisa mateni alarm anti-maling ing mobilé kaping pindho. Kaping pisan amarga ana lalat mlebu ing mobil, lan kaping pindho amarga dheweke dhéwé nglanggar pandhuan nggunakake sistem anti-maling nalika mlebu mobilé dhéwé.

— Wong-wong iki nglakoni urip kaya mati syahid amarga ora nyederhanakake uripe. Umume kemudahan nggawa kesulitan. Wong donya kepepet dening akèh bab. Padha wis numpuk uripe karo akèh kemudahan lan ndadekake uripe dadi angel. Yen kowe ora nyederhanakake uripmu, sanajan mung siji kemudahan wae bisa nimbulake akèh masalah.

Nalika isih cilik, kita biyèn motong pinggir gulungan benang, nyelupaké tongkat cilik ing tengahé, lan gawé dolanan sing nyenengaké lan maringi kabungahan sejati. Bocah cilik luwih seneng karo mobil dolanan tinimbang bapaké seneng karo 'Mercedes' anyar. Takon marang bocah wadon cilik: 'Kowe kepéngin apa dadi hadiah — boneka utawa omah gedhé pirang-pirang lantai?' Kowe bakal weruh, dhèwèké bakal mangsuli: 'Boneka.' Malah bocah cilik pungkasané bakal nyadari kesia-siaan donya.

— Geronda, apa sing paling mbantu kanggo mangerteni kabungahan sing digawa dening kesederhanaan lan ora mamer-mamer?

— Pamahaman babagan makna paling jero ing urip. "*Goleka dhisik Karajaning Gusti Allah...*"¹³⁶ Kesederhanaan lan sikap sing bener marang kabeh diwiwiti saka iki.

Bab 4.

Bab swara njaba lan meneng batin

¹³⁶ Mat. 6:33.

Manungsa wis ngganggu tentreming alam

Umumé piranti teknis sing saiki digunakaké wong kanggo kapentingan dhéwé-dhéwé ngasilaké swara ribut. Sayangé, kanthi swara kuwi, wong wis nggawe alam tentrem dadi edan; kanthi kabèh teknologi iki, alam wis diowahi lan dirusak. Lan sepira menengé biyèn! Sepira akèh manungsa owah, lan sepira akèh sing diganti [kabèh sing ana ing sakupengé] — tanpa nyadari.

Saiki, saben uwong wis biasa urip karo swara rame. Akeh bocah modhèren seneng maca nalika ngrungokaké musik rock. Kanthi tembung liya, padha luwih seneng maca karo musik tinimbang ing meneng. Iku marasake rasa ora tentrem ing atiné, amarga rasa ora tentrem kuwi ana ing jerone. Swara rame krungu ing endi-endi. Coba rungokna!... Apa kowe krungu swara 'woo-oo... woo-oo!' sing terus-terusan kuwi? Wong-wong padha nggergaji papan — 'woo-oo...', ngamplasi — 'woo-oo...' uga, nyemprotake wit nganggo semprotan — 'woo-oo' maneh. Banjur padha bakal nggawé penyemprot liyane — kaya pesawat — kanggo nggawe swara luwih rame, lan padha bakal kandha: 'Penyemprot iki luwih apik amarga nyemprotake wit saka ndhuwur tinimbang saka ngisor, lan ora ana siji puncak godhong sing ketinggalan disemprot.' Padha bakal nggoleki penyemprot kaya ngono lan bungah banget karo kuwi. Ana wong kepengin ngbor bolongan siji kanggo paku lan maneh nguripake mesin 'woo-woo'. Napa? Kanggo nggebuk banyu ing lumpang? Nanging dhèwèké seneng banget karo kuwi lan, sing nggumunake, malah bangga karo kuwi! Kanggo entuk ambegan seger, padha tuku kipas angin listrik lan ngrungokake suwara dengungé. Ing jaman biyen, nalika panas, padha ngusap-ngusap awak nganggo tangan, nanging saiki padha ngrusak kupingé dhéwé mung kanggo entuk ambegan seger. Lan ing segara uga, saiki padha nggawe rame banget. Wektu biyen, kapal layar mluncur meneng ing segara, nanging saiki sanajan prau mesin paling cilik wae muni deru. Ora suwe maneh, akèh wong bakal muter-muter ing donya nganggo pesawat! Lan apa kowe ngerti apa akibaté? Bumi paling ora nyerep sawatara swara, nanging ing udara, muga-muga aja nganti kelakon, kahanan bakal dadi kacau balau!...

Manungsa malah wis ngrusak panggonan suci ing ara-ara gersang

Roh jaman kita sing ora tentrem lan kebak donya, karo apa sing diarani peradaban, malah wis ngrusak panggonan padang pasir suci sing maringi tentrem lan ngudataké jiwa. Wong sing ora tentrem ora bakal nemu katentreman. Wong-wong wis ora ninggalake panggonan sepi ing endi wae. Malah Tanah Suci—apa sing saiki wis padha gawé! Lan ing uripé Photini si Pertapa¹³⁷, kasebut yèn ing ara-ara samun panggonané biyèn, akèh kios banjur dibangun lan warung jajanan dibukak. Ing guwa lan sel sing biyèn dadi panggonan akèh biksu lan wali, wong Inggris wiwit adol omben-omben ringan. Mung kuwi, ora ana maneh ara-ara gersang! Wis kebak omah-omah, radio, toko-toko, hotel, bandara!... Kita wis urip nganti nyekseni jaman sing diomongake Saint Cosmas saka Aetolia:¹³⁸ "Bakal ana jaman nalika, ing panggonan sing saiki para pemuda nggantungake bedhil, para Gipsi bakal nggantungake piranti musiké." Sing arep tak aturake yaiku kita uga wis urip nganti weruh iki: ing panggonan para biksu biyèn makarya, ing panggonan rosarié biyèn digantung — saiki radio muni banter lan omben-omben seger

¹³⁷ Pertapa Photini lair ing taun 1860 ing Damaskus (Suriah) saka kulawarga Yunani. Watara taun 1884, dhèwèké mundur menyang Gurun Transyordania. Ing taun 1915, amarga Perang Donya I, dhèwèké kapaksa pindhah menyang Yerusalem, ing kono dhèwèké manggon nganti tentrem bali. Sabanjuré dhèwèké manggon ing ara-ara gersang ing kulon Segara Mati, ing kono dhèwèké urip minangka pertapa nganti seda. Uripé pertapa iki diterangaké ing buku: Archimandrite Ioakeim Spetsieris. Panggembala Photini. Gubug Suci St Anargyroi, Skete Anyar, Gunung Athos, 1994.

¹³⁸ Martir Suci lan Padha karo Para Rasul Kosmas saka Aetolia (1779; pangeling-eling pangorbanané tanggal 24 Agustus). Dhèwèké nglampahi wektu suwé makarya ing Gunung Suci Athos. Sawisé nampa panggilan ilahi, dhèwèké metu menyang donya lan ngumbara liwat kutha-kutha lan désa-désa ing Yunani, sing wektu kuwi ana ing sangisoré pamaréntahan Turki, mènèhi warta Injil. Dheweke mulang Injil, ngedegake sekolah-sekolah, lan nentang Islamisasi wong Yunani. Dheweke nindakake pirang-pirang mujijat lan ninggalake akèh ramalan babagan masa depan kabèh manungsa. Dheweke kanthi pantes dianggep minangka nabi agung ing jaman modhèrn. Dheweke difitnah déning wong Yahudi marang pasha Turki lan ngalami pati martir. Delengen: Urip lan Ramalan Cosmas saka Aetolia. – Moskow: Gunung Suci, 2007. – *Cathetan penerjemah*.

nggelembung!... Ya, katoné sawisé sawetara taun manèh, kabèh iki ora bakal dibutuhaké manèh. Sejatine, saka apa sing kedadéyan, bisa disimpulaké yèn urip iki wis meh rampung. Pungkasaning urip lan pungkasaning donya iki wis cedhak.

— Geronda, apa isih ana panggonan ing Gunung Suci sing tentrem?

— Endi ana panggonan sepi saiki, sanajan ing Gunung Suci! Lha wong padha terus-terusan mbangun dalan luwih akèh liwat alas Athos. Mobil padha muni nggero ing endi-endi. Malah wong-wong sing manggon ing panggonan sing paling sepi lan terpencil wis padha tuku mobil dhéwé. Aku ora ngerti—apa sing digoleki wong-wong iki ing ara-ara samun? Arsenius Agung, nalika krungu suwara suweg gemerisik ing ara-ara gersang digendong angin alus, takon: 'Apa iku swarane? Apa ana gempa bumi?'¹³⁹ Yen wae Para Bapa Suci bisa ndeleng apa sing kedadéyan saiki! Ing jaman biyen, ing biara komunal, para biksu biyasane kesel banget amarga tugase. Apamaneh peladen pawon lan peladen omah tamu. Padha kudu ngumbah piring lan nggilap peralatan meja saka tembaga. Nanging saiki kabèh kuwi gampang, amarga para biksu saiki nduwèni piranti modhèrn macem-macem — sing akèh nggawe swara rame. Aku kelingan, ing biara, biyèn kita nggawa banyu saka mata air lan nganggo katrol, alon-alon ngangkat menyang lantai papat nganggo wadhah khusus. Saiki, nanging, banyu dipompa saka sumur ing ngisoré, lan kowe bisa krungu banyu kuwi muni krek-krek terus-terusan. Temboké nggeter, jendhela muni krek-krek. Paling ora padha isa masang penyuap swara. Nalika aku ing tentara nalika Perang Sipil, aku nggunakake penyuap swara nalika ngisi baterei radhoku supaya mungsuh ing sisih liya ora krungu apa-apa.

Nalika semana, ana sawetara biksu saka sawijining biara sing teka ngunjungi aku ing selku. Padha ngomong banter banget. "Tenang," ujarku marang salah sijine, "swara kowe krungu adoh banget." Dheweke terus muni banter. "Mangga ngomong luwih alon," takonku maneh. "Nyuwun pangapunten, Geronda," wangsulane, "kita wis biasa njerit kaya ngene ing biara. Ana generator sing muni, mula kita kudu ngomong banter — yen ora, kita ora bisa krungu siji lan sijine." Apa kowe ngerti maksudku? Tinimbang ngucapake Doa Yesus lan ngomong alon, padha nguripake generator lan malah padha njerit! Sawetara remaja mbusak peredam swara saka motoré supaya bisa nggawe rame sing krungu nganti pirang-pirang mil... Sayangé, semangat sing padha saiki nyusup mlebu ing urip biara. Ya, kuwi panggonan sing lagi kita tuju — rame nggawa kabungahan marang para biksu.

Esuk iki aku lagi ndelok biarawati. Dheweke katon persis kaya astronot. Kanthi topi jerami ambané amba ing sirahé, respirator nutupi rai, lan mesin motong suket bensin ing tangane, dheweke mlaku mudhun lereng, ngagumi awaké dhéwé. Malah para astronot ora sakbangga kuwi nalika padha bali saka Bulan! Sawisé kuwi ora suwe aku krungu: 'Tra-ta-ta-ta!..' Aku ndelok lan weruh yèn dhèwèké wis miwiti motong suket nganggo mesin pemotong suket kuwi — lan swarane banter banget nganti ora ana panggonan kanggo ndhelik saka rame swara. Durung rampung dheweke, ana tukang biara teka karo mesin sing suarane luwih banter maneh — kanggo ngolah lemah. Dheweke mlayu-mlayu, muni krek-krek bolak-balik! Banjur dheweke ninggalaké bajak bensine lan njupuk mesin liyane — kanggo nggaru lemah. Apa wae sing wis kudu kita tahan ing nasib kita sing pait iki!..

— Nanging, Geronda, amarga kabèh mesin iki ana kanggo nggampangaké urusan...

— Oh, kowe ngerti sepira akèh mesin sing nggawe urip luwih gampang!... Aja nganti, sak isanéné, nyedhak apa waé sing nggerung, apa waé sing gemerut; adohana saka swara rame. Kabeh swara iki ngusir kita metu saka biara. Nanging kenapa ana plakat ing gapura ngisor sing nulis 'Hesychasterium'?¹⁴⁰ Kowe luwih becik nulis 'Noisasterium' utawa 'Restlessnesssterium'! Apa gunané biara yèn ora ana meneng ing kono? Delengen, upayakna sak isa-isané matesi kabèh sing lagi kita

¹³⁹ Deleng The Ancient Paterikon. Moscow, 1899. kaca 21.

¹⁴⁰ Hesychasterion (Basa Yunani: ἡσυχαστήριον) — sawijining biara jinis khusus. Asalé jeneng iki saka tembung 'ἡσυχία' — meneng. — *Cathetan juru basa.*

omongaké saiki. Kowe durung nate ngrasakake sepira legi meneng. Yen kowe paham bab iki, kowe bakal luwih gampang mangerteni apa sing tak kandhakake lan sawetara bab liyane. Yen kowe wis ngrasakake woh-wohan rohani meneng sing legi, mesthi kowe bakal welas asih lan luwih tekun ngupaya meneng suci ing urip rohani.

Meneng iku pandonga kang misterius

Kanthi kabèh teknologi rame iki, biksu ngusir saka dhèwèké prasyarat kanggo pandonga lan urip biksuan. Mula saka kuwi, biksu kudu, sak isa-isane, nyoba ora nganggo teknologi rame. Kabèh sing dianggep praktis dening wong akeh, sakabehe ora mbantu biksu nggayuh tujuane. Ing kahanan kaya ngono, biksu ora bisa nggayuh apa sing dadi tujuane nalika miwiti lelampahan.

Meneng iku bab ageng. Kanthi meneng, wong wis ndedonga — sanajan durung nyata ndedonga. Meneng iku pandonga misterius, lan iku banget mbantu pandonga, kaya saben ambegan sing migunani kanggo manungsa.¹⁴¹ Sapa waé sing nindakake karya spiritual nalika meneng banjur mlebu ing pandonga. Apa kowe ngerti apa tegese mlebu sajroning meneng? Bayi sing meneng ing pangkuan ibune ora ngucap apa-apa. Bayi iku wis nyawiji karo ibune, ing pangrasan bebarengan. Mula, yen sawijining biara dumunung adoh saka situs arkeologi, saka rame-ramé donya lan kerumunan wong, iki nduwèni paedah gedhé.

Kasepian njaba, adoh saka donya lan digandhengake karo tapa brata sing wicaksana lan pandonga sing ora kendhat, kanthi cepet banget maringi kasepian batin marang biksu uga — tentreming ati. Kasepian batin iki minangka prasyarat sing perlu kanggo karya spiritual sing alus. Lan banjur gangguan saka njaba ora ngganggu maneh wong, amarga sejatine mung badané ana ing bumi, déné pikirane manggon ing swarga.

Apa wong krungu swara utawa ora gumantung marang wongé dhéwé

— Geronda, apa sing kudu ditindakake yen rame nalika tugas, utawa yen dibutuhake mesin rame kanggo kerajinan tangan?

— Nalika kriya kerajinan rame, nyanyi kidung psalme kanthi alon banget mbiyantu. Yen sampeyan ora bisa ngucapake Doa Yesus, nyanyikna kidung saka gréja. Sabar iku perlu. Ing kapal, nalika aku mangkat saka Gunung Athos utawa bali, kadhangkala rame banget. Aku lungguh ing pojokan supaya ora diganggu, pura-pura turu, nutup mripat — banjur aku miwiti nyanyi. Lagu-lagu sing tak nyanyikake! Akeh versi 'It is truly meet,' akeh 'Holy God.' Lan muni mesin kapal pas banget kanggo nyanyi mazmur. Mesin iku 'njaga nada'¹⁴² — pas banget karo 'It is truly meet'-é Papanikolaou lan 'Holy God'-é Nilevs.¹⁴³ Mesin iku muni alus banget nganti cocog kanggo apa waé! Aku nyanyi ing pikiranku, nanging atiku uga melu nyanyi.

Nanging aku mikir sing nyebabake kita kuwatir ora mung swara njaba, nanging luwih akèh kesibukan batin marang sawijining bab. Apa kowe krungu swara njaba utawa ora gumantung marang

¹⁴¹ Ketepatan tuladha sing diwenehake dening Sang Sepuh Paissios sing pinaringan berkah iku dikonfirmasi dening data fisiologis. Kringet sing alus lan ajeg lan ambegan kulit iku mekanisme kanggo ngatur suhu awak manungsa. Yen sakabèhé lumahing awaké dhéwé ditutupi nganggo bahan isolasi, saéngga napas liwat kulit ora bisa, akibaté ora langsung katon; nanging sawisé sawetara wektu, gangguan ing keseimbangan suhu awak bakal nyebabaké gangguan serius ing fungsi vital awak. Analogi karo pandonga lan meneng iku langsung. Donga sing misterius lan ora diucapake — meneng — kanthi alus nanging ajeg mbantu wong tetep ing kahanan rohani sing sehat. Kekurangan meneng nuntun wong Kristen — utamane biarawan — marang akibat rohani sing ora katon ing pandelengan sepisanan, nanging tetep ngrusak. — *Cathetan penerjemah*.

¹⁴² Isos (saka basa Yunani ἴσος — padha, sarua, mirip) — swara paling andhap, 'dasar' ing kidungan gréja Bizantium. — *Cathetan penerjemah*.

¹⁴³ Charalampos Papanikolaou — sawijining penyanyi lan komponis musik Bizantium saka pungkasan abad kaping 19 nganti wiwitan abad kaping 20, saka kutha Yunani Kavala. Nilevs Kamarados — sawijining penyanyi Konstantinopel ing pertengahan abad kaping 19, komponis lan teoretikus musik Bizantium. — *Cathetan penerjemah*.

kowe, nanging kesibukan batin ora gampang dihindari. Dhasaré yaiku pikiran. Mata bisa ndelok nanging ora ndeleng. Nalika aku ndedonga, aku bisa ndeleng sawijining barang nanging ora weruh. Aku bisa mlaku menyang panggonan nanging ora nyumurupi apa-apa. Yen ana wong sing angel nindakake Doa Yesus¹⁴⁴ ing tengah rame, iku tegese pikirane durung pasrah marang Gusti. Wong kudu nggayuh kahanan pisah saka Gusti supaya bisa urip ing meneng batin, lan supaya swara nalika ndedonga ora ngganggu. [Banjur] sawijining wong nggayuh kahanan pisah saka Gusti, ing ngendi dheweke ora krungu swara rame maneh, utawa mung krungu nalika dikarepake—utawa luwih cetha, nalika pikirane mudhun saka Swarga. Yen ana wong sing nindakake pakaryan rohani lan ngupaya kanthi tekun, mula, dhèwèké bakal nggayuh kahanan iki. Banjur dhèwèké bakal bisa krungu apa-apa utawa ora krungu, kapan waé miturut kersané.

Nalika aku isih ngabdi ing tentara, aku ngatur ketemu karo salah siji kanca prajuritku—wong sing taat—ing panggonan tartamtu. "Nanging," dhèwèké mbantah, "ana pengeras swara sing muni banter banget ing sacedhak kupingku." "Apa wong krungu pengeras swara kuwi utawa ora," aku mangsuli, "gumantung marang wongé dhéwé." Apa pancèn kita krungu apa sing kedadeyan ing sakupeng kita nalika pikiran kita lagi kesusu karo bab liya? Aku kelingan ing Gunung Athos, ing ngarep kalivaku, padha nggergaji wit nganggo gergaji mesin—padha ngresiki sakabehe bukit. Dadi, nalika aku maca utawa ndedonga lan pancen keserap ing kono, aku ora krungu apa-apa. Nanging nalika aku mandheg nglakoni laku spiritual, aku wiwit krungu kabeh maneh.

Ayo padha ngajeni menengé wong liya

Yen kita dhéwé ora nyebabaké rame, mula ora ana sing cilaka — Gusti Allah ndeleng kabèh. Nanging béda yèn rame kuwi disebabaké déning kita. Mula saka iku, kita kudu tansah éling supaya ora ngganggu wong liya. Yèn ana wong sing ora péngin ndedonga dhéwé, paling ora aja ngganggu wong liya. Yen kowe wis nyadari sepira gedhene gangguan sing disebabake swaramu marang wong sing lagi ndedonga, kowe bakal dadi luwih ati-ati. Amarga yen kowe ora nyadari yen meneng iku perlu kanggo awakmu pribadi lan mbantu kabeh wong sacara umum — lan kudu dijaga saka ati, amarga katresnan, dudu amarga dipaksa utawa ana tongkat sing nyenthel ing sirahmu — meneng ora bakal ngasilake asil sing apik. Yen ana wong meneng nanging krasa tegang, mung ngetutake aturan disiplin, ngendika marang awake dhewe: 'Saiki aku kudu mlaku kaya ngene supaya ora ngganggu sapa-sapa, lan saiki aku kudu mlaku alon-alon liwat...', mula iki mung nyiksa. Tujuane tumindak saka ati, kanthi kabungahan, lan njaga meneng amarga ana wong sing lagi ndedonga, ana wong sing lagi nyawiji karo Gusti. Bedane gedhe banget antarane meneng ing kasus kapisan lan kasus kapindho! Apa sing ditindakake saka ati bakal nggawa kabungahan lan mbantu wong iku. Yen wong ngerti menawa meneng iku perlu lan ngajeni wong sing lagi ndedonga, bakal muncul rasa ngajeni. Lan kanthi ngajeni wong liya, wong iku uga ngajeni awake dhewe, mula ora ngutamakake awake dhewe, amarga ora duwe rasa tresna marang awake dhewe, nanging luwih tresna marang wong liya. Kita kudu nyelehake awak ing panggonane wong liya; kita kudu mikir kaya ngene: 'Yen aku ana ing panggonane wong iki, kepiye carane aku kepengin diperlakoni? Yen aku kesel utawa lagi ndedonga, apa aku seneng yen lawang ditutup kenceng kaya ngono?' Yen kita nyelehake awak ing panggonane wong liya, akeh sing owah.

¹⁴⁴ Ing terminologi monastik, tembung 'εὐχή' ateges pandonga cekak sing dumadi saka sawetara tembung, diulang-ulang pirang-pirang kaping nalika ndedonga nganggo rosario. Biasane iki Doa Yesus: 'Gusti Yesus Kristus, Putraning Allah, welasana aku,' nanging saliyane saka iku, 'εὐχή' uga bisa ateges doa marang Indhunging Allah Paling Suci: 'Ibu Allah sing Paling Suci, nylametake aku sing wong dosa,' marang para Wali: 'Wali (jeneng), ndedonga marang Gusti Allah kanggo aku,' marang Salib Suci, marang para Malaikat, utawa ndedonga kanthi cara sing padha kanggo tentreming arwah sing wis seda, kanggo mari wong lara, lan sapiturute. Tembung iki bisa diartèkaké minangka 'Donga Yesus', 'donga nganggo manik rosari', 'donga', 'litani' lan sapituruté – gumantung konteksé. 'Nawakake donga' ing teks iki tegesé nindakake donga kaya mangkéné. – *Cathetan panerjemah*.

Lan kepiye endahé ing biara komunal biyèn!... Sepi! Jam muni saben patang belas menit supaya kabèh biksu éling kudu ngucapaké Doa Yesus. Yèn ana sing kélangan konsentrasi nalika ndedonga, munié jam saben limalas menit bakal mbalèkaké manèh marang pandonga. Swara lonceng iku nduwèni paedah gedhé. Para bapak padha ngucapaké pandonga, lan meneng—sepi jero—ngrembaka ing biara. Ing biara komunal Svyatogorsk sing tak tinggal sawatara wektu, ana enem puluh anggota persaudaraan. Nanging ana kesan yèn mung ana siji Hesychast sing manggon ing biara. Kabeh padha nglakoni Doa Yesus. Ing gréja, akèh sing nglakoni doa batin—mung sawatara sing nyanyi. Lan kahanané padha nalika padha nindakake tugase. Meneng nyebar ing endi-endi. Ora ana sing ngomong banter, ora ana sing muni kenceng; saben uwong nindakake tugase. Kabeh obah tanpa muni—kaya anak wedhus cilik. Apa wae sing ditindakake ing biara mesthi rampung tanpa muni. Ora ana omong kosong sing saiki digawe ing biara-biara: 'wektu tugase', 'wektu meneng'... Aku kira sabanjure bakal ngenalake 'jam meneng'! Ing jaman biyen, saben wong ngatur wektu miturut tugase sing wis ditemtokake.

Yen kita kepengin ara-ara suci mbantu kita—kanthi kosongé sing suci lan tentremé sing manis—supaya kita uga bisa nemokake katentreman, dibersihaké saka hawa napsu, lan nyedhak marang Gusti Allah sing Maha Suci, mula kita uga kudu tresna lan ngajeni. Kita kudu ati-ati supaya ora nyetel ara-ara suci manut 'diri' kita sing kebak hawa napsu. Iki kaluputan gedhe—kaya menyang Golgota Suci kanggo sembahyang nalika nyanyi lagu pop.

Obat kanggo swara ribut yaiku pikiran sing becik

Sayange, saiki wong-wong padha nganggo mesin rame sanajan mung kanggo gaweyan sing sepele. Mula, yen kowe nemokake awakmu ana ing papan rame suwene wektu, kowe kudu ngembangake pikiran sing apik ing jeroning atimu. Kowe ora bisa meksa wong liya supaya ora nguripake mesin rame iki utawa kuwi. Nanging, langsung lakokna pikiran apik mau dadi tumindak. Contone, kowe krungu mesin penyemprot nyala, lan kuwi ngelingake kowe marang swara helikopter mabur ing ndhuwur. Pikirna ing atimu: 'Bisa uga salah siji suster lara abot lan helikopter teka kanggo nggawa dhèwèké menyang rumah sakit.' Bayangna sepira kowe bakal kaget wektu kuwi! Nanging saiki, syukur marang Gusti, kita kabeh isih waras." Iki mbutuhake kawicaksanan lan akal budi—katrampilan nglebokake pikiran positif. Contone, kowe krungu swara mesin pengaduk beton muni, hoist mlaku, utawa swara liyane. Ucapna: "Puji syukur marang Panjenengan, Gusti, amarga ora ana bom, bangunan ora ambruk! Kosok baline — wong-wong urip tentrem lan mbangun omahé."

— Nanging Geronda, kepiye yen sarafé wong wis kenceng? Banjur piye?

— 'Saraf kaco'? Apa maksude kuwi? Mbok menawa pikirane sing kaco? Ora ana sing luwih becik tinimbang pikiran sing apik. Wong donya mbangun omah ing panggonan sepi. Wektu lumaku, ing sisih siji omahé padha mbangun garasi, ing sisih liyané padha mbangun dalan tol, lan ing sisih katelu padha mbukak bar karo disko. Rungokna gendhing sing muni nggumun nganti tengah wengi. Wong sengsara kuwi ora bisa turu; dhèwèké turu nganggo penyumbat kuping, malah wiwit ngombe pil. Sethithik maneh, pikirane mesthi bakal dadi kucel. Dhèwèké teka menyang Gunung Suci, nggoleki aku lan miwiti kandha: 'Kaya ngéné, Geronda, aku ora ana tentremé. Aku kudu piye? Aku kepengin mbangun omah liyané.' 'Niyatna sing apik,' ujarku. 'Coba pikir: yen ana perang lan tank-tank didandani ing garasi, lan ambulans nggawa wong tatu menyang rumah sakit cedhak kene, lan kowe diparingi kabar: "Tetep ing panggonanmu. Uripmu kita jamin; kita ora bakal nyentuhmu. Sampeyan bisa metu saka omahmu kanthi tentrem, nanging sampeyan kudu tetep ana ing jangkauan bangunan-bangunan iki, amarga peluru ora bakal tekan kene.' Utawa padha bisa ngomong: 'Aja ngintip metu saka omahmu, lan ora ana sing bakal nglarani sampeyan.' Apa kuwi ora cukup kanggo sampeyan? Apa sampeyan ora nganggep kahanan kaya ngono minangka berkah sejati? Saiki kandhaa marang awakmu dhéwé: 'Puji syukur marang Panjenengan, Gusti, amarga ora ana perang, wong-wong urip lan waras-waras lan padha nglakoni

kegiyatané. Ora ana tank ing garasi; wong-wong padha ndandani mobilé ing kana. Puji syukur marang Panjenengan, Gusti, amarga ora ana rumah sakit, ora ana sing tatu, lan ora ana sangsara liyané sing digawa perang. Ora ana barisan tank sing ngliwati dalan gedhe, nanging ana aliran mobil sing kenceng lumaku—wong padha kesusu menyang panggonan kerjane. Yen kowe nindakake pikiran apik kaya ngene, puji marang Gusti bakal mèlu." Wong miskin kuwi nyadari yèn sing paling penting yaiku sikap sing bener marang kahanané, lan dhèwèké lunga karo rasa tentrem. Sethithik demi sethithik, dhèwèké wiwit nglawan godaan ing sakupengé nganggo pikiran sing apik; banjur dhèwèké mbuwang tableté lan turu tanpa alangan. Apa kowé weruh carané siji pikiran apik bisa ndadèkaké wong bener?

Lan sepisan aku lagi numpak bis menyang panggonan. Konduktoré mbanjiraké swara radio. Ing antarané penumpang ana sawetara wong enom sing pracaya. Wong-wong mau kandha marang konduktor yèn ana biksu ing bis, lan bola-bali ngisyrataké supaya matèni radio. Padha nyuwun sapisan, nyuwun kaping pindho — nanging konduktoré ora nggatekake; malah mbalèkaké swarane luwih banter. "Ayo dibiarkan waé," ujarku marang para pemuda, "aku ora keganggu. Aku lagi nyanyi kidung gereja, lan radioné uga nyanyi bareng karo aku — tetep ing nada sing padha."¹⁴⁵ Nanging ing pikiranku aku kandha marang awakku dhéwé: "Yen, Gusti aja nganti, ana kacilakan ing dalan tol lan ana wong sing tatu dipasang ing bis kita — siji patah sikilé, sijiné tatu sirah — kepiye aku bisa nahan ndelok kahanan kaya ngono? Mulyakna kowe, Gusti, amarga wong-wong isih urip lan waras! Delengen, padha malah nyanyi kidung!" Mula aku terus lelungan, ngumandhang kidung rohani kanggo awakku dhéwé. Iku lelungan sing éndah banget!

Aku bakal menehi conto liyane supaya kowe bisa weruh carane siji pikiran apik bisa ndadekake wong bener — apa wae sing kedadeyan. Aku ana ing Yerusalem karokenalanku. Kunjungan kita pas karo festival lokal. Wong-wong padha ngrayakake lan muni tanpa mandheg: 'Alala... ah!' Kahanan pancen kacau — muga-muga Gusti ora kersa! Swara rame, ribut, seruan! Padha ngrayakake kanthi gaya sing bener — 'kanthi sorak-sorai kabungahan!'¹⁴⁶ Nanging ora bisa mangerteni tembung-tembunge. Padha terus-terusan nganti bengi. Kancaku dadi kesusu banget, lungguh ing ambang jendela, lan ora turu sakpisan sakwengi. Dene aku, sawisé nglakoni pikiran apik, turu kaya bayi: aku kelingan Éksodusé wong Yahudi saka Mesir,¹⁴⁷ lan iki malah nggawe atiku kebak rasa welas.

Mula kowe uga kudu ngusir godaan apa wae nganggo pikiran sing becik. Contone, yen ana wong nutup lawang kanthi kasar. Kowe bisa kandha marang awakmu dhewe: 'Apa yen, Gusti aja maringi, ana salah siji biarawati sing kedadeyan apa-apa—umpama dheweke tiba lan sikile patah—apa aku pancen bisa turu? Nanging saiki lawangé kenceng nutup — ya, tak kira mbaké suster kuwi ana gawéan. Nanging, yèn ana suster sing wiwit ngadili lan kandha: "Delengen, piyé kélangané dhèwèké! Nutup lawang kenceng, ya! Aib tenan!" — apa dhèwèké bakal tentrem sakwisé kuwi? Nalika dhèwèké nyimpen pikiran kaya ngono, tangalashka-é ora suwé bakal nggawe pikirane mumet. Utawa, umpama, ana biarawati krungu jam wekeré wong liya muni suwé ing wayah bengi. Muni — banjur meneng; muni — banjur meneng manèh. Yen biarawati sing tangi amarga jam weker wong liya mikir ing atiné: 'Kayane adhine iki kesel tenan; dhèwèké malah ora kuwat tangi. Luwih becik dhèwèké tangi lan miwiti rutinitas selé setengah jam mengko,' mula dhèwèké ora bakal krasa nesu utawa kuciwa amarga tangi tanpa disangka. Nanging, yen dheweke mikir bab awake dhewe, mikir, 'Aku iki lagi dibangun dening macem-macem jam wekeré wong liya!' — dheweke bisa ngomong: 'Apa iki ta?! Wong-wong kuwi ora maringi aku tentrem sedhela!' Mula saka iku, siji pikiran apikan luwih mbantu wong tinimbang prestasi apa wae.

¹⁴⁵ Delengen cathetan 142.

¹⁴⁶ Delengen Mazmur 150:5.

¹⁴⁷ Delengen Keluaran 13–15.

Kita kudu ngembangaké ketenangan batin

Tujuane supaya wong bisa entuk manfaat saka kabeh prekara kanggo perjuangan spiritual. Kita kudu ngupaya nggayuh ketenangan batin. Kanthi nyakup pikiran sing lurus ing upaya kita, kita kudu njupuk manfaat sanajan saka swara ribut. Bab sing paling penting yaiku sikap sing bener marang apa sing kedadeyan. Kita kudu nglawan kabeh kuwi nganggo pikiran sing apik. Yen kita bisa nggayuh ketenangan batin ing tengah swara ribut, iki duweni rega sing gedhe. Lan yen ana wong sing durung bisa nggayuh ketenangan batin nalika ana ing tengah kahanan rame, dheweke ora bakal nemu tentrem sanajan ana ing panggonan sing sepi. Nalika ketenangan batin teka marang wong, kabeh ing jerone meneng lan ora ana sing ngganggu. Nanging, yen ana wong sing golek ketenangan njaba kanthi nggoleki panggonan sepi, sawise tekan kana, dheweke bakal njupuk tongkat lan ngusir belalang ing awan lan srigala ing bengi, supaya ora ngganggu dheweke. Kanthi tembung liya, dheweke bakal ngusir apa sing wis diklumpukake setan kanggo dheweke. Apa sing kokarepake? Kowe mikir setan bakal ngapa?

Iblis nyoba ngalangi kita kanthi saben cara — nganti kita padha sujud.

Ing sawijining pertapaan ana loro biksu tuwa sing manggon. Padha tuku keledai sing nganggo bel ing gulu. Nanging ana sawijining biksu enom sing manggon cedhak kana sing seneng urip meneng. Dhèwèké nesu amarga muni bel kuwi, ngaku yèn para biksu ing skete ora kena nduwèni keledai, lan kanggo mbuktekaké omongané dhèwèké nyebutaké kabèh paugeran kanonik sing bisa ditemokaké! Para biksu ing pertapaan liyane kandha yèn gèntèngé ora ngganggu. "Rungokna," ujarku marang Hesychast enom, "tenan, para biksu tuwa iki ora ngganggu kowe lan aku karo macem-macem panyuwunan; padha ngopeni awaké dhéwé kanthi pitulungan keledai. Apa kuwi ora cukup kanggo kita? Bisa mbayangno yen keledai kuwi ora nganggo bel lan ilang? Mesthi wae, kita sing kudu lunga nggoleki dheweke! Nanging isih wae kita ngeluh?" Tanpa niat becik, tanpa njupuk manfaat rohani saka kabeh iki, kita ora bakal makmur, sanajan urip jejere para wali. Contone, aku tau ana ing satuan militer. Ya wis—swara terompet prajurit bakal dadi lonceng biaraku, lan bedhil otomatis bakal ngelingake aku marang senjata rohani nglawan setan. Nanging, yen kita ora njupuk manfaat rohani saka saben bab, sanajan lonceng bakal marakake kita susah. Kita kudu njupuk manfaat saka saben bab, utawa setan bakal njupuk kauntungan saka iku. Wong sing ora tentrem bakal nggawa 'diri' sing ora tentrem mau sanajan menyang ara-ara gersang. Kaping pisan, jiwa kudu nggayuh ketenangan batin nalika ana ing tengah rame-ramé ing njaba. Sawise nggayuh kuwi, jiwa bakal tetep tentrem sanajan ninggalake donya kanggo nggoleki ketenangan.

Bab 5.

Babagan kepiye kakhwatiran sing kakehan ngadhekaké manungsa saka Gusti

Aja kita nempelake ati marang akèh bab

Wong saiki ora urip prasaja. Mula saka iku padha gampang keganggu. Padha nampa tugas kakehan lan kesrimping ing akèh kuwatir. Nanging aku, aku rampungaké dhisik siji utawa loro tugas — lan mung sawisé kuwi aku mikiraké sing liyané. Aku ora tau nampa akèh tugas sekaligus. Saiki aku mung mikir siji bab. Sawise rampung sing sepisanan, aku miwiti mikir sing kapindho. Amarga aku ora tentrem yen njupuk sing kapindho sadurunge rampung sing sepisanan. Yen njupuk tugas kakehan, wong bakal mumet. Mung mikir kabeh tugas iki bebarengan wae wis cukup kanggo nimbulake skizofrenia.

Ana sawijining pemuda sing nandhang gangguan jiwa teka ing pertapaanku. Dheweke njamin yèn dhèwèké disiksa déning sawijining kepekaan warisan sing diturunaké saka wong tuwané. 'Apa kuwi sing kok omong, warisan?' ujarku marang dhèwèké. 'Sing paling utama, kowe kudu ngaso dhisik. Banjur

rampungna sekolahmu. Sawisé kuwi, jalani tugas militermu, banjur golek gawéan.' Bocah malang kuwi ngrungokaké lan banjur nemokaké dalané dhéwé. Kanthi cara sing padha, manungsa nemokaké jati dhiri.

— Geronda, aku uga gampang kesel amarga kerja. Aku ora ngerti sebabe.

'Sing kok kurang yaiku kesabaran. Lan alesane kok ora sabar merga kowe nampa tugas kakehan. Kowe nyebarake awakmu kakehan lan nganti kesel. Lan iki ndadekake kowe gugup, merga kowe ambisius lan kowe peduli banget marang pakaryanmu.'

Nalika aku manggon ing biara komunal, aku nindakake tugasku ing bengkel kayu. Tukang kayu sepuh sing mimpin yaiku tukang kayu liyane—seorang biksu tuwa, Bapa Isidor. Wong kasihan kuwi ora duwe sak suket kesabaran. Dheweke miwiti gawé jendhela, banjur panik, ninggalaké jendhela lan mlayu gawé lawang; banjur panik manèh, ninggalaké lawang lan miwiti masang atap—lan mangkono dheweke ninggalaké kabèh setengah rampung, ora ana sing rampung. Dheweke kelangan sawetara papan, motong papan liyané salah arah... Mangkono carane wong nganti abot banget nganti balung lan ora entuk apa-apa.

Ana uga wong sing energiné winates; dhèwèké mung isa ngurusi siji utawa loro tugas. Nanging dhèwèké kakehan nampa tugas, melu akèh urusan, lan pungkasané ora ana siji waé sing rampung kanthi bener, malah nyeret wong liya mlebu ing urusan lan kuwatiré dhéwé. Kita kudu ngupaya, sak isa-isané, mung njupuk siji utawa loro tugas, ngrampungaké kanthi becik nganti rampung, lan mung sawisé kuwi, kanthi pikiran sing resik lan seger, njupuk tugas liyané. Amarga yèn pikiranmu sumebar, kepiye kowe bisa nglakoni urip rohani? Kepiye kowe bisa éling marang Kristus?

Aja maringi atimu marang barang-barang donya

— Geronda, apa maksudmu nalika kowe ngomong, 'Sumbangna tangan lan sikilmu kanggo pakaryanmu, nanging aja nyerahake atimu'?

— Maksudku yaiku kowe ora kena maringi atimu marang barang-barang materi. Ana wong-wong sing nyawisake awake dhewe sakabehe kanggo barang-barang materi. Padha ngentekake sedina muput kuwatir babagan carane nindakake tugas-tugas, nanging ora mikir bab Gusti Allah sakabehe. Aja nganti kita kecemplung ing jebakan iki. Kerjo nganggo tanganmu, kerjo nganggo sikilmu, nanging aja nganti pikiramu nyimpang saka Gusti; aja nyawisake sakabehe dirimu, kabeh potensi batinmu lan atimu marang bab-bab donya. Yen ora, manungsa bakal dadi penyembah berhala. Saka sing bisa, aja maringi atimu marang pakaryanmu. Maringna tanganmu; maringna pikiranmu. Aja maringi atimu marang bab-bab sing sepele lan ora ana gunane. Yen ora, kepiye atimu bisa bungah ing Kristus? Nalika atimu ana ing Kristus, pakaryanmu dadi suci. Lan kowe dhewe bakal njaga kesegeran rohani ing jero ati lan ngrasakake kabungahan sejati. Gunakna atimu kanthi bener; aja mbuwang-mbuwang atimu kanggo bab sing sia-sia.

Yen ati kasebar ing akèh bab cilik, mengko bakal ora duwe kekuwatan kanggo sedhih bab sing pancen pantes disedhihi. Aku bakal maringi atiku marang wong-wong sing nandhang kanker, marang sing ngrasakake lara; aku bakal kuwatir marang bocah-bocah sing ana ing bebaya. Aku nggawe pratandha salib lan nyuwun marang Gusti supaya padhangaké pikirané. Lan nalika aku ana tamu, perhatianku fokus marang lara wong liya, marang katresnanku marang wong-wong mau. Aku ora kroso lara ing awakku dhéwé. Kanthi mangkono, kabèh bab sing ora pati wigati dilalekake; tegesé, pikirané ngalih menyang arah liya.

— Geronda, apa bisa, ing sembarang pakaryan, ora nyawisake pikiran lan ati kanggo iku?

— Yen pakaryané prasaja, iku mbantu njamin manawa pikiran ora keseret ing kono. Yen pakaryané kompleks, tegesé maneka warna, mula tingkat keterlibatan mental tartamtu bisa dianggep pantes. Nanging, pakaryan kuwi ora kena nguwasani ati.

— Lan kepiye pakaryan bisa nguwasani ati?

— Kanthi cara apa? Kanthi obat. Sang Penggoda ngendhokake ati supaya turu lan nyekel ati mau liwat egoisme. Nanging yen ati diserahkan marang Gusti, pikiran manggon ing Gusti, dene otak sibuk karo gawean.

— Lan apa sejatine sing dimaksud karo tembung 'tanpa beban'?

— Nalika kowe lagi makarya, aja lali marang Kristus. Makarya kanthi kabungahan, nanging supaya pikiran lan atimu tetep ana ing Gusti Allah. Mangkono kowe ora bakal kesel, lan kowe bakal bisa nepaki kawajiban rohani.

Gawean sing dilakoni kanthi tentreming ati lan pandonga iku disucèkaké

— Eyang, apa ora luwih becik yen gawean ditindakake luwih alon — supaya wong bisa tetep ing kahanan tentrem?

— Luwih becik. Amarga yen wong makarya kanthi tentrem, dheweke njaga katentreman kuwi lan ngudhari kabecikan sedina muput. Sayangé, kita durung nyadari yèn nalika kita nindakake pakaryan apa waé kanthi kesusu, kita dadi gugup. Lan pakaryan sing ditindakake ing kahanan gugup ora disucèkaké. Kita ora kena gawe tujuan kanggo ngrampungaké akèh pakaryan, mung supaya banjur kebak kuwatir sajrone proses. Kuwi kahanan setan.

Kriya tangan sing digarap kanthi tentrem lan pandonga wis suci dhéwé lan ndadèkaké wong sing migunakaké dadi suci. Mulane, lumrah yèn para biksu, miturut panyuwunan wong awam, maringi sawijining pakaryan tangan minangka berkah. Kosok baline, pakaryan tangan sing digarap kanthi kesusu lan kuwatir malah nyebarake kahanan setan iki marang wong liya. Makarya kanthi kesusu lan kuwatir iku ciri khas wong-wong sing banget kagandhèng karo donya. Jiwa para biksu sing keganggu nalika nggarap kriya ora nyalurake berkah, nanging malah kegelisahan marang wong liya. Sepira gedhene pengaruh kahanan pikiran wong marang kriya sing digawé! Malah nalika nggarap potongan kayu. Iku prakara sing medeni! Asilé pakaryan gumantung marang kahanan pikiran wong nalika nglakoni. Yen ana wong gugup, nesu, utawa ngucapake tembung kasar, asil pakaryane ora berkah. Nanging, yen nalika makarya padha nyanyi kidung gereja utawa ndedonga, pakaryane dadi suci. Siji asil dadi ala, dene sijine dadi suci.

Kanthi tumindak kanthi ngajeni lan makarya kanthi ndedonga, kowe tansah ngasukoni awakmu lan kabeh sing kok tindakake dadi suci. Kanthi pikiran sing tetep marang Gusti, wong ngasukoni pakaryane, gaweane tangané. Contone, aku lagi nempeli kothak lan maca Doa Yesus — aku ndedonga nalika bebarengan makarya kanggo kamulyaning Gusti. Tujuanku ora kanggo buru-buru ngrampungake gaweyan, ngasilake akèh kothak, banjur nyiksa awak dhéwé karo kuwatir. Kuwi kahanan sing setan. Kita ora teka menyang biara kanggo kuwi, nanging kanggo ngudhari awak dhéwé lan ngudhari apa sing kita tindakake. Kadhangkala, amarga kita lali bab iki, kowe krasa kaya karyawan rajin ing sawijining lembaga sekuler — amarga, ing kesusu kowe arep ngrampungake gaweyan, kowe lali nggawa Kristus bebarengan karo kowe. Kosok baline, nalika kowe miwiti pakaryanmu kanthi pandonga, kowe krasa kaya abdi Kristus. Mula gunakna Pandonga Yesus ing pakaryanmu, supaya kowe lan apa sing kok tindakake bisa disuceni. Apa kowe ngerti carane Gusti mberkahi manungsa? Apa kowe ngerti pinten berkah lan jinis berkah apa wae sing diparingake marang kita?

— Geronda, piye yen ana wong sing nindakake pakaryan intelektual, kaya terjemahan? Kepiye carane ndedonga supaya pakaryan sing ditindakake suci?

— Yen pikiranmu ana ing Gusti, mula pakaryanmu disucekake, sanajan iku pakaryan intelektual, amarga kowe urip ing swasana ilahi — sanajan kowe ora bisa ndedonga nalika makarya. Yen wong ana ing kahanan rohani, iku banget mbantu. Dheweke ora nyoba golek makna liwat akal, nanging nalika padhanging ilahi, dheweke mangerteni liwat pencerahan ilahi.

— Nanging apa sing kudu tak lakoni yen aku ora ana ing kahanan rohani kaya ngono, nanging kudu nindakake pakaryan kaya ngene iki?

— Mula terusna, nanging ing wektu sing padha ndedonga, nyuwun marang Gusti supaya maringi pencerahan. Sak isa-isane, upayakna supaya makna ilahi ing buku sing kok terjemahake bisa mbantu kowe pribadi. Lan kerjane kanthi ngajeni. Saben jam utawa rong jam, ngaso sedhela sawetara menit lan ucapna Doa Yesus.

— Geronda, pakaryan terjemahan umume banget ngganggu. Kita kudu terus-terusan nyawang kamus, maca komentar...

— Nanging aku wis ngandhani kowe sadurunge: sing paling mbantu ing nerjemahake yaiku pengalaman spiritual pribadi lan pikiran sing resik, sing ndadekake wong dadi wadah Rahmat. Banjur panerjemahan makna ilahi bakal akurat lan asalé saka pencerahan ilahi, dudu saka akal, kamus, utawa wadah tinta. Sing tak maksud yaiku manawa wong kudu ndhasarake awake dhewe ing sing dhasar — yaiku ing Gusti — tinimbang ing sing sekunder — yaiku ing manungsa.

Kanthi kakehan prihatin marang wong liya, manungsa lali marang Gusti

— Geronda, apa keprihatinan mesthi nuntun manungsa adoh saka Gusti?

— Rungokna apa sing bakal tak kandhakake: nalika bapak nyedhaki bocah sing kesengsem dolanan lan alus nyentuhé, bocah kuwi, sing kapenuhan ing dolanane, malah ora krasa. Dheweke mung bakal krasa katresnan bapaké yen sawijining wektu mandheg dolanan. Kaya mangkono, nalika kita kesusu karo urusan donya, kita ora bisa ngrasakake katresnan Gusti. Kita ora ngrasakake apa sing diparingake Gusti. Ati-ati: aja nyia-nyiaake energi sing larang regane kanggo urusan sing ora perlu lan kuwatir sing sia-sia, sing sawijining dina bakal dadi bledug. Kanthi ribut lan kuwatir bab sing ora perlu lan sia-sia, kowe ora mung kesel awakmu nanging uga nyebar pikiranmu tanpa tujuan; banjur, nalika ndedonga, kowe nyuguhake Gusti rasa kesel lan ngorok—kaya kurbané Kain.¹⁴⁸ Mula saka iku, kahanan batinmu uga bakal kaya Kain, kebak kuwatir lan desahan, sing bakal digerakake dening tangalashka sing ana ing sacedhakmu.

Aja nganti kita mbuwang inti kekuwatan kita tanpa tujuan, amarga sing bakal isih ana kanggo Gusti mung kulit lan cangkang. Kegandrungan marang apa wae nyedot ati saka kabèh kekuwatan batin lan ora ninggalake apa-apa kanggo Kristus. Yen kowe weruh manawa pikiranmu tansah keganggu lan ngambang menyang kuwatir, urusan donya lan sapiturute, kowe kudu nyadari manawa kowe wis nyimpang saka panggonan sing kuduné kowe teka, lan kudu prihatin amarga kowe wis adoh saka Gusti. Sadari manawa kowe wis luwih cedhak karo urusanmu tinimbang karo Gusti, karo sing diciptakake tinimbang karo Sing Maha Nyipta.

Sayange, ora arang kesenangan donya sing asalé saka pakaryan sing apik bisa ngapusi sanajan biksu. Mesthi waé, manungsa diciptakake kanggo nindakake kabecikan, amarga Sing Maha Nciptu iku becik. Nanging sawijining biksu ngupaya ngowahi awake dhewe saka manungsa dadi malaikat. Mula, supaya bisa makarya sacara rohani, dheweke kudu matesi pakaryane kanggo kapentingan donya mung marang sing pancen perlu. Banjur kabungahané bakal sumembur saka woh-woh rohani sing wis dipupuk; kabungahan kuwi bakal dadi rohani, lan biksu ora mung bakal nyukupi awake dhewe nanging uga bakal nyukupi wong liya kanthi akèh.

Ing antarané akèh padha kuwatir lan prihatin, wong-wong padha lali marang Gusti. Bapa Tikhon¹⁴⁹ biyèn kandha, kanthi gaya khasé: "Firaun maringi bangsa Israel akèh gawéan lan akèh pangan supaya padha lali marang Gusti."¹⁵⁰ Ing jaman saiki, setan wis nyekel manungsa kanthi barang-barang materi

¹⁴⁸ Delengen Kejadian 4:3–7.

¹⁴⁹ Deleng *Elder Paisios*. Para Bapa Gunung Suci lan Crita-crita saka Gunung Suci. Holy Trinity St Sergius Lavra, 2001. kaca 13–39.

¹⁵⁰ Cf. Keluaran 1:13–14.

lan kuwatir donya. [Dheweke mulang wong-wong] supaya kerja keras lan mangan akeh banget — supaya padha lali marang Gusti Allah lan, kanthi cara iki, ora bisa, utawa luwih tepaté ora gelem, migunakaké kamardikan sing diparingaké kanggo pangsuci atiné. Nanging, kabegjané — nglawan kersané setan — ana uga bab apik sing metu saka kahanan rame lan kesusu iki — wong-wong ora nemu wektu akèh kanggo nindakake dosa kaya sing dikarepake.

Akèh gawéan lan urusan donya nggawe biksu dadi sekuler

Apik tenan kanggo wong sing kepengin urip rohani, apamanèh biksu, supaya adoh saka sawetara jinis kegiatan, pagawean, lan tanggung jawab — yaiku sing ngalihake saka tujuane rohani. Wong ora kena nampa akèh tugas sing ora ana enteke, amarga tugas kaya ngono ora tau rampung. Lan yèn sawijining biksu ora sinau nglakoni karya batin marang dhiri dhéwé, dhèwèké bakal tansah ngalih menyang karya njaba. Wong-wong sing ngupaya ngrampungaké tugas sing ora ana enteke bakal ngrampungaké uripé kanthi kakirangan spiritual. Ing pungkasaning uripé padha tobat, nanging wektu kuwi wis ora ana gunané, amarga 'paspor'-é wis diwènèhaké. Ing kahanan apa waé, paling ora istirahat sakedhik saka tugase iku penting.

Nalika akèh pakaryan dikurangi, panganyaran kekuwatan jasmani lan rasa kepéngin nglakoni pakaryan batin bakal muncul kanthi alami — pakaryan sing ora ngentèkaké tenaga, nanging malah mbalèkaké kekuwatan. Banjur nyawa uga bakal ambegan oksigen rohani kanthi akèh. Kelelahan saka upaya spiritual ora nyuda kekuwatan, nanging malah mbalekake, amarga upaya iki ngangkat manungsa menyang panggonan sing dhuwur lan nyedhaki Rama sing welas asih, saéngga atiné uga bungah.

Kelelahan jasmani, nalika ora ana makna rohani utawa, luwih tepaté, nalika kelakon tanpa kabutuhan rohani sing bisa mbeneraké, malah ndadèkaké wong dadi pait. Sanajan jaran cilik sing paling alus, yen dipekerjaké kakehan, wiwit nendhang—tegesé entuk kabiasaan ala, sanajan sadurungé ora nduwé lan bisa waé dadi luwih wicaksana karo yuswa.

Kanggo menehi prioritas marang bab spiritual, sawetara tugas bisa ditunda. Kakehan gawe lan kakehan kuwatir nggawe pikiran sang biksu dadi donya, lan kamampuan spiritualé dadi donya. Dhèwèké wis urip kaya manungsa donya iki—kanthi kabèh kahanan pikiran sing ora tentrem lan kuwatir donya. Cekaké, liwat kuwatir terus-terusan, kegelisahan lan musibah, dhèwèké wis ing urip iki ngalami sapérangan sangsara neraka. Nanging nalika biksu ora nggatekake babagan donya, nanging nggatekake kaslametan dhèwèké dhéwé lan kaslametan kabèh wong, dhèwèké ndadèkaké Gusti minangka panguasané lan manungsa minangka abdi.

Apa sampeyan kelingan crita babagan Sang Mulya Gerontius lan novisé?¹⁵¹ Sang Mulya Gerontius nyuwun marang Indhungé Gusti Allah sing paling suci banyu sethithik — cukup kanggo dhèwèké lan novisé ngombe. Ibu Allah, kaya ibu sing welas asih, mbukak bolongan ing watu cedhak panggonan pertapaane lan ngetokake banyu saka kono—sumur suci—supaya padha duwe banyu kanggo ngombe. Wektu lumaku, murid Sang Mulya miwiti mbangun teras-teras, banjur nggawa lemah, nandur kebon woh-wohan lan kebon sayur, lan amarga wis nampa akèh tanggung jawab donya, dheweke nglirwakake tugas spiritualé. Amarga banyu ora cukup, dhèwèké njupuk pahat lan miwiti mbabar bolongan ing watu—supaya mata banyu bisa ngetokaké banyu luwih akèh. Banjur Indhungé Gusti narik banyu mau, nganti mili ing panggonan liya sing luwih ngisor tinimbang selé, lan ngendika marang dhèwèké: 'Yèn kowé péngin ngopeni kebon sayur lan kélangan konsentrasi, ya njupuk banyu saka adoh.'

¹⁵¹ Delengen *Elder Paisios*. Para Bapa ing Gunung Athos lan Crita-crita saka Gunung Athos. Lavra Trinitas Suci St. Sergius, 2001. kaca 140–141.

Ing panggonan kang akèh kasulitan, ana akèh gangguan rohani

— Geronda, apa sampeyan ora nyesel ninggalake sel sing wis sampeyan renovasi kanthi akèh upaya, lan pindhah menyang panggonan liya?

— Amarga aku wis ninggal kono, mesthi ana alesan sing serius.

— Lan ing endi wae kowe lunga, apa kowe mung nggunakake sing paling perlu wae?

— Inggih, kula namung ngatur sing paling wigati kanggé gesang ing mriki, supados kula saged nindakaké ingkang perlu kanggé Alam Langit, kanggé Swarga. Menawi kesasar ing bab-bab donya, manungsa bakal nyimpang saking dalan ingkang nuntun dhumateng Swarga. Sepisan panjenengan nindakaké siji bab, lajeng panjenengan kepéngin nindakaké bab sanès... Menawi panjenengan kasangkutan ing daur punika, sampurna — panjenengan kesasar. Nalika wong kesasar ing urusan donya, dheweke kelangan apa sing langit. Lan kaya langit ora ana enteke, mangkono uga urusan donya ora ana enteke. Kowe bakal kesasar ing kene, utawa 'kesasar' ing kana. Apa kowe ngerti apa tegese 'kesasar' ing kana, ing Karajaning Swarga! Oh, aku bakal nglakoni Doa Yesus lan nyemplung ing kono! Apa kowe durung tau nyilem ing pandonga?

Kakehan mikir babagan akèh gawéan, kesel lan susah, apamanèh kesusu, ora mbantu kita. Kabeh kuwi ngusir kewaspadaan lan ngerasaké jiwa. Wong ora mung ora bisa ndedonga, nanging uga ora bisa mikir.

Wong-wong kuwi ora bisa tumindak wicaksana lan pungkasané nindakake perkara sing salah.

Mula, awas: aja mbuwang wektu tanpa tujuan, tanpa manfaat kanggo urip rohani. Yen ora, kowe bakal tekan titik nalika atimu dadi pait banget lan ora bakal bisa maneh nepaki tugas-tugas rohani. Kowe bakal kepengin nggarap gawean utawa ngobrol — utawa, supaya kowe tetep 'kebak gawean', kowe bakal nggawe masalah kanggo awakmu dhewe. Nalika kita ninggalake Doa Yesus lan kawajiban rohani kita, mungsuh nyekel pucuk- rohani kita lan lumantar daging lan pikiran kita nglawan kita. Dhèwèké ndadèkaké kabèh kekuwatan kita—mental lan fisik—ora ana gunané; dhèwèké mecah persekutuan kita karo Gusti Allah, sing nyebabaké nyawa kita dadi budak hawa napsu.

Bapa Tikhon biyèn kerep ngandhani para biksu yèn kudu urip askétis supaya bébas saka urusan donya, tinimbang makarya kaya buruh lan mangan kaya wong donya. Amarga panggilan biksu iku dumadi saka sujud, puasa, lan pandonga—ora mung kanggo dhèwèké dhéwé, nanging uga kanggo sak donya—kalebu sing isih urip lan sing wis seda. Bab pakaryan, kuduné sithik lan mung ditindakake kanggo nyukupi kabutuhan dhéwé, supaya ora dadi beban kanggo sapa waé.

— Geronda, apa prakara donya tansah ngalangi urip rohani?

— Yen sampeyan nindakake apa sing perlu amarga patuh,¹⁵² mula iku ora bakal ngrusak sampeyan. Yen upaya sampeyan kanggo nepaki patuh sing diparingake marang sampeyan, utawa kanggo mbantu sedulur wadon, ora ngluwihi wates [patuh], mula sampeyan bakal kepengin banget ndedonga, lan pitulungan sampeyan marang wong liya bakal mbawa woh. Nanging yèn wong ngluwihi wates [patuh] kanthi karepé dhéwé, nambah beban ekstra marang tugase sing dipasrahaké, lan ngurusi bab-bab sing ora perlu, pikirané dadi kélangan konsentrasi lan adoh saka Gusti. Lan yèn pikirané ora ana ing Gusti, kepiye bisa ngrasakaké kabungahan ilahi? Atiné gampang adhem. Yen aku ngentèkaké sedina muput kanggo nampani wong, sanadyan iku pakaryan rohani, ing wayah bengi nalika tangi kanggo ndedonga, atiku ana ing kahanan sing béda — béda banget karo nalika aku ndedonga sedina muput. Pikiranku dadi rame karo akèh perkara sing tak rungokaké saka wong-wong, lan ora gampang mbuwang kabèh kuwi. Sak isa-isané, maca Doa Yesus sajrone dina lan alon-alon nyanyèkaké kidung greja.

¹⁵² Ing terminologi monastik Rusia saiki, tembung 'obedience', saliyané saka 'panjajahan kersané dhéwé' (Yunani: ὑπακοή), uga bisa ateges layanan tartamtu sing diparingaké marang wong monastik (Yunani: διακόνημα). Ing kéné, istilah iki digunakaké ing teges kapisan. — *Cathetan penerjemah*.

Maca bacaan rohani sakedhap uga migunani banget—apamanèh sadurunge ndedonga. Iku nhangatake jiwa kanthi jero lan ngilangake kuwatir sing wis nyawiji ing pikiran sajrone dina. Lan nalika jiwa dibebasake lan digawa menyang swasana rohani sing ilahi, pikiran tetep ora keganggu ing pakaryane. Sawisé maca sawijining petikan saka Injil utawa saka Kitabé Rama (Kitabé Rama ngemot bab-bab sing cekak nanging kuat), pikiran bakal kabawa mlebu ing alam rohani lan ora bakal nyimpang manèh saka kono. Amarga pikiran iku kaya bocah cilik sing ora tenang, ora bisa lungguh meneng ing siji panggonan—mikirane mlaku-mlaku mrana-mrene. Nanging wenehana permen toffee sing legi, lan ora bakal lunga-lunga manèh.

Kamardikan saka kuwatir lan urusan urip nggawa tentrem ing batin lan kamajuan rohani. Urusan urip ngadhekaké biksu saka Gusti. Ing panggonan ana akèh kuwatir, ana akèh gangguan rohani sing nyilem sinyal stasiun radio rohani. Biksu ora nduwé alesan yèn dhèwèké ora nglakoni urip rohani. Delengen wong awam sing apes kuwi, kebak kuwatir, nanging isih nyoba sing paling apik. Sang biarawan ora duwe kuwatir kaya ngono. Dheweke ora perlu mikir bab sewa omah, utang, utawa apa dheweke duwe pakaryan utawa ora. Bapa rohani wis ana ing sacedhake, lan gréja ana ing biara: pandonga, pangurapan, ibadah, liturgi... Dheweke bebas saka kuwatir lan mung nggatekake dadi malaikat — ora ana tujuan liya ing ngarepe. Dene wong awam duwe akèh kuwatir! Dheweke nggatekake ngopeni anak-anake, bab-bab liya — lan ing wektu sing padha lagi nglawan perjuangan kanggo kaslametan nyawane. Minangka sing asring diomongake Eyang Trifon:¹⁵³ "Apa biksu kepengin jaga wengi? Dheweke bisa nindakake kuwi. Apa dhèwèké péngin nglakoni jaga wengi? Dhèwèké bisa nindakake kuwi. Péngin puasa? Dhèwèké uga bisa nindakake kuwi. Dhèwèké ora nduwé bojo utawa anak. Nanging wong awam ora bisa nindakake kabèh kuwi. Amarga dhèwèké nduwé anak. Ana sing butuh sepatu, sing siji butuh sandhangan, lan siji manèh butuh barang liya."

Kita kudu ngupaya Karajan Swarga

Luwih saka kabèh, kita kudu ngupaya Karajan Swarga. Iki kudu dadi perhatian kita, lan kabèh liyane bakal diparingi kanggo kita.¹⁵⁴ Yen wong kelangan awake dhewe ing urip iki, dheweke mbuang wektu sing diparingi, mbuwang-mbuwang. Yen dheweke ora kelangan awake dhewe lan nyiapake kanggo urip sing bakal teka, mula urip donyane nduweni makna. Yen wong mikirake urip sing bakal teka, akeh sing owah. Nanging nalika wong mung mikir carane supaya luwih nyaman ing donya iki, dheweke bakal kesel, ngentekake tenaga, lan bakal nampa sangsara langgeng.

Ati-ati aja kena pengaruh kegelisahan sing ora sabar lan kesibukan sing kebak napsu marang urusan donya: 'Saiki kita kudu nindakake siji bab, banjur sijiné...', amarga ing kahanan kaya ngono Armageddon bakal nyerang kowe.¹⁵⁵ Kegelisahan sing ora sabar waé, sing ana gandhèngané karo proyek bangunan, renovasi, lan prakara liya kaya ngono, wis dadi pakaryané setan. Arahake perhatianmu marang Kristus, amarga yen ora kowe mung bakal nduwé tampilan njaba urip bebarengan karo Kristus, déné ing jeromu kabèh tipu daya donya bakal tetep ana — lan aku wedi yèn nasib sing padha bakal nimpah kowe kaya sing nimpah para dara suci.

Perawan sing wicaksana¹⁵⁶ ora mung nindakake kabecikan, nanging uga nuduhake perhatian sejati — padha ora nutup mripat; padha ora acuh tak acuh. Perawan sing bodho acuh tak acuh lan ora ngupaya tetep tangi. Mulane Gusti ngendika: '*Tetep waspada*'.¹⁵⁷ Padha perawan — nanging bodho, tanpa pangerten. Yen sawijining dara ora nduwé akal wiwit lair, kanggo dhèwèké iki minangka berkah saka

¹⁵³ Kanggo Eyang Trifon, delengen: *Eyang Paisius*. Para Bapa saka Gunung Athos lan Crita-crita saka Gunung Athos. Lavra Trinitas Suci St Sergius, 2001. kaca 120–125.

¹⁵⁴ Delengen Matius 6:33 lan Lukas 12:13.

¹⁵⁵ Delengen Wahyu 16:16.

¹⁵⁶ Delengen Matius 25:1–13.

¹⁵⁷ Matius 25:13.

Gusti. Dhèwèké mlebu ing urip sabanjuré tanpa kudu ngadhepi ujian apa waé. Nanging, yèn dhèwèké nduwé akal nanging uripé ora wicaksana, ing Dina Penghakiman dhèwèké ora bakal nduwé pembelaan.

Lan piye karo crita Marta lan Maria sing kacathet ing Injil? Apa kowe weruh kepiye kesibukané Marta nganti tumindak, ing sawenehing teges, tanpa isin? Kayane Maria uga mbantu dhèwèké ing wiwitan, nanging nalika weruh yèn Marta ora nduwé niat ngrampungaké persiapane, dhèwèké ninggalaké Marta lan lunga. 'Kepiye,' pikir Mary, 'aku bisa kélangan Kristusku merga salad lan kue?' Ana sing mikir yèn Kristus teka mung kanggo mangan panganan istimewa saka Martha! Lan kuwi sing tenan nyilet atiné Marta, lan dhèwèké kandha: "*Gusti, apa Panjenengan ora nggatekake yèn adhiku wadon siji wis ninggalaké aku lan mung Panjenengan sing diladèni?*"¹⁵⁸

Mula saka iku, ayo padha ngati-ati supaya apa sing kelakon marang Marta ora kelakon uga marang kita. Ayo padha ndedonga supaya kita bisa dadi Maria sing becik.

Bagéan 3.

Bab Rohé Gusti Allah lan roh donya iki

"Kasucian jero saka wong sejati ngias penampilané saka njaba"

Bab 1.

Babagan pendidikan lan kawruh donya

Wong wicaksana iku wong sing wis ngresiki dhiri

Kanthi ngasah pikirane ora ing babagan ilahi nanging ing licik, sawijining wong nyerahake awake dhewe marang setan. Nanging yen mangkono, luwih becik yen wong iku kelangan akal sakabehe, supaya ing Dina Kiamat dheweke bisa entuk pangurang paukuman.

— Geronda, apa kesederhanaan béda karo kelicikan?

— Inggih, kados rubah béda kaliyan ajag. Ajag, nalika kepéngin nyolong soko, kanthi wani langsung njupuk apa sing dikarepake. Rubah, kosok baliné, bakal nyoba entuk apa sing dikarepake kanthi licik.

— Lan apa ana wong, Geronda, sing bisa salah nganggep licik iku kecerdasan?

— Ya, bisa waé, nanging — nalika padha nyawang ing batiné — padha bakal mangertèni apa iku licik lan apa iku tajamé pikiran. Sawise kabèh, padha nduwé pituduh kanggo mbedakaké. Apa waé karunia Roh Suci? Katresnan, kabungahan, tentrem lan sapituruté.¹⁵⁹ Apa ana saka karunia-karunia iki ing jerone dhèwèké? Tanpa nduwèni sipat-sipat iki, wong bakal nyimpen soko sing setan ing jerone dhèwèké—ciri khas tangalashka.

Wong sing pinter yaiku wong sing wis ngresiki awake dhewe, sing wis mbebasake awake dhewe saka hawa napsu. Sing pancen pinter yaiku wong sing uga wis ngudharake pikirane. Yen pikiran durung disuceni, landhepe ora ana gunane. Contone wartawan lan politisi—padha wong pinter, nanging akèh sing ora nduwé pikiran sing disuceni, banjur ngomong omong kosong bareng karo komentar pinteré. Padha ngucapake omong kosong sing medeni amarga kapinterané gedhé! Yen wong ora migunakaké

¹⁵⁸ Lukas 10:40.

¹⁵⁹ Delengen Galatia 5:22–23.

kapinterané kanthi becik, setan bakal migunakaké. Yen wong ora migunakaké ketajaman pikirane kanggo kabecikan, setan bakal migunakaké kanggo kaburukan.

— Dadi, amarga ora migunakaké ketajaman pikirane kanggo kabecikan, apa wong-wong banjur maringi setan hak kanggo tumindak?

— Yen wong durung migunakaké pikirane sing landhep kanggo tumindak becik, mula kuwasa otomatis diparingaké marang setan. Kanthi ora nglakoni urip rohani, wong malah nyimpangaké kabecikan. Lan dudu setan sing banjur nindakaké ala, nanging wong iku dhéwé. Contoné, ana wong sing pinter, nanging ora migunakaké pikirane, milih males. Nanging merga ora migunakaké sirahé, ana gunané dadi pinter?

— Apa wong pinter sing kena hawa napsu bisa nduwé kemampuan kanggo ngadili kanthi bener?

— Kaping pisan lan paling utama, wong kudu ati-ati supaya ora percaya marang akal dhéwé. Kanthi percaya marang akal dhéwé, wong spiritual bakal kesasar, déné wong donya bakal edan. Aja percaya marang pikiran dhéwé. Kudu takon lan golèk pitutur; kudu ngudhari pikiran. Satemene, saben wong kudu ngudhari kabèh sing diduwèni. Pikiran sing wis suci lan landhep mbantu kanggo éntuk pertimbangan sing bener. Wong pinter sing durung ngudhari dhiri bakal kurang pangrasa rohani. Lan wong sing sacara alamiah polos bisa keliru nganggep wong sing kesasar iku wong suci, utawa nganggep swara nggemesake wong liya iku minangka pangurmatan. Nanging wong sing wis resik lan pinter dadi banget waskita.

— Geronda, kepiye carane murnèkaké pikiran sing landhep?

— Kanggo bisa dibersihaké, wong ora kena nampa 'pesen-pesen' saka sing ala lan ora kena nyimpen pikiran ala, nanging kudu tumindak kanthi welas asih lan prasaja ing kabèh bab. Kanthi mangkono, teka kajelengan rohani lan pencerahan ilahi. Banjur wong bisa ndeleng ing sajroning ati wong liya lan ora nggayuh kesimpulan manungsa.

— Geronda, apa pangertèn iku ana gandhèngané karo kawruh?

— Kawicaksanan muncul saka pencerahan Ilahi. Siji bisa maca Bapa-bapa Suci, nduwéni kawruh sing bener babagan sawatara prakara, nglakoni tapa brata lan ndedonga; nanging kawicaksanan muncul saka pencerahan Ilahi. Iku sawijining fenomena ing tingkat sing béda.

— Geronda, apa wong-wong biyen luwih becik?

— Ora amarga padha luwih becik; mung wong-wong jaman biyen nduwèni kesederhanaan lan niat becik. Saiki, wong-wong ndeleng kabèh nganggo licik, amarga padha ngukur kabèh nganggo akal. Roh Éropah wis nyebabaké akèh karusakan. Mesthi semangat iki sing wis ngrusak manungsa. Yen ora amarga semangat iki, kahanan spiritual manungsa saiki mesthi bakal éndah, amarga, becik utawa ala, saiki saben wong wis nduwé pendhidhikan lan bakal bisa nggayuh pamahaman bebarengan karo wong-wong mau. Nanging manungsa modhèren wis diajari ateis lan kabèh teori setan iki, lan kanthi mangkono padha dadi ora pantes, saéngga ora mungkin nggayuh pamahaman bebarengan karo wong-wong mau. Ing jaman biyen, kowe ora bisa nggayuh pamahaman bebarengan karo wong yen dheweke ora nduwé takwa lan ora nduwé pendhidhikan. Aku kelingan kepiye, ing sawijining wektu, sawijining biksu, sawisé krungu tembung '*Lan ing Sang Suci, Rama kita Gregorius, Paus Roma*'¹⁶⁰ nalika Liturgi Kurban Presanctifikasi, mutusaké yèn Paus Roma lagi diparingi pangurmatan lan banjur kesasar. "Aku ora nyana," ujare, "tenan aku ora nyana kowe bakal dadi papist!" Sawisé ngomong kuwi, dhèwèké metu saka gréja. Kowé weruh apa akibaté saka kabodhoan! Kabodhoan iku bab sing medeni. Lan kejahatan paling gedhé ditindakake déning wong-wong sing nduwèni rasa ngajèni nanging pikirané bingung. Tanpa mangertèni inti masalah, padha nggawe masalah.

¹⁶⁰ Santa Gregorius Dialogus, Paus Roma (540–604) – sawijining wali ing Gréja Ortodoks. Dina rayané dirayakaké tanggal 12 Maret.

Pangawikan tanpa pencerahan Ilahi iku bencana

Yen wong-wong 'ngendhokake' pamikirane, ora mung pikirane dadi cetha, nanging uga Rahmat Ilahi gampang nyedhaki marang dheweke. Kawruh tanpa pencerahan iku bencana. Manungsa padhang dening Gusti lumantar pangembangan batin lan upaya spiritual. Dhèwèké nduwèni pencerahan ilahi lan pengalaman urip ing Gusti, dudu mung pikirané dhéwé. Mula saka iku, dhèwèké bisa ndeleng adoh nganti ing kejauhan. Wong sing rabun ndeleng cetha ing cedhak, nanging ora bisa ndeleng barang sing adoh. Lan sanajan wong sing ora rabun—sanajan bisa ndeleng barang sing rada adoh—iki sak tenane dudu prestasi gedhe. Wong mung duwe loro mripat jasmani, dene duwe akèh mripat rohani.

Wong-wong sing mbalik saka Kristus mupus pencerahan Ilahi, amarga kaya wong bodho padha mbalik saka cahyaning srengéngé lan lunga menyang panggonan sing ora kena sinar srengéngé. Akibate, rohane padha krasa adhem lan lara. Yen manungsa ora nyuceni awake dhewe, yen pencerahan Ilahi ora teka marang dheweke, mula kawruh manungsa, sanajan bener, mung rasionalisme lan ora ana liya. Iki kesimpulan sing tak entuk. Lan yen pencerahan Ilahi sirna, mula ora ana paedah apa-apa saka kabèh sing diomongake lan ditulis déning manungsa. Kitab Mazmur ditulis kanthi inspirasi Ilahi, lan delengen sepira jero maknané! Kumpulna kabèh teolog lan filolog jaman saiki, yèn kowe kersa, lan kowe bakal weruh: padha ora bisa nyipta sanadyan siji mazmur sing jero kaya ngono. Raja Daud dudu wong sing akèh kawruh, nanging cetha katon yèn Rohé Gusti nuntun dhèwèké.

Lan Gréja saiki lagi ing kahanan ruwet amarga ora ana pencerahan ilahi, lan saben wong padha ngadili lan tumindak manut karsa dhéwé. Banjur 'faktor manungsa' mlebu, napsu muncul, lan ing kéné setan nemokaké papan kanggo nggerakaké. Mulané wong-wong sing kapengaruh déning napsu dhéwé ora kena ngupaya kuwasa.

— Dadi, Geronda, apa wong kudu tenanan ngupaya pencerahan ilahi?

— Ya, amarga yen ora, solusi sing diajokaké iku mung asil saka akalé dhéwé. Lan banjur muncul kebingungan. Konferensi, rapat... Lan sayangé wong-wong sing melu kuwi durung, sing paling utama, ngerti dhiri dhéwé. Sebab, ngerti dhiri dhéwé waé regané luwih saka kabèh kawruh ing donya. Wong sing kanthi andhap asor ngerti dhiri dhéwé uga bakal diakoni wong liya. Yen wong-wong omong kosong kuwi gelem ngerti dhiri dhéwé, banjur nalika ndeleng kahanan wong-wong kuwi sing ngenes, mesthi ora bakal wani mbukak cangkem.

Ana sawijining wong sing nate ngeluh manawa, miturut panemune, ora ana siji wae umat Kristen Ortodoks sing makili Ortodoksi ing mancanegara ing pirang-pirang konferensi lan acara liyane. Dhèwèké terus-terusan ngomong — ngagembungake nganti ora bisa dipercaya. "Nalika Gusti," ujarku marang dhèwèké, "takon marang nabi Elia: 'Apa sing kok lakoni ing kene, Elia, ing Gunung Horeb?'"¹⁶¹ — nabi mau mangsuli yèn dhèwèké siji-sijiné sing isih ana. Banjur Gusti kandha marang dhèwèké: 'Ana pitung ewu wong sing ora sujud marang Baal.' Pitung ewu wong wis tetep setya, nanging nabi Elia kandha: 'Aku siji-sijiné sing isih ana!' Lan saiki kowe nggambarake kahanan sing peteng nalika ana akèh wong pracaya! Apa Gusti kita sing Maha Kuwasa pancèn kaya Gusti sing digambar ing kubah gréja, sing bisa retak amarga gempa, banjur kita bingung kudu piye supaya ora ambruk, lan ngundang tukang ndandani kanggo nyengkuyung? — "Ing kana, ing Amerika," dhèwèké mangsuli, "kowe bisa ngglundhungaké bal lan ora ana siji uwong sing katon." — "Nanging kepiye bisa mangkono," aku mbantah, "padahal aku kenal akèh banget wong pracaya saka Amerika!" — "Ya," dhèwèké kandha, "iku pancèn bener. Nanging umat Katolik kuwi licik tenan! Padha tansah nyoba ngalahaké kita!" — "Nanging umat Katolik," aku mangsuli, "wis padha ngrasa muak marang Paus lan saiki padha bali menyang Ortodoksi. Nalika Patriark Dimitri¹⁶², rawuh ing Amerika, apa ora para Katolik dhéwé sing padha njerit: 'Patriark iku wong Kristen sejati, nanging Paus iku tukang nguntungaké dhéwé'? Apa ora

¹⁶¹ Delengen 3 Raja 19:13–18.

¹⁶² Dimitrios – Patriark Ekumenis saka taun 1972 nganti 1991 – *cathetan penerjemah*.

para Katolik ngomong kuwi kanthi nesu? Nanging kowe tetep maksa marang aku manawa para Katolik nyoba liwat licik nyusup mlebu Ortodoksi kanggo ngrusak, lan sapiturute. Dadi, miturut panemumu, Gusti ana ing endi? Apa setan pancen bisa nindakake apa wae sing dikarepake?

Sayangé, rasionalisme Kulon uga wis ngaruh marang para hierarkhi Ortodoks Wétan. Mula saka kuwi, ing Gréja Ortodoks Wétan Kristus, padha mung ana ing awak waé, déné sakabèhé jiwane isih tetep ana ing Kulon, sing miturut panemuné nguwasani donya. Nanging yen padha ndeleng Kulon kanthi rohani, kanthi padhangé Wétan, padhangé Kristus, padha bakal weruh kemunduran rohani Kulon, sing alon-alon kelangan padhangé Srengéngé Kawicaksanan—Kristus—lan klelep ing pepeteng jero. Nanging kosok baline, padha kumpul ing konferensi lan terus-terusan mbahas topik-topik sing ora pantes dibahas—topik-topik sing malah Bapa-Bapa Suci ora tau mbahas sajrone pirang-pirang taun.¹⁶³ Kabeh tumindak iki asalé saka sing ala. Tujuané kanggo mbingungkaké pikiran para pracaya lan nggodha, nyurung sawatara menyang bidah lan liyané menyang perpecahan. Kanthi mangkono, setan éntuk pijakan anyar. Aduh, aduh, aduh, wong-wong iki nyiksa para pracaya lan ngisi atiné karo omong kosong.

Lan saka ngendi kabèh iki diwiwiti? Kabèh iki diwiwiti nalika wong, tanpa nindakake karya rohani, nganggep yèn dhèwèké wong rohani, banjur ngomong omong kosong. Bocah cilik, sing duwé pikiran resik lan kawruh sithik, bakal ngomong bab sing masuk akal marang kowe. Kosok baline, wong sing dhuwur pendhidhikan nanging pikirane kabedhung déning pangaribawa setan sing wis ditampa, bakal ngucapaké cacian sing paling nggegirisi marang Gusti.

Sapa waé sing tansah ngasah pikirane nganggo kawruh nalika urip pisah saka Gusti Allah, pungkasane ngowahi pikirane dadi pedhang bermata loro. Banjur, nganggo siji mata pedhang mau, dhèwèké nyabet awaké dhéwé, déné nganggo mata sijiné—liwat pertimbangan manungsa sing rasional lan ora dipertanyakan—dhèwèké nglarani wong liya. Pangetahuan manungsa migunani nalika disucèkaké lan dadi Ilahi. Yen ora, iku mung liciké manungsa, rasionalisme, logika donya. Pikir sing ora diparingi sih rahmat iku kaya wesi sing durung dimagnetisasi sing nggebuk barang-barang logam, ngarep-arep bakal nempel. Nanging ora nempel; mung rusak amarga pukulané.

Mangkono kahanané manungsa saiki. Padha ndeleng kabèh saka sudut pandang rasionalitas garing. Rasionalitas iki pancèn bencana sejati, amarga ana pangandika '*pikiran padha sombong*'.¹⁶⁴ Yen wong ora nduwèni pencerahan Ilahi, kawruh iku ora ana gunané; malah nimbulaké karusakan.

Ilmu pengetahuan kudu ditrapake ing urip spiritual

Kabèh kejahatan diwiwiti saka akal nalika mung ngubengi ilmu pengetahuan lan adoh saka Gusti. Mula saka kuwi, wong-wong kaya ngono ora bisa nemokake tentrem lan imbang batin. Nanging, yèn pikirané wong ngubengi Gusti, mula padha migunakaké ilmu pengetahuan kanggo pangembangan batin lan kabecikan donya, amarga ing kahanan kaya ngono akalé dadi suci.

— Dadi, Geronda, apa bisa diomongake yèn ilmu pengetahuan ora ana gunané kanggo manungsa?

— Ilmu pengetahuan iku nduwèni paedah gedhé, nanging uga nggawa akèh kebingungan. Aku ngerti wong-wong sing sanajan ora cukup sekolah, nduwèni pikiran sing luwih cetha tinimbang para sarjana. Wong-wong sing kanthi sih rahmaté Gusti mbersihaké pikirane saka kebingungan sing digawa ilmu pengetahuan, bakal nduwèni luwih akèh piranti sing bisa digunakaké. Lan yèn kawruh iki—piranti iki—ora disucèkaké, iku mung bisa digunakaké kanggo urusan donya, ora kanggo urusan rohani. Kawruh bakal cepet disucèkaké nalika wong ngembangaké rasa prihatin sing tulus marang kabecikan. Wong-wong sing ngutamakaké pendidikan batin—pendidikan jiwa—lan uga migunakaké pendidikan

¹⁶³ Elder Paisios nyebutake konferensi teologi sing ing kono dibahas masalah-masalah sing Gereja nduwé posisi patristik sing cetha, uga masalah-masalah sing saktenané ora perlu dibahas.

¹⁶⁴ 1 Kor. 8:1.

lahiriah kanggo majuaké pangembangan batin, bakal cepet malih sacara rohani. Lan yen dheweke ora mung dadi teoretikus nanging uga praktisi—ing babagan spiritual—maka pitulungané marang donya dadi gedhé banget, amarga dheweke nuntun wong metu saka sesak sangsara neraka lan mlebu ing kabungahan swarga. Wong-wong Gusti kaya ngono asring nduwé kualifikasi luwih sithik tinimbang wong-wong pinter liyané, nanging pitulungané marang donya luwih gedhé adoh. Wong kaya ngono iku pinaringan akèh karunia rohani, dudu tumpukan kertas sing ora ana gunané (yaiku gelar). Donya iki kebak dosa, lan akèh pandonga lan pengalaman rohani pribadi sing dibutuhaké. Akèh tulisan kuwi kaya dhuwit kertas, nilainé gumantung marang apa sing ndhukung. Mula saka kuwi, saben wong kudu kerja keras ing tambang jiwa dhéwé.

Aku kelingan, ing Biara Esfigmen ana sawijining biksu tuwa sing prasaja banget nganti dheweke nganggep Ascension iku wong suci. Dheweke bakal ndedonga marang Ascension nganggo rosarye lan kandha: 'Wong suci saka Gusti, ndedonga marang Gusti kanggo kita!' Ing sawijining dina, salah siji biksu ing pawon sedekah biara kasebut lara, lan biksu sing atiné prasaja kuwi ora duwe apa-apa kanggo dipangan. Mula dhèwèké cepet-cepet mudhun tangga menyang lantai ngisor, mbukak jendhela sing ngadhep segara, ngulur tangané metu lan kandha: 'Sang Wali Analipsia,¹⁶⁵, paringna aku iwak siji kanggo sedulurku!' Lha, aja-aja! Sakwise kuwi, ana iwak gedhe kaya ngene langsung mlumpat metu saka segara mlebu ing tangane! Kabeh wong sing weruh padha kaku amarga gumun. Nanging wong prasaja iku mung mesem marang wong-wong mau, kaya ngomong, 'Apa sing aneh saka kuwi?' Nanging kita ngerti kapan sawijining wali dirayakake, kapan sing liyane nandhang sangsara, kapan, ing ngendi, lan kepiye Pangungghahan lumaku, lan sanadyan kabeh kawruh kita, kita malah ora bisa ndedonga kanggo iwak cilik siji! Mangkono 'keanehan-keanehan' ing urip rohani, lan 'keanehan-keanehan' iki ngluwihi jangkauan logika saka golongan intelektual sing nyimpen dudu Gusti nanging 'diri' dhéwé. Iki ngluwihi jangkauane amarga golongan intelektual kuwi nduwèni kawruh donya sing tandus, amarga kena lara rohani donya lan ora nduwèni Roh Suci.

Roh Suci ora mudhun liwat teknologi

Tembung sing diucapake saka akal ora ngowahi jiwa, amarga iku saka daging. Jiwa diowahi dening Sabda Gusti, sing lair saka Roh Suci, sing nduwèni kakuatan ilahi. Roh Suci ora mudhun liwat teknologi; mula, teologi ora ana gandhèngané karo semangat ilmiah sing tandha. Roh Suci mudhun kanthi kersané dhéwé — yèn Panjenengané nemokaké ing sawijining wong prasyarat rohani sing perlu. Lan prasyarat rohani iku yaiku wong kudu ngresiki sirkuit rohani saka karatan lan dadi konduktor sing apik — supaya bisa nampa arus rohani pencerahan Ilahi. Kanthi mangkono, wong mau dadi sarjana rohani, sawijining teolog. Kanthi sebutan 'teolog', maksudku yaiku wong-wong sing teologiné nduwèni dhasar kawruh teologi sing kukuh lan gelar teologi sing duwé ajining sejati, dudu wong sing nduwèni selebar kertas sing ora ana gunané—gelar teologi sing kados dhuwit kertas murah saka jaman pendudukan sing ora ana gunané kanggo sapa waé.

Asring wong ngentekake pirang-pirang taun kanggo ngluwari tenaga pikiran sinau siji utawa loro basa manca. Ing jaman saiki meh kabèh wong wis bisa basa manca, nanging amarga basa-basa kuwi ora ana gandhèngané karo basa Pentakosta Suci, kita padha ngalami bingungé Babilonia sing paling gedhé. Keburukan paling gedhé dumunung ing kasunyatan yèn kanthi nglakoni teologi rasional sing garing, kita nyalahanggap akal kita dhéwé minangka Roh Suci. Iki diarani 'brainology', saka kéné muncul Menara Babel. Nanging ing teologi ana akèh basa lan pirang-pirang karunia sing kebak sih, kabèh basa mau rukun siji lan sijiné, amarga padha nduwèni siji Gusti—Roh Suci ing Pentakosta—lan basa-basa mau kobong.

— Geronda, salah siji stichera kanggo Pentakosta kandha: '*Roh Suci maringi kabèh bab...*'

¹⁶⁵ Ing basa Yunani, tembung 'Ascension' (Ανάληψη) iku feminin. – *Cathetan panerjemah.*

— Ya, Panjenengané maringi, nanging mung marang wong-wong sing bisa nampa. Kepiye Panjenengané bisa maringi marang wong sing ora bisa nampa? Tembungé wong andhap asor, adhedhasar pengalaman pribadiné lan lair saka lara ing jeroné atiné, luwih ajiné tinimbang tumpukan tembung éndah sing ngglundhung saka ilat wong sing wis sinau, siji sawisé sijiné, saka ilat sing diasah déning pangajaran. Ucapan kaya ngono ora nyentuh nyawa wong, amarga iku saka daging, dudu saka ilat geni Roh Suci ing Pentakosta.

Kita kudu ngudhar kasucian marang kawruh

Pangawruh iku apik, uga pendhidhikan. Nanging yèn pangawruh lan pendhidhikan ora disucèkaké, bakal dadi ora ana gunané lan malah nuntun marang bencana. Sawijining dina, sawatara siswa sing kebak buku teka ing kalivaku lan kandha: 'Geronda, kita teka kanggo rembugan babagan Prajanjian Lawas.' Apa Gusti ora maringi idin marang kawruh?" "Kawruh jinis apa?" takonku. "Sing dipikolehi kanthi akal?" "Inggih," wangsulane. "Nanging kawruh iki," ujarku, "mung bakal nggawa kowe tekan rembulan. Iku ora ngangkat kowe marang Gusti." Kakuwatan akal, sing kanthi biaya milyaran ngangkat manungsa menyang Bulan, iku apik, nanging luwih becik maneh kakuwatan spiritual sing kanthi "bahan bakar" sithik banget—sepotong roti garing—ngangkat manungsa marang Gusti—tujuan sejati pangabdiané. Nalika aku takon marang wong Amerika sing teka sowan ing panggonanku: 'Apa sing wis kowe capai, dadi bangsa gedhe kaya ngono?' — 'Kita,' wangsulane, 'wis mabur menyang Bulan.' — 'Lan adoh,' takonku, 'iku?' — 'Ya, ayo tak kandha setengah yuta kilometer,' wangsulane. "Lan pinten yuta dolar sing kowe entekake kanggo mabur menyang kana?" — "Saka taun 1950 nganti saiki, kita wis ngentekake dhuwit nganti kali dolar mili," wangsulé wong Amérika. "Nanging piye karo Gusti," takonku, "apa kowe ora mabur nganti tekan Panjenengané? Apa Gusti adoh utawa ora?" — "Gusti," ujare, "adoh banget!" — "Ya wis," wangsulku, "lan kita tekan Panjenengané mung nganggo sepotong roti garing!.."

Pangawikan alam mbantu kita entuk pangawikan rohani. Nanging, tanpa ngluwihi pangawikan alam, manungsa ora bakal ngluwihi kahanan alamiahé lan ora bakal munggah menyang Swarga. Tegese, dheweke ora ninggalake swarga donya, kebon sing disirami banyu Efrat lan Tigris; dheweke bungah karo kaendahan alam lan kéwan-kéwan, nanging ora munggah menyang Swarga kanggo bungah bebarengan karo Malaikat lan para wali. Kanggo mlebu Taman Eden ing swarga, wong kudu percaya marang Sang Pemilik Taman iku; kanggo tresna marang Panjenengané, wong kudu ngakoni dosa-dosané lan ngendhegake dhiri; kanggo ngerti Panjenengané, wong kudu rembugan karo Panjenengané lumantar pandonga lan ngluhurake Panjenengané — loro-loroné nalika Panjenengané nulungi kita lan nalika Panjenengané nguji kita.

— Geronda, apa perlu kanggo wong sing katarik marang sujud, puasa, tapa brata lan sapiturute kanggo sinau buku-buku dogmatik lan teologis?

— Yen wong nduwé pendhidhikan dhasar, kawruh dogma iku piranti sing mbantu dhèwèké. Nanging, aja ngupaya nggolèk kawruh mung kanggo mbantu wong liya utawa supaya bisa ngomong sing pinter. Ora, kawruh [ing babagan teologi] kudu dipikolehi kanggo mbantu awake dhewe. Yen wong ngupaya ngudhari bakaté sing diparingaké Gusti, mula anugrah rawuh, sing banjur ngudhari wong mau dhéwé. Lan ing kono, ing anugrah, dumunung dogmatik lan teologi, amarga ing kéné wong ngalami Sakramené Gusti lumantar pengalaman pribadhi. Lan ana wong sing prasaja, sing wareg karo apa sing wis diparingake Gusti, ora kepengin sinau luwih akeh.

— Lan yen, nalika manggon ing biara, kita isih kepengin kawruh donya, apa tegese kuwi?

— Iku ateges kita kurang pangerten. *'Kowe bakal ngerti kabeneran, lan kabeneran bakal mbebasake kowe.'*¹⁶⁶ Nalika wong ngendhegake dhiri lan padhang pikiran, banjur loro-lorone kemampuan intelektual lan kekuwatan akalé disucèkaké. Energi akal, sadurungé disucèkaké, iku

dagingi. Yen wong sing ora nduwé pendhidhikan nerjemahaké dogma kanthi egois lan maca Kitab Wahyu, Bapa-Bapa Suci, lan buku-buku padha, dhèwèké dadi bingung lan pungkasané tiba ing ora pracaya. Dhèwèké nyedhak kuwi kanthi egois, mula Rahmaté Gusti Allah lunga saka dhèwèké. Kowe weruh: andhap asor mbiyantu ing saben bab; andhap asor iku sing maringi kekuwatan. Rencana paling wicaksana utawa solusi paling pinter sing tak temokake bakal dadi kabodhoan paling gedhe yen ana egoisme ing kono. Kosok baline, andhap asor iku kawicaksanan sejati. Mula saka iku, upaya sing ditindakake kudu dibarengi katresnan marang Gusti Allah lan andhap asor sing gedhe. Yen ora, tinimbang dadi migunani, malah bakal nuntun marang asil sing kosok baline. Pikirané wong dadi kabur, lan sakbanjuré padha ngucapaké omongan sing nista, amarga padha nindakake tugas kuwi kanthi egois. Apa sing wis ditindakake kuwi ngluwihi kekuwatané. Malah kanggo wong sing wis sekolah, yèn kepéngin nerangaké dogma, ana bebaya kesasar. Mula saka iku, sepira gedhene bebaya iki tumrap wong sing ora nduwé pendhidhikan sing kepéngin nembus semangat para Bapa Kudus tanpa ana ing kahanan rohani sing pantes! Amarga yèn dhèwèké ana ing kahanan kaya ngono sanadyan sithik waé, dhèwèké ora bakal ngetokaké dhiri marang bebaya iki; dhèwèké bakal kandha: 'Yèn aku butuh apa-apa, Gusti bakal maringi pencerahan. Aku mung bakal nindakaké apa sing tak pahami. Lha, kuwi wis cukup banget!'

— Dadi, Geronda, yen ana wong salah nerjemahaké Injil, apa kuwi ateges dhèwèké ora nduwé andhap asor lan ajining ati?

— Inggih. Amarga menawa ora ana andhap asor, mula penjelasan sing diwènèhaké iku penjelasan sing lair saka pikiran, saka akal. Ora ana pencerahan ilahi ing penjelasan kaya ngono.

— Yen ana wong sing ora mangertos dogma tartamtu utawa ayat saka Kitab Suci, apa luwih becik yen dheweke ninggalake dhisik?

— Ya, kowe kudu kandha marang awakmu dhéwé: 'Ana makna sing luwih jero sing kasembunyi ing kéné, nanging aku ora ngerti.' Kuwi pancen sing biyèn tak lakoni ing kahanan kaya ngono. Nalika aku isih enom lan maca Injil, ana sawijining ayat sing aku ora ngerti, aku ora nyoba nerangaké. Aku bakal mikir: 'Ana makna sing luwih jero sing didhelikake ing kene, nanging aku ora ngerti.' Banjur, nalika wayahe pas, aku nemokake yèn interpretasi kuwi teka kanthi alamiah. Nanging aku isih bakal kandha: 'Ayo takon marang wong liya kepiye tafsiran ayat iki.' Lan kabukten yèn aku mangertèni ayat kuwi persis manut tafsiran sing dianggep lumrah déning Para Bapa Gereja. Amarga yèn ana wong nyoba nerangaké Injil [kanthi dhéwé], apamanèh tanpa mangertèni, kuwi wani ora isin. Mula, nalika maca Kitab Suci lan Bapa-Bapa Gereja, aja nerangake apa sing wis kowe waca mung nganggo akal, nanging lebokna pikiran sing becik ing prosesé — nganti pencerahan ilahi teka, lan banjur ayat sing angel bakal dadi cetha dhéwé.

— Lan apa sawijining wong, sawise nggayuh kahanan spiritual sing luwih dhuwur, bisa mangerteni sawijining teks kanthi luwih jero?

— Ora mung 'luwih jero'. Ing sak makna ilahi sing siji, ana akèh makna ilahi sing kasembunyi. Sawetara bisa langsung dipahami, déné liyané mengko. Ana wong sing maca akèh lan sinau akèh, nanging pancèn ora bisa nembus makna Injil. Nanging ana wong liya sing maca sethithik banget, nanging duwé andhap asor lan semangat tapa brata; mula Gusti maringi pencerahan marang dhèwèké, lan dhèwèké mangertèni makna Injil. Wong sing kepéngin maca luwih akèh bisa uga amarga kesombongan utawa mung kanggo seneng-seneng. Iki kaya wong sing nonton pertandhingan gulat lan ora merhatosake carane para pegulat padha tarung—supaya bisa mbantu dheweke dadi pegulat—mung terus-terusan ndelok jam supaya ora telat menyang turnamen gulat sabanjure. Mula, dheweke ora dadi pegulat, nanging tetep dadi penonton.

— Geronda, wong-wong asring kandha babagan wong sing nduwé pendhidhikan: 'Iki wong sing tercerahkan.' Apa pancen mesthi kaya ngono?

— Nalika kita ngomong 'wong sing tercerahkan', maksude yaiku wong sing tercerahkan sacara spiritual, mateng sacara spiritual. Aku wis nyumurupi manawa kaya wong sing ora sekolah bisa dadi bangga banget lan andhap asor banget, mangkono uga wong sing sekolah bisa dadi bangga banget lan andhap asor banget. Kanthi tembung liya, dhasaré kabèh ana ing pencerahan batin. Iki sing diomongake Basil Agung: 'Bab sing paling penting yaiku nyekel jabatan dhuwur lan nduwèni pikiran andhap asor.' Wong sing nyekel jabatan wigati lan nduwèni sakedhik kesombongan, ing sawijining teges, bisa dianggep bener. Nanging ora ana alesan apa waé kanggo wong sing sombong tanpa nyekel jabatan dhuwur. Dhasar sakabehe ana ing pencerahan dhiri, ing pencerahan batin. Yen sawijining wong wis padhang pikiran, nduwé pendhidhikan lan ing wektu sing padha nduwé kawicaksanan sing andhap asor, iku sing paling becik. Nanging ora ana alesan pisan kanggo wong sing pendhidhikane sithik nanging kebak rasa penting dhéwé.

'Pikiran sombong'

Ing akèh kasus, pendhidhikan saka njaba luwih nimbulaké cilaka tinimbang kabecikan — amarga iku ngembangaké rasa sombong gedhé ing wong, sawijining 'gagasan agung' babagan dhèwèké dhéwé. Lan banjur gagasan iki dadi alangan sing nyegah Rahmaté Gusti supaya ora nyedhak marang dhèwèké. Nanging yèn sawijining wong mbuwang rasa sombong—gagasan palsu bab dhèwèké dhéwé—maka Bapa kita sing Loman lan Mulya maringi dhèwèké gagasan-gagasan Ilahi sing padhang. Nanging, yen wong sing apes nyimpen gagasan agung bab awake dhewe lan nempel ing pikirané, dhèwèké tetep dadi kecebong, mung daging, lan ora nyadari Rahmaté Gusti—Roh Suci. Kanthi tembung liya, ana bebaya yèn akèh kawruh bakal 'mbengkakaké' sirahé, nganti dadi balon. Lan banjur, wong iku ngadhepi bebaya pecah kaya balon ing udara (amarga skizofrenia), utawa tiba ing lemah (amarga kesombongan) — lan remuk. Mula saka iku, kawruh kudu ngetutake ajrih marang Gusti lan lumaku bareng karo tumindak — supaya imbangan tetep terjaga. Pangetahuan waé mbebayani.

Nalika, amarga kepinginan egois, aku ngomong soko mung supaya dipuji, amarga aku wis nggawé soko sing luwih apik tinimbang wong liya, hukum spiritual tumindak — kanggo ngelingake aku. Nanging, promosi dhiri sing egois kaya ngono mbebayani kanggo wong. Bulu mata sing mlebu ing mripat nyebabake rada gatal. Nanging, yen terus mlebu ing mripat, bakal nyebabake radang abot. Mangkono uga kene—radang rohani muncul. Yen sawijining wong ora kekurangan kaprigelan intelektual lan bisa gampang ngatasi tugas tartamtu, mula dhèwèké kuduné sujud marang Gusti Allah, awan lan bengi, matur nuwun marang Panjenengané amarga wis maringi akal, saéngga dhèwèké bisa nindakake pakaryané tanpa kendhat. Ora matur nuwun marang Gusti Allah—piyé bisa kuwi?!

— Geronda, kepiye yen ana wong krasa ora bisa ngatasi apa-apa?

— Banjur setan nggodha saka sisih sing kosok baline. Ana sawijining unta sing ditakoni: 'Jalan endi sing kowe pilih — munggah utawa mudhun?' 'Ya, ngendi donya iki ana lemah rata?' wangsulane unta.

Wong sing ora nduwé alesan apa-apa kuwi ana ing kahanan sing luwih apik. Kita, kosok baliné, wis diparingi alesan supaya kita, sing rasional, bisa ana ing kahanan sing luwih apik, nanging pitakonané: kepiye carané kita migunakaké? Kita bakal dipertanggungjawabaké bab iki. Pira wicaksana kabèh iki diatur déning Gusti! Wong sing ora nduwé akal padha seneng lan bakal ana ing kahanan sing luwih apik ing urip sabanjuré, déné wong sing pinter banget malah nandhang sangsara.

— Geronda, apa wong sing nduwé cacat intelektual bakal kélangan kauntungan ing urip sawise mati?

— Ing pungkasané, loro-loroné, sing 'pinter banget' lan sing 'kurang pinter', bakal padha dadi bledug. Ing swarga pikiran bakal manggon. Ing swarga, para teolog suci ora bakal ana ing posisi sing luwih nguntungaké babagan kawruh babagan Gusti tinimbang wong-wong sing cacat intelektual ing

urip iki. Uga bisa waé Gusti sing Adil maringi sing kapindho kuwi luwih akèh, amarga ing urip iki padha wis akèh sing ora bisa dinikmati.

Ayo padha migunakaké akal kita kanthi becik

— Geronda, kenapa panjenengan kerep ngendika yèn pendhidhikan iku dhasar sing apik kanggo urip monastik?

— Delengen: wong sing wis sekolah bisa maca tulisan Para Bapa Suci lan, kanthi sethithik usaha — amarga wis mangertos apa sing diwaca — bisa maju kanthi cepet. Nanging kanggo wong sing ora sekolah, yen ora nduwé rasa ngajèni, ora gampang kanggo maju. Wong sing ora sekolah perlu ngalami kedadeyan ilahi lan mujijat kanthi langsung, lan mung sawisé kuwi dhèwèké bisa mangertèni apa sing diwaca liwat lensa pengalamané dhéwé. Déné kanggo wong sing sekolah, sethithik usaha wis cukup kanggo nggayuh kemajuan kanthi cepet—yen dhèwèké migunakaké akal lan ora kesandhung mung ing teori, supaya ora ngalangi tuwuhing rohani. Aku mesthi ora ngomong yèn wong kudu ngupaya mangertèni Misteri Gusti Allah nganggo akal budiné.

— Dadi, Geronda, apa manungsa perlu nggunakake akal budi ing perjuangan nglawan napsu?

— Ora mung ing bab iku, nanging uga ngluwihi iku. Wong weruh berkahé Gusti, weruh sakabehing jagad raya, banjur ngluhurake lan matur nuwun marang Gusti. Pikirna iki: sakwisé kabèh, Abraham dhéwé sing pisanan nggoleki Gusti. Banjur Gusti nggoleki Abraham.

— Apa maksudmu?

— Bapaké Abraham iku wong sing nyembah berhala — dhèwèké nyembah berhala. Nanging Abraham ngamatake alam semesta, lan kasunyatan manawa wong-wong nyembah arca-arca sing ora urip nggawe dheweke gumun. Dheweke wiwit mikir jero lan kandha: 'Ora mungkin arca-arca iki, potongan kayu iki, iku dewa lan nggawe donya iki. Dadi sapa sing nggawe? Sapa sing nggawe langit, lintang-lintang, srengenge lan kabeh liyane? Aku kudu nemokake Gusti sing sejati. Ing Panjenengané aku bakal pracaya, lan marang Panjenengané aku bakal nyembah.' Wektu kuwi Gusti Allah rawuh marang Abraham lan ngendika, '*Metu saka negaramu lan saka bangsamu.*'¹⁶⁶ Gusti Allah nuntun Abraham menyang Hebron, lan Abraham dadi putra kesayangané Gusti Allah.

Wong sing nduwé pendhidhikan bisa uga kurang ajiné, nanging amarga isa gampang mangertèni bab-bab, kanthi sithik andhap asor lan sithik usaha, dhèwèké bakal kasil. Contoné, nalika kita miwiti latihan dadi operator radio ing kompi sinyal ing ngendi aku nglakoni tugas militèr, sawetara call sign nganggo basa Inggris. Wong-wong sing wis sekolah lan ngerti basa Inggris langsung bisa sinau. Nanging kanggo kita liyane, iku ora gampang. Lan sanajan ing pelajaran teori sing ora pati angel, wong-wong sing wis nduwé sethithik kawruh sadurungé rumangsa luwih gampang tinimbang kita.

Manungsa kudu ngakoni berkah saka Gusti lan mangertèni apa sing wis diparingi marang dheweke. Napa Gusti maringi kita akal? Supaya kita bisa njelajah, sinau, lan merenung babagan awake dhewe. Gusti ora maringi manungsa akal supaya padha terus-terusan mumet mikirake carane golek cara lelungan saka siji negara menyang negara liya sing luwih cepet. Gusti maringi akal supaya kita bisa migunakake kanthi tekun kanggo apa sing paling wigati — yaiku carane nggayuh tujuan panggilan kita: Gusti, tanah kelairan swarga sing sejati.

Apa waé berkah sing diparingaké Gusti marang bangsa Israèl! Tandha-tandha lan kaajaiban! Nanging, nalika Musa, sing nggawa lemping kang kaparingi tulisan Sepuluh Prentahé Gusti, kasep ing Gunung Sinai lan ora langsung mudhun, wong-wong masrahake perhiasan emasé marang Harun supaya digawe anak sapi emas lan padha nyembah marang iku.¹⁶⁷ Nanging ing jaman saiki, pikirané wong-

¹⁶⁶ Kejadian 12:1.

¹⁶⁷ Delengen Keluaran 32:1–6.

wong... ora kaya pikiran sapi! Mula saka iku, wong sing wis sekolah ora ana alesané ora ngerti apa sing bener lan apa sing salah. Gusti Allah maringi akal supaya kita bisa nemokake Pencipta kita. Nanging wong Éropah wis kakehan nganggo akal. Sawise mbusak Gusti Allah saka uripé, padha dadi bingung lan lagi nyedhak jurang.

Lan sawetara, sanajan duwé akal, pinter, lan sapituruté — kabèh prasyarat kanggo kasil — ora merhatiin apa sing kok kandhakake.

Baru kowe miwiti ngomong, padha langsung muni, 'wis paham, wis paham!' — banjur motong omonganmu, padha kesusu ngrampungake pikiranmu dhéwé. Wong enom sing pinter banget teka ing Gunung Suci. Nalika kowe ngomong apa waé marang wong-wong mau, kowe krasa yèn padha langsung paham apa sing krungu. Nanging, amarga ora merhatiin, padha nglirik, lan apa sing 'diresapi sakcepete' mung... mabur saka pikirane. Liyane, sanajan ora nduwé akal sing landhep, padha ngrungokaké kanthi hormat apa sing diomongaké; ora nyelak, ngrungokaké nganti rampung, lan apa sing dirungokaké tetep ana ing pikirane. Sing kapisan ngerti akèh bab, nglumpukaké kawruh saka kabèh penjuru, ngisi atiné karo iku — nanging ora nindakaké apa-apa. Padha nggawe akal sing wis diparingi Gusti dadi ora ana gunané; sirahé kaya kebak jerami. Amarga sombong, padha ora ngidini sih-rahmaté Gusti maringi pencerahan. Nanging sing kapindho, sanajan ora pati pinter, padha andhap asor banget. Wong kaya ngene biasane kandha, "Kowe ngerti, aku iki bodho tenan!" — banjur takon maneh, "Kowe ngomong apa?" Lan wong-wong kaya ngono nyoba ngetrapake apa sing wis dirungokake. Kanthi mangkono, dheweke kebak sih rahmat lan makmur. Wong sing andhap asor biasane ngerti akèh bab, dene wong sombong ora nduwé kawruh—amarga dheweke ora andhap asor lan ora takon. Sing Mulya Arsenius Agung iku wong sing paling pinunjul ing Kakaisaran Bizantium. Kaisar Theodosius Agung ngangkat dhèwèké dadi guru kanggo loro putrané sing isih enom—Arcadius lan Honorius. Nanging, sawisé nglakoni sumpah monastik lan manggon ing ara-ara gersang, dhèwèké lungguh ing sikilé Abba Macarius sing ora sekolah lan kandha: 'Aku malah ora ngerti abjadé wong biasa iki.'¹⁶⁸

— Geronda, kepiye carane wong isa nyingkiri mriksa bab-bab mung nganggo akal?

— Siji wong kudu migunakaké akalé kanthi bener. Kanthi pitulungan akal, dhèwèké kudu ngupaya njelajah agungé Gusti Allah supaya bisa nemokaké Gusti, tinimbang nggawe akalé dhéwé dadi Gusti. Wong pinter kuduné maju sacara rohani. Cukup mung ndelok sekilas, dhèwèké wis bisa mangertèni apa sing kedadéyan. Kanthi migunakaké akal, manungsa bisa mbantu tanggané — yèn ora, bisa nyiksa tanggané. Aku ngerti kasus kaya ngono saka uripé wong awam. Aku biyèn kenal karo bocah lanang enom. Nalika bapaké tilar donya, ana papat anak sing ditinggal. Ibuné nikah manèh, lan anak-anaké ora nampa katresnan saka ibuné utawa bapak tiri. Nalika bocah apes iki gedhe, dhèwèké mbukak toko serba ana lan miwiti nyambut gawe. Sawijining dina dhèwèké krungu yèn ana wong sing wis seda, ninggalaké telung anak sing dadi yatim piatu. Dhèwèké kroso welas marang bocah-bocah cilik mau, lan dhèwèké nglamar marang janda almarhum: 'Yèn panjenengan kersa, ayo padha omah-omah; kita bakal urip kaya sedulur lan ngopeni bocah-bocah iki.' Dheweke sarujuk. Saiki padha nglakoni urip rohani, maca Riwayat Para Wali lan *Dobrotolyubie*, ngunjungi biara, lan nduwé bapak rohani. Wong iki mikir kanthi bener, tumindak kanthi leres, lan nampa Rahmat Ilahi. Yen ora, tangalashka mesthi wis bisik marang dheweke: 'Kowe tau disiksa nalika cilik, mula saiki kowe kudu nyiksa bocah-bocah iki.' Nanging, wong iki 'mbales dendam' kanggo awake dhewe ora nganggo ala, nanging nganggo kabecikan. Sawetara wong nggunakake pikirane kanggo kabecikan lan ngrancang bab sing apikan. Liyane nggunakake kanggo ngrusak, lan tangalashka uga mbantu ing bab iki.

Ing kasus Abel lan Kain, kita weruh kahanan sing padha.¹⁶⁹ Apa Gusti Allah nggawe Abel saka glepung siji lan Kain saka glepung liyane? Ora. Nanging Habel migunakaké akal sing diparingaké Gusti

¹⁶⁸ Delengen Carita Kélingan bab Asketisme Para Bapa Suci lan Kabegjan. Lavra Trinitas Suci Sergius, 1993. kaca 18.

¹⁶⁹ Delengen Kejadian 4:2–15.

marang dhèwèké kanthi wicaksana. 'Gusti,' pikiré, 'wis maringi aku sakkawan wedhus — mesthiné aku isa nyawisaké siji anak wedhus kanggo Panjenengané?' Dhèwèké milih anak wedhus sing paling apik, disembelih, lan dipersembahaké dadi kurban marang Gusti. Kain, ing sisih liya, nyuguhake gandum marang Gusti Allah bareng karo sekul lan dedak. Siji nyuguhake anak wedhus pilihan minangka kurban, dene sijine nyuguhake sisa-sisa ora ana regane saka jagung, batang, lan rereged liyane saka proses ngumbul. Ya wis, yen kowe ora pengin nyembah anak wedhus—ya paling ora gawa gandum resik sethithik! Nanging, sayangé, Kain njupuk gandum sing dicampur macem-macem rereged lan diwiwiti kobongaké ing mezbah. Bedané banget antarane sesajen siji lan sijiné! Kurbané Habel nyenengaké Gusti Allah, lan sakwisé kuwi Kain dadi iri marang Habel lan matèni dhèwèké. Mangkono, Gusti Allah mberkahi Habel amarga apa sing wis ditahan, déné adhine sing tuwa ngumbara ing alas kaya kéwan galak. Cetha yèn Gusti Allah maringi kabèh wong kamardikan, nanging Habel sing migunakaké kamardikan kuwi kanggo kabecikan.

Bab 2.

Bab rasionalisme jaman saiki

Akai Sehat ing Urip Spiritual

— Geronda, panggonan apa sing diduwèni akal sehat ing urip rohani?

— Akal sehat jinis apa? Akal sehat donya? Jinis akal sehat kaya ngono ora ana panggonané ing urip rohani.¹⁷⁰ Ing urip rohani, malaikat lan para wali mlebu liwat jendhela sampeyan; sampeyan weruh, ngobrol karo wong-wong mau, banjur padha lunga saka sampeyan. Yen sampeyan nyoba nganalisa kedadeyan kaya ngono nganggo akal sehat, sampeyan ora bakal nemu apa-apa. Sayange, ing jaman kita sing kawruh saya tambah akeh, gumantung mung marang akal sehat wis nggoyang iman nganti dhasar lan ngisi jiwa wong-wong karo sangsi lan pitakon. Mula saka kuwi kita wis nyegah dhiri saka mujijat—awit mujijat iku dirasakake, ora dijelasake nganggo akal sehat. Kosok baline, pracaya marang Gusti narik kawicaksanan ilahi mudhun menyang donya lan ngungkuli kabèh pamikiran manungsa. Iman nglakoni kaajaiban, nguripaké wong mati lan ninggalaké ilmu pengetahuan kaku kaget. Yen dideleng saka njaba, kabèh fenomena urip rohani katon ora masuk akal. Yen wong ora nyingkirake pamikiran donyane lan ora dadi wong rohani, ora bakal bisa mangerteni Misteri Gusti, sing katon aneh lan ora logis. Sapa wae sing pracaya bisa mangerteni Misteri Gusti liwat teori ilmiah njaba iku kaya wong bodho sing kepengin ndeleng Swarga nganggo teropong.

Akai sehat nggawé akèh karusakan yèn digunakaké kanggo nyelidiki bab-bab sing ana gandhèngané karo sing ilahi—Misteri lan mujijat. Umat Katolik, kanthi 'akal sehat'-e, wis nganti nyoba nganalisa Ekaristi Ilahi ing laboratorium kimia—kanggo mriksa apa pancen iku Awak lan Getihé Kristus, déné para wali, mung kanthi iman, asring nyumurupi Daging lan Getih ing roti suci. Ora suwe maneh, padha bakal nganti ngirim para wali kanggo dipencit X-ray, mung kanggo mastiake kasuciane! Para Katolik wis mbuwang Roh Suci, nggantèkaké Panjenengané karo 'akal sehat' dhéwé, malah wis nggunakake ilmu sihir putih. Marang salah siji umat Katolik sing nresnani aku (wong sengsara kuwi nangis), aku kandha kaya ngéné: "Antarane bedane kita, sing paling wigati yaiku: kowe gumantung marang akal — dene kita gumantung marang iman. Kowe wis ngembangake rasionalisme lan, sacara umum, 'faktor manungsa'. Kanthi akal sehatmu, kowe matesi kuwasa Ilahi, amarga kowe nyelehake Rahmaté Gusti ing panggonan sing paling pungkasan. Kowe nambahaké bahan pangawét kimia ing

¹⁷⁰ Nalika nyarios bab 'akal sehat' lan ngkritik iku, Sepuh Paisios ora ateges marang karunia kebak sih kang diparingake Gusti marang manungsa, nanging ateges marang rasionalisme, utawa, miturut Sepuh piyambak, 'akal ora sehat', yaiku 'akal' tanpa pracaya marang Gusti Allah, sing ora nampa Pangayoman Ilahi lan mbantah kamungkinan mujijat. – *Cathetan penerjemah.*

banyu suci supaya ora bosok. Kita nambahaké banyu suci ing banyu sing wis bosok, banjur banyu sing bosok mau dadi becik. Kita pracaya marang Grasia pangsuci, lan banyu suci bisa disimpen nganti rong atus utawa limang atus taun; ora bakal bosok.

— Dadi, Geronda, apa manungsa luwih milih logika lan akal sehat tinimbang Gusti Allah?

— Mbok menawa luwih becik ngomong dudu logika, nanging kesombongan? Amarga sejatine, ing hakikat, akal sehat sing saiki kita omongake iku pancen rasa sing ora séhat, sing rusak. Kesombongan iku logika sing rusak; iku 'akal sehat' sing ing jerone ngintip kapentingan pribadi lan mungsuh—setan—wis nggawe sarangé. Nalika 'akal sehat' kaya ngéné dicampur karo tumindak kita, kita maringi setan kuwasa [kanggo nguwasani awake dhéwé].

— Geronda, yen wong rohani kudu ngatasi godaan, apa pancen ora ana papan kanggo akal sehat?

— Ing kahanan iki, manungsa kudu nindakake apa sing bisa ditindakake, lan nyerahake apa sing ora bisa ditindakake marang Gusti. Ana wong-wong sing tansah ngupaya 'ngrebut' kabeh nganggo akale. Kaya wong sing kepengin nyusun pandonga 'pinter' ing pikirane. Kanggo konsentrasi, padha meksa pikirane, banjur sirahé wiwit lara. Yen aku nyedhaki masalah sing tak hadapi saben dina kaya ngono, kepiye aku bisa ngatasi? Nanging aku nindakake apa sing bisa ditindakake manungsa, lan kanggo liyane aku pasrah marang Gusti. "Gusti," pangandikaku, "mugi paring dalan metu lan padhangaké aku apa sing kudu ditindakake." Akeh wong sing kerep ngeluh: "Kepiye ngatasi iki, kepiye karo kuwi, kepiye karo sing katelu?" — lan bab cilik wae wis marakake sirah mumet. Kanthi nyoba ngrampungake kabeh mung nganggo akal, manungsa mung bakal mbingungake awake dhewe. Sadurunge saben tumindak, kudu ngidini Gusti tumindak dhisik. Aja nindakake apa-apa tanpa percaya marang Gusti, amarga yen mangkono manungsa bakal kuwatif, ngentekake pikiran, lan atine ora tentrem.

— Geronda, sampeyan tau kandha manawa sampeyan ora tau ngidini awakmu kakehan kerja. Kepiye carane sampeyan bisa ngatur kuwi?

— Inggih, kula boten maksa awak kakehan, amargi kula boten nyedhaki prakawis-prakawis ingkang kedah kula urusi kanthi akal. Menawi sirah kula sakit, menika amargi radang utawi amargi tekanan getih andhap. Lan pikirna pinten masalah ingkang kedah kula atasi! Saben dina ana wong teka marang aku karo pitakon lan sangsara, banjur pikiranku bali marang wong-wong sing teka karo macem-macem masalah, marang sing lara, marang sing butuh pitulungan. Nanging: yen ana wong lara sing teka marang aku mari, kanthi alesan apa wae padha ora ngandhani aku supaya aku bisa rada seneng. Lan aku uga terus nyimpen dheweke ing pikiranku.

— Geronda, kepiye carane biksu ngatur pikirane supaya ora kesel amarga rasionalitas?

— Sapa waé kudu ngatur pikirane nganggo pitulungan akal sehat spiritual, dudu akal sehat donya. Manungsa kudu mbalikake kenop penyetèl menyang frekuensi spiritual. Sang biksu kudu mikir sacara spiritual lan ngarahake pikirane marang bab-bab spiritual. Malah ing wong awam—yen dhèwèké iku wong spiritual—akal donya ora ana panggonané. Akal donya cocog kanggo wong sing apik nanging ora percaya.

— Geronda, apa tegese tembung 'ngarahake pikiran marang bab-bab rohani'?

— Nyetel pikiran marang bab-bab rohani tegese seneng ora karo apa sing digembirakake wong donya, nanging malah kosok baline. Contone, seneng amarga kowe dianggep ora ana regane. Kita mung bakal obah ing jagad rohani yen cita-cita kita kebalikan saka sing donya. Kowe kepengin dhuwit? Sumbangna uga dompetmu. Kowe kepengin jabatan uskup? Lebokna awakmu ing bangku terdakwa.

— Lan sepira persentase akal sehat sing kita duwé, Geronda?

— Kowé kudu ngendhokaké sawetara 'gerigi'. Aku ndedonga supaya kowé bisa nggayuh kahanan katresnan sing nggumunaké, sing diarani gila ilahi. Yèn ora, wong-wong sing digawa menyang Lembeti,¹⁷¹ ana ing posisi sing luwih apik tinimbang wong Kristen sing nduwèni rasionalisme—ya iku akal sehat sing sombong.

Rasionalitas donya nyiksa wong

— Geronda, aku krasa atiku atos kaya watu. Apa sing kudu tak lakoni bab atiku sing atos iki?

— Kowe ora nduwé ati sing atos, nanging 'ati-sirah'. Kabèh atimu wis nglumpuk ing sirahmu, saiki mung sirahmu sing makarya. Nanging kowe isih nduwé kasempatan kanggo mbeneraké laku — atimu bisa bali menyang panggonané sing pantes.

— Kepiye?

— Waca siji kanon saka Theotokarion saben dina.¹⁷¹ Iki minangka obat paling apik kanggo nguripake maneh atimu. Kowe pancen duwe ati, nanging katutupi dening rasionalitas. Kowe wis ngadopsi tipikon Éropah, pola pikir Éropah. Ing kabèh bab, kowe ngupaya supaya formalé sampurna. Yen kowe dadi pegawai ing sawijining lembaga sekuler Éropah, saben uwong bakal ngajeni kowe minangka tuladha. Kowe bakal teka ing kantor pas wektune lan nindakake tugas sing diparingi kanthi sampurna. Kowe bakal dadi patokan kanggo saben uwong. Yen kowe nerapake konsistensi sing padha ing urip rohani, kowe bakal nglakoni langkah rohani sing gedhe lan bakal cepet tekan Swarga. Nanging kowe weruh, semangat Éropa, karo rasionalitasé, nuntun wong ora marang Gusti, nanging menyang panggonan sing adoh banget. Saiki, kowe tumindak kaya-kaya ana ing lembaga sekuler. Nanging, ing urip rohani, kabèh béda. Kesederhanaan iku wigati. Tumindakna kanthi prasaja lan percaya marang Gusti.

— Geronda, kepiye carane entuk kesederhanaan iki?

— Kowé kudu ngresiki pikiranmu sing cilik kuwi lan ngisi nganggo kawicaksanan jaman mbiyèn! Rendhem awakmu ing kesederhanaan para Bapa lan Paterika, supaya kowe bisa mangerténi piwulang rohani sing ngangkat nyawa munggah lan mbalèkaké kekuwatané. Banjur manungsa ora bakal nandhang sangsara. Rasionalitas nyiksa manungsa. Contoné, aku kandha: 'Iki sing kudu ditindakake' — lan aku nindakake, amarga pancèn kudu ditindakake. Tegesé, aku nindakake kuwi ora saka ati, nanging amarga akalku kandha kudu. Lan ora mung akal, nanging uga pangasuhan sing apik sing kandha: 'Wong kudu ngalahake liyané.' Nanging ati ora kandha kaya ngono. Nanging yèn atiku kagugah lan aku ngalahake amarga katresnan, kuwi prakara liya. Banjur aku bakal ngrasakake kabungahan.

Diri kita ora kena ana ing tumindak kita. Kita ora kena ngupaya tentrem kanggo awake dhewe. Iki ngalangi rawuhe Kristus. Kita kudu ngupaya apa sing nggawa tentrem marang wong liya. Tentrem sejati lair saka nggawa tentrem marang wong liya. Banjur Gusti manggon ing sajroning manungsa, lan manungsa iku ora mung manungsa waé, nanging nggayuh pangibadahan. Yen ora, mung akal sing makarya, lan kabèh tetep daging lan manungsa.

Akai umum donya ngenteki akal lan ngenteki kekuwatan fisik: iku nyempitake lan matesi ati, dene akai umum rohani nggedhekake ati. Yen pikiran digunakake kanthi wicaksana, bisa nyentuh ati lan mbantu. Nalika pikiran mlebu ing ati lan dadi pasangan, saben tumindak kita ora mung adhedhasar akal. Akal sehat iku karunia saka Gusti. Nanging, kita kudu ngudhari akal sehat iki.

— Nanging aku, Geronda, ora duwe ati...

— Kowe pancen duwe ati! Nanging nalika atimu kepengin nindakake apa-apa, pikiranmu langsung menengake. Upayakna nggayuh akal sehat sing saka ati, supaya duwe iman lan katresnan.

— Nanging piye aku bisa nggayuh kuwi?

— Kanggo kelangan akalmu, wiwiti karo iki: mlaku tanpa sandhangan sikil ngubengi Thessaloniki ing pawai protes! Ayo wong padha ngomong kowe wis edan! Kowe, sayangku, kepengin ngetung kabèh

¹⁷¹ Theotokarion (Basa Yunani: Θεοτοκάριον) iku sawijining kumpulan kanon liturgi kanggo ngormati Indhungé Gusti Allah sing Maha Suci, disusun déning Sang Mulya Nikodemus saka Gunung Athos lan pisanan diterbitaké ing taun 1796. Isiné ana 62 kanon, sing digarap déning 22 hymnograf saka manéka jaman. — *Cathetan juru basa*.

kanthi presisi matematis. Apa kowe ahli astronomi? Kanggo nggarap awakmu dhewe, mandheg mikir kanthi rasional.

— Geronda, buku apa sing bakal mbantu aku mbebasake dhiri saka rasionalitas donya?

— Sepisan lan sing paling utama, waca Para Bapa: **The History of the God-Lovers**, **The Evergetinos**, ¹⁷² *—yaiku buku-buku sing praktis, dudu teoretis—supaya rasionalitas donya bisa diusir dening roh kasucian sing prasaja lan kebapaan. Lan [mung] sawisé kuwi kowe kudu miwiti maca Abba Isaac — supaya kowe ora keliru nganggep panulis iki, sing wis padhang dening Gusti, dadi filsuf.

Akai umum donya mbengkokaké daya persepsi rohani

Para Bapa Kudus ndeleng kabeh kanthi mripat rohani sing ilahi. Karya-karya Para Bapa Kudus ditulis dening Rohé Gusti Allah, lan kanthi Rohé Gusti Allah sing padha, Para Bapa Kudus nerangake Kitab Suci. Saiki, arang banget ana sing nemoni Rohé Gusti iki, mulané wong ora mangertèni karya-karya Para Bapa Suci. Wong-wong ndeleng kabèh nganggo mripat donya; ora nyawang luwih jero; ora nduwé wiyarè pandelengan sing diwènèhaké iman lan katresnan. Sing Mulya Arsenius Agung ora tau ngganti banyu sing digunakaké kanggo ngendhokaké ranting kurma, lan banyu kuwi ambuné banget ora enak.¹⁷³ Nanging kepiye carane kita bisa mangertèni yèn ana mata air sing éndah mili saka tong banyu busuk kuwi! 'Ya, kuwi siji bab sing pancèn aku ora bisa mangertèni!' — pangandikane wong. Wong sing ngomong kaya ngono ora gelem sabar lan ndeleng luwih jero banyu kuwi kanggo mriksa apa ana liyané, nanging nolak amarga ora mangertèni.

Nalika akal intervensi, wong ora mangertèni Injil utawa Bapa-Bapa Suci. Kamampuan persepsi rohani dadi rusak, lan wong kuwi, kanthi ngremehake Injil lan Bapa-Bapa Suci nganggo akal, malah nganti kandha: 'Wis pirang-pirang taun wong-wong nyiksa awak dhewe kanthi sia-sia liwat asketisisme, puasa, lan kekurangan liyane!' Nanging ngomong kaya ngono iku ngina. Sawijining wektu, sawijining biksu saka Keliot teka menyang kalivaku nganggo mobil. 'Nakku,' aku kandha, 'ngapa kowe perlu mobil? Mesthi ora pantes karo cara uripmu!' 'Ngapa ora, Geronda?' dhèwèké takon kaget. 'Apa ora ana ing Injil sing kandha: *"Dheweke bakal nampa satus kaping lan warisan urip langgeng?"*'¹⁷⁴ 'Nalika kandha *"dheweke bakal nampa satus kaping,"*' aku mangsuli, 'Injil iku nyebutaké apa sing dibutuhaké manungsa.' Nanging kanggo biksu, saliyané saka kuwi, pantes urip kaya sing diandharake Rasul Paulus: *'Kaya-kaya ora nduwé apa-apa, nanging nduwé kabèh.'*¹⁷⁵ Tegese, biksu ora nduwé apa-apa, nanging amarga kabecikane, wong-wong percaya marang bandhane marang dhèwèké, lan dhèwèké bisa ngatur kuwi. Kitab Suci ora ateges yèn kita para biksu kudu nglumpukaké bandha kanggo awak dhéwé! Apa kowé weruh interpretasi sing salah sing bisa muncul mung saka pamikiran semata? Tansah éling yèn yèn wong ora nyucèkaké dhiri, yèn pencerahan ilahi ora teka marang dhèwèké, mula interpretasi sing diwènèhaké ora bakal liya kajaba kebingungan total.

Aku tau ditakoni: 'Napa Ibune Gusti ora nindakake mujijat ing pulo Tinos, lan napa wong Italia nglebur kapal perang 'Ellie' nalika Pesta Pangaso?'¹⁷⁶ Nanging, kanthi ngidini kajahatan iki kelakon,

¹⁷² 'The History of the God-Lovers' – sawijining buku biografi para asket Siria, disusun déning Theodoret sing Berkah saka Cyrillus. "Evergetinos" – sawijining kumpulan sistematis piwulang patristik ing patang jilid, disusun nalika jaman Bizantium déning biksu Paulus saka Biara Evergetis ing Konstantinopel lan pisanan diterbitaké ing pungkasan abad kaping 18 déning Venerable Nicodemus saka Gunung Athos. – *Cathetan penerjemah*.

¹⁷³ Para tuwa padha takon marang Abba Arsenius, kandha: 'Ngapa sampeyan ora ngganti banyu karo ranting-ranting mau – ambune ora enak?' Dheweke mangsuli: 'Amarga kemenyan lan minyak wangi sing tau tak nikmati ing donya, aku kudu nahan ambu iki.' Paterikon Kuna, Moskow, 1899. kaca 45.

¹⁷⁴ Mat. 19:29.

¹⁷⁵ 2 Kor. 6:10.

¹⁷⁶ Ing tanggal 15 Agustus 1940 (Rayane Pangaso Sang Putri Allah Agung miturut kalender gaya anyar), kapal perang ringan Angkatan Laut Yunani 'Elli', sing labuh ing perairan pelabuhan ing pulo Yunani Tinos, diludhahi dening kapal selam Italia. Para Italia nembak torpedo marang 'Elli' nalika para pelaut Yunani lagi mudhun saka kapal kanggo melu perayaan sing dipersembahake kanggo Sang Putri

Ibune Gusti nindakake mujijat sing luwih ageng. Ledakan 'Ellie' nggawe wong Yunani nesu. Wong Yunani nyadari manawa ora ana sing suci tumrap wong Italia, mula kanthi muni 'Hurrah!' padha ngusir wong Italia saka tanahé. Lan yèn wong Italia ora nindakake kekejeman iki, lan amarga ora mangertèni manawa wong Italia iku ora nduwé iman marang Gusti, wong Yunani bisa waé kandha: 'Lha, wong-wong kuwi uga wong sing taat; padha kanca kita.' Nanging saiki, wong-wong sing mikir rasional teka lan kandha: 'Ngapa Ibune Gusti ora nindakake mujijat wektu kuwi?' Ya, apa sing bisa diomongake bab kuwi? Liyane takon: 'Ngapa Kitab Suci kandha y e pawon Babilonia, sing diparingi telung mudha, munggah tekan dhuwur patang puluh sanga hasta?' Apa padha ngukur nganggo mistar utawa apa?' Nanging sepisanan dhuwuré geni mung nganti pitung hasta. Banjur, tanpa mandheg, macem-macem bahan bakar dibuwang menyang pawon geni supaya kobong kaping pitu. Pitu kaping pitu iku patang puluh sanga, ta? Nanging piye yen wong-wong sing takon kuwi dhéwé dibuwang menyang pawon geni kuwi? Ing wong-wong iki katon rasionalisme, sawijining rasionalitas sing kosong saka makna, sing ana ing njaba kasunyatan sakabehe. Sawetara teolog saiki padha ngurusi 'masalah' sing padha karo sing wis diterangake ing ndhuwur. Contone, padha takon: 'Apa sing kelakon karo setan-setan sing mlebu ing kamanan babi lan klelep ing segara?'¹⁷⁷ Apa padha slamet utawa padha klelep?' Nanging sing penting yaiku setan-setan kuwi metu saka wong iku. Apa urusanmu karo apa sing kelakon marang dheweke sawisé kuwi! Luwih becik kowe ngati-ati supaya ora kesurupan dhéwé, lan aja mumet mikirake ing endi setan-setan kuwi saiki.

— Lan ana sawetara, Geronda, sing nyoba nyelarasake Injil karo akal sehat manungsa. Kanthi nggunakake akal sehat iki, padha nyelidiki Injil nanging ora bisa mangerténi.

— Ora mungkin nyelarasake Injil karo akal sehat manungsa. Katresnan dadi inti Injil. Kapentingan pribadi dadi inti akal sehat. Kitab Suci kandha: 'Yen ana wong maksa kowe mlaku siji stadia, mlaku loro.'¹⁷⁸ Apa ana akal sehat ing kuwi? Malah, kuwi nuduhaké ilangé akal. Mula saka iku, wong-wong sing kepéngin nyelarasaké Kitab Suci karo akal sehat bakal tekan dalan buntu. Contoné, ana pirang-pirang organisasi sing nindakake karya amal. Nalika padha krungu ana wong sing bangkrut, kecemplung ing kamlaratan lan butuh dhuwit, padha kandha: 'Kita bakal nulungi wong iki, nanging dhisik kita kudu mastiake manawa pancen butuh.' Mula saka kuwi loro utawa telu wakil saka organisasi iki lunga menyang omahé wong sing bangkrut kanggo mriksa apa pancen butuh. Padha teka lan weruh, umpama, ruang tamu sing mewah perabotané. Banjur padha kandha: 'Wah, kursi empuk kaya ngono, perabot kaya ngono! Yen dhèwèké nduwé perabot kaya ngono, mesthi ora butuh apa-apa.' Lan padha ninggalaké wong kuwi tanpa pitulungan. Nanging padha ora nyadari yèn wong sing apes kuwi ora nduwé apa-apa kanggo dipangan. Padha ora nyadari yèn mung amarga wong ngalami kasangsaran, ora ateges dhèwèké kudu langsung ngganti sandhangané karo kain lusuh pengemis. Lan piye carané kita ngerti—mbok menawa pérabotan kuwi wis ana ing omahé wiwit jaman mbiyèn lan dhèwèké durung sempat adol? Utawa mbok menawa ana wong sing wis ngerti kabutuhan kulawargané, banjur maringi kursi-kursi lan sandaran tangan iki minangka kado? Wong padha ngadili lan njupuk keputusan adhedhasar akal lan nalar umum, mulané padha dadi bingung, lan Injil ora mlebu ing uripé. Wong padha ndeleng samubarang sacara cethek, mula padha nerangaké kabèh miturut karepé dhéwé.

Allah sing Paling Suci (Tinos iku papan panggonané salah siji ikon mujijat Sang Putri Allah sing paling diormati ing Yunani). Tindakan pengkhianatan iki kelakon rong sasi setengah sadurunge Italia ngumumake perang marang Yunani. Sawisé 'Elli' tenggelam, nalika padha nyadari yèn perang karo Italia ora bisa dihindari, wong-wong Yunani wiwit nyiapake kanthi intensif kanggo mbela tanah airé. — *Cathetan juru basa*.

¹⁷⁷ Delengen Matius 8:32.

¹⁷⁸ Delengen Matius 5:41.

"Aja ngadili saka penampilan"¹⁷⁹

— Geronda, aku rumangsa yèn kamampuanku kanggo ngadili, rasionalitasku, lan pamanggih manungsa babagan kabeneran ngalangi pangembangan rohani.

— Inggih, mesthi. Kuwi ngalangi pangembangan rohani amarga amarga kuwi sih rahmaté Gusti Allah lunga. Lan sawisé kuwi, manungsa ketinggalan tanpa pitulungan Ilahi, tiba, lan ngalami kagagalan total. Panghakiman lan kaadilan manungsa, biasané, ora adil. Kasunyatané Gusti Allah iku katresnan, sabar, lan ngetokake welas asih. Nanging kowe mriksa kabèh nganggo akal manungsa. Saka kuman iki panyakit rohani kowe diwiwiti. Obat sing marasaké panyakit iki yaiku pikiran sing becik. Nalika wong mikir kanthi welas asih—tegesé nduwèni pikiran sing becik lan 'adil'—kapasitas atiné saya gedhé. Sampeyan nggunakake akal manungsa banget, mula sampeyan kudu ati-ati banget karo pikiran sampeyan, amarga kesimpulan sing sampeyan entuk liwat pamikiran sampeyan mung kesimpulan manungsa. Kuwi ora rohani lan ora disucèkaké.

— Geronda, kenapa aku kerep banget tiba ing panghakiman?

— Alasan pribadimu yaiku pendhidhikan hukummu. Mula saka iku kowe ngadili kaya ngene. Sawetara kawruh utawa profesi kerep ngembangake rasionalitas sing garing ing wong-wong. Rasionalitas iku penyakité golongan intelektual. Iki wis nyerang nganti sumsum balungé. Mula, sanajan kowe nduwé ati, rasionalitasmu luwih diutamaké tinimbang ati.

Sawetara wong pancen rasional banget, lan padha ngadili kanthi egois—ora nganggep ana sing luwih unggul tinimbang awake dhewe. Padha nuntut kesempurnaan—nanging ora kanggo awake dhewe, mung kanggo wong liya. Padha wareg karo kelemahané dhéwé, nanging malah ngukum wong liya. Kaget tenan! Wong kaya ngono wis nggawe citra umum kanggo awake dhewe; tegesé, padha mbentuk sawijining persona njaba—sing ing jerone kebak kemunafikan. Ora ana saklacak prasaja ing wong-wong kuwi. Bédané antarane wong Éropah lan wong Yunani (kanthi 'wong Yunani' aku tegesé roh Ortodoks) ana persis ing kéné. Kowe ora bakal bisa nebak wong Éropah—piyé utawa kapan kudu nyedhak. Tansah ngucapake "Sugeng rawuh!" — lan mesem cilik sing palsu. Nanging delengen wong Yunani, lan kabeh langsung cetha. Yen dheweke krasa seneng, dheweke ora ndhelikake. Yen dheweke nesu bab apa wae, kuwi uga cetha. Lan kanthi ndeleng kahanan atine, kowe bisa gampang mbangun hubungan karo dheweke.

— Geronda, kenapa ana wong sing ngadili wong liya, tumindaké lan kabèh sing kelakon ing donya — lan nindakake kuwi kanthi kesusu banget?

— Ing kahanan kaya ngono, manungsa mung dipandu dening rasionalitas; tegesé mung otaké sing makarya, lan asilé yaiku panghakiman. Bakale apik menawa Gusti njupuk obeng lan 'ngendhokaké' otaké sethithik kanggo wong-wong sing kakehan rasionalitas. Luwih pikiran dibebasake, luwih wong kuwi kebak sih rahmat. Kanthi 'pikiran', maksudku panilaian manungsa, egoisme, lan kapercayan dhiri. Nanging, yen ana wong sing nyadari yèn panilaiané salah, banjur kandha: 'Kamampuan kanggo ngadili sing tak duwèni iki iku donya; ora ana pencerahan ilahi, mula aku bakal salah; mulané, aku ora kena nggunakake kamampuan iki,' banjur Gusti bakal langsung maringi pencerahan; dhèwèké bakal éntuk pangertosan lan bisa mbedakaké antarane sing bener lan sing ora bener.

Sing nggoda nyasarake wong pinter liwat panghakiman saka njaba. Yen wong nduwé sipat manungsa, dhèwèké bakal ngadili kanthi cara manungsa lan nindakake kaluputan. Supaya panghakiman dadi Ilahi, sipat manungsa kudu sirna. Panghakiman donya iku panghakiman sing salah. Pira akeh kateuadilan saka kabèh jinis sing kelakon! Sepira kerepé manungsa tiba ing dosa! Mula, kanggo ngreksa nyawa, tansah lebokna pikiran becik ing tumindakmu.

¹⁷⁹ Yohanes 7:24.

Saben wong iku misterius, lan piye kowe bisa ngerti wong kuwi kaya apa! Ana sawijining wektu, kita padha ngrayakake Kebangkitan Mulya Kristus ing sawijining kaliva ing Gunung Suci. Sawise Liturgi Ilahi, kita padha lungguh ing meja kanggo buka puasa nganggo keju lan endhog Paskah. Ana biksu lungguh ing sacedhakku—supir keledai sing nggunakake keledai kanggo ngangkut kayu bakar. Aku weruh dheweke nyurung keju lan endhog menyang sisih. "Ayo, nyicipi," ujarku. "Ya wis, ya wis," wangsulane, "aku bakal buka puasa." Aku nggatekake – dheweke ora mangan. "Ayo, mangan," ujarku maneh, "soale dina iki Paskah!" "Nyuwun pangapunten, Geronda," wangsulane, "aku ora mangan ing dina aku nampa Komuni Suci. Aku bakal buka puasa jam loro sore iki." Dheweke wis puasa wiwit sedina sadurunge, lan pas dina Komuni dheweke mangan ing sonten! Apa kowe weruh apa sing ditindakake amarga ngajeni? Nanging wong liya bisa uga mikir yèn dheweke mung sopir keledai prasaja.

Manungsa iku misterius! Lan yen kowe kapeksa ngadili wong liya, takon marang awakmu dhéwé: 'Apa pangadilanku iki ilahi, utawa ana pilih kasih?' Kanthi tembung liya, apa iki bébas saka kapentingan dhéwé, utawa kebak kapentingan dhéwé? Aja percaya marang 'diri'mu sanajan ing pangadilamu dhéwé. Yen ana wong sing ngadili, , ana akèh egoisme ing wong kuwi. Aku kapaksa maringi paukuman marang macem-macem prakara, lan aku kepeksa nindakake sanajan aku ora kepengin. Aku maringi paukuman tanpa kapentingan pribadi utawa pilih kasih, nanging sanadyan mangkono, nalika aku tangi sawisé kanggo ndedonga, aku ora ngrasakaké—ya, ayo diarani—legané sing tak rasakaké ing dina-dina nalika aku ora maringi paukuman. Lan iki ora amarga nuraniku nyalahake aku bab apa-apa — ora, mung amarga aku wis ngadili minangka manungsa. Lan apa sing bisa diomongake yen paukuman iku keliru, utawa yen para terdakwa duwe kahanan sing ngurangi kesalahan, utawa yen hakim nggunakake kriteria manungsa kanggo ngevaluasi apa sing kedadeyan? Ngadili iku dudu prakara sing sepele. Hak ngadili iku kagungané Gusti Allah. Pira medeni kuwi! Lan kasunyatan yèn wong sing lungguh ing kursi hakim iku wong sing becik atiné ora ana gunané ing prakara iki. Sing penting yaiku asil sing digawa déning paukumané.

Prelu akal sing jembar. Mesthi wae saben wong nduwé paling ora kamampuan kanggo mikir, nanging sayangé akèh saka kita nggunakake akal kuwi ora marang awak dhéwé, nanging marang tangga teparo (supaya ora katon luwih apik tinimbang kita ing paningal wong liya). Mangkono kita ngrusak akal budi kita—kanthi panghakiman, pangutukan, lan panjalukan marang wong liya supaya padha dadi luwih becik. Panjalukan kita kuduné mung dialamatake marang 'diri dhéwé', sing kurang tekad mlebu kanthi saktenané ing upaya spiritual lan motong hawa napsu, supaya nyawa kita bisa bébas lan mabur menyang swarga.

Bab 3.

Generasi Anyar

Nyusuté Roh Pangorbanan Diri

Saiki, akèh wong ora ngerti kabungahan sing digawa déning pangorbanan dhiri. Wong ora seneng kerja keras. Nganggur, kepinginan urip nyaman, lan akèh wektu luang wis mlebu ing uripé. Semangat pangorbanan dhiri wis nyusut. Yen wong bisa entuk apa-apa tanpa usaha, supaya dheweke nyaman, dheweke nganggep iku minangka prestasi. Dheweke kuciwa yen gagal entuk urip sing gampang. Nanging yen dheweke ndeleng kabeh saka sudut pandang spiritual, dheweke bakal bungah ing kahanan iki, amarga ing kono dheweke diparingi kesempatan sing becik kanggo tumindak heroik.

Saiki, saben uwong — enom lan tuwa padha nguber urip sing gampang. Wong-wong spiritual ngupaya nggayuh kasucian kanthi usaha sing sithik banget. Wong-wong donya ngupaya entuk dhuwit

sak akeh-akehé tanpa kerja. Para mudha ngupaya lulus ujian tanpa sinau, entuk gelar tanpa tau ninggalake kafe. Lan yen bisa, nalika lungguh ing kafe, nelpon universitas lan ngerti asil ujiané, mesthi padha bungah. Ya, ya, wis tekan kono! Akeh para mudha teka ing kalivaku lan njaluk: 'Dongakna supaya aku mlebu universitas.' Padha ora nyiapake ujiané, nanging padha kandha: 'Gusti bisa nulungi aku.' 'Siapna dhisik,' pituturku, 'lan nyuwun pitulungan marang Gusti liwat pandonga.' 'Nanging kenapa?' pitakoné kaget. 'Apa Gusti ora bisa mbantu aku sanajan tanpa persiapan?' Dadi apa kuwi ateges Gusti bakal mberkahi kemalasanmu? Ora kaya ngono carané. Gusti bakal nulungi yèn ana wong enom sing maca lan nyoba sak apik-apiké, nanging ora bisa nyimpen apa sing wis diwaca ing mémori. Sawetara wong enom ora bisa éling utawa mangertèni apa sing diwaca, nanging isih nyoba lan kerja keras. Gusti bakal nulungi murid-murid sing kerja keras kuwi supaya dadi pinter banget.

Untunge, ana pangecualian. Ana sawijining pemuda saka Chalkidiki sing nindakake ujian mlebu kanggo telung fakultas bebarengan lan kabèh nampa!¹⁸⁰ Luwih manèh, ing salah siji fakultas asil ujian mlebué dadi sing paling dhuwur, déné ing fakultas liyané dhèwèké entuk peringkat loro. Nanging, sanadyan mangkono, bocah lanang iku mutusaké yèn luwih becik metu nyambut gawe lan kanthi mangkono ngurangi beban bapaké, sing nyambut gawe ing tambang kanggo nyukupi kulawarga. Mula dhèwèké ora mlebu universitas; tinimbang kuwi, dhèwèké entuk pakaryan lan wiwit nggawa dhuwit menyang omah. Wong iki dadi panglipur atiku. Kanggo para mudha kaya ngene, aku siap mati, dadi abu. Nanging, akèh mudha saiki kapengaruh donya iki lan rusak lan cilaka amarga kuwi. Padha wis sinau mung mikirake awake dhéwé, mung nggatekake awake dhéwé — ora tau mikirake tangga teparo. Lan luwih kowe mbantu, luwih padha males.

Aku weruh yèn para mudha saiki pancèn amburadul. Padha ngadili siji bab, nindakake liyané, lan bosen karo sing katelu. Nanging ati manungsa ora tau kesel utawa tuwa. Lan wong-wong kuwi... Dadi biksu kakehan angel kanggo wong-wong kuwi. Omah-omah medeni. Para pemuda gagah teka menyang Gunung Suci, lunga, banjur bali maneh. "Ah," ujare, "nanging dadi biksu iku gaweyan abot. Bangun saben wengi sadurunge subuh. Ora mung sedina utawa rong dina, nanging terus-terusan!" Padha bali menyang donya, nanging ing kana uga ora krasa nyaman. "Apa," ujare, "sing bakal tak lakoni ing masyarakat iki? Karo wong kaya apa aku bakal ngiket nasibku yen omah-omah? Mung gawe repot lan kuwatir." Padha bali maneh menyang Gunung Suci, nanging sawisé manggon sawatara wektu, padha kandha maneh: "Angel!"

Para mudha jaman saiki kaya mobil anyar, oli ing mesiné wis kandel merga adhem. Supaya mobil mau bisa nyala, oli kudu diangetake dhisik — yèn ora, ora bakal ana sing mlaku. Kasihan para mudha! Padha teka marang aku ing kalivaku — ora mung siji utawa loro, nanging akèh — lan padha takon: 'Aku kudu piye, Pak? Kepiye carane aku ngisi wektu? Aku kebanjiran rasa sedhih.' — "Adhiku, goleka gawean apa waé," ujarku, lan wangsulane aku krungu: "Nek kuwi dudu intiné. Aku duwe dhuwit. Ngapa aku perlu gawean iki?" — "Nanging Rasul Paulus," aku kandha maneh, "nulis: '*Yen ana wong sing ora gelem gawe, aja mangan.*'"¹⁸¹ Senajan kowe ora kuwatir bab dhuwit — kanggo mangan, kowe kudu gawe. Gawean mbantu wong nguripake mesiné. Gawean iku kreativitas. Iku maringi kabungahan marang wong lan munggahake beban saka atiné, saka kasedhihan. Mangkéné, kancaku! Golekna gawean sing kowe senengi sanajan sethithik, banjur wiwiti makarya. Coba waé lan kowe bakal weruh [kabeh owah]!"

Sawetara para muda padha kesel, nanging kesel kuwi mbalekake kekuwatane. Para muda teka ing gubugku, lungguh ing pekarangan lan kesel mung amarga lungguh. Liyane, kanthi welas asih, terus takon: 'Kepiye aku bisa mbantu? Apa sing bisa tak gawa?' Aku ora tau njaluk pitulungan. Ing wayah

¹⁸⁰ Sadurunge, ing universitas-universitas Yunani, para pelamar bisa mèlu ujian mlebu kanggo pirang-pirang fakultas sakaligus. Saiki, dheweke mung bisa mèlu siji.

¹⁸¹ 2 Tesalonika 3:10.

bengi, sawisé para tamu lunga, aku nyalaké senter lan nindakake kabèh dhéwé: aku njupuk kayu bakar, nyalaké loro kompor ing mangsa adhem, lan ngresiki omah lan pekarangan. Akeh tamu ninggalaké kekacoan: padha nggawa lendhut mlebu lan ninggalaké kaos sikil regedé ing pekarangan. Wong-wong ngirimaké kaos kaki tipis, lan aku maringi marang para pengunjung — padha nganggo, nanging banjur mbuwang kaos kaki regedé ing endi waé. Aku malah maringi serbet supaya bisa dibungkus, nanging padha luwih seneng ninggalaké kabèh kaya biyèn.

Aku wis nyuwun tulung marang wong telu kaping ing uripku. Aku tau kandha marang bocah lanang: 'Aku butuh loro kothak korek api saka toko ing Karyes.'¹⁸² Aku wis duwe papat pemantik, nanging aku kandha marang dheweke mung supaya dheweke seneng. Dheweke mbalèk mlayu, bungah lan ambegan abot, nggawa mancis kuwi marang aku, lan keselé diganti kekuwatan anyar, amarga dheweke wis ngrasakaké kabungahan sing mèlu saka pangorbanan. Nalika kuwi, sing siji mung lungguh kono lan kesel amarga lungguh terus. Wong padha ngupaya ngrasakake kabungahan, nanging supaya kabungahan teka, wong kudu ngorbanake awake dhewe. Kabungahan lair saka pangorbanan. Kabungahan sejati asalé saka ora egois. Lan nalika ora egois dikembangak, wong ngrayakake lan bungah. Egoisme lan tresna dhiri iku panyiksa kanggo wong; kuwi sing nyegah dheweke maju.

Nalika semana, loro perwira enom teka ing Gunung Suci lan kandha marang aku: "Kita pengin dadi biksu." — "Ngapa kowe pengin kaya ngono?" takon aku. "Wiwit kapan kowe nduwéni kepinginan iki?" — "Ya," wangsulane, "iki anyar waé muncul ing pikiran kita. Kita teka ing Gunung Suci mung kanggo wisata lan saiki kita mikir arep manggon kene salawas-lawase. Ing donya sekuler ing kana, sapa ngerti — mbok menawa bakal ana perang maneh!" — "Kowe ora isin!" ujarku. "'Mbok menawa bakal ana perang maneh!' Lan piye carane kowe bisa ninggalake tentara?" — "'Bakal golek alesan apa waé,' wangsulane. Apa sing bakal padha golek ing kono? Pura-pura lara jiwa utawa nggawé alesan liya... Ya, aku bisa ngomong apa, mesthi waé padha bakal nemokaké alesan... 'Yen,' ujarku, 'kowe padha dadi biksu mung kanggo kapentingan dhéwé kaya ngono, mula kowe wis gagal wiwit wiwitan.'" Nanging kanggo wong liya, ora ana sing ngalangi nikah lan miwiti kulawarga suwé iki. Nanging padha teka marang aku lan kandha: 'Ngapa aku kudu nikah? Apa pancen isa miwiti kulawarga lan ngopeni anak ing jaman sing angel kaya ngéné?' — 'Ya wis,' aku kandha, 'apa urip mandheg nalika jaman panganiayaan? Apa ora ana sing kerja utawa omah-omah? Mbok menawa kowe mung males miwiti kulawarga?' — "Aku," ujare, "arep dadi biksu." — "Nanging alesane kowe males! Apa kowe pancen bakal dadi biksu sing apik?" Apa kowe ngerti iki? Yen ana wong wadon enom kepengin dadi biarawati, mikir: 'Ngapa aku kudu tetep ing donya sekuler, omah-omah, nduwé anak? Iku mung repot, mung nyusahake. Luwih becik aku menyang biara. Aku bakal nindakake apa sing diprentahake, tanpa tanggung jawab apa-apa, lan yen aku tau dicela, aku mung bakal nundhuk luwih andhap. Coba wae ndandani omahmu dhewe ing donya sekuler! Nanging ing biara, kabeh sing kok butuhake bakal disedhiyakake: sel pribadi, panganan siap saji, lan sapiturute...' — mula, yen ana wong wadon enom mikir kaya ngono, kabari yèn dhèwèké wis gagal wiwit wiwitan. Apa kowe krasa aneh? Aja kaget; wong kaya ngono pancèn ana. Elinga iki: wong sing rajin bakal sukses ing endi wae. Wong lanang sing dadi kepala kulawarga lan rajin bakal sukses ing urip monastik, lan wong biara sing rajin — yen milih dalan urip kulawarga — uga bakal sukses.

Ana sawijining priya enom mlebu biara dadi novis, nanging nolak dicukur sirah. 'Napaké kowe, anakku, ngindhari urip monastik?' takon aku. 'Amarga,' wangsulane, 'kopiah biksu kuwi ngélingaké aku marang helm prajurit!' Coba rungokna kuwi! Dheweke ora kepengin dadi biksu supaya ora kudu nganggo tutup sirah biksu! Kuwi ngelingake dheweke marang helm prajurit! Nanging apa dheweke tau nganggo helm kuwi? Sanajan tau, mesthi mung sawetara kaping nalika latihan ing tentara — lan kuwi uga durung mesthi! Lan ing endi dheweke tau nduwé kasempatan nyium ambune mesiu ing perang!

¹⁸² Karyes – pusat administratif Gunung Athos, ing ngendi Kinot Suci, kantor gubernur, kantor polisi, kantor pos, toko-toko, lan sapiturute dumunung – *cathetan penerjemah*.

Helm, kowe weruh, kuwi sing kelingan! Kowe krungu apa sing kedadeyan? Nanging apa sing dilalekake bab urip biksu? Critakna, tulung, biksu kaya apa sing bakal metu yen miwiti urip biksu kaya ngene? Pungkasané, wong sengsara kuwi dicukur ing endi wae, nanging ora tau nganggo topi biksu sing kandel kuwi.

Wektu liyane, ana loro pemuda teka menyang pertapaanku, loro-lorone rambute meh tekan pinggang. Aku kepengin motong rambute kuwi, nanging padha ora gelem. Aku lagi kesusu arep menyang panggonan liya, mula aku ora bisa ngobrol suwe karo wong-wong mau — aku mung nyuguhake panganan lan omben-omben. Lan ana kucing sing mlaku-mlaku ing pekarangan omahku. Salah siji saka para pemuda rambut dawa kuwi weruh kucing mau lan takon, 'Bisa njupuk kucing iki?' 'Ya wis, jupuk,' ujarku. Dheweke njupuk kucing kuwi, banjur saka omahku padha mangkat menyang Biara Iversky — sakjam mlaku saka kono. Udan deres banget, nanging dheweke tekan biara karo nyekel kucing, banjur menyang omah tamu lan nyuwun nginep ing kana. "Kucing ora diijini," ujare wong-wong mau, mula dheweke kepeksa lungguh ing njaba ing udan! Sakwengi kabèh! Yen dheweke dikirim jaga sakjam ing tentara, mesthi dheweke bakal kandha, 'Oh ora, aku ora bisa!' Nanging lungguh ing njaba sakwengi karo kucing — ya, mesthi bisa ditindakake!..

Ana siji maneh sing ditarik mlebu tentara, nanging dheweke mlayu lan teka ing Gunung Suci. Dheweke teka ing kalivaku lan kandha, 'Aku pengin dadi biksu.' — 'Mbalèkna,' ujarku, 'menyang tentara, lan rampungna masa dinas militarmu!' — 'Tentara!' balesé. 'Tentara ora kaya omahmu!' 'Matur nuwun sanget,' ujarku, 'kowe bocah pinter wis ngandhani aku kuwi. Dadi ngono toh! Aku durung nyadari sadurunge! Saiki aku bakal critakake marang wong liya uga!' Sakwisé kuwi, kulawargané bocah iku wis padha nggoleki dhèwèké sak suwéné wektu kuwi. Sawetara dina sawisé, dhèwèké teka manèh marang aku ing gubugku. Wektu kuwi Minggu Fomina, esuk banget. "Aku butuh kowe," kandhané. "Kowe péngin apa?" takonku. "Kowe ana ing endi nalika Liturgi?" "Ora ana ing endi-endi," wangsulane. "Dina iki," ujarku, "yaiku Minggu Fomina; ana doa semalam suntuk ing biara-biara, lan kowe ora menyang ngendi-endi? Lan kowe pengin dadi biksu! Ing endi kowe nginep bengi?" "Aku," ujare, "nginep ing hotel. "Ana ing kana tentrem lan sepi; ing biara rame banget suwene bengi!" — "Yen mangkono," takonku, "kowe arep ngapa saiki?" — "Aku," ujare, "mikir arep menyang Gunung Sinai, amarga aku katarik marang urip sing atos lan prasaja." — "Tunggu sedhela," ujarku. Aku mlebu selku, njupuk kue Paskah sing ana wong sing wis nggawa kanggo aku, banjur metu maneh marang dheweke. "Iki," ujarku, "jupuk iki! Kue iki alus banget—cocog tenan kanggo urip kasar lan prasaja sing kok kepengin banget. Gawa iki lan lunga!" Mangkono wong-wong enom jaman saiki. Dheweke ora ngerti apa sing dikarepake. Ora tahan karo gangguan sithik wae. Dadi, kepiye carane dheweke bakal bisa ngorbanake awake dhewe?

Aku kelingan, nalika ing tentara, yen ana tugas mbebayani, sing kok krungu mung: 'Pak, aku sing bakal gantèkaké dhèwèké! Lha, dhèwèké wong sing wis nduwé kulawarga — yèn dhèwèké mati, anak-anaké bakal dadi gelandangan!' Para prajurit njaluk marang komandan supaya diijini gantèkaké kanca liyané ing tugas mbebayani, menyang garis ngarep. Para prajurit padha seneng amarga sanajan bisa waé padha mati, ana kepala kulawarga sing bakal slamet, lan anak-anaké ora bakal dadi yatim piatu. Lan saiki? Apa kowe tau ketemu wong sing gelem nggawe pangorbanan kaya ngono? Yen ana, iku pancen arang banget. Aku kelingan sepisan nalika kita kehabisan banyu. Komandan nemokake panggonan cedhak ing peta sing ana banyu. Nanging para pemberontak padha ngumpul ing kana. Mula dhèwèké kandha: "Ana banyu cedhak kéné, nanging mbebayani banget menyang kana lan kita ora kena nyalakake lampu. Sapa sing sukarela arep menyang kana lan ngisi sawetara kendi?" Ana sawijining prajurit munggah: "Aku sing bakal lunga, Komandan!" Siji maneh munggah: "Aku!" Disusul siji maneh. Tegese, kabeh padha sukarela lunga! Nanging ing njaba peteng legam; tanpa cahya, medeni tenan — nganti nggawe getih mbeku. Komandan malah kaget: "Kowe kabeh ora bisa lunga!" Sing tak maksud

yaiku ora ana siji wae sing mikirake awake dhewe. Ora ana siji wae saka kita sing nyoba golek alesan, kaya: 'Pak, sikilku lara,' utawa 'Aku sirah pusing,' utawa 'Aku kesel.' Kita kabeh padha kepengin lunga njupuk banyu, lan kita ora peduli yen nyawane kita ana ing bebaya.

Semangat jaman saiki iku semangat kang ora semangat. Kawani lan pangorbanan diri ora ana babar pisan. Kanthi logika sing salah saiki, wong-wong wis ngalihake kabeh dadi sistem pangukuran sing beda. Lan delengen kéné: biyèn, wong mlebu tentara minangka sukarelawan, nanging saiki, amarga ora péngin ngabdi, padha njaluk surat keterangan medis sing nyatakake yèn padha lara jiwa. Padha ngupaya banget supaya ora mlebu tentara. Apa tau ana kahanan kaya ngene sadurunge? Ing tentara kita ana letnan enom, umuré mung telung puluh telu taun, nanging pancèn priya sing apik tenan! Dina siji bapakné, sawijining perwira purnawirawan, nelpon lan kandha yèn dhèwèké arep nyuwun marang sapa waé supaya anaké dipindhah saka garis ngarep menyang mburi. Wah, letnan kuwi muni banter tenan nalika bapakné kandha ngono! "Kok wani, Pak, ngomong kaya ngono? Wong-wong sing ora ana gunané kuwi sing lungguh ing mburi!" Wong iki nduwèni ketulusan, kejujuran, lan kawani sing luar biasa nganti ngluwihi wates — dhèwèké tansah nyerbu serangan luwih dhisik tinimbang wong liya. Jaketé kebak peluru nganti bolong-bolong, nanging sanadyan mangkono dhèwèké slamet. Lan nalika dhèwèké dipensiunake dadi cadangan, dhèwèké nggawa jaket kuwi minangka kenang-kenangan.

Katresnan wong tuwa sing ora wicaksana ndadekake anak dadi ora ana gunane

Aku wis weruh yèn bocah-bocah jaman saiki, utamané sing mlebu universitas, wis nyimpang sanajan isih manggon karo wong tuwa. Senadyan wiwitané padha dadi bocah sing apik, pungkasané malah dadi ora ana gunané. Padha ora mikir kaping pindho; ana rasa atos ing atiné. Padha dirusak lan dimanja déning wong tuwané dhéwé, sing biyèn wis ngalami jaman angel lan saiki péngin anak-anaké ora ngalami kekurangan apa waé. Wong tuwa ora nanduraké katresnan marang Gusti Allah ing atiné anak-anaké, supaya padha bisa nemokaké kabungahan nalika ngalami kekurangan. Cetha yèn kabèh iki ditindakaké wong tuwa kanthi niat sing becik. Ya, ngalami bocah-bocah marang kekurangan sing ora ana gunane iku biadab. Nanging mbantu bocah-bocah ngembangake pola pikir monastik—supaya mengko padha bisa nemokake kabungahan nalika ngalami sawenehing kekurangan—iku bab sing apik banget. Nanging saiki, amarga kabecikané—kabecikan sing ora pantes—wong tuwa malah nyurung anak-anaké menyang kahanan kaku lan kélangan semangat. Wong tuwa nyuguhake kabeh kanggo anak-anake ing piring, langsung menyang tangane; malah nganti nyawisake banyu. Padha nggawe iki dadi kebiasaan. Padha nindakake supaya bocah-bocah bisa nindakake PR tanpa keganggu apa-apa, nanging kanthi mangkono padha ndadekake bocah-bocah mau ora ana gunane — loro-lorone, lanang lan wadon. Amarga mengko, bocah-bocah kepengin kabèh diparingi ing piring kapan waé, ora mung nalika lagi ngerjakaké PR. Lan kabiasaan ala iki diwiwiti saka para ibu: 'Sinau, nak, sinau! Lan aku bakal nggawa kaos kakimu, aku bakal ngumbah sikilmu!' Ndelok panganan manis, ngombe secangkir kopi!" Bocah-bocah ora nindakake apa-apa lan mula ora ngerti sepira kesel ibune nalika ngopeni dheweke. Lan banjur kabeh diwiwiti: piring sekali pakai, sandhangan sekali pakai, [tempat pizza, McDonald's] — dheweke malah ora bisa mbungkus irisan pizza nganggo kertas! Lan mula bocah-bocah mau gedhé dadi wong sing pancèn ora ana gunané. Banjur uripé dhéwé dadi beban kanggo dhèwèké. Tali sepatu kucel: "Mbok, ikat tali sepatu aku!" Lan nganti Ibuné ngiket tali sepatu kuwi, bocahé bakal mlaku-mlaku karo tali sepatu sing ora diiket lan bakal kesandhung. Kasuksesan apa sing bisa diarep-arep saka bocah kaya ngono? Bocah-bocah kuwi ora cocog kanggo urip bebojoan utawa urip monastik. Mula saka kuwi aku maringi pitutur marang para ibu: 'Aja nganti anakmu maca sedina muput. Amarga, dheweke mung maca terus-terusan lan mikir kakehan bab-bab.' Wenehana dheweke ngaso saka maca limolas menit utawa setengah jam — lan nindakake gaweyan omah. Kanthi mangkono, pikirane bakal lega, paling ora sethithik, lan bali menyang kahanan normal."

Kabiasaan ala para mudha jaman saiki iki uga wis mlebu ing urip monastik. Saiki kowe weruh ana nganti pitu sekretaris biksu sing lungguh ing kantor-kantor wihara — kabèh isih enom lan terdidik — déné biksu sepuh sing biyèn nyekel jabatan iki lungguh ing sacedhaké. Ing jaman biyèn, wihara mung nduwé siji sekretaris. Pendhidhikané asring mung rong taun ing sekolah menengah, nanging dhèwèké isa ngurusi kabèh pakaryan dhéwé. Nanging saiki ana pitu wong, lan kabèh padha kesusu banget nganti ora ana wektu kanggo netepi paugeran monastik! Nanging padha ora gelem ngeculaké sekretaris tuwa kuwi; dhèwèké kudu lungguh bareng karo wong-wong mau lan mbantu!..

Kekuatan peteng nuntun para mudha marang ala

Saiki, bocah-bocah sing cilaka iki lagi dirusak dening macem-macem teori. Mula saka kuwi padha banget kegugupan lan bingung. Bocah kepengin nindakake siji bab, nanging pungkasané nindakake liyane. Dheweke kepengin mlaku ing siji dalan, nanging semangat jaman kita nggawa dheweke menyang dalan liyane. Kekuatan peteng wis ngeculake kampanye propaganda sing nggegirisi; kuwi sing nuntun para mudha sing kurang wicaksana marang sing ala. Sawetara guru sekolah ngandhani bocah-bocah: 'Kanggo dadi individu sing mandiri, aja ngajeni wong tuwamu; aja manut marang wong tuwamu.' Kanthi cara iki, padha ngrusak jiwa bocah-bocah. Akibate, bocah-bocah padha ora nurut marang wong tuwa lan gurune. Lan dheweke ora bisa disalahake, amarga dheweke percaya yen kuwi pancen cara sing kudu ditindakake. Negara ndhukung dheweke ing bab iki; dheweke didorong menyang arah iki. Lan wong-wong sing ora peduli marang negarane utawa kulawargane—sing ora ana sing suci—memanfaati para mudha kuwi kanggo nglakoni rencana dhewe. Kabèh iki wis nggawa akèh ala marang para mudha saiki. Akèh banget ala! Saiki wis tekan titik ing ngendi para mudha nganggep setan sing duwé tanduk minangka pimpinané. Nyembah Setan wis dadi banget nyebar. Ing sawetara diskotik, padha nyanyi sakwengi : "Setan, kita nyembah kowe! Kita ora butuh Kristus, kowe wenehi kita kabèh!" Pira medeni! Apa kowe ngerti apa sing diwenehake marang kowe, kowe bocah-bocah sengsara, lan apa sing dijauhake saka kowe!..

Bocah cilik uga wis pait — amarga kopi lan rokok. Apa kowe weruh pasuryané padhang, anugrahé Gusti Allah? Oh, pancen bener arsitek kuwi nalika ngendika marang sak klompok para mudha sing digawa menyang Gunung Suci: 'Mripat kita kaya mripat iwak sing wis mati.' Arsitek iki teka ing Athos karo sak klompok para pemuda umur antara wolulas nganti rong puluh lima — watara sepuluh wong. Dheweke wis bali marang Gusti sawetara wektu kepungkur, mula dheweke ngrasakake welas marang para mudha sing uripe kebak kemewahan. Dheweke wis narik sawetara jiwa sengsara iki luwih cedhak, ngyakinke supaya padha teka ing Gunung Suci, lan mbayar lelampahané dhéwé. Padha lagi arep menyang kalivaku, lan kebeneran aku uga arep menyang panggonan liya, mula kita ketemu ing dalan. Aku kandha marang wong-wong mau yèn aku arep lunga, nanging ngusulaké supaya kita padha lungguh sedhela ing panggonan sing padha ketemu. Sakwise kita lungguh, langsung ana klompok nom-noman liyane sing muncul, padha mlaku menyang kalivaku. Wong-wong mau murid saka Sekolah Afonia.¹⁸³ "Duduk," ujarku, "lan melu karo kita." Padha banjur padha lungguh uga. Ing wektu kuwi arsitek kandha marang murid-muridé: "Apa kowe ora weruh apa-apa?" Padha kaget. "Ayo," ujure, "dhisik delengen pasuryanmu siji lan sijiné, banjur delengen pasuryané bocah-bocah iki. Delengen carane mripaté padhang! Lan delengen mripat kita dhéwé — kuwi kaya mripat iwak sing wis mati. Lan pancen bener! Nalika aku ndelok luwih cedhak, aku nyadari yèn dhèwèké pas tenan: mripaté pancen kaya mripat iwak sing wis mati. Kabur, ora alamiah... Nanging mripat bocah-bocah saka Afoniada padhang! Wong-wong ing Afoniada padha nundhuk kanthi ngajeni lan melu ing ibadah ilahi. Mripat iku cermining jiwa. Mulane Kristus ngendika, '*Mripat iku lampu badan*.'¹⁸⁴ Akeh para mudha teka menyang Gunung Suci

¹⁸³ Delengen cathetan sikil 57.

¹⁸⁴ Lukas 11:34.

utawa menyang biara liyane, dadi biksu, lan sanadyan urip biksu kuwi, bisa diarani, ora amben kembang mawar, padha kebak kabungahan nganti pasuryane sumunar cahya. Nanging ing donya sekuler, para mudha nduwé kabèh sing dikarepake, nanging padha disiksa, nandhang sangsara kaya ing neraka.

Angin-angin manéka warna padha sumilir marang kita saka kabèh arah. Saka Wétan — agama Hindu lan agama gaib liyané; saka Lor — komunisme; saka Kulon — akèh ajaran béda-béda; lan saka Kidul, saka wong Afrika — ilmu sihir, mantra-mantra lan akèh angin panyakit liyané. Nalika semana, ana sawijining cah enom sing keserang dening angin-angin iki teka menyang kalivaku. Aku nyadari yèn pandonga ibuné wis nuntun dhèwèké marang aku. Kita padha rembugan suwé, lan ing pungkasan rembugan aku kandha marang dhèwèké: 'Ngrungokna, cah, goleka pangakung lan mlebu pangakung. Banjur jalukna dhèwèké ngolesi awakmu nganggo krisma suci.' Iki bakal mbantu kowe saiki, nalika kowe miwiti langkah-langkah ing urip rohani. Kowe kudu diolesi Minyak Krisma Suci, amarga kowe wis mbantah Kristus.' Nalika aku ngomong kaya ngono marang dheweke, bocah kasihan kuwi nangis. 'Dongaake aku, Pak,' dheweke nyuwun marang aku, 'amarga aku ora bisa metu saka kubangan iki. Aku wis dicuci otak. Aku nyadari yèn pandonga ibuku sing nggawa aku mrana.' Sepira kuwate pandonga ibu! Kasihan bocah-bocah! Padha kesandhung dening kabèh piwulang iki lan dadi ora pantes kanggo apa-apa. Banjur padha kalah déning rasa wedi lan prahara batin, lan padha nggolèk panglipur saka obat-obatan lan sapituruté. Saka jurang siji menyang jurang liyané. Muga-muga Gusti Allah paring pitulungan [lan mandhegaké kabecikan iki].

— Geronda, apa ana gunané ngandhani marang para jiwa sengsara iki yèn ajaran kaya ngono iku saka setan?

— Mesthi ana! Mesthi. Nanging kita kudu ngomong karo wong-wong mau kanthi alus.

— Lan kepiye carane para mudha kaya ngono bisa kenal karo Kristus?

— Kepiye carane padha bisa ngerti Kristus yèn, tanpa wis ngerti Ortodoksi, padha lelungan menyang India marang macem-macem guru ing kana, manggon bareng karo wong-wong mau rong utawa telung taun, nganti kesasar akal amarga maneka wujud sihir, lan banjur, nalika manggon ing kana, padha sinau manawa Ortodoksi nawakake urip misterius lan mistik, lan k , padha teka mriki kanthi kepengin nyekseni Cahya Sing Ora Digawe, ngalami kahanan spiritual paling dhuwur lan sapiturute? Lan yen kowe takon marang wong-wong mau, 'Suwéné pirang taun wis kowe ora nampa Komuni Suci?'—padha mangsuli, 'Aku ora éling persis; mbok menawa ibuku wis maringi Komuni nalika aku isih cilik.'—'Apa kowe tau lunga marang pangakuan dosa?'—'Pitakonan kuwi ora narik kawigatanku.' Nanging apa pancen bisa ngarep-arep asil apik saka iki? Wong-wong kuwi pancen ora ngerti apa-apa bab Ortodoksi.

— Geronda, nanging kepiye carane kita bisa mbantu wong-wong mau?

— Apa sing bisa mbantu sawise padha ngomong 'Gereja wis ketinggalan jaman'? Sak cepet kowe krungu kaya ngono saka wong, langsung cetha sepira pangerten sing isa kowe entuk karo dheweke! Nanging, para mudha sing nduwé niat apik pancen nampa pitulungan lan luwih cedhak karo Gereja.

'Aja wani nyentuh bocah-bocah!'

— Geronda, apa sing bakal kelakon karo bocah-bocah cilik sing gedhe tanpa disiplin?

— Ana kahanan sing rada mbenerake tumrap wong-wong mau. Wong tuwane ora mangertos tujuane disiplin nalika isih cilik, mula saiki padha menehi kebebasan tanpa wates marang anak-anake, saéngga malah dadi preman cilik tenan. Kowe ngomong siji, dheweke bakal mbales limang, lan kanthi tanpa isin-isin! Anak kaya ngono bisa wae dadi kriminal. Saiki bocah-bocah wis bébas tanpa kendhali. "Kamardikan!" "Aja nganti nyentuh bocah-bocah!" Lan bocah-bocah padha bungah banget: "Ing endi maneh ana sistem politik kaya ngéné?" Tegesé, ana wong-wong sing kepengin ngowahi bocah-bocah dadi pemberontak sing ora péngin gumantung marang wong tuwa utawa guru, utawa manut marang sapa

waé. Iki malah nguntungake wong-wong tartamtu; bocah-bocah pemberontak iki bakal mbantu nglakoni rencana-rencanane. Soale, yen bocah-bocah ora digawe dadi pemberontak saiki, piye carane mengko kowe bakal meksa dheweke kanggo ngrusak kabeh? Lan saiki kowe bisa weruh kepiye bocah-bocah kasihan iki wis meh edan.

Yen kabebasan ora digunakake kanthi bener ing urip rohani, kepiye carane bisa digunakake ing urip donya? Apa sing bakal kowe lakoni karo kabebasan kaya ngono? Kamardikan kaya ngono iku bencana. Mulané apa sing kita deleng saiki kedadéyan marang nagara. Apa wong-wong saiki bisa migunakaké kamardikan sing diparingaké kanthi becik? Kamardikan, yèn wong ora bisa migunakaké kanggo pangembangan sing positif, iku dadi bencana. Evolusi donya, digandhèngaké karo kamardikan sing kebak dosa iki, wis nggawa manungsa marang perbudakan rohani. Kamardikan rohani iku pasrah marang kersaning Gusti. Nanging kowe weruh: patuh iku kamardikan; nanging mungsuh, kanthi niaté ala, nggambaraké iku minangka perbudakan, lan bocah-bocah—apamanèh sing wis kesrakat déning semangat mbrontak jaman saiki—wiwit mbrontak. Iku lumrah, amarga padha kesel karo macem-macem sistem abad kaping rong puluh, sing sayangé saya ngrusak alam—donya éndahé Gusti—lan manungsa—karya Gusti. Sistem-sistem iki ngisi jiwa manungsa karo kuwatir lan nuntun saka kabungahan, adoh saka Gusti.

Apa kowe ngerti apa sing kudu kita alami nalika kita dipecat saka tentara menyang cadangan? Yen para mudha saiki ana ing panggonan kita, mesthi wis padha ngerusak kabeh! Iku taun 1950. Perang Sipil bubar rampung. Kita, para prajurit saka macem-macem gelombang panggilan wajib militer, dibebasake bebarengan menyang cadangan. Ana sing wis perang patang setengah taun, ana sing patang taun, lan ana sing telu setengah taun. Lan bayangna: sawisé ngalami sangsara abot ing perang, nalika tekan Larisa¹⁸⁵, lan teka ing pusat demobilisasi, kita weruh panggonan kuwi wis kebak para veteran garis ngarep liyane. Kita nyoba nasib ing hotel-hotel, nanging ing kono uga padha nolak. 'Tentara,' ujare, 'piye bisa mlebu! Bakal padha ngotori kabèh selimut.' Nanging kita nawakake mbayar kanggo panginepan bengi. Wektu kuwi Maret, lan adhem. Begjané ana sawijining perwira sing nulungi kita—muga Gusti paring karaharjan! Dhèwèké m, menyang stasiun sepur, ngerti kapan sepur teka, kapan budhal, lan kapan padha manuver, rembugan karo panguwasa sepur, lan padha ngidini kita nginep ing gerbong kosong. "Ing wayah bengi," pangandikane petugas marang kita, "gerbong-gerbong bakal obah-obah sethithik, dipindhah-mindah, nanging aja kuwatir—ora bakal lunga nganti wektu iki-iku sesuk esuk." Mula kita ngentekake sakabehe bengi dipindhah-mindah bolak-balik.

Pungkasané kita tekan Thessaloniki. Wong-wong sing manggon cedhak kana padha mulih. Bab kita, kita bali menyang pusat distribusi, nanging kabeh wis kebak banget. Mlebu hotel maneh – nanging maneh ora ana asilé. Aku kelingan takon ing sawijining hotel: 'Mung wenehana aku kursi kanggo lungguh bengi iki, lan aku bakal mbayar kaping pindhho saka rega amben!' — 'Ora,' wangsulane, 'ora bisa.' Padha wedi yen ana wong sing ndeleng prajurit lungguh ing kursi ing hotele bengi-bengi banjur nglaporake. Mula, ngadeg wae ing dalan sakwengi lan sandar ing tembok! Mangkono para prajurit kasihan kuwi padha ngadeg ing dalan cedhak hotel, ing trotoar, nyandar ing tembok. Prajurit ana ing saben trotoar, kaya lagi pawai. Kowe ngerti ora? Yen kuwi bocah enom jaman saiki, mesthi wis nglaporake Larisa—lan malah Thessaly lan Makedonia uga!¹⁸⁶ Lha, saiki wae, sanajan ora ngalami apa-apa, delengen apa sing padha lakoni! Padha nyebabake kekacauan, ngrebut sekolah lan universitas. Nanging kuwi ora tau mlebu ing pikiran bocah-bocah malang kuwi biyen. Mesthi wae, atiné pait, nanging ora tau kepikiran arep mbales dendam utawa nindakake ala. Nanging nalika perang, ing salju, padha nandhang sangsara banget! Jiwa-jiwa kasihan kuwi cacad amarga perang — pangorbanan dhiri tenan! — lan pungkasané padha 'diganjar' nginep ing sangisore langit kabuka. Pungkasané, matur

¹⁸⁵ Kutha ing Yunani Tengah. – *Cathetan penerjemah.*

¹⁸⁶ Wilayah-wilayah Yunani. – *Cathetan penerjemah.*

nuwun! Mula aku nyadari yèn aku mbandhingaké kahanané para mudha biyèn karo kahanané saiki. Durung nganti limang puluh taun kliwat, nanging wong-wong wis owah banget!..

Para mudha saiki kaya sapi jantan enom sing lincah, diiket nalika padha ngemut ing padang rumput. Dheweke terus narik tali, banjur nyabut pancang sing ngiket dheweke, mlayu, nanging kesangkut ing soko, dadi keserlok, lan pungkasané dipangan kéwan galak. Kowe kudu 'ngendhalèni' lan njaga bocah nalika isih cilik. Contone, kowe weruh bocah cilik munggah pager lan nyadari yèn dhèwèké bisa tiba lan tatu. Kowe mbengok marang dheweke: 'Ora, ora!' — lan mènèhi cubitan ing mburi sirahé. Wektu sabanjuré, bocah kuwi ora bakal mikir bab bisa mati, nanging bakal éling yèn bisa kena cubitan manèh ing mburi sirah, lan bakal tumindak luwih ati-ati. Nanging saiki, ora ana paukuman fisik ing sekolah, uga prajurit ora dipukul nganggo tongkat ing tentara. Mula saka iku, para mudha nyiksa wong tuwane lan masyarakat. Ing jaman biyen, luwih ketat para komandan nalika latihan, luwih gedhe keberanian sing dituduhake para prajurit ing perang.

Wong enom butuh pituduh rohani. Dhèwèké kudu rembugan lan manut marang pituduh iki — supaya bisa maju kanthi kapercayan rohani, nyingkiri bebaya, rasa wedi, lan dalan buntu. Nalika wong saya tuwa, uripé saya dawa, dhèwèké saya sugih pengalaman — saka pengalamané dhéwé lan saka pengalamané wong liya. Wong enom ora nduwé pengalaman iki. Wong diwasa ngandelake pengalamané dhéwé lan pengalaman sing dipinjam saka wong liya kanggo mbantu wong enom sing durung nduwé pengalaman supaya ora nglakoni kesalahan tartamtu. Yen wong enom kuwi ora ngrungokaké wong sing wis nduwé pengalaman, dhèwèké nindakake eksperimen marang awaké dhéwé; nanging kanthi ngrungokaké para mentor, dhèwèké saya wicaksana.

Nalika semana, sawetara pemuda saka persaudaraan Kristen teka ing pertapaanku.¹⁸⁷ Kanthi kapercayan dhiri sing gedhe, padha njerit nganti swarane serak: 'Kita ora butuh sapa-sapa! Kita bakal nemokake dalan dhéwé!' Sapa sing ngerti kenapa padha dadi kaya ngono? Kayane padha ngalami tekanan sing abot, mulane padha mbalela. Nalika padha arep lunga, padha takon marang aku carane menyang dalan utama sing nuntun menyang Biara Iversky. "Kudune menyang endi?" pitakoné. "Ya wis, sedulur," wangsulanku, "kowe padha kandha yèn kowe bakal golek dalan dhéwé, yèn kowe ora butuh sapa-sapa. Apa kuwi ora sing kowe padha omongaké? Ya, dalan iki pancen apik: sanajan kowe kesasar ing kéné, sawisé ngupaya sethithik kowe bakal ketemu wong liya ing ngarep, lan dhèwèké bakal ngandhani carané bali menyang dalan iki. Nanging piye kowe kabeh, tanpa pandhuan, bisa nemokake dalan liya—sing nuntun menyang Swarga, sing munggah menyang Swarga?" Banjur salah sijine kandha: "Sedulur, kayane imam kuwi pancen bener?"

Para mudha kudu lulus ujian kesucian

Dina iki ana sawetara siswa wadon teka lan takon marang aku: 'Mangga ndedonga, Geronda, supaya kita lulus ujian.' Lan aku mangsuli: 'Aku bakal ndedonga supaya kowe lulus ujian kanthi kesucian. Kuwi sing paling wigati. Sawise kuwi, kabeh liyane bakal bisa tertata.' Apa aku bener ngomong kaya ngono marang dheweke, utawa ora? Ya, yen kesederhanaan lan kesucian katon ing pasuryan para mudha saiki, iku bab sing gedhe. Bab sing pancen gedhe tenan!

Kadhangkala ana para cah wadon sing sengsara lan remuk atine teka marang aku! Padha urip ing dosa sing amburadul karo para cah lanang, tanpa nyadari yèn tujuwané para lanang kuwi ora suci. Lan kanthi mangkono, para cah wadon sing cilaka kuwi dadi remuk atine. 'Aku kudu piye, Pak?' padha takon marang aku. 'Sing nduwé warung tuak,' wangsulanku marang wong-wong mau, 'sanajan dhèwèké akèh

¹⁸⁷ Ing separo kapindho abad kaping 20, Gréja Yunani didominasi déning idéologi organisasi ekstra-gerejawi utawa persaudaraan. Miturut idéologi iki, sing sipaté Protestan, monastisisme dianggep minangka fenomena sing ora ana gandhèngané karo Gréja. Para Bapa Agung, utamane sing nulis babagan jeroning urip rohani, dilalekake. Ing pertengahan taun 1960-an lan 1970-an, ideologi iki wiwit surut lan wiwit ana bali marang tradisi patristik. – *Cathetan penerjemah*.

dolanan karo wong mabuk, ora bakal maringi putriné dadi garwané.' Pungkasanana sesambetan dosa iki. Yen wong sing kok lakoni dosa iku tenan tresna marang kowe, dheweke bakal ngargeni iki kaya kudune. Nanging yen dheweke ninggalake kowe, iku tegese dheweke ora tresna marang kowe, lan kowe ora bakal mbuwang-mbuwang wektu."

Sing Jahat nguntungaké taun-taun enom, nalika daging lagi mbrontak, lan nyoba ngrusak para mudha ing mangsa angel sing lagi dialami. Pikirané isih durung mateng, durung pengalaman, lan ora nduwé cadangan rohani babar pisan. Mula saka iku, wong enom ing umur kritis iki kudu nyadari yèn dhèwèké tansah butuh pitutur saka wong tuwa. Dhèwèké butuh pitutur iki supaya ora keseret ing lereng alus pambusakan donya, sing banjur ngancem nyawane karo rasa kuwatir lan mbalèkaké saka Gusti Allah salawas-lawase.

Aku nyadari manawa ora gampang kanggo wong enom lanang utawa wadon sing waras badané, nalika isih enom, supaya ana ing kahanan rohani sing nganti ora nganggep '*jinis lanang minangka kurang saka jinis wadon*.'¹⁸⁸ Mulane para bapa rohani nyaranake supaya bocah lanang aja gawe paseduluran karo bocah wadon, sanajan bocah-bocah mau wis rohani mateng, amarga umuré dhéwé sing nyebabake kasulitan, lan godha njupuk kauntungan saka masa mudané. Mulane luwih becik kanggo wong enom lanang, demi kapinteran rohani lan kasuciané, yèn bocah wadon nganggep dhèwèké bodho (utawa, kanggo bocah wadon, yèn dhèwèké dianggep bodho déning para wong enom lanang), lan kanthi mangkono ngemban salib abot iki. Amarga ing salib abot iki dumunung kabèh kekuwatan lan kabijaksanaané Gusti Allah, mula priya enom mau bakal luwih kuwat tinimbang Simson¹⁸⁹ lan luwih wicaksana tinimbang Salomo sing paling wicaksana.¹⁹⁰ Nalika mlaku ing dalan, wong enom luwih becik ndedonga lan ora ndelok-ndelok, sanajan sawetara sedulur utawa kenalan salah paham lan tersinggung, mikir yèn dhèwèké ngremehké lan mulané ora gelem ngomong karo wong-wong mau. Iki luwih becik tinimbang ndelok-ndelok kanthi penasaran marang sakupenge lan malah disalahpahami sanajan wong donya, sing mikir kabeh kanthi licik. Sawisé ibadah ing gréja, sewu kaping luwih becik yèn priya enom mlayu adoh saka wong akèh supaya bisa njaga kewaspadaan rohani lan kabecikan sing wis ditampa ing gréja, tinimbang lungguh lan kanthi sembrono ngagumi kerah bulu wanita (utawa, , kanggo wanita enom, dasi priya), lan banjur dadi pahit atiné sacara rohani nalika mungsuh nyabik-nyabik atiné.

Bener manawa, sayangé, donya iki wis rusak. Lan sapa waé sing ngupaya tetep suci bakal dadi kotor, ing endi waé panggonané. Nanging, bedané yaiku Gusti Allah ora bakal nuntut manungsa modhèren nganggo standar sing padha kaya sing ditrapaké marang wong Kristen jaman biyèn sing kepéngin njaga kasuciané. Sirah sing adhem iku penting; wong enom kudu nindakake apa sing bisa: ngupaya, lan nyingkiri kahanan sing nyebabake dosa. Ing bab liya kabeh, Kristus kita bakal nulungi. Semangat ilahi sing murub ing jiwa iku panas banget nganti duwe daya kanggo nglilirake kabeh kepinginan liyane lan saben gambaran sing ora pantes. Nalika geni iki murub ing sajroning manungsa, dhèwèké bakal ngrasakaké kabungahan ilahi sing ora ana tandhingané karo kabungahan liya. Kanggo wong sing wis ngrasakaké manna swarga iki, rasa legané woh alas wit karob ora ana gunané. Mula, priya enom iku kudu nyekel kemudi kanthi kenceng, nggawe pratandha salib, lan aja wedi. Sawise perjuangan sing cekak, dheweke uga bakal nampa kabungahan swarga. Ing wektu godaan, kawani iku penting, lan Gusti Allah bakal nulungi dheweke kanthi cara sing gaib.

Elder Augustine¹⁹¹ , ngandhani aku kepiye nalika dadi novis dhèwèké mlebu salah siji biara ing tanah kelairané, Rusia. Meh kabèh biksu ing biara kuwi wis tuwa, mula dhèwèké dikirim mbantu nelayan biara nyekel iwak, amarga biara kuwi nguripi awaké dhéwé liwat mancing. Ing sawijining dina,

¹⁸⁸ Gal. 3:8.

¹⁸⁹ Delengen Hakim-hakim 15:14 lan salajengipun.

¹⁹⁰ Delengen 3 Raja 3:9–12.

¹⁹¹ Kanggo luwih lengkap babagan Sesepuh Augustine, delengen: *Sesepuh Paisios*. Para Bapa Gunung Suci lan Cita-cita saka Gunung Suci. Lavra Trinitas Suci Sergius, 2001. kaca 76–83.

putriné juru mancing teka ing pinggir kali ing ngendi padha makarya lan kandha marang bapakné yèn dhèwèké kudu langsung mulih amarga ana urusan penting. Dhèwèké dhéwé tetep ana kanggo mbantu novis. Nanging, bocah wadon sing kasihan kuwi kapengaruh godaan setan, lan tanpa nyadari apa sing dilakoni, dhèwèké nyemplung ing pangkuané kanthi niat dosa. Wiwitane, Antonius — amarga kuwi jeneng bapaké Agustinus ing donya — kaget banget, amarga kabèh kedadeyan kanthi dadakan. Nanging banjur dhèwèké nggawe pratandha salib lan kandha: 'Luwih becik aku klelep tinimbang dosa!' — banjur nyemplung saka pinggir kali menyang banyu sing jero. Nanging Gusti sing Maha Apik, nyumurupi semangat gedhé saka priya enom sing suci sing, ing kepénginane njaga kasuciané, wis mbaleni tumindaké Saint Martinian,¹⁹², njaga supaya dhèwèké tetep ngambang ing lumahing banyu, nganti dhèwèké ora teles. "Aku nyemplung nganggo sirah dhisik menyang banyu," pangandikane sang sepuh marang aku, "nanging sanadyan mangkono, aku malah ora nyadari carane aku bisa ngadeg tegak ing banyu! Bajuku uga ora teles!" Ing wektu kuwi, dhèwèké ngrasa tentrem ing batin lan rasa legi sing ora bisa diterangaké, sing ngrusak kabèh pikiran dosa lan hasrat daging sing biyèn digugah déning tumindak ora pantesé sang gadis. Anak wadon iku, nalika weruh Anthony ngadeg ing lumahing banyu lan kaget marang mujijat ageng iki, banjur nangis, tobat saka dosane.

Kristus ora nuntut apa-apa sing gedhe saka kita kanggo mbantu kita ing upaya spiritual. Panjenengané mung ngarep-arep sing paling sithik saka kita. Ana sawijining priya enom sing kandha marang aku yèn nalika dhèwèké lagi nglakoni ziarah menyang Patmos,¹⁹³, setan wis nyetel jebakan kanggo dhèwèké. Nalika piyambaké mlaku nyabrang pulo, ana turis wadon nyeruduk dhèwèké lan miwiti ngeluk dhèwèké. Pria enom kuwi banjur nyurung turis wadon mau kanthi kasar lan kandha: 'Kristusku, aku teka ing kéné kanggo nyembah papan suci, dudu kanggo melu kotoran kaya ngéné iki!' Sawisé kuwi, dhèwèké mlayu kabur. Wengi iku, nalika lagi ndedonga ing kamar hotèl, dhèwèké weruh Kristus ing Cahya Sing Ora Karya. Apa kowé weruh apa sing diparingi mung amarga dhèwèké nolak godaan? Ana wong-wong sing nyambut gawe pirang-pirang taun, nindakake prestasi gedhe, nanging durung mesthi apa bakal diparingi apa-apa kaya ngono. Nanging priya murni iki weruh Kristus mung amarga nolak godaan. Mesthi wae, kedadeyan iki nguatake dheweke sacara rohani. Sawisé kuwi, dhèwèké weruh para wali loro utawa telu kaping manèh: Wali Marcellus, Wali Raphael, lan Wali George. Sawijining dina dhèwèké teka marang aku lan nyuwun: 'Monggo ndedonga kanggo aku, Bapa, supaya aku bisa weruh Wali George manèh. Aku butuh panglipur — ora ana apa-apa ing donya iki sing maringi panglipur marang aku.'

Saiki delengen sawetara kancane — sepira adoh sing bakal ditindakake! Sawijining dina, ana wong enom teka menyang selku karo pamané lan njaluk: "Monggo ndedonga kanggo sawijining wong wadon enom. Dhèwèké patah tulang punggungé amarga kacilakan mobil. Bapaké lagi nyopir; dhèwèké ketiduran lan nabrak barang—bapaké mati, lan dhèwèké dadi cacat. "Tunggu, aku bakal mènèhi fotoné."—"Ora perlu," ujarku. Nanging dhèwèké pancèn kepéngin aku ndelok dhèwèké. Ya wis, amarga aku manut karo panyuwune, aku njupuk foto iku lan weruh sawijining cah wadon nggleleng ing lantai, diapit loro cah lanang sing nyekel dheweke ing loro sisih! 'Sapa dheweke kanggo dheweke?' takonku marang cah lanang iku, karo nunjuk salah sijine. 'Pacare,' wangsulane. "Lan sing siji maneh? Apa dhèwèké arep nikah karo dhèwèké?" "Ora," ujare, "padha pacaran waé." "Aja nesu karo bocah-bocah," kandha pamané marang aku, "apa sing isa kok lakoni? Mangkono kuwi bocah-bocah jaman saiki." — "Aku bakal ndedonga," pikirku, "dudu supaya tulang punggungé mari, nanging supaya sirahé mari—lan kowe uga, wong sengsara!" Etika apik kuwi wis lunga ngendi? Pakdhené kuduné ngomel abot marang ponakané! 'Anak enom 'spiritual'!... Duwé bapak rohani malah dadi kaya ngéné! Sanajan salah siji cah lanang ing foto kuwi arep nikah karo cah wadon sing kasihan iki, isih ora pantes cah wadon diperas kaya

¹⁹² Delengen Uripé Para Wali. Februari, dina kaping 13. Uripé Martinian sing Kinurmatan lan Bojoné Zoe lan Photinia sing Suci.

¹⁹³ Pulo ing Segara Aegea. — *Cathetan penerjemah.*

ngono ing antarané loro cah lanang! Lan kok dhèwèké nampilaké foto iki marang aku? Cah lanang iki malah ora mikir yèn kuwi salah. Mesthi wae aku ora bakal kena apa-apa, nanging pancen iki ora bener! Keluarga kaya apa sing bakal digawé déning para mudha iki mengko? Muga-muga Gusti maringi pencerahan supaya padha eling.

Lan kanthi pangorbanan dhiri sing gedhé, para wanita enom ngreksa kasuciané ing jaman biyèn! Aku kelingan, nalika perang, komandoné nglumpukaké warga sipil nganggo keledai saka pirang-pirang désa lan meksa supaya padha nggawa pasokan kanggo tentara. Salju abot tiba, lan wong-wong mau kepepet ing panggonan dhuwur. Para priya nglumpukaké ranting wit cemara lan ing sangisoring ranting-ranting sing kebak salju, padha nggawe semacam pangayoman kanggo ng lindhungi awaké dhéwé saka adhem sak kuwasaé. Para wanita sing ana ing kono uga kapaksa ngungsi ing sangisoring pangayoman mau, golek pangayoman saka warga désa sing padha padha kenal. Ana bocah wadon enom lan wong wadon tuwa saka desa sing adoh. Wong-wong mau uga kudu ngungsi ing sangisore salah siji pangayoman saka ranting wit cemara. Nanging masalahé ana sawatara wong sing ora nduwé iman lan pengecut banget nganti perang waé ora bisa ngowahi pikirané. Padha ora ngrasakake welas marang tangga teparo sing lagi cacad utawa dipatèni, nanging ing kasempatan pisanan padha malah ngupaya nindakake dosa, amarga wedi bakal dipatèni lan ora bakal duwe wektu kanggo ngrebut kesenangan urip, padahal saktenane padha kuduné tobat — paling ora nalika wektu bebaya. Lan mula salah siji wong pengecut sing ora pracaya iki, sing ora mikir bab tobat nanging bab dosa, nemokake awake dhewe ing sangisore pangayoman sing padha karo panggonan sing wis dadi pangayoman bocah wadon lan wong tuwa mau. Dheweke wiwit ngganggu bocah wadon mau kanthi nggegirisi nganti dheweke kepeksa mlayu. Dheweke luwih milih mati kedinginan utawa malah mati ing salju tinimbang kelangan ajining dara. Wanita tuwa sing apes kuwi, nalika weruh yèn wanita enom kuwi wis lunga lan ora bali, banjur ngetutaké tapak sikilé lan nemokaké dhèwèké ana ing sangisoring kanopi gréja cilik St. Yohanes Pembaptis, watara setengah jam mlaku saka kana. St. Yohanes Pembaptis wis ng lindhungi bocah wadon iku, sing wis njaga kehormatane, lan nuntun dheweke menyang kapel ciliké, sing sadurunge durung tau dingerteni. Lan apa sing ditindakake St. Yohanes Pembaptis sawisé kuwi? Sawisé kuwi, dhèwèké muncul ing impené sawijining prajurit¹⁹⁴, lan dhèwèké mréntah supaya prajurit mau buru-buru menyang kapelé sakcepete. Prajurit mau langsung mumbul tangi lan kesusu menyang kapel. Wengi iku padhang amarga salju, lan dhèwèké mung kira-kira ngerti endi sing kudu dituju. Wah, apa sing katon ing paningalé! Ana wong tuwa wadon lan bocah wadon cilik sing tekan dengkul ing salju, wis biru lan kaku amarga adhem. Soldier kasebut bisa mbukak lawang gereja cilik; loro wanita sialan mau mlebu lan alon-alon pulih. Soldier mau ora nduwé sandhangan anget sakpisan kejaba selendang sing diwènèhaké marang wanita tuwa, lan loro sarung tangan sing diwènèhaké marang loro-loroné, kanthi dhawuh supaya padha gantian nyekel sarung tangan mau. Mengko, loro-lorone nyritakaké marang prajurit bab godaan sing nuntun wong-wong mau tekan gréja cilik iki. "Ya," prajurit takon marang bocah wadon, "kepriye kowe bisa mutusaké mlayu bengi-bengi, liwat tumpukan salju, menyang endi waé sing ora dingertèni?" "Kuwi," wangsulane, "mung kuwi sing bisa tak lakoni. Aku percaya Kristus bakal nulungi aku karo sing liyane." Banjur prajurit kuwi kandha tanpa disengaja: 'Mangkono, sangsaramu wis rampung. Sesuk kowe bakal mulih.' Tembung-tembung kuwi metu saka atiné amarga lara, ora mung kanggo nglipur pasangan sing cilaka kuwi. Wah, padha bungah banget krungu kuwi! Tembung-tembung kuwi malah nggawe padha kroso luwih anget. Lan pancen, esuk dina sabanjure, kompi transportasi gunung wis ngresiki dalan lan teka ing panggonan mau karo keledhine. Banjur para wanita sengsara dikirim bali menyang omah. Para putri enom saka Hellas kaya ngono—ora telanjang saka Rahmat Ilahi, nanging dianggo busana—pantes dipuji lan dibanggakake! Nanging wong duraka kuwi — mugi Gusti ngapura

¹⁹⁴ Tentara iki yaiku Arsenios Eznipedis – sing mengko dadi Sepuh Paisios sing kaberkahan. Kedadeyan sing diterangake kelakon nalika Perang Sipil taun 1944–1948. – *Cathetan panerjemah*.

aku — menyang komandan lan nglapor manawa, miturut panemune, 'tentara si anu wis mlebu pakemahan lan nyopir kendharaan mlebu kono,' yaiku keledai! 'Ora,' wangsul komandan, 'aku ora percaya; dhèwèké ora mungkin nindakake kuwi!' Pungkasané, wong kuwi mlebu panjara.

Katresnan sejati maringi pratandha marang para mudha

— Geronda, wong-wong sing kepengin ngrusak masyarakat nyetel pandangane marang dhasar-dhasaré, oyod-oyodé — yaiku bocah-bocah. Padha ngrusak bocah-bocah mau.

— Kabeh iki ora bakal suwe. Sing ala bakal ngrusak awake dhewe. Ing Rusia padha ngrusak kabeh, nanging delengen apa sing kedadeyan saiki, sawise telung generasi liwati! Gusti ora ninggalake manungsa marang nasibe. Lan Panjenengané ora bakal ngadili dosa-dosa para mudha jaman saiki kaya ngadili dosa-dosa para mudha jaman kepungkur, jaman kita.

— Geronda, kadhangkala ana para mudha sing urip donyawe sing menehi jawaban sing pas banget nalika obrolan ngrembug bab iman. Napa kuwi?

— Para mudha kuwi nduwé watak sing apik, nanging ora bisa nahan dhiri; padha kabawa urip donya. Amarga watak apik kuwi, padha maringi jawaban sing bener bab iman. Sing tak maksud kaya ngene: contone, ana wong sing kepengin ngetutake dalan tartamtu nanging ora bisa. Nanging, dheweke ngajeni marang wong-wong sing sejatine mlaku ing dalan kuwi. Gusti Allah ora bakal ninggalake wong kaya ngono, amarga ora ana niat ala ing atine. Wektu bakal teka nalika dheweke bakal nemu kekuwatan kanggo maju.

— Geronda, kepiye carane bisa nemokake dalan kanggo nggayuh para mudha sing wis nyasar saka dalan?

— Kowé kudu nyedhaki wong-wong mau kanthi katresnan. Yen ana katresnan sing sejati lan luhur, iku langsung krasa déning para mudha lan nggawe wong-wong mau ora was-was. Para mudha padha teka ing kalivaku — kaya woh beri saka sewu ladang sing béda-béda, saben nduwèni masalahé dhéwé. Aku nyapa karo tembung sing alus, menehi panganan utawa omben-omben, ngobrol karo dheweke, lan kita cepet dadi kanca. Dheweke mbukak atine lan minangka balesan nampa katresnanku marang dheweke. Sawetara jiwa sengsara iki pancen kekurangan banget! Dheweke ngidam katresnan. Sampeyan bisa langsung weruh yen dheweke ora tau nampa katresnan saka ibune utawa bapake. Dheweke ora nate wareg katresnan. Lan yen kowe ngrasakake welas asih marang wong-wong mau, yen kowe tresna marang wong-wong mau, dheweke lali karo masalahé, malah lali karo narkoba, mari saka lara lan mandheg gawe rusuh; sawisé kuwi, dheweke teka menyang Gunung Suci minangka peziarah sing taat. Iki amarga, kanthi cara tartamtu, dheweke nampa wahyu katresnané Gusti Allah. Lan kowe bisa weruh yèn dhèwèké nduwèni kaluhuran sing nembus pager ing atimu. Dhèwèké butuh pitulungan materi, nanging sanadyan mangkono, dhèwèké ora nampa pitulungan dhuwit saka wong liya; dhèwèké luwih milih golek gawéan, ngupadi panguripan, lan sinau ing wayah bengi. Wong enom kaya ngono pantes dibantu. Ing Thessaloniki, cedhak stasiun sepur, ana omah-omah ing ngendi akèh remaja sing dadi korban eksploitasi—lelaki lan wadon—urip bebarengan. Limolas wong padha manggon ing siji kamar sing ana telung ranjang. Kabeh padha asalé saka kulawarga sing rusak. Sawetara nyolong, déné liyané ora wani amarga isin lan isih duwé rasa ajining dhiri. Wis pirang-pirang taun aku nyuwun supaya bisa nggayuh bocah-bocah iki, mbantu wong-wong mau! Aku nyuwun supaya ana kapel sing dibangun supaya jiwa-jiwa malang iki bisa padha kumpul ing kana. Saiki, sawijining kapel cilik wis dibukak ing stasiun minangka pangurmatan marang Santo Filipus Diaken, santo pelindung para pekerja sepur.

Nanging, aku nyadari yèn yèn sawijining wong ora migunakaké kasempatan apik sing diparingaké wiwit isih cilik, setan bakal nyalahgunakaké kahanan kuwi. Napa ana paribasan 'Pukul nalika wesi isih panas'? Amarga biyèn, pandhe wesi ora ngelas wesi kaya saiki: durung ana sing arané las oksigen utawa liya-liyané. Para pandhe besi biyèn nyelehaké wesi ing geni, nyemprotaké banyu panas sing wis

dicampur boraks,¹⁹⁵ , lan langsung nyambungaké potongan wesi sakwise dijupuk saka geni — isih abang padhang lan nyembur percikan geni. Potongan wesi kuwi langsung nyawiji; nanging yèn diwènèhi wektu nganti adhem, ora bakal ana asil. Sing tak maksud yaiku yèn wong enom nglirwakaké kasempatan apik sing diparingi, banjur wiwit ngurusi bab liya, ngadili lan ngukum — nganti Rahmaté Gusti mundur saka dhèwèké — mula apa sing padha bakal kelakon marang dhèwèké kaya marang wesi sing wis adhem. Yen isih ana kehangatan ilahi, dhèwèké—mesthi waé yèn dhèwèké merhatosaké—bakal makmur. Mula saka kuwi, wong tuwa kudu, sak isa-isané, mbantu anak-anaké nalika isih enom. Anak-anak kuwi kaya kasèt kosong. Yèn Kristus direkam ing atiné, dhèwèké bakal tansah bebarengan karo Panjenengané. Yen ora, bakal luwih gampang kanggo bocah-bocah nyimpang menyang ala nalika padha gedhe. Yen ana wong sing wis nampa pitulungan rohani nalika isih cilik, dheweke bakal nemokake dalan bali, sanajan mengko nyimpang saka dalan. Yen wit diolesi lenga bijan, ora bakal bosok. Yen bocah-bocah diparingi sanajan sethithik rasa ngajeni lan wedi marang Gusti, iki bakal mbantu dheweke sajrone uripe.

Bab 4. Bab Ora Isin lan Ora Ngajeni

Omongan ora resmi ngusir rasa ngajeni

- Geronda, saka ngendi asalé tumindak santai?
- Saka Paris...¹⁹⁶ Gaya santai iku ora isin. Iku ngusir rasa wedi marang Gusti adoh — kaya asap sing digunakake kanggo ngusir tawon saka sarangé.
- Geronda, kepiye carane supaya ora tumindak sembarangan?
- Anggep awakmu paling asor saka kabèh. Kabèh butuh andhap asor sing gedhé. Minangka sing paling enom, wènèhana ajining lan pangurmatan marang kabèh sedulur wadon. Asorana awakmu nalika nyatakaké panemu, lan aja ngaku-ngaku ngerti kabèh. Banjur Gusti bakal paring Rahmaté marang kowe lan kowe bakal makmur. Kesombongan iku mungsuh paling awon tumrap wong anyar, amarga iku ngusir rasa ngajeni. Biasane, kesombongan ditutupi karo ora manut, banjur kaku ati—kawit marang dosa-dosa cilik; sawise alon-alon kebiasaan, wong wiwit nganggep kuwi lumrah. Nanging ing jero atiné, padha ora nemu tentrem—mung rasa kuwatir. Uga padha ora bisa mangertèni apa sing kelakon marang awaké dhéwé, amarga saka njaba atiné dadi 'kaku' lan padha ora kroso manawa wis nyimpang saka dalan sing bener.
- Geronda, apa sesambungané antarané keakraban lan kesederhanaan?
- Kesederhanaan iku siji bab, lan sikap santai lan sembrono iku bab liya. Ing kesederhanaan ana rasa ngajeni lan sipat kekanak-kanakan. Ing sikap santai lan sembrono ana ketidakpatuhan.
- Asring, rasa ora isin uga bisa kasembunyi ing kabuka. Yen ana wong sing ora waspada, rasa ora isin asring kasembunyi ing kabuka lan kesederhanaané. 'Aku nduwé watak sing terus-terangan' utawa 'Aku wong sing prasaja,' ujure kanthi rasa ora isin, tanpa disadari dhéwé. Nanging, kesederhanaan iku siji bab, lan rasa ora isin iku bab liya.
- Geronda, apa iku andhap asor rohani?
- Andhap asor rohani iku ajrih marang Gusti Allah, ing teges sing paling becik. Ajrih iki, pangendalian iki, nggawa kabungahan marang wong; padha ngucurake madu ing atine. Madu rohani!

¹⁹⁵ Sodium borat. – *Cathetan panerjemah.*

¹⁹⁶ Sang Sepuh nggawe dolanan tembung sing nggumunake: *παρησία* – keterusterangan, kawani; *Παρίσι* – Paris ing transkripsi basa Yunani. – *Cathetan penerjemah.*

Delengen bocah lanang cilik sing isin — dhèwèké ngajèni bapaké, tumindak becik lan, amarga isin banget, malah ora wani ndelok bapaké. Nalika dhèwèké péngin takon apa-apa marang bapakné, pasuryané nganti abang padhang. Bocah cilik kaya ngono bisa dipasang ing ikonostasis. Nanging bocah liyané mikir: 'Nanging dhèwèké mung bapakku' — banjur lungguh sembarangan ing ngarepé kanthi santai tanpa isin. Lan nalika dhèwèké butuh apa-apa, dhèwèké nuntut — 'wènèhana kéné, lebokna kana' — nginjak-nginjak sikil lan ngancem.

¹⁹⁷Ing kulawarga sing apik, bocah-bocah tumindak bébas. Ing kulawarga kaya ngono ana rasa ngajeni marang wong tuwa; ora ana disiplin ala barak utawa mlaku manut irama. Bocah-bocah bungah nalika ndelok bapak lan ibuné, lan wong tuwa bungah nalika ndelok anak-anaké. 'Katresnan ora kenal isin,' ujure Abba Isaac. Ing katresnan ana keberanian, ing teges paling apik saka tembung iku. Ing katresnan kaya ngene ana pangurmatan lan ngajeni marang wong liya; kanthi tembung liya, iku ngalahake rasa wedi. Sawetara wong nduweni rasa isin lan ragu-ragu, nanging ing wektu sing padha padha nyimpen rasa wedi, amarga rasa isine ora sejati. Nanging wong liya nduweni rasa isin nanging ora wedi, amarga rasa isine sejati lan rohani. Nalika andhap asor iku rohani, wong rumangsa bungah. Contone, bocah cilik tresna marang bapak lan ibune kanthi wani; dheweke ora wedi bakal dipukul. Bapake bisa uga dadi perwira, nanging bocah iku nyekel topi bapake, mbuwang menyang ngisor lan bungah. Ana prasadan prasaja ing dheweke; ora ana kethokan isin ing dheweke. Ayo kita gawe wates antarane prasaja lan ora isin. Yen ajining diri lan andhap asor ilang, kita bakal pungkasané tumindak ora ngajeni, tumindak ora isin. Banjur kowe bisa krungu cah wadon enom nggglethak ing amben mènèhi dhawuh: 'Bu, gawa segelas banyu! Lan priksa manawa adhem! ... Ehh, anget... Aku wis ngomong: gawa sing adhem!' Iki diwiwiti saka kéné banjur tekan nganti wong padha takon: "Ngapa bojo kudu wedi karo bojone?"¹⁹⁸ Nanging ana pangurmatan ing rasa wedi, lan ing pangurmatan ana katresnan. Yen aku ngurmati soko, tegese aku wis tresna marang iku, lan apa sing tak tresnani, tak urmati. Garwa kuduné ngajèni marang bojone. Bojo kuduné tresna marang garwané. Nanging saiki wong-wong nerjemahaké Injil kanthi cara sing salah lan nganggep kabèh padha, mula kulawarga bubar. 'Garwa kuduné manut,' kandha bojo lanang. Nanging yèn ora ana katresnan, kowé malah ora bakal bisa nggawe kucing manut marang kowé. Yen ora ana katresnan, wong bakal tetep acuh tak acuh, lan kowe ora bakal bisa nyuwun marang wong kuwi supaya nggawa segelas banyu. Kanthi ngajeni marang tangga teparo, wong ngajeni awake dhewe, nanging ing wektu sing padha ora ngutamakake awake dhewe. Ana katresnan marang awake dhewe ing ngajeni wong liya; nanging yen perhatian wong mung marang awake dhewe, mula ora ana katresnan marang awake dhewe ing kono.

Ngajeni marang wong tuwa

— Geronda, kadhangkala aku kasar marang wong sing luwih tuwa. Aku nyadari yen aku tumindak ala lan aku ngakoni dosa iki.

— Amarga kowe nyadari iki lan ngakoni, kowe bakal alon-alon ngrasa ngremehake awakmu dhéwé—ing teges sing positif—lan ngendhegake awakmu dhéwé. Banjur sih rahmaté Gusti bakal teka, lan kowe bakal uwal saka kabiasaan ala iki.

— Nanging, Geronda, kadhang aku guyon karo sedulur wadonku lan, amarga tresna, asring nggodha dheweke. Nanging aku wedi kakehan lan dadi kakehan akrab.

— Kuwi ora bener, soale kowe sing paling enom! Ing kulawarga, biasane wong diwasa sing guyon karo bocah-bocah lan dolanan bareng, ora kosok baline. Kuwi nggawa kabungahan kanggo wong diwasa lan bocah-bocah. Nanging ora pantes yen bocah cilik nggodha eyangé. Bayangna yen ana bocah cilik dumadakan mlumpat marang bapaké tanpa sebab, nyekel kerah bajuné lan miwiti ngelitik! Nanging

¹⁹⁷ Delengen Karya Bapa Suci Kita Abba Isaac si Suriah. Tembung-tembung Askétisme. Sergiev Posad, 1911. kaca 528.

¹⁹⁸ Cf. Ef. 5:33.

nalika wong diwasa kanthi guyonan nyubit bocah—iku prakara sing béda banget. Banjur bocahé tumindak, ing teges paling apik, kanthi santai lan tanpa beban; wong diwasa dadi kaya bocah, lan loro-loroné padha bungah.

— Geronda, kadhangkala nalarku kandha yèn ana sing salah; aku nyatakaké pendapat marang para sepuh, nanging padha ora nampa. Apa aku kudu sarujuk karo wong-wong mau?

— Aja melu karo sing ala. Wicara kanthi alus lan jujur, nanging kanthi bener lan welas asih: 'Mbok menawa luwih becik nindakake kaya ngene? Aku mung menehi saran iki minangka gagasan.' Utawa kandha: 'Aku duwe pikiran kaya ngene.' Kanthi cara iki, kowe dadi magnet lan narik Rahmaté Gusti marang awakmu. Sawetara wong ngomong sak karepe mung amarga kebiasaan, dudu amarga kepengin nyatakake panemune. Nanging, wong enom kudu tetep ngajeni marang wong tuwa. Lan wong tuwa kuwi, yen diomongake, uga perlu diajani. Senajan duwe kaluputan, dheweke isih duwe kabecikan — pengalaman lan sapiturute. Nalika sampeyan ditakoni, nyatakake pikiranmu kanthi andhap asor lan ngajeni, nanging ing wektu sing padha aja nduwé kapastian batin yèn kabèh mau persis kaya sing sampeyan bayangaké. Wong liya bisa uga ngerti bab sing kowe durung ngerti, utawa bab sing durung kowe pikirake. Yen ana wong krungu topik dibahas lan, gegayutan karo kuwi, ana pikiran sing muncul ing pikirane sing, miturut panemune, luwih bener, dheweke kudu ngomong: 'Ana pikiran sing muncul ing pikiranku,' yen lagi ngomong karo kanca sejawat. Nanging yen padha ngomong karo wong sing luwih tuwa, kudu ngomong: 'Ana pikiran sing ngina marang Gusti sing muncul ing pikiranku.' Amarga iku kasar yen nyampur urusan wong liya, sanajan panemune bener.

— Lan nalika kowe ngomong 'ngajeni marang wong tuwa', apa sing kok maksud iku wong sing luwih tuwa umuré utawa sing luwih tuwa ing pangertosan rohani?

— Utamane miturut umur. Wusana, pikirna iki: wong sing maju rohani ngajeni lan ngormati wong sing luwih tuwa tinimbang dheweke.

— Geronda, apa lumrah ngajeni wong sing umuré luwih enom nanging maju ing babagan spiritual tinimbang wong sing umuré luwih tuwa nanging kurang maju sacara spiritual?

— Ora, kuwi dudu cara sing bener kanggo nyusun pitakonan. Apa wae kahanan wong sing luwih tuwa, kowe kudu ngajeni dheweke amarga umure. Ngajeni wong liya: marang sing luwih tuwa amarga taun-taune; marang sing luwih enom amarga kesuciane. Yen ana rasa ngajeni, wong enom ngajeni wong tuwa, lan wong tuwa uga ngajeni wong enom. Katresnan ana ing pangajenan. *'Maringi saben wong haké: ajining pakurmatan marang sing pantes diormati, lan pangajenan marang sing pantes diajani'* (¹⁹⁹), pangandikane Rasul Paulus

— Lan yen wong enom ngucapake komentar marang wong tuwa, apa iku salah?

— Kuwi lumrah saka generasi anyar. Nanging ana ing Kitab Suci: *'Nyinggungna sedulurmu.'*²⁰⁰ Ing kono ora ana sing kandha, 'Nyinggungna bapakmu.' Para mudha saiki padha mbantah lan mbrontak tanpa nyadari. Padha nganggep tumindaké iku lumrah. Padha ngomong tanpa isin, banjur kandha: 'Aku mung ngomong saka cemplung.' Para mudha wis kapengaruh roh donya iki — roh pesta pora lan preman sing ora ngajeni apa-apa. Para nom-noman tumindak ora ngajeni marang wong tuwa lan ora nyadari sepira salahé. Apa sing apik sing bisa diarepake nalika sawijining nom-noman, konon kanggo dadi 'individu sing menonjol', ngaku yèn ngajeni wong tuwa iku wis dadi bab jaman biyen? Prelu ati-ati banget. Roh donya modhèrn nancepake gagasan ing nom-noman: 'Aja ngrungokake wong tuwa utawa guru.' Mula saka iku bocah-bocah saiki saya tambah ala wiwit isih cilik banget. Lan bocah-bocah sing paling nyasar yaiku bocah-bocah sing wong tuwane, tanpa nyadari cilaka sing ditindakake marang anak-anake, malah muji anak-anake lan nganggep kaya bocah ajaib nalika padha ngomong tanpa isin.

¹⁹⁹ Roma 13:7.

²⁰⁰ Mat. 18:15.

Nalika semana, ana sawijining bapak teka menyang gubugku karo putrané sing umuré wolung utawa sangang taun, lan keponakané sing umuré padha. Aku njokong siji bocah ing sisih tengenku lan sijiné ing sisih kiwaku. Sadurungé padha teka, ana sawijining seniman sing tak kenal teka marang aku—wong sing becik banget lan ahli ing pakaryané, bisa nggambar potret langsung saka urip mung sajrone siji menit. "Dionysius," takon aku, "ngapa kowe ora nggambar bocah-bocah mau, kaya saiki kita padha lungguh bareng karo dheweke?" "Aku bakal nyoba," wangsulane, "nanging aku ora yakin bisa, merga dheweke padha ora tenang." Durung rampung dhèwèké njupuk selebar kertas lan miwiti nggambar, ana salah siji bocah langsung mlumpat lan 'ngajeni' dhèwèké karo tembung: 'Ayo ndelok saiki, kowe wong bodho, apa sing arep kowe gambar ing kana!' Lan ana akèh wong padha nyawang! Nanging priya enom kuwi ora kaget sakpisan. 'Mangkono bocah-bocah jaman saiki, Pak,' ujure dhèwèké marang aku lan terus nggambar. Aku krasa getih munggah ing sirah! Lan bapaké bocah kuwi tumindak kaya ora ana apa-apa! Anak-anaké tumindak kasar marang wong lanang umur telung puluh taun sing malah nggambar wong-wong mau ing ndhuwur kabèh! Kacau tenan, ora isin lan ora ngajèni! Lan isih akèh manèh! Pira medeni kabèh iki! Saiki bayangna yèn salah siji bocah mau kepéngin dadi biksu. Bakal mbutuhaké akèh gawéan kanggo bocah kaya ngono supaya bisa dadi biksu sejati. Ibu-ibu, amarga ora ngawasi anak-anaké, malah ngrusak bocah-bocah mau. Kabèh mau gumantung marang para ibu. Ing Rusia, yen ana sing owah, iku mung amarga para ibu sacara rahasia nyimpen iman lan kesalehan lan mbantu anak-anake. Begjané kanggo kita, sithik ragi wis lestari ing kulawarga Kristen. Yen ora, kita mesthi wis binasa.

— Geronda, apa bocah-bocah sing dibesarké kaya ngéné iki bakal bisa owah utawa dadi biksu yèn mengko padha kepéngin?

— Yen padha nyadari yèn wis tumindak ala, Kristus bakal nulungi. Kanthi tembung liya, yèn wong kapenuhan rasa nyesel sing sejati, prakara kuwi bisa dianggep rampung. Nanging kepiye carané para mudha kaya ngono bisa mbeneraké dhiri yèn sawisé dadi biksu isih nganggep dhiri bener lan kandha marang abbot utawa abbess: 'Apa jinis diktator sing ana ing kéné?' Endi ta ing jaman saiki kowe tau weruh kedadeyan kaya ngono?! Sawetara biksu malah wani ngomong omong kosong kaya ngono marang aku.

Setitik demi setitik, rasa hormat saya sirna. Para pemuda teka menyang selku, lan akèh sing lungguh kanthi nyilangan sikil, padahal ora ana panggonan kanggo wong tuwa lungguh. Liyané, nalika weruh tunggul wit sing isih kosong rada adoh, males mlaku loro langkah kanggo nggawa cedhak lan lungguh. Aku kudu nggawa tunggul-tunggul wit kuwi kanggo dheweke. Lan sanajan padha weruh aku nggawa, dheweke ora gelem maju njupuk saka aku. Padha kepengin ngombe banyu, nanging ora gelem mlaku sawetara meter kanggo njupuk dhewe. Aku kudu nggawa cangkir kapindho kanggo dheweke dhéwé. Ora, tenan, iki nggumunake aku: klompok telung puluh pemuda kekar teka, padha ndelok aku mlengos nggawa kothak gedhé Turkish delight, jerigen banyu, lan cangkir supaya aku bisa maringi dheweke ngombe, nanging ora ana siji waé sing nganti ngangkat driji kanggo mbantu aku. Nanging Mayor Jenderal sing ambune mesiu, lungguh persis ing sacedhake wong-wong mau, banjur munggah lan langsung nulungi aku! Para pemuda kuwi mikir yen ing kaliva Athos, pelayan uga bakal teka lan nglayani — kaya ing restoran utawa hotel. Kira-kira limang utawa enem kaping aku malah nindakake akal-akalan: aku lunga njupuk kendi banyu, mlengos kanthi angel banget, nggawa banyu mau lan ngucurake ing lemah pas ing ngarep irungé! "Aku isa nggawa banyu kanggo kowe, cah," ujarku, "nanging ora bakal ana gunané!"

Ing angkutan umum, kowe weruh bocah-bocah lungguh dene wong tuwa kudu ngadeg. Wong enom lungguh karo sikil disilangan, dene wong diwasa ngadeg kanggo menehi panggonan marang wong tuwa. Para nom-noman ora gelem ngalahake panggonané. 'Panggonan iki,' ujure, 'wis tak bayar.' Padha lungguh kono tanpa merhatiin sapa-sapa. Nanging biyèn semangaté pancèn beda! Wanita-wanita padha

lungguh ing loro-lorone dalan sempit, lan nalika ana pastur utawa wong tuwa liwat, padha ngadeg. Lan padha mulang anak-anaké supaya nindakake sing padha.

Pira kerepé aku kroso nesu! Kudu nggatekake nalika wong tuwa sing wibawa lan dihormati lagi padha ngobrol, déné wong enom sing sombong tanpa isin-isin nyelak ing paguneman, motong omongan, ngomong macem-macem omong kosong, malah nganggep kuwi prestasi. Aku menehi isyarat supaya padha mandheg, nanging padha ora nggatekake babar pisan. Kanggo mandhegake kuwi, kudu digawe konyol — yen ora, bakal terus manut karepe dhewe. Ing endi wae ing 'Otechnik' utawa 'Paterik' ora ana sing nulis yen para nom-noman kudu ngomong karo wong tuwa kaya ngono. Ing 'Otechnik' ditulis: '*Wong tuwa sing ngomong*,' ora '*Nom-noman sing ngomong*.' Ing jaman biyen, wong enom meneng wae ing ngarsane wong tuwa lan seneng nindakake kuwi. Wong enom ora gelem lungguh ing panggonan sing wis diduduki wong tuwa. Para mudha ing jaman kuwi ditondoi dening isin, andhap asor, lan ngajeni; nalika ngomong karo wong tuwa, padha nganti abang-abang pasuryane. Lan yen ana bocah ing jaman kuwi sing wani kurang ajar marang wong tuwane, mesthi ora bakal wani ngetokake pasuryan sanajan mung ing pasar amarga isin banget! Lan ing Gunung Suci, sawijining biksu ora melu nyanyi koral resmi yen janggute durung abu-abu. Nanging saiki kowe weruh novis lan calon novis mlebu ing paduan swara... Ya, apa sing bisa ditindakake? Nanging paling ora padha sinau tumindak kanthi ngajeni lan ngormati marang para sepuh.

Kowe malah bisa krungu kaya ngene: sawijining murid ing Athoniada kandha marang rektor sing nduwé pangkat uskup: 'Paduka Rektor, kita bakal padha ngomong minangka sejajar.' Ya, ya, wis tekan kono! Lan sing paling parah, sawisé kuwi bocah sombong iki ora nyadari apa sing salah, lan terus kandha: 'Dadi aku ngomong apa sing salah banget?' Aku ora ngerti." Tinimbang takon marang Paduka Rektor: "Nyuwun pangapunten; paringna berkah dhumateng kula supados saged ngandharake pamanggih; nanging mbok menawa ingkang badhe kula aturaken punika boten patut," bocah nom-noman punika ngendika kados boten wonten punapa-punapa: "Panjenengan gadhah pamanggih, lan kula gadhah pamanggih dhéwé." Sampeyan mangertos? Sayange, semangat iki wis nyusup uga menyang urip rohani lan monastik. Apa kowe krungu para novis padha ngeluh: 'Aku wis ngomong karo Sang Sepuh bab iki, nanging dhèwèké ora ngerti aku.' Sanajan aku wis ngélingaké dhèwèké bola-bali!" — "Rungokna," kandhaku, "kok kowe isa ngomong 'bola-bali'? Amarga kanthi ngomong kaya ngono, kowe saktenané ngomong: 'Elder ora ngganti lakuné.'" — "Ya, apa masalahé," dhèwèké mangsuli, "apa aku ora oleh nyatakaké pendapat?" Nalika krungu ngono, kowé langsung meledak. Lan sing paling parah, dhèwèké malah takon: "Apa, kowé nesu? Ya, nyuwun pangapunten." Dadi aku kudu ngapura dhèwèké ora amarga omongané, nanging amarga aku sing ilang kendali!

Wong-wong saiki wis tekan titik ngadili Gusti

— Geronda, apa kecenderungan kanggo ngadili saben wong lan saben bab iki wis ana ing manungsa wiwit biyen, utawa mung muncul ing generasi enom saiki?

— Ora, iki ora tau kelakon sadurunge; iki roh jaman saiki. Saiki, wong awam padha diadili, uga kabeh tokoh politik lan gerejawi, nanging kuwi durung cukup — malah padha ngadili para wali lan saiki wis tekan ngadili Gusti Allah. "Gusti Allah," ujare wong-wong kaya ngono, "sejatine ora kuduné nindakake iki lan iku." Dheweke kuduné nindakake iki lan iku, nanging Dheweke nindakake sing salah.' Apa kowe krungu apa sing padha omongake? 'Kancaku, apa kowe arep ngandhani Dheweke apa sing kudu ditindakake?' — 'Ngapa ora? Aku mung nyatakake pendapatku,' dhèwèké mangsuli, tanpa nyadari sepira ora isiné kuwi. Roh donya wis ngrusak akèh bab sing apik. Kebejatan saya ngrembaka nganti tekan kahanan sing keji lan nggegirisi; tekan titik ngina marang Gusti. Wong-wong padha ngadili Gusti, lan ora krasa yèn kuwi ngina marang Panjenengané. Lan sawetara para priya gagah sing déning Gusti ora diparingi awak cendhak—yen padha nduwé sanadyan sethithik akal sehat—wiwit padha

ngomongaké wong liya: 'Wong cilik kaya apa kuwi? Lan wong cacat sikilé kaya apa kuwi? Delengen kuwi!'—lan padha ora ngajeni sapa-sapa.

Nalika ana sawijining wong teka ing gubugku lan ngumumake: 'Ing babagan iki, Gusti kuduné ora tumindak kaya sing wis ditindakake.' 'Lan kowe,' takonku, 'apa kowe bisa njaga sanajan siji watu cilik supaya ngambang ing udara?' Lintang-lintang sing kowe deleng ing langit kuwi dudu mung bal dolanan sing padhang, lho. Kuwi benda langit sing gedhéné ngédab-édabi, mabur kanthi kacepetan sing mumet, nanging ora nabrak siji lan sijiné lan ora nyimpang saka jaluré." — "Ya, miturut panemuku," ujare marang aku maneh, "sejatine kuduné diatur béda." Coba rungokna kuwi! Apa pancèn kita bakal ngadili Gusti? Saiki akal logika kakehan, lan kapitadosan marang Gusti wis sirna. Lan yen kowe ngandhani wong kaya ngono yen dheweke salah, dheweke bakal mangsuli: 'Nyuwun pangapunten, nanging aku wis nyatakake pendapatku. Apa aku ora duwe hak kanggo nindakake kuwi?' Prekara-prekara sing Gusti kudu ditampa saka kita! Untunge, Panjenengané ora nganggep kita serius.

Kitab Perjanjian Lawas nyritakake yèn Gusti Allah maringi dhawuh marang bangsa Israel supaya ngusir kabèh bangsa Kanaan saka tanah kuwi tanpa kecualian.²⁰¹ Yèn Gusti Allah maringi dhawuh kaya ngono, tegese Panjenengané wis ndeleng sadurungé. Nanging bangsa Israel kandha: 'Iku ora manungsawi. Ayo tinggalaké bangsa Kanaan; ayo aja ngancuraké kabèh.' Nanging, nalika wektu lumaku, amarga wis korup amarga pengaruh wong Kanaan, padha keseret menyang cabul lan nyembah berhala, lan padha ngorbanake anak-anake marang berhala, kaya sing diterangake ing mazmur.²⁰² Gusti ngerti apa sing ditindakake. Nanging ana wong-wong sing tanpa isin takon: 'Ngapa Gusti nggawe sangsara neraka?' Manungsa wiwit ngadili lan wiwit wektu kuwi kelangan kahanan rohani sing becik. Dheweke ora duwe sanajan sethithik sih rahmaté Gusti kanggo mangerteni apa-apa kanthi luwih jero—yaiku kanggo mangerteni kenapa Gusti nyipta iki utawa iku. Pangadilan, kesombongan, egoisme—iku kabeh sing dadi inti saka pitakon-pitakon 'kenapa?' lan 'kok kaya ngono?'

— Geronda, ana sawetara wong enom takon: 'Kenapa Kristus kudu disalib? Apa ora bisa nylametake donya kanthi cara liya, tanpa disalib?'

— Nanging Panjenengané pancèn nylametaké donya lumantar Penyaliban, lan wong-wong ora kesentuh! Kepiye yèn Panjenengané nylametaké donya nganggo cara liya? Lan ana sing kandha: 'Gusti Rama ora nate nandhang sangsara apa-apa. Putrané sing nyawisaké awaké dhéwé dadi kurban.' Nanging, miturut panemuku, saben bapak bakal luwih milih nyawisaké awaké dhéwé tinimbang nyawisaké anaké. Luwih nyiksa ati bapak ndeleng anaké nyawisaké awaké dhéwé tinimbang bapak nyawisaké awaké dhéwé. Nanging apa sing bisa kok omongaké marang wong-wong yèn padha ora mangertèni apa tegese katresnan?

Lan ana wong liya sing kandha marang aku: "Adam nduwé loro anak — Habel lan Kain. Dadi saka ngendi bojone Kain teka?" Nanging, nalika maca Prajanjian Lawas, kita sinau yèn sawisé lairé Set, Adam "*nglairaké putra lan putri*."²⁰³ Lan Kain, sawisé matèni adhine, mlayu menyang pagunungan.²⁰⁴ Dhèwèké malah ora ngerti yèn wadon sing dijupuk dadi garwané iku adhine. Gusti Allah ngatur supaya manungsa padha dadi siji bangsa lan suku, supaya ora ana niat ala utawa kejahatan ing antarané, supaya padha bisa kandha: 'Kita iki anaké wong tuwa sing padha — Adam lan Hawa,' lan iki mesthiné bakal nyegah niat ala manungsa. Nanging, sanadyan mangkono — delengen niat ala sing ana ing antarané manungsa saiki!

Aku nganti sangsara karo sawetara wong nalika padha teka ing kalivaku! Ing pungkasan [amarga weruh yen ora ana gunane nerusake obrolan karo wong-wong mau], aku kandha: 'Aku lagi pusing, lan

²⁰¹ Delengen Ulangan 7:2 lan salajengipun.

²⁰² Delengen Mazmur 105:37: "*Lan padha mangan putra lan putrine dhéwé ing kegilaané*."

²⁰³ Kejadian 5:4.

²⁰⁴ Delengen Kejadian 4:14–15.

aku ora duwe aspirin.' Lan nalika padha lunga, padha tambah nesu lan ngrasa tersinggung. 'Kita wis teka adoh-adoh, kok dhèwèké kandha sirahé mumet,' padha nggrundel, ora ngerti kenapa aku ngeluh sirah mumet. Lan ana sing ngusulake: 'Ya wis, mbok menawa kita kudu nggawa aspirin kanggo kowe?'

Ora isin ngusir sih rahmat ilahi

Prelu ati-ati banget. Tingkah laku sing ora pantes lan ora nggatekake dadi alangan tumrap Rahmat Ilahi. Kurang ajine marang wong liya iku alangan paling gedhe supaya Rahmat Ilahi ora nyedhaki wong. Luwih gedhe ajine sing dituduhake bocah marang wong tuwa, guru, lan uga wong tuwa umume, luwih akeh Rahmat Ilahi sing ditampa. Luwih nakal lan ora manut, luwih Gusti mundur saka wong-wong mau. Kabebasan donya wis ngusir ora mung rasa ngajeni, nanging uga tata krama dhasar. Sawetara bocah lanang ora sungkan-sungkan ngomel marang bapaké: "Heh, Pak! Apa kowe duwe rokok? Aku wis entek." Apa tau krungu perkara kaya ngono biyen? Sanajan ana remaja sing ngrokok, dheweke nindakake kanthi rahasia. Nanging saiki — kaya ora dadi masalah gedhe! Mangkono, kepiye carane bocah-bocah ora bakal bener-bener kapinggir saka Rahmat Ilahi? Saiki, bocah-bocah wadon, ing ngarsané bapak lan ibuné, nganggo basa kasar kanggo nyalahaké adhine lanang sing menyang gréja, déné bapaké mung meneng bae. Rambutku ngadeg merinding nalika krungu bab iki. Mengko, nalika aku piyambakan, aku malah miwiti ngomong karo dhiri dhéwé.

Lingkungan donya lan wong tuwa sing donya ngrusak bocah. Lingkungan nduwé pangaruh gedhé marang bocah. Ora akèh bocah sing nduwèni rasa isin lan welas asih. Umumé bocah sing pait lan atiné atos kuwi dadi kaya ngono amarga tumindaké ora isin. Akèh wong tuwa nggawa anaké marang aku lan kandha, 'Pak, ana setan ing anakku.' Nanging aku weruh yèn ora ana setan ing bocah-bocah kuwi. Mugi Gusti ora kersa! Ora akèh bocah sing nduwèni setan ing jerone. Kabeh liyane kena pangaribawa setan saka njaba. Tegese, ora ana setan ing jerone bocah-bocah mau; setan kuwi ngatur saka njaba. Nanging sanajan tumindak saka njaba, isih bisa nindakake pakaryané. Lan saka ngendi kabèh iki diwiwiti? Saka ora isin. Kanthi ngomong marang wong tuwa kanthi tanpa isin, bocah-bocah ngusir Rahmaté Gusti saka awake dhéwé. Lan nalika Rahmaté Gusti lunga, roh jahat teka, lan bocah-bocah dadi pait lan ngamuk. Kosok baliné, bocah-bocah sing ngajeni lan sopan, sing manut marang wong tuwa, guru, lan sesepuh, tansah nampa Rahmaté Gusti. Berkahing Gusti nyawiji marang bocah-bocah kaya ngono. Padha kabungkus dening Rahmat Gusti. Rasa ajrih sing ageng marang Gusti, bebarengan karo ngajeni sing jero marang para sepuh, narik Rahmating Gusti sing akèh mlebu ing atiné bocah-bocah mau lan ngisi atiné kanthi Rahmat nganti padhang sumunar nganti wong liya bisa weruh. Rahmaté Gusti ora marang bocah-bocah sing mbalela lan nakal; nanging marang bocah-bocah sing tata krama, wicaksana, lan ngajeni. Bocah-bocah sing sopan lan ngajeni gampang katon. Mripate sumunar. Lan luwih akeh ngajeni marang wong tuwa lan para sesepuh, luwih gedhe Rahmaté Gusti sing ditampa. Luwih nakal lan ora nurut, luwih Rahmaté Gusti mundur saka dheweke.

Bocah sing nduwé dendam marang wong liya, bocah sing ora ana sing bisa nyenengaké — 'iki ora bener, kuwi ora bener' — bakal dadi pemberontak, bakal dadi setan. Malah Lucifer kepéngin nempataké tahtané ing ndhuwur Tahta Gusti Allah. Coba deleng: kabèh bocah sing kersane dituruti déning wong tuwané dadi pemberontak cilik. Lan yèn bocah-bocah kuwi ora tobat, supaya bisa m lan mbebasaké dhèwèké saka ombak ala sing nyerbu, yèn padha terus tumindak tanpa isin, mula—mugi Gusti kersa nylametaké! — sih rahmaté Gusti bakal ninggalaké wong-wong mau kaping pindho. Lan padha nganti wani ngucapaké tembung ora ngajèni marang Gusti, sawisé kuwi padha wis ana ing sangisoré kuwasa roh jahat.

"Ngajeni bapakmu lan ibumu"²⁰⁵

Apa sing wis kelakon karo bocah-bocah saiki! Dheweke ora tahan nampa siji tembung wae. Lan bab nampa bubur birch—lali wae! Bocah-bocah saiki ora ngajeni, egois banget lan neurotis. Dheweke nyalahgunakake kamardikané. Ana bocah kandha marang wong tuwané: 'Aku bakal lapor kowe marang polisi.' Ora suwe kepungkur, ana bocah lanang umur limalas taun nindakake polah ala nganti bapaké kudu nampol dhèwèké. Banjur bocah kuwi lunga menyang polisi, ngajokaké pengaduan marang bapaké dhéwé, lan bapaké kuwi dibawa menyang pengadilan! Sajrone sidang, bapaké kandha: 'Kowe maringi putusan sing ora adil marang aku. Yen aku ora mènèhi tamparan marang anakku, dhèwèké mesthi bakal mlebu panjara.' Lan dudu kowe sing bakal ngrasakake lara kanggo dheweke, nanging aku." Sawise ngomong kaya ngono, dheweke nyekel pemuda 'penggugat' kuwi, nyeket raié kaping pindho lan kandha: "Adili aku kanggo nyeketan iki, dudu kanggo sing kuwi. Penjara aku saiki, amarga aku nyeket dheweke tanpa alesan apa-apa."

Sing arep tak omongake yaiku sepira adoh bocah-bocah saiki. Kuwi 'pola pikir'-e saiki. Jaman biyen, wong tuwa mung ngomel, bisa uga nggebuk nganggo sabuk, nanging ora ana niat ala. Malah kita nganggep sabuk kuwi minangka wujud sayang, tanpa mbantah, tanpa mikir apa kita pancen salah abot utawa ora. Kita pracaya yèn sabuk iku uga kanggo kabecikan kita. Kita ngerti yèn wong tuwa tresna marang kita lan kadhangkala ngelus, kadhangkala nyium, lan kadhangkala nyekel sirah saka mburi, amarga tamparan wong tuwa, elusan wong tuwa, lan ciuman wong tuwa — kabèh mau, piye carané ngomong — kabèh mau asalé saka katresnan. Nalika wong tuwa nggebuk anaké, atiné wong tuwa dhéwé sing ngrasakaké lara, déné nalika anaké digebuk wong tuwa, mung pipiné sing lara. Mula saka iku, lara ati luwih kuwat tinimbang lara amarga tamparan. Apa wae sing ditindakake ibu marang anak-anake—apa ngomel, nggebuk, utawa nyium—kabeh mau amarga katresnan; kabeh mau metu saka ati ibu sing padha tresna. Nanging, nalika bocah-bocah ora bisa mangerteni iki, banjur ngomong kasar, mbantah lan mbrontak, padha ngusir Rahmat Ilahi saka jeroné awaké dhéwé. Sawisé kuwi, lumrah yèn padha kena pangaribawa setan sing cocog.

— Geronda, nanging apa ora ana uga wong tuwa sing ala?

— Ya, ana. Nanging Gusti Allah mbiyantu bocah-bocah sing nduwé wong tuwa kaya ngono. Gusti Allah ora nindakake sing ora adil. Lan malah wit pir alas asring kebak woh. Ing Gunung Athos, ing pinggir dalan sing nuntun menyang kalivaku, ana wit céri alas. Wit kuwi kebak woh nganti godhongé ora katon. Cabangé ngglundhung amarga aboté. Nanging wit sing ditandur, sanajan disemprot, asring ora ngasilaké woh babar pisan.

Jurang generasi

Donya iki wis dadi kaya omah edan. Bocah-bocah cilik turu tengah wengi, padahal kuduné padha turu langsung sawisé srengéngé tilem. Padha dikurung ing gedhong jangkung, kapérang ing beton, urip manut jadwal wong diwasa. Apa sing kudu ditindakake bocah-bocah, lan apa sing kudu ditindakake wong diwasa? Bocah-bocah teka marang aku lan kandha, 'Wong tuwa kita ora ngerti kita.' Wong tuwa teka marang aku lan kandha, 'Bocah-bocah kita ora ngerti kita.' Ana jurang sing kabentuk antarane wong tuwa lan bocah, lan supaya jurang iku sirna, wong tuwa kudu nyelehake awake dhewe ing sikil bocah-bocah, lan bocah-bocah kudu nyelehake awake dhewe ing sikil wong tuwa. Yen bocah-bocah saiki ora nyiksa wong tuwane, mengko nalika dheweke wis diwasa, anak-anake dheweke uga ora bakal nyiksa wong tuwane. Kosok baline: wong sing saiki ora nurut lan nyiksa wong tuwane mengko bakal disiksa dening anak-anake dheweke, amarga hukum spiritual bakal ditrapake.

²⁰⁵ Kaluwihan 20:12.

— Nanging sawetara anak, Geronda, kandha yèn padha kesasar amarga katresnan sing kakehan saka wong tuwané.

— Wong-wong kuwi salah. Nalika bocah iku ora egois, dheweke ora bakal rusak amarga katresnan wong tuwane. Nanging yen bocah nggunakake katresnan wong tuwane kanggo kapentinganane dhewe, dheweke bakal rusak lan bakal binasa. Yen bocah dirusak déning katresnan wong tuwané, sejatine pancèn wis rusak. Sakjane, bocah kuwi kuduné matur nuwun marang Gusti Allah kanggo wong tuwané lan katresnané, nanging malah ora wareg diparingi perlakuan apikan. Lha, ana bocah sing ora nduwé wong tuwa saklawasé! Lan apa sing bisa diomongake bab kuwi? Nalika bocah ora ngakoni wong tuwane minangka wong sing maringi kabecikan lan ora tresna marang wong tuwane — sanajan wong tuwane wedi marang Gusti — kepiye carane dheweke bisa tresna lan ngajeni Gusti, Pangreksa Agung lan Bapa kabeh manungsa? Amarga pancen angel banget mangerteni berkah agung Gusti nalika isih enom.

Bab 5.

Bab geger batin manungsa lan penampilané

Wong donya sing ora seneng nganggo sandhangan manut kahanan batine

— Geronda, paringi aku pangarep-arep.

— Aku kepéngin kowé dadi 'topéng' sacara rohani, kaya wong bodho suci Isidora,²⁰⁶ supaya kowé bisa nggayuh munafik sing luhur budi. Delengen: wong donya sing sengsara padha ngrayakaké munafik donyané lan nganggo sandhangan manut kahanan atiné. Jaman biyèn, wong mung nganggo busana topéng sapisan setaun — nalika Shrovetide. Saiki, akèh wong tansah nganggo busana mewah. Ing jaman biyèn, kowé mung isa ndelok wong nganggo busana mewah pitung dina setaun—nalika Shrovetide—nanging saiki kowé isa ndelok saben dina. Kabeh wong nganggo busana manut pikirane! Wong-wong wis dadi aneh tenan. Padha edan! Sithik banget wong sing bisa nahan dhiri lan andhap asor—apa kuwi lanang, wadon, utawa bocah. Wong wadon utamané—wis kakehan tenan. Dina iki, nalika aku arep menyang kutha, aku weruh salah siji wanita kaya ngono, dibalut pita amba—kaya perban tenan—ngagem sepatu bot sing dhuwuré ora bisa dibayangaké lan rok sing cendhak banget. 'Iki modis tenan,' ujare marang aku. Wong wadon liyane padha mlengos-mlengos nganggo hak sepatu sing tipis banget. Yen nginjak apa wae sing ora rata, mesthi bakal pungkasané tekan dhokter ortopedi. Lan bab gaya rambut, luwih becik aja dibahas... Aku weruh 'cantik' liyane—muga-muga Gusti ngapura aku—wong kaya apa kuwi! Wajangé katon galak. Ana rokok sing diisep ing sela-sela untu!... Mripate abang kabeh! Wong-wong padha kandha saiki wis ana aturan ora ngrokok ing omah yen bocah isih cilik. Nanging bocah-bocah kasihan kuwi lair wis koyo dirokok nganti mati, kaya herring! Kopi uga mbebayani; nggawe wong-wong ngkerut pasuryane kaya durung tau tak deleng sadurunge. Rahmaté Gusti wis lunga; wis bener-bener ninggalake manungsa.

Aku kelingan, nalika aku ana ing Gunung Sinai, wong-wong teka nganggo sandhangan sing nganti aku ora bisa nemokake tembung. Pira laraning atiku ndeleng turis wadon sing teka menyang biara! Pira medeni rupane ! Kaya ndeleng ikon Bizantium sing éndah dibuwang ing tumpukan sampah, mung

²⁰⁶ Isidora sing kabegjan urip dadi biarawati ing Biara Tavenisiot, sing diadegaké déning Pachomius Agung sing kinurmatan ing awal abad kaping 4 ing pinggir Kali Nil ing Thebaid Lor. Kanthi nglakoni asketisme kabodhoan suci kanggo Kristus, Sang Berkah pura-pura edan lan kesurupan, ngendhegake lan ngandharke asor dhiri. Tinimbang nganggo tutup monastik, dheweke nutupi sirahé nganggo kain compang-camping, mlaku tanpa sandhangan sikil, lan nampa hinaan lan pukulan saka wong liya tanpa ngeluh lan kanthi andhap asor. Kasuciané Sang Kabegjan mau katon ing panglihatan malaékat marang pertapa Abba Pitirim, sing banjur nyritakaké marang kabèh para biarawati bab dhèwèké. Sawisé kuwi, amarga péngin nyingkiri kamulyan donya, Sang Kabegjan mau kanthi rahasia ninggalaké biara lan urip ing kasunyatan nganti tekan dina seda. Peringatan Sang Isidora sing Kinurmatan dirayakake tanggal 10 Mei. Delengen Uripé Para Wali, Mei, dina kaping sepuluh.

bedané manungsa—ikoné Gusti—wis mbuwang awaké dhéwé menyang tumpukan sampah mau kanthi kersané dhéwé. Nalika aku weruh sawijining wanita nganggo sandhangan sing mirip feloni,²⁰⁷ lan kandha: "Ya, syukur marang Gusti, paling ora ana siji sing nganggo sandhangan luwih kurang pantes." Ya wis, ora apa-apa, ayo wae dheweke nganggo feloni utawa melon miturut karepé; paling ora dheweke katon béda saka liyané." Nanging banjur "wanita nganggo feloni" mau mbalik ngadhepi aku... Apa sing tak deleng! Dheweke kosong kabèh ing ngarepé!

Wong saiki wis tekan ngendi! Aku dikirim foto panganten wadon karo panyuwunan supaya aku ndedonga supaya mantenane bahagia. Baju mantenane nentang kabèh gagasan kesusilaan. Nganggo busana kaya ngono iku padha ngremehake Sakramen lan papan suci Gréja. Wong-wong rohani wae ora mikir kaping pindhho, dadi apa sing bisa diarepake saka wong liya? Mula aku kandha yen sanajan biara-biara ora dadi kekuwatan pangendali, ora bakal ana rem liyane sing bisa ditemokake. Saiki, wong-wong ora kendhali; ora ana rem.

Ing jaman biyen, nalika ana wong bodho suci kanggo Gusti Kristus, wong edan ing donya arang banget. Mula mbok menawa kita kudu nyuwun marang wong bodho suci kanggo Gusti Kristus supaya marasaké wong-wong sing edan miturut kodraté, lan supaya padha muncul maneh ing donya minangka wong bodho suci kanggo Gusti Kristus? Apa gunané ngomong luwih dawa: saiki kowe weruh lan krungu bab-bab sing paling ora bisa dibayangké. Ana wong sing kandha marang aku yèn wong males modis jaman saiki njupuk klambiné, disengaja digosok lan digaruk ing pirang-pirang panggonan nganti rusak, banjur dipotong-potong lan ditambahi tambalan nganggo jarum kandel. Nalika aku krungu kuwi, aku malah nglètèhaké tandha salib. Ya wis, lumrah yèn wong sing kerja nganggo sandhangan kaya ngono. Nanging kanggo wong males!.. Lan banjur wong iki uga ngandhani aku bab liya. "Aku bakal crita," ujare, "Geronda, bab sing luwih nggegirisi maneh. Bojoku tau ketemu bocah lanang saka kulawarga kanca-kancaku ing Alun-Alun Soglasia²⁰⁸. Dheweke weruh celana bocah iku koyak pas ing wiwitan sikile. 'Nakku sayang,' kandha bojoku, 'paling ora tutupi awakmu nganggo tanganmu saka mburi...' 'Tinggalaké aku!' bales bocah enom sing ora ana gunané kuwi. 'Iku modhèl jaman saiki!' Kasihan bocah-bocah!..

— Geronda, ana wong sing nganggo blus utawa kemeja sing ana gambaran wali ing kono. Apa kuwi diijini?

— Yen para wali digambar ing blus utawa jaket, ya ayo bae; ora ana sing salah. Luwih becik nganggo gambar para wali tinimbang gambar setan. Nanging ora pantes nggambar para wali ing celana. Kuwi ora ngajeni. Ana sawetara wong sing taat sing seneng ngias sandhangan nganggo macem-macem desain Kristen. Contone, nalika Patriark Dimitrios ana ing Amerika, blus lan kaos dicetak nganggo gambar Patriark lan Gereja Santa Sophia ing Konstantinopel.

— Apa padha nindakake iki amarga taqwa?

— Ya, sing nindakake kuwi dudu wong Yahudi, nanging wong Kristen. Sebab ana wong sing nindakake kabecikan, kaya ana dhokter apik bareng karo tukang tipu.

— Geronda, apa kurangé tata krama ing sandhangan iki uga asalé saka pangaribawa manca nagara?

— Ya, saka endi maneh asalé? Mulané, nalika jaman aku isih enom, wong-wong biyèn padha kandha: 'Wah, kuwi wong-wong saka Smyrna...' Smyrna iku kutha pesisir lan akèh wong manca padha teka menyang kana. Santo Arsenius pancèn ketat babagan busana. Ana sawijining wong wadon enom saka Faras sing omah-omah nganggo jilbab warna-warni sing digawa bali saka Smyrna. Santa Arsenius bola-bali ngélingaké dhèwèké, ngomong supaya mbuwang selendang kuwi lan nganggo busana sing sopan kaya kabèh wanita Faras. Wanita enom sing genit kuwi ora nggatekaké dhèwèké. Ing sawijining

²⁰⁷ Felon – busana imam. – *Cathetan penerjemah.*

²⁰⁸ Alun-alun tengah ing Athena. – *Cathetan penerjemah.*

dina, Santa Arsenius weruh dhèwèké manèh nganggo selendang warna-warni lan kandha tegas: 'Aku ora butuh cilaka Kulon ing Faras. Elinga iki: yèn kowé ora gelem sadar, anak-anakmu—sing bakal kowé lairaké bakal mati sawisé dibaptis. Dheweke bakal menyang Gusti kaya malaikat, nanging kowé ora bakal nduwé alesan kanggo bungah marang siji waé saka wong-wong mau.' Nanging sanadyan mangkono dheweke ora gelem eling, lan loro bayié mati. Mung sawisé kuwi dheweke dadi tentrem, mbuwang selendang warna-warni, banjur menyang Saint Arsenius lan nyuwun pangapura.

— Geronda, apa nganggo sandhangan peteng mbiyantu ing urip rohani kanggo wong sing kepengin dadi biksu?

— Ya, sandhangan peteng banget mbiyantu. Iku mbiyantu wong uwal saka donya, dene sandhangan warna-warni padhang ndadekake wong nempel ing donya. Yen ana wong sing arep dadi biksu kandha, 'Yen aku wis mlebu biara, wektu kuwi aku bakal miwiti nganggo klambi ireng, lan wektu kuwi aku bakal manut paugeran biksu,' mula sanajan ing biara, dheweke bakal ndadekake uripe... ireng. Nanging, nalika isih ana ing donya, ana wong sing kanthi bungah nindakake apa sing dadi kewajiban biksu, lan ngenteni kuwi kanthi semangat, mula dheweke bakal nemokake kabungahan rohani sanajan ing donya, lan mengko, ing urip biksu, dheweke bakal maju kanthi cepet, mlumat loro utawa telung undhak-undhakan sekaligus.

— Geronda, kadhangkala bocah-bocah sing menyang gréja lan nganggo busana prasaja diparingi kritik abot saka para sepuh.

— Kanthi nindakake kuwi kanthi iman lan saka ati, dheweke malah ngletake para sepuh ing panggonane. Aku ngerti sawijining wanita enom sing nganggo klambi ireng kanthi lengan dawa. Pira ajine dheweke! Sawijining dina, sawijining wong tuwa sing banget ngetutake mode wiwit nyalahake dheweke: "Apa kowe ora isin, minangka bocah wadon enom, mlaku-mlaku nganggo ireng lan lengan dawa?" — "Amarga panjenengan sing wis tuwa ora maringi tuladha kaya ngono kanggo kita," wangsul bocah wadon mau, "mula paling ora kita sing enom bakal nganggo ireng." Lan mangkono dheweke ngletake wanita tuwa sing modis kuwi ing panggonane.

Coba delengen iki: ana wong wadon sing ngubur bojone banjur langsung nganggo busana warna-warni cerah. Apa sing bisa diomongake bab kuwi? Nanging adhiku, sawisé dadi janda nalika umur telung puluh loro, ora tau nyopot busana ireng nganti dina pungkasan uripé. Miturutku, sing dadi berkah iku dudu wong wadon sing nganggo busana mencolok nalika nangisi lan uripé kebak dosa — 'mencolok' — nanging para janda sing, ing urip iki, sanajan kudu nganggo klambi ireng tanpa kersa, uripé suci, padhang, lan muji Gusti tanpa ngeluh.

Saiki, angel mbedakake lanang karo wadon

Nalika kuwi, ana sawetara bocah sing digawa marang Sang Pangeran Sulaiman—lanang lan wadon sing sandhangane persis padha—supaya dhèwèké bisa mbedakaké siji lan sijiné. Sulaiman nuntun bocah-bocah mau menyang mata air lan kandha supaya padha ngumbah rai. Ndelok bocah-bocah padha adus, dhèwèké misahaké. Bocah wadon kanthi ati-ati lan andhap asor nyiprataké banyu menyang mripaté, déné bocah lanang kanthi wani nyiprataké banyu menyang rai lan ngusap nganggo telapak tangané.

Saiki, priya wis dadi alus banget nganti kerep ora bisa mbedakake karo wanita. Jaman biyen, kowe bisa mbedakake priya karo wanita saka jarak limang atus meter. Saiki, kadhangkala kowe malah ora bisa mbedakake sanajan cedhak. Ora bisa mbedakake: apa wong sing ana ing ngarepmu iku lanang? Utawa wadon? Mula saka iku ramalan kandha yèn bakal ana jaman nalika ora bakal bisa mbedakake lanang karo wadon. Eyang Arseny, sing manggon ing guwa, tau takon marang sawijining pemuda sing rambute dawa: 'Dadi kowe sapa? Kowe lanang apa wadon?' Eyang mau dhéwé uga ora bisa mbedakake. Ing jaman biyen ing Gunung Suci, biyasane padha motong rambute. Saiki, wong teka kaya-kaya wae...

Nanging aku sing motong rambute dhewe: nganggo gunting sing tak gunakake kanggo nyukur wol nalika aku gawé rosario. Kowe ngerti pira sing wis tak potong! Aku motong rambute ing pekarangan mburi tembok altar. Yen wong-wong rambut dawa kuwi teka, aku kandha marang dheweke: 'Pancene pas tenan! Ngerti ora, aku duwe sawetara kanca gundhul lan aku wis janji arep nempelake potongan rambut kanggo dheweke. Ayo, wenehana tresna, ayo tak potong rambute! Apa sing bisa tak lakoni? Aku wis maringi janji marang wong-wong.'

— Apa padha sarujuk, Geronda?

— Gumantung caramu ngomong marang wong-wong kuwi. Aku ora langsung nyerbu marang wong-wong kuwi karo njerit: 'Aib tenan! Kowe ora isin! Kowe ngotori panggonan suci iki!' — nanging aku kandha: 'Ngrungokna, kanca-kanca, karo rambute kaya ngono kowe ngina kalakuan lanangmu dhéwé. Yen kowe weruh prajurit saka Pasukan Kehormatan mlaku ngliwati Alun-Alun Harmoni nggawa tas tangan wanita, kowe bakal kroso piye? Nah, critakna, apa tas tangan kuwi pantes kanggo prajurit? Ayo potong rambute!' Lan aku potong. Kowe ngerti sepira akèh rambute sing tak kumpulaké! Kadhangkala, yèn ana siji sing ngamuk lan wiwit takon macem-macem 'ngapa' lan 'kenapa', aku mangsuli: 'Apa iki urusan 'ngapa'? Apa aku dudu biksu? Mula aku nindakake 'tonsur.' Lha, iku tugase aku.' Kabeh gumantung caramu nyritakaké. Para bocah lanang padha ngguyu, lan kuwi sing tak butuhake. Sawisé kuwi, aku nyukur rambuté. Ora, aku ora ngganti jenengé nalika 'tonsur'. Aku mung maringi jeneng '*It Is Truly Meet*' marang siji bocah cilik, amarga nalika aku nindakake 'tonsur'-é, ana arak-arakan nganggo ikon '*It Is Truly Meet*!' sing liwat ing sacedhaké. Lan sepira bungahé wong tuwané para 'inisiatiku'! Kowe ngerti pinten layang matur nuwun saka bapak lan ibu sing tak tampa? Wow! Gusti bakal ngapura aku mung kanggo iki!

Saiki wis dadi modis nyukur rambut ing ndhuwur sirah lan ninggalake ekor kuda ing mburi. "Hei, Eagles!" takonku, "apa gunane ekor kuda iki?" "Kita," wangsulane para Eagles, "ngreksa ekor kuda supaya wong padha merhatiin kita." — "Kowe kuwi klompok wong aneh, klompok wong aneh," ujarku marang wong-wong mau, "wong saiki akeh banget masalah nganti ora bakal merhatiin kowe, sanajan kowe mbayar!" Lan liyane, para cah kekar kuwi, nganggo anting. Aku wis kerep nyopot anting-anting kuwi saka kupinge!

— Lan sawetara, Geronda, mung nganggo siji anting.

— Anarkis nganggo siji anting. Siji anting iku lambang anarki. Dheweke ora nganggo kanggo hiasan kaya wong wadon. Dheweke nindhes kupinge lan nganggo anting minangka pratandha protes. Nalika semana, ana bapak teka menyang kalivaku karo putrané sing umuré rong puluh loro taun—rambute dawa, kumisé kandel, lan nganggo anting ing kupingé. 'Anting iku ora pantes kanggo para mudha,' ujarku marang dhèwèké. 'Akeh wong salah paham marang kowe. Aku ora perlu nerangake iki marang kowe, nanging wong-wong ora ngerti yèn kowe kuwi anarkis, mula padha salah paham.' Sawisé kuwi, dhèwèké nyopot anting-anting mau lan diwènèhaké marang aku. Anting-anting kuwi digawe saka emas. 'Jupuk kuwi,' ujarku, 'bawa menyang tukang intan supaya dhèwèké bisa gawé salib kanggo kowe supaya bisa digawé kalung ing gulu.'

'Ana wong-wong, Geronda, malah nganggo anting ing irung.'

— Kuwi tegese setan wis nyelehake cincin ing irungé. Mung bageané ora katon. Lan ana uga sing nganggo rantai emas amba ngubengi gulu — pirang-pirang baris. Aku wis ngomong abot marang salah sijiné, njupuk kabèh perhiasan kuwi saka dhèwèké lan kandha: 'Wènèhana emas iki marang anak yatim.' Utawa wenehana marang ibumu supaya bisa diwarisake marang wong mlarat.' Sawise aku mbalekake penampilané dadi luwih takwa, dhèwèké takon, 'Aku kudu ngapa?' — 'Miwiti,' ujarku, 'ngagem salib nganggo ranté prasaja.' Coba pikir—wong lanang nganggo perhiasan emas! Dhèwèké ngadeg ing ngarepmu, kinclong nganggo emas, nganggo rante emas kandel loro utawa telu ing gulu—malah putri raja waé ora nganggo kaya ngono—lan dhèwèké ngadeg kono, ngeluh bab masalahé! Lan kuwi pancen

masalahé! Masalahé yaiku paukuman sing digendhongé. Saka sawatara wong, aku nyopot perhiasan cilik kuwi dhéwé; marang liyané aku kandha supaya padha nyopot dhéwé. Wong-wong wis kelangan rasa proporsi. Padha dadi ora ana gunané. Sawetara nganggo lambang zodiak ing gulu. 'Kuwi apa?' takonku marang salah sijiné. 'Iki pisanan aku weruh barang kaya ngene.' 'Iki,' ujure, 'kewan cilik—tandha zodiakku.' Wiwitané aku kira iku ikon Sang Putri Maria. "Yen mangkono," ujarku, "apa kowe kabeh uga kéwan cilik saka kebon binatang, nek nganggo pratandha zodiak iki?" Astaga, kahanané... Kekacauan batiné padha mili metu. Ayo padha ndedonga supaya Gusti maringi pencerahan marang para mudha lan njaga sithik ragi.

Wong padha kangen kesederhanaan

Apik tenan yèn wong padha ngidam kesederhanaan. Wis tekan nganti padha nggawe kesederhanaan dadi modis, sanajan ing jerone ora ana sak ambune kesederhanaan. Sawetara teka ing Gunung Suci nganggo sandhangan sing luntur lan bolong-bolong, lan aku takon marang awak dhéwé: 'Ngapa padha nganggo sandhangan kaya ngono? Lha wong-wong kuwi ora nyambut gawe ing sawah, ta?' Ana siji wong sing ngomong nganggo dialek desa sing prasaja amarga kuwi metu kanthi alamiah saka dhèwèké, lan kowe bakal seneng krungu gumrèngé basa pedesaan kuwi. Nanging ana liyané sing pura-pura, nyoba muni kaya wong tani, nanging omongané sing pura-pura kaya wong tani kuwi malah nggawe kowe mual. Lan ana uga sing teka ing Gunung Suci nganggo dasi... Saka panggangan mlebu geni... Salah siji 'pèlerèn' kaya ngono nggawa enem utawa pitu dasi nalika teka ing Athos. Ing esuk, nalika dhèwèké lagi siyap-siyap arep sowan marang aku, dhèwèké nganggo dasi lan jas — nganggo busana kaya arep pawai. "Kowe lagi apa kono?" ana sing takon. "Aku arep menyang Bapa Paissios," wangsulane. "Ngapa kowe nganggo busana resmi kaya ngono?" "Supaya aku bisa ngajeni dhèwèké," wangsulane. Astaga, kok dadi kaya ngene!

Manungsa saiki pancen ora nduwé kesederhanaan. Mula saka iku, para mudha wiwit mlaku-mlaku tanpa tujuan, ngambang, ora bisa nemokake panggonané ing donya. Lan wong-wong rohani, sing ora bisa urip prasaja, sing 'kancingé nganti gulu', ora ana gunané kanggo para mudha. Para mudha saiki ora nduwé panutan, mula padha miwiti urip dadi gelandangan. Iki amarga nalika ndeleng wong Kristen minangka wong sing 'kancingé nganti gulu', nganggo dasi ketat, sombong lan angkuh, para mudha ora weruh bedané karo wong donya, mula padha mbrontak. Yen padha weruh kesederhanaan ing wong rohani, mesthi ora bakal tekan kahanan kaya ngono. Nanging para mudha saiki dicirèkaké karo semangat donya, déné wong Kristen dicirèkaké karo tata krama donya. 'Kita wong Kristen kuduné mlaku kaya ngéné, nindakake kuwi kanthi cara kaya ngéné, lan iki kanthi cara kaya ngéné...' Wong Kristen tumindak kaya ngono ora saka ati, ora amarga pangajèn, nanging amarga 'mangkono kuduné tumindak.' Lan para mudha, nalika ndeleng kabeh iki, padha kandha: 'Apa iki? Mlaku menyang gereja nganggo kerah nutupi gulu? Ayo, ayo padha lunga saka kene!' Padha mbuwang kabeh lan mlaku-mlaku nganggo sandhangan sing tipis. Padha keseret menyang ekstrim liyane. Kowe ngerti ora? Para mudha nindakake kabeh iki minangka wujud protes. Para mudha duwe cita-cita, nanging ora ana sing bisa dijadiake tuladha. Wong-wong kuwi pantes dikasihani. Mula saka iku, ana sing kudu nyentuh rasa tresna ing atine, nyentuh ati mau kanthi kesederhanaan. Para mudha nesu nalika weruh wong-wong rohani, kalebu para imam, nyoba ngendhalèni nganggo trik donya. Nanging, nalika padha ketemu karo kesederhanaan, uga kesederhanaan lan ketulusan, para mudha mandheg lan mikir. Amarga yèn wong iku tulus lan ora ngutamaké awaké dhéwé, mula dhèwèké prasaja lan andhap asor. Kabeh iki nggawa tentrem marang awake dhewe, nanging ing wektu sing padha uga katon marang wong liya. Wong liya bisa ngrasakake apa kowe tenan-tenan peduli marang dheweke utawa kowe mung munafik. Wong gelandangan luwih becik tinimbang wong Kristen munafik. Mula saka iku sing dibutuhake dudu 'senyum katresnan' sing munafik, nanging tumindak sing alamiah; dudu niat ala lan pura-pura, nanging

katresnan lan ketulusan. Aku luwih kesengsem karo wong sing atiné tertib—yaiku sing nduwé rasa hormat lan katresnan sejati marang wong liya, lan tumindak prasaja tinimbang manut 'modhèl tumindak' sing wis ana. Amarga yèn ora, wong bakal kesangkut mung ing penampilan njaba lan dadi wong njaba—kanthi tembung liya, mung dadi badut Shrovetide liyané.

Kasucian batin saka jiwa sing ayu ing wong sejati ngias penampilané, déné manisé ilahi saka katresnané Gusti malah nglegakaké pasuryané. Kaendahan rohani batin ngias lan ngudataké wong mau sacara rohani sanajan saka njaba; lumantar sih rahmat ilahi, iku ngetokaké pribadiné marang wong liya. Malah, iku ngias lan ngudhakake sandhangan prasaja sing dienggo wongé Gusti kang kebak sih rahmat. Bapa Tikhon²⁰⁹ biyèn nyulam topi cilik dhéwé nganggo jarum kandel saka sisa jubahé. Topi cilik kuwi kaya bal cilik, nanging nalika dienggo, padha sumebarake sih rahmat sing akèh. Apa waé sandhangan sing dienggo Sang Sepuh—apa lawas utawa utawa longgar—ora katon ora ayu, amarga lumantar kaendahan rohani ing batiné, dhèwèké uga ndadèkaké ayu. Ing sawijining wektu, ana pengunjung njupuk foto Sang Sepuh persis nalika panjenengané nemokaké — nganggo kantong cilik ing sirah tinimbang skufia lan nganggo piyama sing dilungkaké ing pundhak, amarga panjenengané weruh yèn sang pandhita krasa adhem. Lan nganti saiki, sapa waé sing ndelok foto iki padha mikir yèn Sang Sepuh nganggo jubah uskup, padahal saktenané iku mung piyama lawas sing cacat warnané! Wong-wong malah ngajèni sandhangan compang-campingé Bapa Tikhon lan nganggep iku minangka berkah. Wong sing pinaringan berkah, sing wis ngowahi batine lan dadi suci, nduwèni ajining diri sing luwih agung sacara lahir tinimbang kabèh wong sing terus-terusan ngganti penampilané (ya iku sandhangané), nanging ing batiné isih nyimpen dhiri lawasé karo 'dosa-dosa jaman mbiyèn.'

'Wong lanang aja nganggo sandhangan wadon, lan wong wadon aja nganggo sandhangan lanang'²¹⁰

— Geronda, kepiye kita kudu nambani wanita sing teka menyang biara nganggo celana? Asring padha kandha yèn celana ora mung luwih nyaman nanging uga luwih sopan tinimbang rok cendhak.

— Wanita jaman saiki padha nganggo rok mini utawa celana! Padha milih siji utawa sijine! Nanging Prajanjian Lawas pancen cetha banget bab iki, malah kanthi rinci! 'Wong lanang ora kena nganggo sandhangan wadon, lan wadon ora kena nganggo sandhangan lanang.' Kuwi paugeran. Nanging sanajan paugeran kuwi disisihaké, nganggo sandhangan jinis liyané iku ora pantes. Luwih sithik wong lanang sing nganggo rok tinimbang wadon sing nganggo celana.

— Nanging, para wanita sing makarya ing sawah kandha yèn dhèwèké mung bisa obah bébas nalika makarya yèn nganggo celana.

— Kabeh mau mung alesan.

— Geronda, para ibu kandha yèn bocah wadon nganggo celana supaya ora kedinginan.

— Apa ora isa mikir liyane? Apa ora ana legging anget? Ya wis, nganggé legging anget supaya ora kena adhem. Saka masalah apa waé isa golek dalan metu — yèn pancèn ana kersané.

— Geronda, apa sing kudu kita lakoni nalika para pejabat teka menyang biara, digandheng karo wanita sing nganggo celana?

— Terangna marang wong-wong mau. Takon apa padha kepéngin kowé ngalah kanggo kapentingané, nglanggar tatanan sing wis ana lan nglilakaké kekacauan nguwasani ing pura?

— Ana wektu, Geronda, telung puluh guru wadon teka nganggo celana, lan kita ngidini mlebu ing biara.

²⁰⁹ Kanggo informasi babagan Seseuph Tikhon, delengen: *Seseuph Paisius*. Para Bapa ing Gunung Athos lan Crita-crita saka Gunung Athos. Lavra Trinitas Suci Sergius, 2001. kaca 13–39.

²¹⁰ Ing terjemahan basa Rusia: 'Wong wadon aja nganggo sandhangan priya, lan priya uga aja nganggo sandhangan wadon, amarga sapa waé sing nindakake kuwi iku jijik tumrap Gusti Allahmu' (Ulangan 22:5) – *Cathetan penerjemah*.

— Kuwi kaluputan; kowe ora kudune nindakake kuwi. Kowe kudune ngomong marang dheweke: 'Nyuwun pangapunten, nanging ing kene ana aturan ing biara: wanita nganggo celana ora diparingi mlebu.' Yen ora, dheweke bakal menyang biara liyane lan kandha yen biara siji-sijine wis ngidini mlebu nalika nganggo celana. Kowe, amarga ora kepengin ngremehake dheweke, wis paring kelonggaran, nanging dheweke banjur bakal ngremehake kowe. Pasang pratandha ing gapura nganggo kutipan sing cocog saka Prajanjian Lawas. Jahit limang puluh rok lan kanthi alus lan welas asih tawarake marang para wanita sing nganggo celana utawa klambi cekak sing ora ngerti aturan biara, sing teka pisanan.

— Geronda, apa sing kudu kita lakoni nalika murid-murid SMA teka lan kabèh bocah wadon nganggo celana?

— Gawa panganan lan omben-ombené menyang gapura.²¹¹ Iki bakal nggawe wong-wong mau mikir. Utawa, yen padha ngandhani luwih dhisik yen arep teka, wenehana pangeling liwat telpon: 'Mangga priksa supaya para guru lan murid padha ora nganggo celana.' Kanthi mangkono, padha bakal ngerti yen kudu ngajeni biara iki. Iki dudu gréja paroki. Ing paroki, imam kudu ngedukasi para wanita supaya padha mangertos sebabe ora kena nganggo celana lan supaya padha tampil kanthi cara sing saleh. Lan yen kadhangkala ana wanita saka paroki liya sing teka ing greja nganggo celana, imam kudu golek cara kanggo ngatasi kahanan kuwi. Greja iku ibu, dudu ibu tiri.

— Nanging, akèh wong kandha: 'Kanthi tumindak kaku kaya ngono, sampeyan ngusir wong saka Gréja.'

— Nanging yen ana paugeran saka Gusti Allah ing Prajanjian Lawas sing nglarang wong wadon nganggo sandhangan priya, apa maneh sing dibutuhake? Nanging, kowe weruh, padha mbantah: 'Ngapa wong wadon ora bisa nganggo celana jins? Kenapa wong ateis ora bisa lungguh ing dewan paroki — toh Gréja lan umat iku siji lan padha? Nanging kanthi mangkono, nasib Gréja bakal gumantung marang keputusan wong-wong sing ora pracaya marang Gusti! Pungkasané padha bakal ngowahi gréja dadi perpustakaan, gudang, lan sapituruté, amarga kabèh ditakoni nganggo 'ngapa.' Lan apa sing bisa kok omongaké bab kuwi?

Biara uga ora perlu nampa turis sing nganggo sandhangan minim. Ora ana gunane mbenerake iki kanthi ngomong yèn dhuwit saka turis bakal digunakaké biara kanggo mènèhi sandhangan marang wong mlarat—iki mung tipuané sing jahat, sing nyoba misahaké biksu saka berkahé Gusti lan ngowahi dhèwèké dadi wong donya. Kosok baline, pamisahan sejati sawijining biksu saka donya, sing ditindakake demi Kristus, nggawé dhèwèké sugih kabecikan.

— Geronda, apa sampeyan kapaksa masang pampering sing pantes kanggo turis ing Biara Stomion?

— Inggih, kula masang sawetara papan pangeling cilik. Sing siji, kang ana tulisan 'Sugeng Rawuh', ana ing lawang mlebu biara. Loro maneh digantung luwih adoh, kira-kira rong puluh menit mlaku saka biara. Ing salah sijine ana tulisan: 'Yen sandhangan ora pantes — menyang kali', karo panah nunjuk menyang kali. Sing siji maca: 'Yen kowe nganggo busana sopan, arahna menyang biara suci,' karo panah nunjuk menyang biara. Aku wis masang kanthi apik, ya?

— Geronda, apa sing kudu kita lakoni nalika mangsa panas? Ing wektu kaya ngene, akèh wanita teka menyang biara kanthi punggungé kabuka.

— Oh, jahitna selendang kanggo nutupi punggungé. Kanthi mangkono padha bakal mangertèni yèn kudu ngajeni panggonan sing wis padha teka.

²¹¹ Miturut tradhisi keramahan, ing biara-biara ing Yunani saben peziarah sing teka disambut nganggo panganan cilik – loukoum utawa panganan legi liyane lan segelas banyu adhem. – *Cathetan penerjemah*.

Kosmetik — cacat ing gambaré Gusti

Wah, saiki wong-wong wis nganti isin kaya ngono! Wanita jaman saiki padha nglakoni macem-macem perm kimia, rambute ngadeg-ngadeg kaya disemprotkan kanji. Lan ambune! Cukup kanggo marakake alergi. Yen aku weruh wanita donya, sing nganggo busana donya lan ambune wangi-wangian donya, aku kroso muak banget.

Nalika semana, aku krungu ana sawijining wanita sing lunga menyang Jerman kanggo sinau kosmetologi. 'Lan apa kuwi kosmetologi?' takonku. 'Kosmetolog,' ujare, 'ngowahi wanita tuwa dadi enom!' Nalika kuwi aku kelingan tau weruh sawijining 'wadon enom' tuwa sing duwé bekas luka horisontal ing bathoké. 'Apa sing kelakon karo dhèwèké, kasihan tenan?' mengko takon aku marang salah siji kenalané. 'Ora ana sing perlu dikhawatiraké,' wangsulane. 'Dheweke wis operasi plastik supaya kulit pasuryane k lan kerute ilang.' Lan aku kira yèn nenek kasihan kuwi kecelakaan lan ngalami operasi serius. Wong saiki pancèn ngapa-ngapain!

'Saiki, Geronda, operasi kosmetik ora dianggep dosa.'

— Ya, aku wis nyadari kuwi. Aku bubar ketemu karo wong wadon sing biyen tak kenal. Biyen dheweke katon kaya malaikat, nanging saiki, sawise nganggo make-up kakehan, aku malah ora kenal. "Gusti," ujarku marang dheweke, "nggawe kabeh kanthi kawicaksanan ageng, nanging Gusti nggawe kesalahan gedhe nalika nggawe kowe." — "Kenapa, Pak?" pitakoné kaget. "Amarga," ujarku, "Gusti ora 'ngias' kowe nganggo bunderan peteng ing sangisore mripatmu! Kuwi kesalahane Gusti! Gusti nggawe wong liya ayu, nanging Gusti keliru karo kowe! Apa kowe ora nyadari iki dhéwé, kowe sing kasihan? Lha, karo kabeh make-up kuwi, kowe malah ngrusak rupa dhéwé! Iki kaya njupuk ikon Bizantium banjur ngoles cat ing pirang-pirang panggonan, ngacak-acak, ngrusaké. Dadi, apa kita bakal ngoles cat ing saindenging gambaré Gusti [— awake dhéwé]? Bayangna ana seniman sing wis nglukis gambar éndah, banjur ana wong sing ora ngerti apa-apa babagan lukisan teka, njupuk kuas lan ngoles macem-macem goresan norak ing lukisan kuwi—kanthi tembung liya, ngrusak karya seni kuwi. Kowe nindakake persis kaya ngono. Kanthi nganggo make-up iki, kowe sejatine ngomong marang Gusti: 'Kowe, Gustiku, wis nggawe aku kanthi ala. Aku bakal mbenerake kesalahmu.'

Aku kelingan ana wanita liyane. Dheweke teka marang aku karo kukune abang — dawa kaya kukune alap-alap — lan wiwit nyuwun: 'Anakku lagi lara banget. Ndongakna kanggo dheweke, Pak. Aku uga ndonga, nanging...' — 'Kowe ndonga kaya apa!' aku nyelak. 'Kuku kaya cakar kuwi kok, kowe nglarani Kristus! Yen kowe kepengin anakmu mari, potong dhisik kukumu. Kanggo kaséhatan anakmu, paling ora lakoni iki: potong kukumu lan cuci kutikane.' 'Bisa ora aku ngecet nganggo kutikak putih, Pak?' — "Aku ngomong: copot kuteks saka kukumu lan potong. Lakoni paling ora pangorbanan kanggo kesehatan anakmu. Iki apa ta, heh? Yen pancen perlu, Gusti mesthi wis gawe kowe nduwé kuku abang saka wiwitan..." — "Dadi, apa artiné aku kudu ngecet nganggo kuteks putih, Pak?" Hah, pancen unik bocah iki. "Ya," pikirku, "kowe bakal éntuk kasehatan—kowe lan anakmu..." Luwih saka apa waé, ibu sing ndadékaké anak-anaké 'kedinginan' sacara rohani yèn dhèwèké dhéwé ora nganggo busana sopan lan malah nyoba 'mbusak' utawa nyegah anak-anaké saka busana sopan.

Ana wong sing bisa uga ora ayu banget utawa nduwé cacat. Gusti ngerti yèn iki saktenané mbantu dhèwèké sacara rohani.

Sawise kabeh, Gusti Allah luwih nggatekake nyawa tinimbang awak. Kita kabeh duwe kabecikan, nanging uga ana cacat lan kekurangan cilik. Iki malah ora mung salib, nanging salib-salib cilik. Salib-salib cilik iki mbantu kita ing kaslametan nyawa kita.

Bagéan Kapapat.

Babagan Gereja ing jaman kita

"Gereja iku Gereja Kristus, lan Panjenengané sing mréntahaké. Gereja iku dudu candhi sing dibangun déning wong-wong saleh saka watu, pasir, lan gamping, lan sing dirusak déning wong-wong barbar nganggo geni. Gereja iku Kristus dhéwé"

Bab 1.

Babagan Pendidikan

Basa Yunani

— Geronda, kenapa tanda pangkat dibusak ing tata basa Yunani?²¹²

— Kaya wong-wong jaman saiki ora sabar apa-apa lan gampang nyerang sapa waé, mangkono uga aksara-aksara ora tahan apa-apa — ora tahan aksara tajut utawa sirung! Aksara-aksara kuwi wis padha kaya manungsa: padha mlayu kenceng banget lan ora ninggalake titik ing mburiné.

Basa apa sing ditulis wong-wong kuwi! Ing salah siji terjemahan modern Kitab Suci Anyar, aku maca: 'Aku nelpon putraku metu saka Mesir.'²¹³ Adi sing tak tresnani, kepiye bisa bener kuwi! Sing suci ora kena dipisahake saka sing ora suci. Wong-wong kuwi nulis kaya ngono konon kanggo 'ngestandarke' basa, supaya padha seragam. Nanging sapa sing, sanajan saka desa sing paling adoh, ora bakal bisa mangertèni apa sing dimaksud '*Aku nelpon Putraku metu saka Mesir*'? Lan sepisan, ing Gunung Suci, nalika ana pambacaan saka sawijining bapa suci ing ruang makan—ing terjemahan menyang basa Yunani Modern—aku krungu tembung 'roti', 'anggur', 'Komuni Ilahi' wis diganti nganggo tembung-tembung cilik modhèren lan biasa sing digunakaké ing omongan saben dinané. Nanging tembung-tembung kaya ngono ora pantes [kanggo nyampèkké konsep-konsep suci]! Kapiye bisa kaya ngono? Endi ana wong Yunani sing ora ngerti apa tegesé 'artos' lan 'ino'?²¹⁴

— Geronda, padha kandha yèn padha ngrancang ngganti abjad Yunani nganggo abjad Latin.

— Aja kuwatir, kuwi ora bakal kelakon. Wong-wong kuwi ora bakal lolos. Begjané, Gusti ngasilaké kabecikan sanajan saka tumindak sing bengkok lan ala. Yen ora, kita bakal kesasar. Tradisi lan basa ora punah sanajan ing jaman nalika kabeh cathetan ditulis kanthi tangan, nalika durung ana mesin fotokopi utawa piranti teknis liyane. Dadi kenapa saiki tradisi lan basa bakal punah, nalika akèh piranti teknis kasedhiya? Ora, tradisi lan basa ora bakal punah — sanajan padha nyoba ngancurake kanthi sak tenane. Delengen para imigran Yunani saka Rusia — kepiye padha nglestarekake adat istiadaté! Padha ngerti basa Pontic, lan kuwi mbantu. Kanthi mangkono, padha nglestarekake tradhisiné. Nanging padha ninggalake Rusia kanggo golek kamardikan, sanajan ing Rusia uga wis diparingi sawetawis kamardikan. Yen padha ora lunga, mesthine padha bakal urip kaya manuk sing dibebasake saka sangkar lan diijini mabur bebas ing sak kamar. Apa manuk kuwi ora bakal kroso sedhih ing kamar kuwi? Coba bayangna kepiye kahanane para Pontian sing apes ing jaman kepungkur!

²¹² Ing basa Yunani ana telung jinis aksèn: akut, gravé, lan sirkumflek. Ing taun 1982, aturan éjahan anyar dikenalké ing Yunani, miturut aturan kuwi mung siji jinis aksèn sing disimpen ing Basa Yunani Modern. Ing wektu sing padha, sawetara panyederhanaan buatan liyane uga ditindakake, sing sacara signifikan nurunake standar gramatikal basa Yunani modern. Delengen uga cathetan sikil 221. – *Cathetan juru basa*.

²¹³ Bandhingna karo Matius 2:15.

²¹⁴ Ἀρτος (Basa Yunani Kuna) – roti, οἶνος (Basa Yunani Kuna) – anggur – *cathetan juru basa*.

Ana uga sing kepengin nggawe basa anyar. Nanging, basa Yunani njupuk 'basa'-e saka ilat geni ing Pentakosta Suci.²¹⁵ Ora ana basa liya sing bisa nyampekake dogma iman kita. Mula, kanthi pangayomaning Gusti, Prajanjian Lawas diterjemahaké menyang basa Yunani déning Pitung Puluh, lan Injil uga ditulis ing basa Yunani. Yen ana wong, tanpa ngerti basa Yunani Kuna, nyilem ing dogmatik, bisa waé padha kliru. Nanging kita malah wis mbusak basa Yunani Kuna saka kurikulum sekolah! Ora bakal suwe maneh sadurunge wong Jerman wiwit teka ing universitas kita kanggo mulang basa Yunani Kuna. Banjur, sawise sepisanan dadi bahan guyonan, para intelektual kita bakal ngerti pentingé basa Yunani Kuna lan kandha: 'Delengen kuwi—mula ora sia-sia Gréja njaga basa Yunani Kuna!'

Padha ngupaya ngrusak umat Ortodoks kita. Apa kowe ngerti apa tegese kuwi? Dadi wong Ortodoks saiki iku bab sing gedhe. Biyen kita nduwe filsafat. Santa Katarina menengake para filsuf kanthi nggunakake filsafat.²¹⁶ Para filsuf mbukak dalan kanggo agama Kristen. Injil ditulis nganggo basa Yunani lan nyebar ing saindenging jagad. Banjur, ing abad kaping , wong Yunani padha maringi pencerahan marang wong Slavia. Anané Hellas dhéwé dadi duri ing sisih sawatara wong. "Iku," ujare wong-wong mau, "nglarani kita. Iku kudu dirusak."

Masalah ing pendidikan

— Geronda, kowe kerep ngomong yèn saiki kabèh wong padha nyoba mecah kabèh. Apa kuwi kalebu sistem pendhidhikan uga?

— Ya. Sampeyan ora weruh apa sing kedadeyan? Apa iki pancen sekolah? Apa sing diwulangake marang bocah-bocah saiki iku basa kita? Apa iki sejarah kita? Lan bab teologi, apa kowe mikir kahanane luwih apik ing kana? Wong ateis sing nduwé gelar teologi diijini mulang Hukumé Gusti.

Nanging ora ana sing mriksa apa sing diwulangake marang bocah-bocah — Hukumé Gusti utawa ateisme. 'Kita ora bisa pecat dhèwèké,' kandha sing nduwèni wewenang. Nanging yèn ana filolog sing péngin mulang matematika, apa bakal diijini?

Lulusan liyane saka Fakultas Teologi nolak ngidini wong nampa Komuni Suci supaya ora kena AIDS. 'Teolog' iki kalebu wong sing mlebu Fakultas Teologi ora amarga panggilan jiwa, nanging 'miturut alokasi komputer'. Kawruh kaya ngono dudu kawruh babagan Gusti. 'Wis lair anak saka ilmu suci,' — kaya sing biyèn diomongaké, amarga sinau iku sawijining upaya suci nalika semana. Nanging saiki kowe weruh profesor teologi sing ora pracaya marang Gusti, sing ngina para nabi ing ngarepé murid-muridé, nanging dhèwèké ora dicopot saka ngajar. Nanging, bapak sing mulya, apa sing wis kowe lali ing Fakultas Teologi? Teolog kaya apa sing bakal koweasilaké?

Lan apa pangaribawaé Protestan lan Katolik marang kita? Sepira jero roh tanpa Gusti wis mlebu ing Katolikisme! Setitik demi setitik, para Katolik nyoba ngremehake para wali. 'Wali Katarina,' ujare, 'ora wali gedhé: bapaké, ya, mung pangeran cilik.' Santa Nikolaus iku wali sing ora penting. Santa George Sang Martir Agung iku mitos; Malaikat Agung Mikael ora tau ana—dhèwèké mung manifestasi Gusti. Kahanan sing padha uga ditrapaké marang Malaikat Agung Gabriel." Sabanjuré, padha bakal kandha yèn Kristus dudu Gusti, yèn Dhèwèké mung Guru Agung. Banjur padha nganti nyebut Gusti iku sawijining kekuwatan, banjur ngumumake yèn Gusti iku alam. Ana akèh banget prastawa gaib sing cetha, akèh nabi lan ramalan, akèh mujijat sing isih ana, nanging senadyan kabèh kuwi, ana sawatara wong Kristen Ortodoks sing nganti pracaya marang omong kosong kaya ngono.

Nalika semana, ana sawijining pemuda sing teka marang aku njaluk restu kanggo sinau ing Italia. Dheweke ngrancang sinau liturgi ing kana lan nulis disertasi. "Apa kowe waras tenan?" takonku marang dheweke. "Kowe arep menyang para Yesuit kanggo nulis tesismu, nanging kok kowe teka marang aku njaluk restu? Wong-wong kuwi malah ora ngerti apa sing kedadeyan ing kalangané dhéwé! Lha,

²¹⁵ Cf. Kisah Para Rasul 2:3.

²¹⁶ Delengen Urip lan Martiré Santa Katarina si Martir Agung. Uripé Para Kudus, 24 November.

piwulang ing kono diwulangaké déning para Uniat, Jesuit lan sapa waé sing Gusti waé sing ngerti!" Nalika ngrembug para mudha kita sing sinau ing luar negeri, kita kudu waspada ing saben bab. Amarga iki sing kelakon: para mahasiswa kita lunga sinau ing Inggris, Prancis lan negara-negara Kulon liyané, banjur kena 'kuman' Éropah, lan banjur nulis semacam disertasi. Contone, padha sinau Bapa-Bapa Gereja Yunani liwat terjemahan ing basa Éropah Kulon. Nanging para penerjemah Kulon—apa amarga ora bisa nerjemahaké makna asliné kanthi bener, utawa amarga niaté ala—wis nambahaké panemu sing salah dhéwé ing tulisan-tulisan Bapa-Bapa Suci. Mula para sarjana Ortodoks kita, sawisé nguwasani basa manca, padha nyekel 'kuman-kuman' manca iki ing Kulon lan nggawa bali menyang kéné. Banjur padha nularaké wong liya karo 'panyakit-panyakit' iki. Mesthi waé, yèn ana wong sing tiliti, gampang mbedakaké emas asli karo palsu.

— Geronda, sawetara para mudha sing rutin menyang gréja, amarga gagal mlebu universitas ing kéné, Yunani, padha lunga menyang manca negara kanggo sinau lan banjur kelangan iman.

— Ya wis, aku bakal ngomong karo sawetara kenalanku bab iki. Aku bakal nyuwun supaya padha mbukak sawetara universitas maneh ing Yunani, supaya para mudha kita ora perlu menyang luar negeri. Ayo padha sinau ing kene. Yen ora, bocah-bocah bakal kesasar, dadi beban finansial kanggo wong tuwane, lan akèh dhuwit pungkasané mlebu ing kanthong wong manca.

Kanggo para mudha sing lunga menyang luar negeri kanggo sinau, aku tansah kandha iki: 'Lunga, yen kuwi sing kowe karepake. Nanging ati-ati aja nganti kelangan imanmu. Golekna mung kawruh nalika ana ing kana. Lan sing paling penting: aja lali bali menyang tanah airmu sawisé. Hellas wis ngenteni kowe.'

Iku dadi tugasmu kanggo mbantu dheweke. Panggonmu ana ing kene — bareng karo sedulur bangsamu, supaya padha ora kapaksa nandhang sangsara nalika nggoleki dhokter utawa spesialis ing sawijining bidang ilmu ing luar negeri. Ati-ati supaya atimu ora dadi adhem. Wong Éropah iku wong sing atiné adhem. Lan ing Amerika uga — ing kana kowe bisa dadi sugih sacara materi, nanging rohani bakal rusak."

— Geronda, apa ruginé mogok guru! Bocah-bocah ora sekolah sak sasi lan mung nglumpuk ing dalan.

— Aku ngandhani para guru supaya ora nglakoni mogok kerja, kajaba ing kahanan sing pancen perlu, contone kanggo nentang rencana mbatalake Hukumé Gusti, mbusak pandonga sadurunge pelajaran,²¹⁷, mbusak salib saka bendera Yunani, utawa nindakake perkara sing padha. Ing kahanan kaya ngono, para guru kudu protes. Nanging ora ing kahanan liya; yen ora, apa sing wis ditindakake bocah-bocah nganti pantes ditinggal tanpa pelajaran?

— Dadi, Geronda, apa sistem pendhidhikan saiki bakal nyebabake akèh karusakan?

— Saiki nyawa akèh bocah bakal cacat amarga sistem iki, nanging Gusti sing Apik ora bakal ngadili kanthi kaku miturut huruf undhang-undhang. Panjenengané bakal nimbang kahanan kaya apa sing bakal diduwèni yèn ora kena pangaribawa ala iki, yèn cilaka iki ora kelakon marang wong-wong mau. Nanging kita uga kudu ndedonga kanthi khusyuk kanggo bocah-bocah sing apes iki, supaya Gusti Allah maringi pitulungan lan nulungi, supaya ora kena tatu rohani, nanging nduwèni kasehatan rohani sing kuwat lan bisa nggayuh kabecikan.

Teori Evolusi

Pancen omong kosong tenan sing diomongake marang bocah-bocah ing sekolah saiki! Teori Darwin lan omong kosong sing padha... Wong-wong sing mulang bocah-bocah kabèh omong kosong

²¹⁷ Ing sekolah-sekolah Yunani, pandonga Ortodoks diwaca kanthi banter ing kelas ing wiwitan lan pungkasan pelajaran. Ing wiwitan minggu sekolah, bendera nasional Yunani diangkat kanthi khidmat ing lapangan sekolah ing ngarep kabèh murid, lan ing pungkasan minggu diturunake. — *Cathetan penerjemah*.

iki ora pracaya dhéwé. Nanging padha ngisi sirah bocah-bocah nganggo kuwi kanggo nularake racun iki lan nuntun saka Gereja. Nalika semana, salah siji 'ilmuwan' kaya ngono miwiti nyritakake dongengé marang aku: 'Ayo dianggep yèn bumi ngemot macem-macem bahan lan mikroorganisme, sing digunakaké Gusti Allah kanggo nggawe manungsa...' — 'Dadi,' ujarku, 'yèn kuwi kabèh ora ana, Gusti Allah ora bakal bisa nggawe manungsa?' Coba pikirna, iki urusan sing mumet tenan!' — "Nanging umpama," dhèwèké nerusaké alesané, "Gusti njupuk monyet lan nggawé dadi sampurna?" — "Ya wis, — aku mangsuli, — apa Gusti ora bisa langsung nggawe ciptaan-Nya sing sampurna — manungsa — tanpa kera? Lha wong Gusti wis nyawisake sak dina penuh kanggo nggawe manungsa! Utawa apa Gusti kudu nglumpukake dhisik komponen-komponen sing dibutuhake? Waca babagan pambentukan manungsa ing ramalan Ayub, sing kita rungokake ing gereja nalika Matins ing Kemis Agung.²¹⁸ Sanajan saiki ilmu pengetahuan nolak kabèh dongeng bab monyet. Pira taun wis kliwat wiwit manungsa mabur menyang Bulan? Eh? Nanging, sajrone kabèh taun 'evolusi'-e, monyet durung tau bisa sepisan waé mlaku-mlaku ing és. Aku malah durung ngomong bab monyet sing nemokaké sepeda lan numpaké. Apa kowe tau weruh monyet nganggo sepatu roda? Beda maneh yèn kowe, manungsa, njupuk monyet, digawa menyang gelanggang es lan liwat latihan mulang supaya bisa skating." — "Ya," kanca obrolanku ing ora bisa meneng, "nanging yèn kita arep ngajokake asumsi iki, yaiku..." — "Aja nggawe asumsi," ujarku. "Mending meneng bae. Kuwi sing paling aman."

Profesor ing universitas biyèn mulang teori évolusi sing persis padha. Nanging sawijining dina aku kandha marang dhèwèké: 'Yèn kowé ngopeni kacang, kacangé bakal alon-alon dadi kacang sing luwih apik. Terong, yèn diopeni, bakal dadi terong sing luwih apik. Montok, yèn kowé maringi panganan lan ngopeni, bakal dadi montok sing luwih apik. Ora bakal dadi manungsa. Yèn wong ireng manggon ing negara adhem lan nyingkiri srengenge, werna kulité bakal owah sethithik. Nanging dheweke ora bakal mandheg dadi ireng.' Lan yèn kita uga nganggep manawa Kristus lair saka manungsa, saka Indung Allah kita sing Maha Suci! Dadi apa tegese kuwi: miturut teori evolusi, apa dadi tegesé yèn leluhuré Kristus iku monyet? Kuwi ngina banget! Nanging para panyengkuyung teori iki ora nyadari yèn padha ngina. Padha mbuwang watu lan tanpa peduli pinten sirah sing bakal pecah, padha sombong: 'Aku mbuwang watu luwih adoh tinimbang wong liya.' Kuwi persis sing padha lakoni saiki—padha ngagumi wong sing mbuwang watu luwih adoh tinimbang wong liya. Nanging wong kaya ngono ora mikir pinten sirah sing bakal pecah ing antarané wong-wong sing kena.

— Geronda, ana sing pracaya manawa teori kaya ngono bisa mbantu nyedhaki para Marxis marang Gréja.

— Ing wiwitan, para Marxis bisa waé nyedhak marang Gréja, nanging banjur 'miturut disiplin partai, padha bakal mlebu barisané.' Banjur padha bakal mutusaké kapan kudu menyang gréja lan kapan ora, kapan kudu nindakake siji bab lan kapan nindakake liyané. Padha bakal miwiti ngontrol kabèh, lan pungkasané padha bakal kandha: 'Sapa sing kandha marang kowé yèn ana Gusti Allah? Ora ana Gusti Allah. Kowe lagi ditipu para imam.' Mangkono carane para Marxis nggunakake para pendukung teori evolusi kanggo nggayuh tujuane. Lan wong-wong kuwi ora nyadari. Para Marxis sing nduwé niat apik tetep teka ing Gereja sanajan tanpa teori evolusi; padha tobat lan padha ngaku dosa. Nanging sing ora nduwé niat apik ora bakal ngganti lakuné.

Bocah-bocah digawa adoh saka Gereja

Nalika aku isih cilik, sepira migunani aku menyang gréja! Nalika aku isih cilik, mlebu gréja pancen mbantu aku banget!

— Lan apa bocah wadon uga padha nyanyi?

²¹⁸ "Utawa apa kowe njupuk lempung saka lemah lan mbentuk makhluk urip, lan nyelehake makhluk sing bisa ngomong iki ing bumi?" (Ayub 38:14)

— Ya, kabèh bocah padha nyanyi bebarengan. Gereja biyèn ana jejere sekolah, lan kita biyèn dolanan ing pekarangan gereja. Ing dina-dina raya, para guru nggawa kita menyang gereja, sanajan pas pelajaran. Guru luwih milih ora ngajar tinimbang bocah-bocah ora bisa ndedonga ing ibadah. Mangkono carane bocah-bocah sinau, disucèkaké, lan dadi 'anak wedhus'. Salah siji guru kita Yahudi, nanging dhèwèké ora mulang kita Hukumé Gusti; ana guru liya sing teka mulang kita Hukumé Gusti. Nanging, sanadyan dhèwèké Yahudi, guru iki tetep nggawa kita menyang gréja. Banjur kabèh bocah padha ngadeg alus lan meneng sajrone ibadah.

Lan saiki, bocah-bocah dijauhake saka Gereja, lan aku bisa weruh sepira pait atine. Amarga ing Gereja, bocah-bocah dadi meneng lan apikan, merga ing Gereja bocah nampa berkah saka Gusti Allah lan disucikake. Saiki bocah-bocah ora diijini menyang gréja supaya ora 'kena pangaribawa rohani,' nanging ing wektu sing padha ora dilindhungi saka macem-macem omong kosong. Lan ora mung ora dilindhungi, nanging uga diajari macem-macem omong kosong. Mesthi ora angel dimangerteni yèn bocah-bocah, yèn pancèn mlebu 'pengaruh rohani', bakal pungkasané mandheg tumindak ala lan dadi murid sing wicaksana lan rajin, tinimbang makhluk edan kaya saiki. Lan nalika padha gedhé, bocah-bocah sing dadi bagéan saka Gréja bakal dadi warga negara sing tanggung jawab marang tanah airé. Dheweke ora bakal , ora bakal nyawiji karo kanca-kanca ala utawa melu narkoba, lan ora bakal dadi wong sing ora ana gunane. Apa kabeh mau durung cukup kanggo njamin supaya dheweke tuwuh dadi wong sing becik? Apa wong-wong sing nuntun dheweke adoh saka Gereja pancen bisa mbantah iki? Apa dheweke pancen ora peduli?

Nanging saiki tujuane nggawa bocah-bocah adoh saka Gereja. Bocah-bocah iku diracun, kena macem-macem teori, lan imane diremuk. Dheweke dihalangi nindakake kabecikan supaya dadi ora ana gunane. Dheweke dirusak wiwit isih cilik. Lan mesthi wae, bocah-bocah mau malih saka anak wedhus cilik dadi anak wedhus jantan enom. Banjur padha miwiti medeni wong tuwa, guru, lan sapa wae sing dadi panguwasane kanthi polahé. Bocah-bocah mbalikake kabeh dadi amburadul — padha nganakake demonstrasi, ngrebut sekolah, lan ora gelem mlebu kelas. Nanging pungkasané, sanajan wong-wong sing nyurung bocah-bocah menyang dalan ala bakal sadar — nalika bocah-bocah sing wis rusak kuwi nganti nyabet gulu guru-guru jahaté.

Bocah-bocah kebanjiran kakehan

Aku weruh manawa ora arang banget, ora mung sing lulus sekolah menengah, nanging uga lulusan universitas, nulis omong kosong lan salah ejaan. Wektu jaman biyen, sawisé rampung sekolah dasar, kita ora tau nggawe kesalahan kaya ngono. Saiki, mung mahasiswa ing fakultas filologi lan hukum sing luwih utawa kurang bisa maca lan nulis.²¹⁹ Ing fakultas liyane, padha ora ngerti carane nulis tanpa kesalahan. Déné ing jaman biyen, sekolah wolung taun meh kaya...

— Kaya universitas, Geronda!

— Tenan, yen bocah-bocah entuk akèh kawruh ing sekolah dasar, apa perlu ana sekolah wolung taun! Nanging saiki, bocah-bocah kebanjiran lan kebak sampah. Padha kakehan pelajaran akademik, déné sisih liyané — sisih spiritual — kosong. Ing sekolah, bocah-bocah kudu diajari ajrih marang Gusti Allah luwih dhisik. Bocah cilik sinau basa Inggris, Prancis, Jerman — nanging ora sinau basa Yunani Kuna. Padha sinau musik, lan macem-macem bab liyane, iki lan kuwi... Nanging apa sing kuduné padha

²¹⁹ Ing basa Yunani modhèrn ana loro gaya basa: Dimotiki (secara harfiah 'basa wong-wong') lan Katharevousa ('basa murni'). Saka segi tatabasa lan kosa tembung, Katharevousa luwih cedhak karo Basa Yunani Kuna, sing dadi asal-usulé loro gaya basa mau. Nganti taun 1974, pangajaran ing universitas-universitas Yunani ditindakake nganggo basa sastra – Katharevousa. Saiki, ing mayoritas gedhé institusi pendhidhikan dhuwur ing Yunani, pangajaran ditindakake nganggo Dimotiki, sing asalé gaya lisan. Yen digandhengake karo penyederhanaan ejaan sing buatan (deleng cathetan sikil 214), mlebué akèh tembung manca ing Basa Yunani Modern, lan sapituruté, pambubaran Katharevousa minangka basa sekolah wis nyebabake mudhuné standar pendhidhikan wong Yunani modhèrn kanthi signifikan. – *Cathetan juru basa*

sinau dhisik lan paling utama? Saiki, padha sinau mung huruf lan angka, déné apa sing perlu padha ngerti babagan tanah airé—sing paling wigati—ora diwulangaké. Ora ana lagu patriotik utawa apa-apa sing kaya ngono.

Mandhegake bocah modhèren sapa waé lan takon: 'Desa kowe ana ing provinsi endi? Pira jumlah wong sing manggon ing kana?' Dhèwèké ora bakal bisa mangsuli. 'Aku,' pikiré, 'bakal menyang terminal bis, munggah bis, lan bis kuwi bakal nggawa aku menyang desaku. Bab ing endi desaku, kondhèktur mesthi ngerti. Aku mung bakal ngomong yèn aku arep menyang desa siji-sijiné, mbayar tiket, lan bis bakal nggawa aku menyang kana.' Nalika ing sekolah dasar, kita wis ngerti peta donya sakabèhé kaya mburi tangan. Murid sekolah dasar diarep-arep ngerti ing ati jeneng kutha ing saben negara sing duwé populasi luwih saka limang atus ewu. Saliyane kuwi, kita kudu ngapalake kali endi sing paling dawa, kali endi sing paling amba, kali sing nomer loro, jeneng gunung paling dhuwur ing donya, lan liya-liyané. Lan babagan Yunani, ora perlu dibilang maneh! Nanging saiki! Aku wis nemoni ora mung bocah cilik nanging uga wong diwasa – siswa – sing ora ngerti jumlah penduduk kutha panggonane padha sinau. Aku takon marang salah siji siswa gunung paling dhuwur ing Yunani iku apa. Dheweke ora bisa mangsuli. Kali paling gedhé ing Yunani iku apa? Sepi. Sing paling cilik? Sepi. Ana siji mahasiswa — lan dhèwèké ora ngerti apa-apa bab tanah airé dhéwé! Banjur, nalika 'kanca-kanca' kita, 'tetanggan sing apikan', teka lan kandha, 'Iki dudu tanah airmu, iki tanah air kita,' dhèwèké bakal mangsuli, 'Ya, kowe bener, pancèn kaya ngono.' Apa kowe ngerti iki? Kita lagi nyedhak marang kahanan kaya ngono. Nanging, yen kowe takon bocah-bocah saiki bab bal-balan utawa televisi, kowe bakal weruh yen dheweke ngerti kabeh nganti rincian paling cilik.

Ing sisih liya, bocah-bocah sing teka saka Albania – Épirus Lor – bisa maca lan nulis. Kowé takon marang wong-wong mau, 'Ing endi kowe sinau maca lan nulis?' – lan wong-wong mau mangsuli, 'Ing pakunjaran.' Jiwa-jiwa kasihan iki wis ngowahi pakunjaran dadi sekolah. Nanging bocah-bocah Yunani kita wis ngowahi sekolah dadi pakunjaran. Padha njupuk alih sekolah lan ngunci awaké dhéwé saka njero. Bocah-bocah saiki, utamané para remaja, wis digawa tekan pucuking kegilaan — utamané ing taun-taun sekolah menengah tengah lan menengah atas. Ing universitas, para mudha luwih mateng, lan saliyané, padha rawuh ing kuliah kapan waé sing dikarepake.

Nanging tinimbang njupuk langkah-langkah sing perlu kanggo sistem pendhidhikan, padha mung terus ngrusak luwih parah. Lan aspek spiritual sing saya kacacad. Coba rungokna doa iki saka buku pelajaran maca sekolah dasar: 'Ya Perawan Maria, Anak Panjenengan sing Cilik iku sing paling ayu ing donya!' Astaga, kahanané wis kaya ngéné! Apa sing biyèn diwulangaké marang bocah-bocah ing sekolah lan apa sing saiki diwulangaké:

*Kambing cilikku,
Aja nabrak tandukmu, wedhus cilik.
Paringi panganan marang anak-anakmu sing cilik,
Kowe bocah setan cilik...
... supaya padha bisa menehi susu
Kanggo cucumu sing cilik,
Anak-anak cilik sing nduwé tanduk,
Bocah-bocah cilik setan.²²⁰*

²²⁰ Kita nyuwun pangapunten marang para maos amarga tembang sing dikutip déning Sang Sepuh tetep ora diganti ing terjemahan – sanadyan pancèn nggrantes. Nanging, isi rohani saka prakara iki luwih medeni tinimbang wujud estetika sing nggilani. Potongan sing dikutip iki dijupuk saka buku teks basa ibune sing resmi disaranake Kementerian Pendidikan Yunani kanggo taun kapindho sekolah dasar; mula cetha yèn bocah-bocah ing Yunani padha ngadhepi perang rohani sing ditujokake marang wong-wong kaya kanca-kanca Rusia. Mula saka iku, cara-cara pertahanan rohani sing diajokaké déning Sang Sepuh Paisios sing Kabegjan ing bab iki uga bisa ditrapaké déning wong tuwa lan guru-guru Rusia. – *Cathetan juru basa*

Apa bisa dibayangake mulang bocah cilik karo rereged sing nggrantes kaya ngono! Nanging kuwi ditindakake kanthi sengaja — supaya bocah-bocah biasa karo setan, dadi luwih gampang kanggo para Satanis nindakake pakaryane. Muga-muga Gusti Allah paring pitulungan, amarga saiki bocah-bocah ora nampa bantuan sing dibutuhake kanggo owah dadi luwih becik, nanging malah kesurupan.

Bocah-bocah nampa kawruh kanthi cara sing nggawe dheweke ora tau sinau migunakake otaké. Mula saka kuwi, dheweke ora nggunakake otaké. Nanging nalika otak ora digunakake, otaké dadi kekeruhan kabut. Contone para penemu—dheweke pancen migunakake otaké. Nalika ngadhepi masalah, dheweke mikir carane ngrampungake. Nanging saiki, akèh wong mung ndelok apa sing ditulis ing pandhuan. Wong-wong tetep ing tingkat iki: mung angka lan angka, lan ora ana liyane. 'Iki sekrup nomer siji, iki baut nomer loro'... Lan yen sekrup ora pas mlebu ing bolongan lan mesin ora bisa mlaku, padha langsung nelpon insinyur. Padha ora nyadari yèn kudu njupuk amplah cilik, ngamplah bolongan sakedhik, banjur sekrupé pas. Lan yèn bolongané kakehan gedhé, kowe kudu njupuk selotip isolasi sakedhik, mbungkus ing sekrup, supaya ora gemerut. Ora, ing masalah cilik wae langsung: 'Ayo nelpon insinyur.' Apa sing bisa kokomongake bab kuwi? Televisi lan piranti teknis modhèren liyane wis ngowahi manungsa dadi automata tanpa pikiran. Malah wong pinter pungkasané kaya kasèt [mung muter apa sing wis direkam]. Kanthi tembung liya, aku pengin negesake yen manungsa kudu migunakake otaké. Kuwi dhasar sakabehe. Amarga tanpa migunakake otaké, bisa waé dheweke sinau soko dina iki, nanging sesuk bakal nyampur karo bab liya. Mula, tujuane yaiku ng supaya otak manungsa bisa ngasilake gagasan dhéwé lan nemokake solusi dhéwé. Otak sing ora ngasilake apa-apa dhéwé iku otak sing durung berkembang.

Panggilan dadi guru iku suci

— Geronda, kadhangkala dudu murid nanging kanca sejawaté dhéwé sing marakaké kesulitan paling gedhé kanggo guru ing sekolah.

— Ing jaman saiki, wong sing kepengin tumindak bener ing antarané kanca-kancané mbutuhake akal budi sing jembar lan pencerahan. Akeh kapinteran lan pencerahan ilahi sing dibutuhake ing saben kasus. Kadhangkala malah ora perlu mbuktekake marang wong liya yèn kowe wong pracaya, nanging luwih becik tumindak meneng lan ngomong karo kanca-kanca bab iman ora mung nganggo tembung nanging liwat tuladha urip Ortodoks sing tulus. Kanthi mangkono, wong bakal mbantu wong liya tanpa ngganggu. Iki utamané bener ing lingkungan pendidikan: ing kana, sawetara masalah kaya tumor — kadhangkala jinak, kadhangkala ganas. Nalika kita nyedhaki masalah adhedhasar logika, kita malah nyebabake akèh karusakan tinimbang nindakake kabecikan. Yen tumor iku ganas, metastasis bakal diwiwiti sawisé intervensi bedah. Mula saka iku, luwih becik ngotèk tumor kaya ngono kanthi ati-ati.

— Geronda, ora mesthi gampang kanggo para guru sing kepengin nindakake kabecikan, amarga pilihané winates lan diwatesi.

— Yen ana wong sing kepengin, mesthi bakal bisa nemokake cara kanggo nindakake kabecikan. Wong-wong sing kepengin kuwi bisa nemokake kesempatan kaya ngono sanajan ing sangisoré rezim tanpa Gusti. Dadi kenapa kéné ora isa nemokake? Ana wong Yunani sing tau lelungan menyang Bulgaria (nalika isih ana ing sangisoré rezim tanpa Gusti) lan miwiti maringi salib marang bocah-bocah ing sacedhak sekolah. Nanging, dhèwèké katon déning sawijining Komunis sing lagi ngadeg ing sacedhaké. Guru kuwi, nalika weruh yèn Komunis kuwi ngawasi, banjur njupuk salib saka bocah-bocah, ngélarang bocah-bocah mau amarga njupuk salib. Nanging sawisé Komunis kuwi lunga, guru kuwi dhéwé mènèhi salib marang bocah-bocah mau. Apa sampeyan weruh carane guru mau bisa nyingkiri konflik karo hukum lan karo Gusti Allah? Lan piye karo para guru Yunani ing Asia Minor? Pira banget sing wis padha wenehake marang wong-wong ing taun-taun angel kuwi! Lan kabeh mau amarga padha makarya saka ati, kebak semangat marang perjuangané, taat, lan ngorbanake awake dhewe. Lan sepira

wicaksanaé Santo Arsenius saka Kapadokia tumindak ing Faras!²²¹ Sawisé nyiapaké kamar kanggo sekolah, tinimbang masang meja, dhèwèké nyebar kulit wedhus lan kambing sing kasar ing lantai. Kanthi sujud ing kulit-kulit mau, bocah-bocah padha ngrungokaké piwulang. Kanthi tumindak wicaksana kaya ngono, Santo Arsenius ora ngundang curiga para Turki. Malah nalika padha nyekel bocah-bocah nalika lagi pelajaran, para Turki nganggep yèn padha lagi ndedonga. Lan nalika Santo Arsenius kepéngin ngajak murid-muridé menyang désa kanggo ngaso, dhèwèké bakal nuntun mau menyang lahané sing kaya kebon, kanthi alesan arep nyambut gawe — lan kandha: "Yen kowe weruh wong Turki, wiwiti nyambut gawe, gawe apa-apa. Pothok ranting wit supaya dheweke mikir kowe lagi ngresiki kebon." Lan mangkono bocah-bocah miskin mau nindakake kuwi. Amarga yen wong Turki ngerti yèn sang wali wis nggawa bocah-bocah menyang désa, dheweke mesthi bakal ngalami masalah serius. Sekolah rahasia tenan! Lan nalika wong Turki wis lunga, bocah-bocah mau bakal dolanan maneh. Lan ing mangsa panas, nalika liburan, Santo Arsenius uga nglumpukake bocah-bocah ing panggonané — supaya padha ora ilang kabiasaan sinau lan ora lali marang apa sing wis diwulangake.

— Geronda, kenapa Santo Arsenius nulis nganggo basa Turki nalika piwulangane, nanging nganggo aksara Yunani?

Supaya bocah-bocah uga bisa ngerti basa Turki lan bisa urip ing antarané wong Turki. Lan saliyané, yèn wong Turki nyekel sang wong suci sing mulang bocah-bocah maca lan weruh aksara Yunani, nanging banjur krungu dhèwèké maca nganggo basa Turki, padha bakal lega. Mula bocah-bocah sinau, lan wong Turki ora kuwatir. Kabeh sing dadi ciri Saint Arsenius — sikapé sing ora kompromi marang Ortodoksi lan kesalehané — kabèh iku diwarisaké marang murid-muridé.

Mulane aku kandha yèn ana wong sing kepéngin, dhèwèké bisa nindakake kabecikan kanggo bocah-bocah — ing endi waé panggonané. Nalika semana, aku nemoni buku sing apik banget babagan Épirus Lor, sing ditulis déning sawijining guru sing wis ngunjungi wilayah kuwi. Mung siji guru kaya ngono padha karo limang atus priya! Pira trampilé dhèwèké ngadhepi para ideolog Albania! Dhèwèké ngancuraké kabèh mau. Apik tenan!

Guru sejati iku bab gedhe, apamanèh ing jaman saiki. Bocah-bocah kuwi kaya kaset kosong. Kaset kuwi bisa direkam nganggo lagu-lagu mesum utawa kidung Bizantium sing endah. Panggilan dadi guru iku suci. Tanggung jawab gedhe ana ing pundhak guru, lan yen padha tliti, bisa nampa ganjaran ageng saka Gusti Allah. Iku dadi tugasé kanggo ngupaya mulang bocah-bocah ajrih marang Gusti. Para guru kudu golek cara kanggo nyulurake kawruh babagan Gusti lan Tanah Air marang bocah-bocah. Ayo padha nanem wiji. Apa ora weruh wiji mau kecambah? Ora apa-apa. Ora ana sing liwat tanpa ninggalake tapak: wektu bakal teka lan wiji mau bakal kecambah.

Lan supaya padha tansah nglakoni marang bocah-bocah kanthi kabecikan, kasabaran, lan katresnan. Padha ngupaya mbangun semangat katresnan ing ati bocah-bocah. Bocah ngidam katresnan lan kehangatan. Akeh bocah sing ora nate ngrasakake kuwi ing omah. Yen para guru tresna marang bocah-bocah, bocah-bocah bakal tresna uga marang para guru. Lan banjur para guru bakal luwih gampang nindakake tugase. Guru kita, nalika kita nakal, bisa waé nggebuk kita. Nanging dhèwèké tresna marang bocah-bocah, lan bocah-bocah uga padha tresna marang dhèwèké. Pria iki ora nduwé anak dhéwé, lan dhèwèké banget tresna marang bocah-bocah.

Mula saka iku, wong tuwa sing duwé akèh anak, dadi bapak lan ibu saka kulawarga gedhé, pantes dipuji; nanging pujian sing luwih gedhé pantes diwènèhaké marang para pendidik sejati sing ngopeni akèh bocah lan dadi 'bapak lan ibu saka akèh wong' ing teges iki. Padha maringi masyarakat generasi anyar, lan kanthi mangkono masyarakat dadi papan sing luwih apik.

²²¹ Delengen *Eyang Paisios saka Gunung Athos*. Sing Mulya Arsenius saka Kapadokia. Lavra Trinitas Suci St. Sergius, 1997. kaca 30, 33–34.

Bab 2. Bab Para Pendeta lan Gréja

— Geronda, kenapa kowe ora dadi imam?

— Tujuan kita yaiku supaya slamet. Jabatan imam dudu sarana kaslametan [kanggo wong sing njupuk].

— Apa kowe ora tau diparingi kasempatan dadi imam?

— Aku kapaksa nindakake iki bola-bali. Nalika aku manggon ing biara komunal, aku dipaksa loro-lorone: mlebu pangkat rohani suci lan nampa skema agung. Nanging tujuane yaiku dadi biksu saka jero. Kuwi pancen sing nggawe aku kuwatir — ora ana liyane sing ngisi pikiranku. Sanajan nalika isih enom lan durung dadi rohaniwan, aku wis ngalami sawetara kajadian mujijat, mula nalika mlebu biara aku kandha, 'Cukup aku mung urip minangka biksu.' Aku luwih fokus marang kuwi, lan aku ora kuwatir kapan aku bakal dicukur rambut kanggo Skema Agung utawa apa aku bakal dadi imam. Lan bubar iki, ana wong teka ing sel Panaguda, panggonanku, lan ngotot banget supaya aku diangkat dadi imam. Dheweke malah lelungan menyang Patriarkat Ekumenis kanggo prakara iki, lan nalika Eksarkat saka Konstantinopel teka ing Gunung Suci, dheweke nyedhaki wong-wong mau karo pitakon sing padha. Nanging para uskup mangsuli marang dheweke: "Critakna marang Bapa Paissios dhéwé bab iki. Kita ora kepéngin kahanan ing ngendi kita nggawe keputusan bab pangurapané, banjur dhèwèké mlayu saka kita." Mula dhèwèké teka marang aku. Nalika aku krungu kuwi, aku malah mbrang-mbrang marang dhèwèké. Banjur dhèwèké kandha marang aku: 'Paling ora dadi imam, supaya kowé bisa maca pandonga pangapura tumrap wong-wong sing teka marang kowé. Lha, wong-wong kuwi ora mung crita bab kasulitané, nanging uga bab dosa-dosané.' Apa kowe ora tau ngeluh marang aku bab bingung sing disebabake wong-wong sing ngandhani tokoh spiritual sing beda-beda bab masalah spiritualé? Lan apa ora kadhang kowe ngomong supaya padha ngandhani pengakuan utawa uskupé bab kuwi, nanging padha mung nyritakaké separo crita? Mulane kowe kudu dadi bapak rohani dhéwé: rungokna dosa-dosané lan waca pandonga pangapura marang wong-wong mau, supaya dosa-dosané diapura lan masalah rohanié uga bisa dirampungaké." Dhèwèké, wong sengsara, ngomong kabèh mau kanthi niat becik, nanging apa sing diusulaké kuwi dudu kanggo aku.

— Dadi, Geronda, apa sing kudu ditindakake wong sing ngrasa ora cukup kuwat kanggo dadi imam, nanging wong liya padha nyengkuyung dheweke menyang kana?

— Ayo kandhaa marang wong-wong mau apa sing ana ing atine. Ora ana sing bisa dipaksa mlebu ing jabatan imam utawa skema agung. Nanging, yen ana wong lanang nampa apa sing diparingake marang dheweke amarga patuh lan andhap asor, lan yen dheweke nambahake sethithik pangabdian lan sethithik katresnan marang iku, Gusti Allah bakal ndadekake kabeh dadi becik. Malih, manungsa dhéwé nduwéni patokan sing ora bisa kliru: padha bisa ngenali wong-wong sing dadi imam amarga katresnan marang Gusti Allah lan kanggo ngladèni Gréja-Nya. Amarga ana uga wong-wong sing kepéngin dadi imam amarga ngidam kamulyan. Yen imam kaya ngono nemoni kesulitan, dheweke bakal nandhang sangsara, amarga Kristus ora bakal nulungi — kajaba yen dheweke nyuda awak lan tobat. Nanging, yen ana wong sing kepéngin dadi imam tanpa nguber kapentingan donya, nalika wektu bebaya Kristus bakal nulungi dheweke. Nanging sacara umum, miturut paugeran [rohani], kowe kudu diundang dadi imam; wong liya kudu kepéngin, lan Gréja uga kudu kepéngin. Banjur Kristus bakal nglindhungi kowe, lan yen kowe nemokake awakmu ana ing kahanan angel, wong liya bakal mbelani kowe, lan Kristus piyambak uga bakal nulungi kowe.

Mesthi wae, iku arang banget, lan sithik banget wong sing mlebu ing jabatan imam amarga alesan sing ora rohani. Aku malah ora ngomong bab wong kaya ngono. Mayoritas mlebu ing jabatan imam kanthi niat sing apik. Nanging banjur setan miwiti makarya, lan kowe weruh kepiye sawijining imam

ngembangake katresnan marang kamulyan, kepinginan gedhe kanggo nggayuh pangkat sing luwih dhuwur, lan dheweke lali karo kabeh liyane. Sawetara malah nganti nggunakake wong, koneksi, lan perantara supaya diangkat dadi rektor gréja, kapilih dadi uskup, utawa dipasang ing sawijining jabatan gréja...Padha miwiti kanggo Gusti Kristus, nanging pungkasané kanggo salib emas... Salib emas, mitra emas, salib dada sing dihiasi intan... Apa waé kajaba sing pancèn perlu. Piyé setan ngapusi kita yèn kita ora ati-ati!...

— Geronda, apa sing dikarepake Gusti saka imam, lan apa sing dikarepake wong saka dhèwèké?

— Kersaning Gusti iku ageng sanget; kowe luwih becik aja mlebu ing bab iku. Bab apa sing dikarepake wong... Ing jaman biyen, para imam padha ngupaya ing pakaryane, padha luhur budi lan suci, lan wong padha ngajeni. Nanging saiki, wong padha kepingin loro bab saka imam: supaya dheweke bebas saka keserakahan lan kebak katresnan. Yen wong-wong nemokake loro sipat iki ing sawijining imam, padha nganggep imam mau minangka wong suci lan padha kesusu menyang gréja sakcepete. Lan amarga padha kesusu menyang gréja, padha slamet. Banjur Gusti Allah, ing welas asihé, uga nylametake imam mau. Nanging apa waé, imam kudu nduwé kasucian sing gedhé.

Setan nyoba nglemahake biksu liwat rasa ora puas lan nggrundel, supaya dheweke ora bisa tumindak lan ndadekake pandongane ora duwe daya rohani. Supaya biksu bisa nduweni Rahmat Roh Suci, dheweke kudu dadi biksu sejati. Mung nalika kuwi dhèwèké nduwèni wewenang sing diparingi Gusti Allah lan, lumantar pandongane, bisa mbantu wong liya kanthi paling efektif. Nanging sawijining imam, sanajan ora ana ing kahanan rohani sing dhuwur, isih mbantu wong liya — lumantar wewenang imam sing diparingi marang dhèwèké. Dhèwèké mbantu wong-wong mau kanthi nganakake Sakramèn, nuntun ibadah pandonga lan upacara pangeling-eling, lan nindakake tugas-tugas imam liyane. Sanajan imam mateni wong, Sakramen sing diparingake isih sah nganti dhèwèké dicopot jabatané. Nanging, miturut , yèn imam ana ing kahanan spiritual sing dhuwur, dhèwèké iku imam sejati lan luwih bisa mbantu wong liya.

Nalika mangsuli para imam sing takon marang aku kepiye carane padha bisa mbantu umaté, lan uga ing rembugan karo sapa waé sing nduwé tanggung jawab pastoral, aku negesaké iki: saben wong kudu ngupaya kanggo nggarap dhiri dhéwé. Wong kudu netepi tata cara pandonga sing wis ditemtokake, nanging ora mung mandheg ing kono; wong kudu ngupaya sacara rohani 'luwih saka lumrah' supaya tansah duwe cadangan rohani. Gaweyan rohani marang awake dhewe, ing wektu sing padha, uga dadi gaweyan meneng kanggo tangga teparo, amarga tuladha sing apik wis bisa ngomong dhewe. Lan banjur wong-wong niru kabecikan sing dideleng lan padha dibenerake. Tanpa nglumpukake bandha rohani sing perlu kanggo urip saka 'bunga rohani' ing wektu-wektu nalika kita kudu makarya kanggo wong liya [rohani] kanthi 'gratis', kita bakal dadi wong sing paling sengsara lan paling mlarat. Mula saka iku, kita ora kena nganggep pangembangan dhiri minangka mbuang-mbuang wektu—apa wae wanguné pakaryan iki: cekak, suwé, utawa ajeg—nganti saklawasé urip. Amarga upaya misterius iki nduwèni daya kanggo nyampèkké pangandikane Gusti kanthi cara misterius marang atiné manungsa. Wong sing diparingi rahmat déning Gusti nerusaké rahmat kasucian marang wong liya lan ngowahi wong-wong sing isih daging. Kanthi mbebasaké saka perbudakan hawa napsu, dhèwèké narik wong-wong mau luwih cedhak marang Gusti, lan padha kaslametaké.

Pastur nduwèni tanggung jawab gedhé

Pastur ora kena nate nutup lawang omahé kanggo wong liya. Pastur nduwé tanggung jawab gedhé. Ana sing wis tekan pungkasan pangarep-arep, ana sing lara lan butuh pitulungan, ana sing lagi sakarat... Sawetara kudu ditampa déning pastur, liyané kudu disambangi dhéwé. Pastur ora bisa nolak. Rohé wong-wong ana ing bebaya, lan dhèwèké kudu nulungi. Yèn dhèwèké ora nulungi roh-roh mau lan Gusti njupuk nyawa nalika durung siyap, sapa sing bakal nanggung jawab? Apa ora sang imam? Minangka

biksu, aku bisa nutup lawang lan lunga. Aku bisa ilang saka pandelengan manungsa lan mbantu donya tanpa katon liwat pandonga. Amarga mbukak jaring masalah manungsa sing kusut dudu tugasku. Tugasku yaiku nyuwun pandonga kanggo donya. Aku ora dadi imam utawa pambimbing rohani kanthi tepat supaya bisa mbantu wong kanthi cara sing beda, kanthi cara monastik.

Yen aku dadi imam ing donya sekuler, aku ora bakal bisa nutup lawang omahku. Aku mesthi kudu maringi saben wong apa sing dibutuhake, tanpa mbedakake antarane wong-wong. Kaping pisan, aku bakal ngopeni umatku, lan sisa wektu, tenaga, utawa sumberdaya sing ana bakal tak wenehake marang wong liya—yaiku sing njaluk tulung marang aku. Aku bakal prihatin ora mung marang wong pracaya, nanging uga marang wong sing ora pracaya lan ateis, malah marang mungsuh Gereja. Utawa yen aku dadi bapak rohani lan ana wong siji sing ngeluh marang aku bab wong liya, aku bakal nelpon wong liyane mau uga, supaya padha ngrampungake pasedulurané. Aku bakal nelpon wong-wong kanggo ngerti kepiye kahanane wong sing biyen ngadhepi godaan, utawa kepiye wong sing nemoni kesulitan bisa ngatasi kahanan. Apa aku bisa urip tentrem lan meneng ing tengah kabeh iki?

Pastur kudu mimpin dalan supaya para umat bisa ngetutake. Iki kaya kumpulan wedhus: wedhus sing mimpin maju dhisik, lan kabeh wedhus liyane ngetutake. Kambing sing mimpin mbalikake tandhuke menyang tengen, banjur kabèh kambing mbalik menyang tengen. Kabèh kambing ngetutaké pimpinan kawanané—sing mimpin. Mulané kambing ora nyasar saka kawanané—siji kambing ngetutaké kambing liyané. Kambing sing mimpin netepaké arah; kambing-kambing ngetutaké.

— Geronda, piye yen panggembala tresna marang siji wedhus tartamtu—wedhus sing apik lan manut—luwih saka wedhus liyane sing kakehan nuntut; apa kuwi pantes?

Delengen: ayo dianggep kowe kuwi penggembala. Kowe duwe akeh anak wedhus ing kandhamu. Sawetara padha mangan suket kanthi tentrem lan ngembek kanthi seneng, dene liyane — sing ringkih utawa lara — padha kumpul ing sisih. Endi sing bakal kowe rawat luwih dhisik? Mesthi sing ringkih, ta? Lan yen ana serigala nyerang sawetara anak wedhus lan padha muni blèk-blèk kanthi nelangsa, sapa sing bakal kowe buru-buru tulungi? Sing padha padha ngremboni suket kanthi tentrem lan muni blèk-blèk, utawa sing padha muni blèk-blèk kanthi ngilu ati, nyuwun dilindhungi saka predator? Gembala rumangsa luwih lara atine kanggo anak wedhus sing tatu, lan dheweke ngopeni kanthi istimewa nganti mari maneh. Kabeh sing nindakake mujijat lan sing tatu amarga mungsuh—setan—kudu padha duwe panggonan sing padha ing ati kita. Kita ora kena ngremehake sing kapindho ing jero ati. Kanggo wong-wong sing biyen uripé kebak dosa nanging saiki padha ngupaya ngendhegake napsu-napsuné, aku ngrasakake luwih akèh katresnan lan luwih akèh sedhik tinimbang wong-wong sing ora kasiksa déning napsu. Aku tansah kelingan marang sing kapisan. Yen ana wong duwe katresnan ing batine, tanggane bakal weruh, amarga katresnan iki uga maringi rasa manis marang sakabehe pribadine—iku ndadekake dheweke luwih ayu lumantar sih rahmat Gusti sing ora bisa didhelikake, amarga sumunar.

Bakal apik yen para pandhita, apa iku imam utawa uskup, uga kelingan Musa, lan kepiye dheweke berjuang karo wong-wong sing lenceng cacahé rong yuta. Kanthi tresna gedhe piyambakipun ndedonga kanggo bangsane, lan sepira sangsara ingkang dipunbagi kaliyan piyambakipun sajrone pirang-pirang taun ngumbara ing ara-ara samun, ngantos piyambakipun nuntun bangsane mlebu ing Tanah Sing Dijanjekake. Kanthi éling kabèh mau, para pandhita Kristen bakal éntuk kekuwatan sing ora entèk-entèk lan ora bakal nate ngeluh babagan sangsara dhéwé — sing sepele dibandhingaké karo apa sing ditanggung Musa.

Sekularisasi Para Pendeta

— Geronda, apa pelayan gereja kudu tansah nganggo jubah, sanajan ing mangsa panas? Aku mung banjur kebak kringet ing jubahku yen panas.

— Ya wis... kuwi monastisisme jaman saiki!... Apa sing bisa diomongake... Sang Wibawa Athanasius saka Gunung Athos, nalika nglakoni asketisisme, nganggo jubah kandel lan salib abot banget, lan kita... Saiki kita wis tekan ngendi! Nalika ana ing Australia, aku weruh pangurus gréja nganggo celana pendek ing gréja. 'Wong nganggo kaya ngono,' ujarku marang dhèwèké, 'kanggo menyang pantai lan renang ing segara.' 'Nanging kanggo aku,' balesé, 'kaya ngéné luwih nyaman.'

Padha diwiwiti saka kéné, terus maju sethithik-sethithik, banjur pungkasané padha kandha: 'Ayo padha nyopot jubah supaya srengéngé ora nyengat awaké dhéwé.' Jubah njaba ngganggu? Copot! Iket sirah utawa stola apostolik ngganggu, utawa kowe kringetan? Copot kuwi uga, aduh Gusti! Ya, ya, kuwi sing arep kita tuju. Sedulurku, nanging yen panas, saben biksu kudu mikirake awake dhewe. Nggo panganggo sing luwih sithik ing ngisor jubahé.

— Geronda, apa diijini biarawan nyopot jubahé lan mung nganggo mantel?

— Lan para imam padha nyopot kasoké lan mung nganggo celana, ya? Apa sing bisa tak omongake bab kuwi... Jubah iku busana biarawan. Biarawan sing nampa skema cilik utawa gedhe diparingi jubah iku. Nalika upacara cukur gundhul, sponsor calon biarawan uga diparingi jubah. Sawisé ngagem biksu sing anyar dicukur rambut nganggo jubah agung, sponsor nyopot jubah agung saka awaké dhéwé banjur dipasangaké marang biksu mau. Nalika aku ana ing Alexandria, aku kaget amarga sawetara wanita lokal nganggo busana ireng saka sirah nganti sikil. Kuwi tradhisié. Lan kuwi ing panasé! Lan bab kita—apa kita ora bisa tahan nganggo jubah sing wis diwarisake saka bapak-bapak kita?

— Geronda, ana wong sing padha gumun: 'Apa jubah iku pancen ndadekake wong dadi imam?'

— Ya, delengen, umpama, loro wit zaitun — siji ana godhongé, sijiné ora ana. Endi saka loro kuwi sing kowe pilih? Sing ana godhongé utawa sing ora ana? Nalika manggon ing skete Salib Suci, aku tau nyopot kulit wit zaitun sing tuwuh ing pekarangan lan nulis: "Wit-witan wis mbuwang busanaé — ayo ndeleng pira asilé!", lan ing jejere: "Imam tanpa jubah — mesthi ora bermoral." Ing wektu kuwi, ana debat sengit babagan mbusak panganggé jubah para imam, lan ana sawatara wong teka, ngarep-arep entuk berkahku kanggo iki!

— Geronda, ana wong nggawa imam Ortodoks sing nganggo celana menyang biara kita. Apa kita kuduné njaluk berkahé?

— Berkah apa sing kok omongake! Sapa wae sing nggawa imam iki marang sampeyan, sampeyan kudune ngomong: "Nyuwun pangapunten, nanging menawa ing biara kita ana paugeran kanggo nyedhiyakake jubah rohani marang para rohaniwan. Kepiye bisa imam nganggo celana teka ing biara wanita? Iku ora pantes." Yen wong sing nggawa dhèwèké marang sampeyan utawa imamé dhéwé ora kroso isin, kenapa sampeyan kudu isin mènèhi cassock marang dhèwèké? Sakwisé, ing bandara, aku ketemu sawijining archimandrite enom nganggo sandhangan biasa sing arep mabur menyang luar negeri. "Aku Romo Si Anu," pangandikane archimandrite marang aku. "Nah, ngendi jubahmu?" takonku marang dheweke lan mesthi aku ora nampa berkahé.

— Lan sawetara, Geronda, ngaku yèn kanthi dadi luwih modhèren, para rohaniawan bakal luwih migunani.

'Nalika Patriark Dmitry, nalika ana ing Amerika, sowan ing Sekolah Teologi Holy Cross, sawetara mahasiswa Amerika sing taat nyedhaki lan kandha: "Paduka, ing jaman kita iki para rohaniawan kudu luwih modern!"' Lan Patriark mangsuli marang wong-wong mau: 'Santa Kosmas saka Aetolia kandha yèn nalika rohaniwan dadi awam, awam bakal dadi setan!' Apa ora wangsulané apik tenan? Wong-wong wis nyiapake kamar sing megah kanggo piyambakipun, kanthi amben mewah lan perabotan mewah, nanging nalika piyambakipun ndeleng kabèh iku, piyambakipun kandha: 'Kowe bakal nyelehake aku ing endi? Ing kamar iki? Luwih becik kowe nggawa aku amben lapangan wae. Kanthi dadi donyawu, rohaniawan dadi calon setan.'

— Geronda, apa kita kudu nggawé busana liturgi sing luwih prasaja? Mbok menawa busana sing kebak sulaman ora migunani kanggo imam?

— Bakal dadi kapantesanmu yen kowe ngomong marang para pelangganmu: 'Iki busana liturgi prasaja sing kita gawé. Kita bisa gawé busana liturgi kanthi sulaman rumit, nanging kita ora nindakake, amarga kita kuwatir bisa mimpin wong menyang kesasar.' Lan saliyané, malah wong sing ora percaya uga nggunakake. Kita krungu wong padha kandha: 'Kita malah ora cukup dhuwit tuku roti, nanging para imam duwé tumpukan busana liturgi.' Yen kowe nggawe busana liturgi kanthi sulaman prasaja, para imam sing terhormat bakal tuku saka kowe. Bab para imam sing mikir donya, yen padha tuku busana liturgi saka kowe sing dihias kanthi sulaman rumit, dheweke bakal katon kaya badut, lan bakal nggawe kowe kena aib. Nanging, busana liturgi kanggo mezbah suci lan penutup piranti suci bisa dihias kanthi sulaman sing luwih mewah. Lan aja ngrajut salib utawa gambar para wali ing bagean ngisor saka surplis, sticharia, lan phelonsia. Gambarake simbol-simbol prasaja sing ora suci ing wilayah busana kasebut. Yen ora, para imam bakal lungguh langsung ing gambar para wali lan salib... Iki kurang ajining pangurmatan.

"Sapa sing bakal ngajokake tuduhan marang aku babagan pelanggaran iki?"

— Geronda, yèn sawijining rohaniwan tiba ing dosa pati, apa dhèwèké kelangan Rahmat Ilahi sing diduwèni?

— Ora, kepiye bisa ilang? Rahmat Ilahi ora bisa ilang, nanging bisa mundur. Pastur sing ditanggungan saka palayanan ora kelangan kaimaman, nanging Sakramen sing dilakoni ora sah. Pastur kaya ngono ora nduwé daya kanggo nindakake kuwi. Sing paling wigati yaiku Rahmat. Nanging, yèn penanggungané dicabut, mula Sakramen sing dilakoni dadi sah.

Perlu akèh pangrêmbag sing tliti marang para imam sing nduwèni alangan kanonik dadi imam. Kawigaten khusus kudu diwènèhaké supaya ketegasan sing ora wicaksana ora nyebabaké godaan ing antarané umat; lan supaya kulawargané imam ora diwutahaké pikiran-pikiran kuwatir. Dheweke kudu mundur saka ngrayakake Liturgi kanthi wicaksana, supaya, tinimbang nindakake kabecikan, iki ora nimbulake cilaka marang umat. Amarga Gusti Allah lan imam padha ngerti alangan kanonik, lan yen dheweke mandheg saka pelayanan imam kanthi mendadak, sakpance, umat lan kulawargane bakal diwutahake dening sangsi, lan cilaka bakal luwih gedhe.

Kadhangkala aku weruh carane Gusti ngidini sawetara lara fisik—kaya getih irung mili, lara weteng, utawa liya-liyané—kedadéyan marang para rohaniawan sing taat nanging nduwèni alangan kanonik. Para imam iki padha bungah amarga kahanané dadi kaya ngono saéngga padha kudu mandheg ngrayakaké Liturgi. Kadhangkala ana imam sing nduwèni alangan kanonik teka ing selku, lan aku weruh yèn wong kasihan kuwi kudu ninggalake imamat. Nanging kadhangkala uga uskupé nduwèni panemu sing béda babagan kuwi. Apa sing bisa diomongaké? Sing isih bisa ditindakake mung ndedonga supaya Gusti Allah campur tangan. Aku kelingan siji kasus tartamtu. Aku maringi pitutur marang sawijining imam supaya ninggalake jabatan imam lan nyiapake dheweke kanggo langkah iki. Nanging nalika dheweke nyritakake iki marang bapak rohani lan uskupé, padha ora sarujuk. Mula dheweke terus dadi imam sanajan nduwé alangan kanonik. Ora suwe sawisé kuwi, dhèwèké ketabrak mobil. Mobil kuwi metu saka dalan lan mlebu ing trotoar panggonané dhèwèké mlaku, banjur nginjak dhèwèké nganti mati. *"Awon tenan tiba ing tangané Gusti Allah sing urip!"*²²²

Gereja Ortodoks kita ora ana cacat siji wae. Cacat siji-sijine sing ngrusak kredibilitas Gereja asalé saka awake dhéwé, nalika kita—wiwit saka pucuk hierarki nganti umat biasa—ora bisa makili Gereja kaya sing kuduné. Bisa uga sithik sing kapilih, nanging iki ora kudu dadi sabab kuwatir. Gréja iku Gréja

²²² Ibr. 10:31.

Kristus, lan Panjenengané sing mréntahaké. Gréja iku dudu candhi sing dibangun déning wong-wong saleh saka watu, pasir, lan gamping, lan sing dirusak déning wong barbar nganggo geni. Gereja iku Kristus piyambak — *'lan sapa waé sing tiba ing watu iki bakal remuk, lan sapa waé sing tiba ing watu iki bakal gempur.'*²²³

Dina iki, Kristus nglampahi apa sing kedadeyan. Panjenengané sabar, lan sih rahmat Gusti Allah makarya kanggo kabecikaning wong. Kita lagi ngliwati prahara, nanging kahanané bakal luwih cetha. Apa sing kedadeyan saiki ora bakal langgeng. Apa sampeyan kelingan apa sing kacathet ing Injil: 'Aku ora bakal ngpadhamaké sumbu sing isih murub, lan ora bakal ngpatahaké buluh sing wis remuk.'²²⁴ Kristus ngendika iki supaya ing Dina Penghakiman kita ora duwe alesan. Sampeyan ngerti, nalika lenga ing tangki lampu wis entek lan mung sithik sing isih ana ing sumbu, lampu kuwi bakal enggal mati, sanajan geni 'kedhip-kedhip'—kadhang murub padhang, kadhang meh ora katon. Lampu kaya ngono iku kaya wong sing lagi ngglethak ing amben pati, ing ngendi sinar-sinar pungkasaning urip isih katon. Nanging Kristus ora kepengin ngupas lampu iki, amarga sakwise mati lampu kuwi bakal kandha: 'Aku mesthine bakal terus murub, nanging Kowe ngupas aku lan matèni kobonganku!' Lan apa sing ana kanggo diupas? Lha, ing lampumu pancen ora ana lenga! Kristus uga ora kepengin nyentuh buluh sing wis pecah, amarga sawisé pecah kabeh, buluh kuwi bakal mrotes: 'Kowe sing nyentuh aku, mulané aku pecah!' Nanging amarga kowe wis setengah pecah, meh ora kuwat nanging meh pecah dhéwé, kenapa kowe nyalahké Kristus wis nyentuh lan nggawe kowe pecah?

Kanthi gagal urip manut Injil, kita—para biksu, lan uga para rohaniawan—nyebarake ketidaktaatan. Wong-wong butuh kabecikan kita, dudu kaburukan kita. Lan tuladha sing diwenehake para biksu kanggo umat awam iku wigati banget. Umat awam kerep golek alesan kanggo mbenerake dosane, mula kudu ati-ati. Pikirna iki: kita ora bisa mbaleni tembungé Kristus, *'Sapa sing bakal ngajokaké tuduhan marang aku bab dosa?'*²²⁵ — nanging kita bisa kandha, *'Sapa sing bakal ngajokaké tuduhan marang aku bab godaan?'* Kristus ngucapaké tembung iki *bab* dosa amarga Panjenengané iku Gusti Allah sing Sempurna lan Manungsa sing Sempurna. Nanging kita mung manungsa. Kita nduwé kekurangan, lan kita pancèn kadhangkala kliru — kuwi pancèn wis lumrah. Nanging kita ora kena dadi panyebab wong liya kesasar.

Siji jenderal ngandhani aku yèn yèn dhèwèké ora nampa iman saka ibuné, dhèwèké mesthi bakal kelangan iman nalika ana ing Siprus ing wektu kedadéan kuwi.²²⁶ Ana prentah sing ngandhani supaya kita nambani warga Turki sing tentrem kanthi manungsawi, nanging jenderal iki krungu dhéwé rohaniawan sing muni banter ing telepon: "Pateni wong Turki!" — kaya ngono, tanpa alesan apa-apa. Lan wong Pharasioi, sawisé pindhah menyang Yunani saka Asia Minor, kesasar amarga sekte-sekte sing wiwit nyebar ing kéné ing taun-taun kuwi, amarga padha weruh uskup lan imam sing ora ngajeni. Ndeleng wong-wong kanthi kualifikasi béda ing Gréja—wong-wong sing ora nglakoni urip rohani—para pangungsi saka Asia Minor padha kesasar, amarga ing tanah airé padha wis kenal jinis rohaniawan sing béda. Lan langsung, kaya wis ana sing nyetel, muncul 'evangelis' sesat sing ngaku-ngaku nerapake Injil ing uripé, lan para pangungsi sing apes kuwi kesasar mlebu sektarianisme.

Nanging yèn uskup, imam, utawa biksu sing kudu disalahaké, Kristus ora disalahaké. Nanging wong-wong ora nyilem jero bab iki. 'Apa dhèwèké dudu wakilé Kristus?' ujure wong-wong. Ya, nanging pitakonané: apa wakil iki maringi panglipur marang sing diwakili? Utawa apa wong-wong ora mikir apa sing bakal ngentèni wakil Kristus kaya ngono ing urip sing bakal teka? Mula saka iku, ana sawetara wong sing kesasar amarga kedadeyan ora pantes ing urip para rohaniawan, nganti padha kelangan iman.

²²³ Matius 21:44.

²²⁴ Bandhingna Yesaya 42:3 lan Matius 12:20.

²²⁵ Delengen Yohanes 8:46.

²²⁶ Ing tanggal 20 Juli 1974, pasukan Turki nyerang Siprus lan ngreksa bagéan lor. — *Cathetan panerjemah.*

Jiwa-jiwa sing cilaka iki ora nyadari yèn yèn ana polisi tartamtu sing salah, masyarakaté ora kena disalahaké, lan yèn ana imam tartamtu sing salah, Gréja uga ora kena disalahaké. Nanging, wong-wong sing kesasar nanging nduwé watak apik bisa mangertèni iki yèn diterangaké marang wong-wong mau. Wong kaya ngono uga nduwé kahanan sing ngurangi salah, amarga bisa waé wis digawa menyang ala, lan ana sawatara bab sing pancèn ora bisa dipahami.

— Geronda, kenapa ora ana sing kanthi terang-terangan nyatakake pendiriané babagan akèh godaan sing dumadi ing sajroning Gréja?

— Babagan apa sing kedadeyan ing Gréja, ora mungkin ngandharake posisi kanthi terang-terangan ing saben prakara. Kita bisa sabar nampa apa sing kedadeyan, nahan nganti Gusti nuduhake apa sing kudu ditindakake. Nahan apa sing kedadeyan iku siji prakara, nanging nyetujoni—nalika sejatine ora pantes disetujoni—iku prakara liya. Yen ana sing kudu diomongake, kudu ditindakake kanthi ngajeni lan wani — tanpa nyemburake racun amarga nesu utawa nggawe masalah dadi tontonan umum. Sing perlu diomongake kudu diomongake sacara pribadi marang wong sing dimaksud. Ucapan kudu metu saka rasa sedhih, amarga katresnan, supaya dheweke luwih merhatiin bab-bab tartamtu. Ora wong sing nyemburake bebener ing pasuryan wong liya, utawa sing muniake marang saindenging jagad sing ikhlas lan lugas, nanging wong sing, amarga tresna lan urip manut bebener, ngomong kanthi wicaksana apa sing kudu diomongake lan kapan kudu diomongake, ing wektu sing perlu.

Wong-wong sing nyalahake wong liya tanpa wicaksana iku ana ing kahanan pepeteng rohani lan, sayangé, ndeleng manungsa kaya tunggul utawa balok kayu. Wong-wong sing ora mikir iki kanthi kejem ngerusak wong liya sing lagi kasangsaran lan nandhang sangsara. Nanging para 'guru Cubisme' sing kesasar kuwi malah seneng amarga saka sangisore kapak panghakimane muncul tunggul manungsa sing alus lan bener suduté. Mung kanggo wong sing kesurupan setan gedhe ana alesan kanggo nampilake wong ing ngarepe umum lan mbukak jaman kepungkur, supaya nyurung jiwa-jiwa ringkih. Mesthi wae, sing kapindho mung ditrapake marang wong-wong sing wis diparingi hak kaya ngono dening setan. Cetha manawa ing Efesus, roh najis ora mbukak kabecikan manungsa marang umum, nanging kelemahane. Kosok baline, wong-wong sing wis mbebasake awake dhewe saka napsu ora nduweni niat ala lan mulane nglawan ala nganggo kabecikan. Nalika padha weruh rereged ing panggonan sing ora bisa dibersihaké, wong-wong kaya ngono nutupi nganggo apa waé supaya ora njijikiaké wong liya. Nanging wong sing ngorek-ngorek rereged lan kotoran saka dosaé wong liya kuwi kaya pitik jantan sing nggoleki ing rereged, ya kowe ngerti dhéwé...

Saiki ing jaman²²⁷, setan akeh tumindak kanggo ngotori, ngumpat, lan ngrusak nama apik. Dheweke nyebabake kebingungan sing nggegirisi, nanging pungkasané dheweke bakal gagal. Taun-taun bakal kliwat, lan wong sing bener bakal sumunar. Wong-wong mau bakal katon cetha, sanajan kabecikane prasaja, amarga nalika semana pepeteng gedhe bakal nguwasani donya lan wong-wong bakal padha nyedhak marang dheweke. Bab wong-wong sing saiki nuntun wong liya menyang kesasar, yen padha urip nganti ndeleng jaman kuwi, padha bakal isin.

Sikap sing bener marang prakara gréja

— Geronda, nalika ana masalah sing rumit ing Gréja, kepiye cara sing bener kanggo ngadhepi?

— Wong kudu ngindhari ekstrim. Masalah ora rampung yen nganggo cara ekstrim. Ing jaman biyen, tukang warung biasane njupuk sendhok kanggo ngukur gula pasir, gandum utuh, utawa barang liya sing padha, banjur ditambahake sethithik-sethithik ing timbangan. Kanthi cara iki, dheweke bisa entuk akurasi, lan timbangan dadi seimbang. Dheweke ora mbuwang akèh barang sekaligus utawa mbusak kabeh sakedhap kanthi mendadak. Kaloro ekstrim kuwi tansah nyiksa Ibu Gereja. Lan wong-

²²⁷ Diarakaké ing taun 1974.

wong sing nempel ing ekstrim kuwi uga nandhang sangsara, amarga saben ekstrim biasane nyengat kanthi nyeri nganggo sisih landhep. Kaya-kaya, ing siji sisih ana wong sing kesurupan—wong sing tanpa isin sacara rohani lan ngremehake kabeh—nempel ing ekstrimé, dene ing sisih liyane ana wong edan, sing iri sing bodho digandhengake karo pikiran sempit, ngotot ing ekstrimé dhéwé. Kanthi tembung liya, wong sing tanpa isin rohani ora bakal tau sarujuk karo wong fanatik sing kebak iri bodho. Wong-wong iki bakal padha ngremuk lan nyerang siji lan sijine, amarga loro-lorone ora duwe Rahmat Ilahi. Lan banjur — mugi Gusti kersa nylametake! — loro-lorone ekstrim bisa wae padha nyerang lan nglarani siji lan sijine tanpa kendhat, tanpa ana pungkasan sing katon. Nanging wong-wong sing bisa nglèngèkaké pinggir loro ekstrim mau supaya padha nyawiji—lan saéngga nggayuh kesatuan pikiran lan rukun—bakal diparingi mahkota loro sing ora layu déning Kristus.

Kita kudu ati-ati supaya ora nggawe masalah ing sajroning Gréja utawa nggedhekake kelemahan manungsa sing cilik nganti kakehan, supaya ora nyebabake karusakan sing luwih gedhe lan menehi alesan marang Sing Jahat kanggo bungah. Sapa wae sing, nalika weruh ana gangguan cilik, dadi keganggu banget lan, kanthi nesu, buru-buru mbenerake, iku kaya peladen bodho sing, nalika weruh ana lilin sing netes, buru-buru kenceng ndandani, malah nganti nyundhul para ibadah, nganti nganti ambruk kandel lilin lan nimbulake kekacauan paling gedhe nalika ibadah. Sayangé, ing jaman saiki, Ibu Gereja diganggu akèh wong: ana sing—wong sing nduwé pendhidhikan—ngiket dogma mung nganggo akal, nanging ora nganggo roh para bapa suci. Liyane—wong sing ora sekolah—uga nempel marang dogma, nanging nganggo untu. Mula saka iku padha nggrentheng untu nalika mbahas prakara-prakara gerejawi, lan kanthi cara iki Gréja nandhang karusakan luwih gedhé tinimbang saka mungsuh Ortodoksi kita. Apik yèn kali ora mili kenceng banget, amarga banyuné bakal nggawa wit, watu, lan wong; uga ora cethek banget, amarga banjur dadi rawa mandheg kang kebak nyamuk.

Lan ana wong-wong sing ora peduli marang kabecikan bebarengan, nanging padha seneng ngkritik siji lan sijine. Wong kaya ngono luwih merhatosake wong liya tinimbang awake dhewe. Dheweke nggenteni apa sing bakal diomongake utawa ditulis mungsuhe, supaya bisa menehi pukulan sing kejem; nanging yen dheweke dhewe kudu ngomong utawa nulis bab sing padha, mesthi dheweke uga bakal ndhukung argumentase kanthi akeh kutipan saka , Kitab Suci, lan tulisan Para Bapa Agung. Keburukan sing ditindakake wong kaya ngono gedhe amarga, ing siji sisih, dheweke nindakake ketidakadilan marang tanggane, lan ing sisih liyane, dheweke ngremuk tanggane ing ngarepe para umat. Luwih saka kuwi, wong kaya ngono asring nyasarake nyawa wong-wong sing ringkih lan mulane nandurake ketidakpercayaan ing atine. Sawetara wong, kanggo mbenerake niat ala, nyalahake wong liya tinimbang awake dhewe lan kanthi salah nerjemahake tembung Injil '*pimpinan Gréja*'⁽²²⁸⁾, mbukak sawetara masalah internal gréja nganti dadi isiné donya, muni saka saben pojok bab-bab sing sakjane ora pantes diomongake. Ayo wong-wong iki miwiti saka gréja ciliké dhéwé—kanthi kulawargané utawa komunitas biara—lan yèn kuwi cocog kanggo wong-wong mau, banjur ayo padha nglirwaké Indung Gréja. Aku mikir yèn anak sing becik ora bakal nate nuduh ibuné apa-apa.

Gereja butuh macem-macem wong. Kabeh wong—kalebu sing lembut atiné lan sing tegas wataké—nyumbangaké pangabdiané marang Gereja. Awak manungsa butuh manéka warna panganan—ana sing legi, ana sing asem; malah godhong pait saka dandelion uga perlu. Amarga saben panganan ngandhut gizi lan vitamin sing unik. Kaya mangkono, Anggota Gréja mbutuhaké wong-wong kanthi manéka watak. Siji wong nglengkapi wataké wong liya. Saben kita wajib sabar ora mung marang kaistimewaan watak rohani tangga teparo, nanging uga marang kalemahané sing ana ing dhèwèké minangka manungsa. Sayangé, ana sawetara wong sing nduwé pangajab sing ora pantes marang wong liya. Padha péngin kabèh wong nduwé watak rohani sing padha karo dhèwèké, lan nalika wong liya béda

²²⁸ Matius 18:17.

karo dhèwèké—umpamané nduwé watak luwih santai utawa gampang nesu—padha langsung nyimpulké yèn dhèwèké iku wong sing ora rohani.

Bab Jabatan Dhuwur lan Kamulyan Manungsa

Aku gumun manawa ana wong sing nggatekake kamulyan manungsa luwih saka kamulyan Gusti Allah, sing ngenteni kita yen kita *'ngalih saka kamulyan manungsa'*. Sanajan kita entuk pangkat paling dhuwur ing saindenging jagad, lan sanajan saindenging jagad siap nyawuri kita pujian, apa gunane kuwi kanggo kita? Apa pujian donya bakal ngangkat kita menyang Swarga, utawa malah nyurung kita menyang jurang neraka? Lan apa sing diomongake Kristus? *'Aku ora nampa kamulyan saka manungsa.'*²²⁹ Apa gunane yen, tinimbang dadi biksu prasaja, aku dadi hieromonk, uskup, utawa patriark? Apa pangkat sing luwih dhuwur bakal mbantu aku supaya slamet? Utawa malah bakal abot banget kanggo Paissius sing ringkih lan nyemplungake dhèwèké menyang sangsara neraka? Yen ora ana urip sawise iki, mula nguber pangkat sing luwih dhuwur kanthi edan bisa uga dianggep bener kanthi cara tartamtu. Nanging, sapa waé sing ngupaya kaslametan jiwane *'nganggep kabèh iku ora ana apa-apané'* (²³⁰) lan ora ngupaya pangkat sing luwih dhuwur.

Musa dikirim Gusti Allah kanggo mbebasake bangsa Israel. Nanging sanadyan mangkono, dhèwèké ora dianggep pantes mlebu Tanah Dijanjèkaké, amarga dhèwèké ngeluh marang Gusti Allah kanggo bangsane. Musa urip ing tengah-tengah keluhan lan gumun sing terus-terusan saka bangsane, lan sawijining dina dhèwèké dhéwé uga ngeluh. "Wong-wong iki," ujare, "padha nuntut banyu marang aku. Saka ngendi aku arep njupuk banyu kanggo wong-wong mau?"²³¹ Kepiye ta? Lha, durung suwe kowe nggebuk watu, metu banyu lan maringi wong-wong mau ngombe! Apa kuwi angel banget? Nanging Musa, amarga wis kebanjiran ing macem-macem urusan administrasi lan masalah bangsane, lali sepira akeh banyu sing biyen wis dijupuk saka watu. Dheweke ora nyadari kesalahane lan ora nyuwun pangapura marang Gusti. Yen dheweke nyuwun pangapura, Gusti mesthi bakal ngapura. Kasunyatane dheweke ora mlebu Tanah Dijanjekake iku paukuman cilik saka Gusti, minangka paukuman amarga nggrundel. Mesthi wae, Gusti nggawa Musa menyang Swarga. Gusti Allah ngajeni dhèwèké kanthi ngutus dhèwèké, bebarengan karo nabi Elia, menyang Gunung Tabor nalika Transfigurasi Gusti. Kabeh prastawa ing Kitab Suci iki mbantu kita mangerteni sepira gedhéné alangan ing dalan Kristen menyang Swarga, yaiku jabatan dhuwur sing diparingi marang dhèwèké—lan tanggung jawab sing magepokan karo iku.

Lan sawenehing wong kuduné mung ngrasakaké kabungahan ing jeroné lan sumebarake marang njaba, amarga Gusti wis nyetel supaya padha ora nduwé tanggung jawab apa-apa. Nanging kosok baline, wong-wong kaya ngono padha ngupaya tanggung jawab lan jabatan sing luwih dhuwur; lan nalika jabatan kaya ngono ora diparingi marang dheweke, dheweke kebak sangsara lan ngrusak nyawane, lan ing wektu sing padha uga ngrusak awake dhewe, sing miturut Rasul Paulus iku candhi Gusti Allah.²³² Nalika Kristus nyiapake kamulyan swarga kanggo wong-wong mau, padha kepengin mlebu Swarga liwat kamulyan manungsa.

Nanging, ana sing bisa takon marang aku: 'Nanging kenapa ana wong sing luwih dhisik dimulyakake dening manungsa, banjur sawisé iku dimulyakake dening Gusti Allah?' Nanging sejatine, yèn wong ngupaya kamulyan saka manungsa, Gusti Allah ora bakal maringi kamulyan marang wong kuwi. Manungsa ora kena ngupaya tanggung jawab kanggo awake dhewe. Lan yen tanggung jawabé dicopot, dhèwèké kudu bungah. Amarga miturut paugeran rohani, tanggung jawab sing dipikul iku kudu

²²⁹ Kisah Para Rasul 5:41.

²³⁰ Fil. 3:8.

²³¹ Delengen Bilangan 20:10.

²³² Delengen 1 Kor. 3:16.

dadi beban kanggo dhèwèké. Yen dhèwèké ora bungah nalika tanggung jawabé dicopot, iku tegese ana kesombongan sing ndhelik ing jerone. Aja nganti kita ngupaya pangkat, gelar, utawa jabatan sing dhuwur kanggo entuk kamulyan kanthi cara iki, amarga pangarep-arep kaya ngono iku pratandha saka lara sing wis parah. Iki nuduhake yen ing kahanan lara kita, kita lagi ngetutake dalan sing beda karo dalan andhap asor sing dilakoni para Bapa Suci lan sing nggawa dheweke tekan Swarga.

Kita duwe akeh wong suci sing nyingkiri macem-macem wujud tanggung jawab: jabatan abbot, imam, lan uskup. Sawetara saka wong-wong mau motong tangané dhéwé, liyané irungé, liyané kupingé, lan liyané manèh ilatné—supaya cacat fisik lan ora diangkat dadi rohaniawan. Ana para wali sing atapé gubugé diangkat munggah supaya bisa diangkat dadi imam saka ndhuwur; ana uga wali, kaya Wali Amphilochius, sing diangkat dadi imam saka adoh. Para priya iki padha terpelajar; padha nduwèni kasucian. Nanging, nalika padha nyadari ajining diri jiwa sing ageng lan beban tanggung jawab sing abot banget sing dadi alangan utama tumrap kaslametané wong, padha nyingkiri tanggung jawab iki. Dalane sing ditemokake wong-wong mau mbantu dheweke sacara rohani.

Lan ing Gunung Suci, sawetara wong nganggep jabatan imam minangka alangan kanggo urip rohani. Amarga saliyané saka tugas-tugas liyané, para hieromonk kudu lelungan menyang biara liyané kanggo ketemu uskup; dheweke dikirim metu ing dina-dina raya... Mesthi wae, iki pesta rohani, nanging isih ora maringi tentrem batin sing akèh. Nalika manggon ing biara komunal, aku kenal karo sawijining hierodeakon. Dheweke tuwa lan seda nalika isih nyekel pangkat hierodeakon. Nalika dheweke isih dadi biksu enom, ora ana diakon ing biara, mula dheweke diangkat dadi diakon. Mengko, ana klompok sedulur sing luwih enom mlebu biara. Padha diangkat dadi diakon lan imam, dene diakon sing wis diangkat sadurunge kuwi terus ngalahake panggonane marang wong liya lan tetep ing pangkat sing padha. Nalika dhèwèké diajak dadi hieromonk, dhèwèké mangsuli: 'Biara saiki durung butuh kaya ngono. Syukur marang Gusti, ana sedulur sing luwih enom tinimbang aku.' Banjur dhèwèké diparingi tugas ing kantor biara. Nalika para novis sing wis sekolah teka ing biara, dhèwèké nyuwun supaya dibebasaké saka tugase ing kantor lan njupuk tugas liya. Lan nalika biara lagi ngalami wektu angel, hierodeakon sing taat wiwit nyuwun marang hieromonk sing luhung supaya gelem dipilih dadi abbot. "Ngapa kowe dhéwé ngindhari tanggung jawab?" pitakon hieromonk mau. "Apa kowe mutusaké masrahké beban mau marang aku? Ayo ngéné: kowe dadi anggota Dewan Rohani, banjur aku sing bakal dadi abbot." Mula siji dadi abbot, lan sijiné gabung ing Dewan Rohani. Nanging sawisé kabèh wis tentrem lan biara mlaku lancar, diakon kita uga ninggalaké Sinode Suci. Diakon iki dadi pitulungan gedhé kanggo aku. Dhèwèké duwé akèh Rahmaté Gusti. Saben ana masalah angel sing dirembug ing Sinode Suci Gunung Suci, dhèwèké diundang kanggo maringi panemune sing padhang.

— Geronda, apa sababé wong-wong rohani, sanajan ora tresna marang dhuwit, padha ngupaya kamasyhuran? Kayane tembungé wong Yunani kuna iku bener: 'Akeh sing sengit marang kasugihan, nanging ora ana siji waé sing sengit marang kamasyhuran?'²³³

— Sebabé sirahé padha kosong banget nganti kowe isa ngglinding bal liwat kono. Iki pancèn kamulyan kosong lan sia-sia. Ukara 'akèh wong sing wis sengit marang kasugihan...' nggambaraké pandangan donya. Ora ana panggonan kanggo iki ing urip rohani. Iki tembungé wong Yunani kuna, sing ora ngerti Gusti Allah sing sejati. Ing urip rohani, kamulyan kudu sirna. Apa ana manungsa sing tau nampa isin luwih gedhe tinimbang sing dialami Kristus? Para Bapa ngupaya isin, lan Gusti Allah maringi pakurmatan. Nanging wong-wong sing ngupaya pakurmatan kanggo awake dhewe isih ana ing lapangan donya — yaiku ing stadion. Padha nyanyi ing pertandhingan bal-balan: 'Kemulyan kanggo Spartak!' Nanging ing kamulyan sing kasebut ing Injil, ana katresnan lan andhap asor. '*Mulyakna Putamu,*' pangandikane Kristus, '*lan Putamu bakal ngluhurake Panjenengan...* Iki urip langgeng,

²³³ Ucapané Cleobulus – tiran Lindos ing Rhodes – salah siji saka pitung bijaksana kuna (abad kaping 6 SM). – *Cathetan penerjemah.*

supaya padha mangertèni Panjenengan, siji-sijiné Gusti Allah sing sejati."²³⁴ Kanthi tembung liya, Kristus nyuwun marang Gusti Rama supaya manungsa padha bisa mangertèni Juruwilahané lan banjur padha kaslametake. Nanging saiki, akèh wong padha nyoba nggayuh kamulyan ing endi waé bisa. Kamulyan ing kiwa, kamulyan ing tengen, banjur padha pincang loro-lorone, sikil tengen lan sikil kiwa bebarengan. Iki sing diomongake Kristus: "*Nampa kamulyan saka siji lan sijine,*"²³⁵ "*ngapusi lan diapusi.*"²³⁶ Kamulyan kaya ngono nggawe aku lara; aku ora bisa urip sanajan sedina wae ing swasana kaya ngono.

Tanggung jawab marang wong liya iku alangan gedhe ing urip rohani. Wong-wong sing kepengin nglakoni praktik rohani padha nyingkiri tanggung jawab. Biasane, wong-wong sing ngupaya jabatan dhuwur lan wewenang bakal ngalami pungkasan sing ala. Motif pribadi lan egoisme nyusup mlebu, banjur para pamimpin padha wiwit bentrok lan rebutan ing antarane dheweke. Sawise kabeh, egoisme ana ing loro pamimpin iki. Nanging, wong sing makarya kanthi katresnan ora nglilani awake dhewe santai lan mbusak 'diri' saka saben tumindak; dheweke mbantu wong liya kanthi efektif banget, amarga mung nalika kuwi nyawa sing butuh pitulungan bisa nemu panglipur, lan mung nalika kuwi nyawa wong sing mbantu wong liya bakal nemu katentreman batin ing donya iki lan donya ngarep.

Ing jaman biyen, para bapa suci padha mundur menyang ara-ara gersang lan lumantar tapa brata, padha mbusak hawa napsu. Tanpa nggawe rencana utawa proyek dhéwé, padha nyerahake awaké dhéwé ing tangané Gusti lan nyingkiri jabatan dhuwur lan panguwasa — sanajan wis entuk kasucian. Sing dadi pangecualian mung nalika Gréja Indung lagi butuh. Banjur padha manut kersaning Gusti, lan asmané Gusti dimulyakaké lumantar urip suci para bapa. Kanthi tembung liya, sepisanan, kanthi manggon ing ara-ara samun, nyukupi awaké dhéwé nganggo panganan rohani sing murni lan tetep ana ing pangayoman bapaké rohani sing waspada lan kebapakan, para Bapa Suci nggayuh kasehatan rohani sing kuwat; lan mung sawisé kuwi, para bapa mau dhéwé dadi pandhita rohani.

Kepiye Gereja diatur

Gereja Ortodoks tansah ngatur uripé liwat Majelis. Iki semangat Ortodoks: ing jero Gereja, Sinode Suci sing kudu mimpin, déné ing biara, déwan para sepuh sing kudu mimpin. Primate Gereja lan Sinode kudu nggawe keputusan bebarengan. Abas utawa abes ing sawijining biara kudu njupuk keputusan bebarengan karo dewan rohani biara. Primate Gereja iku sing sepisanan ing antarane sing padha derajat. Patriark dudu paus; dhèwèké nduwèni pangkat sing padha [ing imam] kaya hierark liyané. Saiki, Paus—ya—panjenengané iku tokoh saka tingkat sing béda. Panjenengané lungguh ing tahta sing dhuwur, déné sing liyané nyium sikilé. Nanging Patriarkh dudu Paus; panjenengané lungguh bareng karo para hierarkh liyané lan nyelaraské tumindaké. Lan abbot utawa abbess ing biara, marang anggota liyané ing déwan rohani, uga dadi sing kapisan ing antarané sing padha.

Primate saka Gréja Lokal utawa abbot ing biara ora bisa nindakake apa waé miturut karsa dhéwé. Gusti maringi pencerahan marang siji uskup utawa anggota déwan para sepuh bab siji prakara, lan marang liyané bab prakara sing béda. Pikirna, sakwise kabeh, yen papat Injilist padha saling nglengkapi. Mangkono uga nalika sawijining prakara dirembug ing Sinode Suci utawa ing dewan rohani biara: saben wong nyatakake panemune, lan yen panemune wong siji beda karo liyane, iku kacathet ing notulen dewan. Amarga yen ana putusan sing digawe sing bertentangan karo paugeran Injil lan ana wong sing ora sarujuk karo putusan kuwi, mula kajaba dheweke meksa supaya panemune kacathet ing notulen rapat, bakal muncul kesan yen dheweke sarujuk karo sing salah. Yen sawijining anggota Sinode Suci utawa dewan rohani ora sarujuk karo panemu sing salah nanging tetep mlebu ing putusan umum tanpa

²³⁴ Yohanes 17:1 lan salajengipun

²³⁵ Yohanes 5:44.

²³⁶ 2 Timotius 3:13.

nyathet panemune ing notulen, dhèwèké tumindak salah lan tanggung jawab. Ing kéné, dhèwèké sing salah. Nanging, yèn dhèwèké nyatakaké panemune, sanajan mayoritas ora sarujuk, dhèwèké ora dosa ing ngarepé Gusti. Yen Sinode ing Gréja Lokal utawa déwan rohani ing biara ora makarya kanthi bener, sanadyan ing tembungé padha nganggo semangat Ortodoks, nanging ing praktiké malah ana semangat paus. Semangat Ortodoks iku kaya ngene: saben wong kudu nyatakake lan nyathet pendapate, tinimbang meneng amarga wedi utawa kepengin njaga ajine dhiri—kanggo tetep apikan karo Primate Gereja utawa abbot ing biara.

Nanging sanajan para rohaniawan sing nalika isih enom nyekel jabatan pimpinan ing Gréja, padha ngrugèkaké awaké dhéwé. Padha mbuwang-mbuwang potensiné kanthi sia-sia—sanajan padha duwé sipat-sipat sing dibutuhaké kanggo jabatane.

Padha kesrakat lan kejiret ing roda administrasi lan kertas-kertas, lan ora entuk paedah rohani, sanajan wis duwe prasyarat sing dibutuhake. Yen padha ora mbuwang-mbuwang awake dhewe kanthi sia-sia, nanging malah nyawisake awake dhewe kanggo ngembangake urip rohani, sawetara saka wong-wong mau mesthine bakal dadi aset rohani gedhe kanggo Gereja. Kanthi ora nggatekake dhiri dhewe—ing teges sing paling becik, yaiku kanthi ora nggarap dhiri dhewe—wong dadi kaya pedagang sing kesusu tuku lan adol, nanging tetep ora ngerti sepira utange. Lan ing pungkasan, pedagang kaya ngono bakal dibuwang menyang panjara wong kang duwe utang.

Aku banget sedhik krungu yèn imam-imam enom padha njabat ing posisi panguwasa. Yen wae padha nundha dhisik ngemban beban kapemimpinan sakedhap manèh, pitulungané marang wong liya bakal dadi manfaat gedhé mengko. Nanging, asring banget ora imam-imam sing wis pengalaman, sing bisa nindakake karya rohani karo umaté, sing dadi imam paroki, nanging imam-imam enom. Iki nyebabake loro karusakan. Karusakan kapisan yaiku imam-imam enom, tanpa dhisik nindakake karya rohani marang awake dhewe, njupuk tanggung jawab kanggo wong liya. Amarga durung nduwé kasugihan rohani, padha njabat ing posisi sing meksa wong-wong mau kudu maringi kasugihan rohani mau marang wong liya. Ngalangi ala kapindho yaiku anggota rohani sing luwih tuwa, sing ora njabat ing tanggung jawab ing Gréja, ora bisa nuduhake pengalaman sing larang regane lan pencerahan ilahi marang wong liya.

Liturgi Ilahi

— Geronda, nalika Liturgi Ilahi dirayakake, apa mesthi ana sing nampa Komuni?

— Inggih. Amarga tujuan utama Liturgi Ilahi yaiku supaya para Kristen—paling ora sawetara sing wis siyap—nampi Komuni Suci. Kabeh pandonga ing Liturgi Ilahi nyebut ' '—para umat sing bakal nampi Komuni Suci. Mula saka iku, paling ora kudu ana siji wong sing nampi Komuni ing Liturgi. Mesthi wae, kadhangkala ana kahanan nalika ora ana siji wae saka wong sing ndedonga ing Liturgi Ilahi sing siap nampa Komuni. Kuwi prakara liya, nanging isih apik yen paling ora ana siji wong sing nampa Komuni — bisa uga bocah cilik, utawa bayi. Yen ora ana siji wae sing nampa Komuni, Liturgi Ilahi mung dirayakake supaya imam nampa Komuni Suci lan mèngeti jeneng-jeneng para umat. Nanging iki kuduné dadi pangecualian, dudu aturan umum.

Ing saben Liturgi Ilahi, kedadeyan-kedadeyan ing Prajanjian Anyar diuripake maneh. Mezbah Suci iku Betlehem; Tahta Suci iku Makam Paling Suci Sang Gusti; Salib ing mburi Tahta iku Golgota Suci. Lumantar Liturgi Ilahi lan rawuhe Kristus, kabèh ciptaan disucèkaké. Liturgi Ilahi nyangga donya! Pira nggumunake sing wis diparingake Gusti marang kita! Kita ora pantes nampa iku. Ana para imam sing ngalami Sakramen sing nggumunake iki saben Liturgi Ilahi. Siji rohaniwan ngandhani aku carane sawijining imam sing prasaja lan apikan ngandhani dheweke: "Aku angel banget nampa Karunia Suci. Aku ora bisa nahan luh 'memalukan'-ku. Luh mau tiba langsung menyang Gréja Suci, lan aku banget

sedhik amarga kuwi." Lan piyambaké nangis banget! "Panjalukna marang Kristus," kancaku kandha, "supaya aku uga diparingi sawetara luh 'memalukan' kuwi."

— Geronda, kenapa sampeyan ninggalake stasidia nalika imam ngucapake pandonga pambuka?

— Aku ninggalake stasis amarga nalika imam lagi ndonga, Gusti maringi Kasucian Ilahi marang dhèwèké kanggo mbebasaké saka kelemahané lan maringi kekuwatan kanggo ngrayakaké Misteri Ilahi. Ing wektu sing padha, para pracaya uga kudu ndonga kanthi ngajèni supaya nampa Kasucian Ilahi.

Liturgi Ilahi diwiwiti karo Proskomedia. Kepiye Gusti kanthi welas asih kadhangkala nyusun kahanan supaya kita uga bisa mangerteni apa iku Misteri Ilahi lan ngrasakake! Nalika aku dadi peladen altar, ana kedadeyan sing nggumunake tumrap aku. Pisan, nalika imam sing nindakake Proskomedia ngucapake tembung: "*Kaya wedhus digawa menyang panggilan*," aku krungu wedhus kuwi gemeter ing diskos suci. Lan nalika imam ngucapake tembung: "*Wedhus iku disembelih, Putraning Allah...*,"²³⁷ aku krungu swara meong wedhus saka altar suci. Pira medeni kuwi! Mulane aku kandha marang para imam yèn Anak Domba ora kena dijupuk metu lan dipotong sadurungé Proskomedia, nanging mung sawisé iku dipasang ing diskos suci karo tembung: "*Anak Domba Allah lagi dikorbanké*" lan "*Kaya wedhus digawa menyang panggilan*." Nalika tembung-tembung iki diucapake—lan ora sadurunge—imam kudu njupuk tombak suci lan motong prosphora. Kanthi tembung liya, nalika tembung "*Domba Allah saiki dikorbanké*" diucapake, wektu kuwi 'pembantaian' Domba ing altar kudu kelakon.

Nalika, sajrone Proskomedia, imam nggebuk loceng²³⁸ lan sampeyan meneng-meneng ngeling-eling jeneng-jeneng, atimu kudu melu ngrasakake sangsara saben jiwa sing sampeyan eling-eling, apa padha isih urip utawa wis seda. Elinga kabutuhan manungsa sakabehe lan, kanthi khusus, kabutuhan wong sing sampeyan doakake, lan ndedonga: "Elinga, ya Gusti... Maria, Nikolaus... Panjenengan, Gusti, ngertos apa wae kesulitan sing padha diadhepi. Tulungana." Elinga jeneng-jeneng sing diwenehake kanggo pangeling-eling ing pirang-pirang Liturgi Ilahi — sawetara ing telu, sawetara ing lima. Elinga jeneng-jeneng sing isih ana minangka prioritas kapindho. Yen ora, apa gunané — kowe ngélingaké sawetara tansah, déné liyané sing butuh pitulungan pandonga malah ora dielingaké babar pisan? Aku ora mangertèni iki. Asma-asma Katolik, Saksi Yehuwa, lan para heretik liyané ora kena dielingaké nalika Proskomedia. Ora kena nyisihaké pérangan kanggo wong-wong mau lan ora kena nganakake upacara pangeling-eling. Nanging, kita bisa ndedonga kanggo kaséhatan lan pencerahané, malah nyanyikaké kanon pangibadah.

— Geronda, sawetara imam kandha yèn dhèwèké ora péngin ngrayakaké Liturgi asring banget, supaya ora kebiasaan.

— Seorang imam ora pantes ngomong kaya ngono. Kuwi salah. Kaya-kaya dhèwèké kandha: 'Aku ora kerep sowan marang sedulurku supaya nalika aku teka, padha nampani aku luwih anget.' Nanging, wong kudu nyiapaké dhéwé kanggo Liturgi Ilahi. Komuni Suci marasaké lan ngudataké wong-wong sing ngupaya ing iman. Nanging piye bisa mbantu wong-wong sing ora ngupaya? Apa sing bisa diganti Kristus yen wong ora ngganti awake dhewe? Ing sawijining wektu, ing Gunung Athos, ing guwae Sang Bapa Athanasius, ana sawijining bapa penatua sing manggon karo loro novis, siji hieromonk lan sijine hierodeakon. Ing sawijining dina, para novis menyang gréja cilik kanggo ngrayakake Liturgi. Imam iku banget iri marang diakon, amarga diakon luwih wicaksana lan luwih trampil tinimbang dhèwèké ing kabèh bab. Nanging, diakon dhéwé malah nyurung rasa iri iki liwat egoisé. Mula, saka njaba, imam nyiapaké dhèwèké kanggo nindakake Liturgi Ilahi: dhèwèké maca paugeran Komuni Suci lan nindakake

²³⁷ Miturut buku liturgi Yunani. — *Cathetan penerjemah*.

²³⁸ Miturut tradisi Gunung Athos, sawisé pandonga Jam Katelu, imam sing nindakake Proskomedia ngdering bel cilik ing altar, lan ibadahé mandheg. Para biksu metu saka stasidia lan meneng-menengan ngéling-éling jeneng wong sing isih urip lan sing wis seda. Ing wektu iki, imam njupuk partikel, ngendika: 'Elinga, ya Gusti.' Banjur ibadah sing sempat mandheg diterusaké. Delengen *The Holy Mountain Rule of Church Order*. Holy Trinity St Sergius Lavra, 2002. kaca 33. — *Cathetan juru basa*.

kabèh miturut paugeran. Nanging sayangé, dhèwèké ora nindakake bab sing paling wigati — dhèwèké ora nyiapaké batiné kanggo Liturgi. Tegesé, dhèwèké kudu ngakoni kanthi andhap asor supaya bisa ngusir rasa iri lan dengki saka atiné. Amarga sanajan kita nganggo sandhangan resik lan ngumbah rambute, hawa napsu kuwi ora bakal lunga saka awaké dhéwé. Mula, hieromonk mau mung nyiapake perayaan Liturgi sacara lahiriah; dhèwèké mlebu ing papan suci, ing ngendi Kurban Suci dipersembahake, lan miwiti Proskomedia. Nanging dumadakan ana gumuruh sing nggegirisi, lan dhèwèké weruh diskos suci munggah saka mezbah lan sirna.²³⁹ Padha ora bisa nindakake perayaan Liturgi. Aku kelingan yèn Gusti sing Apik ora campur tangan kaya ngono, lan imam sing ana ing kahanan rohani sing ora pantes terus nindakake Liturgi Ilahi, mesthi bakal nampa bala sing nggegirisi.

— Geronda, yen ana kedadeyan sing ora disangka sajrone Liturgi Ilahi, apa bisa dipotong?

— Sawise Liturgi Ilahi diwiwiti, imam ora bisa mandheg ing tengah dalan — apa wae sing kelakon. Sanajan ana perang sing meletus, dheweke kudu ngrampungake Liturgi. Dheweke kudu ngrampungake Liturgi, sanajan mungsuh nyedhaki gréja. Sing paling bisa ditindakake ing kahanan kaya ngono yaiku nyoba ngrampungake kanthi cepet. Nanging kudu nduwé iman marang Gusti lan aja wedi.

Pelayaning Gusti Allah Maha Luhur kudu katon kanthi tliti banget, suci, lan integritas sing ora kompromi.²⁴⁰ Para imam luwih luhur tinimbang malaikat. Nalika ngrayakake Sakramèn Ekaristi Ilahi, malaikat suci nutupi pasuryané nalika imam nindakake Sakramèn iki.

Bab 3.

Ing dina preinan lan dina libur

Ayo kita, para wong pracaya, ngrayakake pesta rohani iki²⁴¹

Kanthi ngangkat kita menyang puncak rohani lumantar katresnan agung lan kabungahan agungé, kang disawuraké marang jiwa para wong pracaya lumantar kabèh pasamuané, Kristus pancèn nguripaké kita manèh lan mbalèkaké kita marang urip. Asal kita dhéwé melu ing pesta-pesta iki lan nduwéni niat rohani supaya bisa dadi perayaan rohani. Banjur kita mangan lan ngombe sacara rohani lan mabuk amarga anggur swarga sing digawa para wali, sing diwènèhaké marang kita supaya kita ngombe.

— Geronda, kepiye carane wong bisa ngalami dina raya sacara rohani?

— Kanggo ngalami pesta, wong kudu nyemplungake pikirane ing dina-dina suci kuwi dhewe, tinimbang ing pakaryan sing kudu kita lakoni kanggo dina-dina suci kuwi. Wong kudu merenung babagan kedadeyan saben dina suci—apa iku Natal, Epifani, Paskah utawa pesta liyane—lan maca Doa Yesus, memuji Gusti Allah. Kanthi mangkono, kita bakal ngrayakake saben pesta kanthi pangurmatan sing gedhe. Wong donya ngupaya mangerténi makna Natal lumantar daging babi panggang, Paskah lumantar daging wedhus panggang, lan Shrovetide lumantar konfeti. Nanging, biksu sejati ngalami kedadeyan ilahi saben dina lan tansah bungah. Saben minggu padha urip kaya-kaya iku Minggu Suci. Saben Rebo, Kemis, lan Jemuwah padha ngalami Rebo Agung, Kemis Agung, lan Jemuwah Agung — yaiku Sangsaite Kristus. Lan saben Minggu padha ngalami Paskah — Kebangkitan Kristus. Apa pancen perlu ngenteni Minggu Suci kanggo éling marang Sangsaé Kristus? Utawa, kaya wong donya, apa kita kudu ngenteni Paskah karo daging wedhus panggang kanggo mangerténi apa tegesé '*Kristus wis Wungu*'? Apa sing diandikakake Kristus? '*Siyapna*' (²⁴²), dudu 'Ayo miwiti nyiapake saiki.' Wiwit

²³⁹ Delengen *Eyang Paisios*. Para Bapa Svyatogorsk lan Sajarah Svyatogorsk. Lavra Trinitas Suci St. Sergius, 2001. kaca 102–104.

²⁴⁰ Tembung 'uncompromising' ing kéné nerjemahaké tembung Yunani 'ἀκρίβεια' (secara harfiah: ketepatan, ketegasan). Ing teologi Ortodoks, akriweia nuduhaké prinsip patristik saka pendekatan sing ketat marang Kanon Suci (lan, luwih umum, marang Tradisi Gréja), ing ngendi panerapané sing harfiah lan tepat dianggep perlu. — *Cathetan panerjemah*.

²⁴¹ Delengen ode kaping enem saka kanon kapindho kanggo Presentasi Sang Theotokos Paling Suci (21 November).

Kristus ngucapake tembung 'siyapna', saben wong—apamaneh biarawan—kudu tansah siyap. Dhèwèké kudu tansah ngulik lan ngalami prastawa ilahi. Kanthi ngulik prastawa saben pasamuhan, wong bakal kanthi alamiah sadar lan ndedonga kanthi pangurmatan. Saliyane, pikiran kita kudu mlebet ing prastawa sing dirayakake, lan kita kudu ngetutake stichera lan troparia sing dinyanyikake kanthi pangurmatan. Nalika pikiran wong nyawiji marang makna ilahi, dheweke ngalami prastawa suci lan kanthi mangkono owah. Yen, nalika ana ing kahanan iki, kita merenung, umpama, babagan wong suci tartamtu—sing kita ajeni banget utawa sing elingane kita peringati—maka pikiran kita bakal luwih adoh: munggah menyang Swarga. Nalika kita mikirake para wong suci, para wong suci uga mikirake kita lan nulungi kita. Kanthi mangkono, manungsa mbangun paseduluran karo para wali, lan paseduluran kaya ngono luwih bisa dipercaya tinimbang liyane. Banjur, nalika urip piyambakan, manungsa bisa ing wektu sing padha urip bebarengan karo kabeh wong—karo para wali, karo para malaikat, lan karo donya sakabehe. Piyambakan—nanging bisa kanthi nyata ngrasakake kabeh paseduluran sing akrab iki! Anané para wali iku urip. Kabeh para wali iku anaké Gusti, lan kita iki anaké Gusti sing sengsara, lan padha nulungi kita.

Kanggo nampa pitulungan iki, kita kudu tansah ngormati para wali kanthi ngajeni sing wis ngucurake getih, kringet, utawa luh amarga katresnané Kristus. Lan kita kudu ngrungokake bacaan saka Synaxarion: "*Ing dina iki kita mengeti Santo...*" — kita kudu ngadeg, kaya prajurit sing ngadeg tegak hormat nalika jeneng kanca-kancané sing mati heroik diwaca: "Ing tanggal pira-pira ing sasi pira-pira, prajurit pira-pira gugur kanthi gagah berani ing ngarep barisan pira-pira."

Kanggo tenanan ngrasakake kahanan pasamuhan sing kebak kabungahan, wong ora kena makarya ing dina pasamuhan. Contone, yen ana wong sing kepengin ngrasakake lan ngalami apa-apa ing Jumuah Agung, mula ing dina iku dheweke kudu mung nglakoni pandonga. Ing donya sekuler, wong-wong donya sing cilaka padha sibuk karo gawean lan pakaryan sajrone Minggu Suci, lan ing Jumat Agung padha wiwit silih ngucapake salam Paskah: 'Mugi pinaringan kabegjan!', 'Mugi slamet!', 'Mugi Gusti paringi kowe manten wadon!...' Iki ora bener! Ing Jumat Agung, aku nyendhiri awakku ing selku. Sawisé dicukur rambute kanthi cara malaikat, biksu anyar kudu meneng seminggu. Dina-dina meneng iki banget mbiyantu dhèwèké, amarga Rahmat Ilahi nyukupi atiné, lan biksu mau wiwit mangertèni apa sing wis kelakon marang dhèwèké. Meneng uga nduwèni paedah gedhé nalika dina raya. Ing dina-dina raya, kita diparingi kasempatan sing becik kanggo ngaso sethithik, nyembah lan ndedonga. Mangkono, pikiran sing becik bisa teka marang kita; kita bisa ndeleng jero batin kita; kita bisa nyisihaké wektu kanggo Doa Yesus; lan lumantar kabèh mau, kita bakal ngrasakaké kanthi nyata sawetawis makna ilahi saka dina raya sing dirayakaké.

"Luwih becik sethithik kanggo wong sing bener..."

Sayangé, saiki kita migunakaké kamardikan kita ora kanggo kabecikan, ora kanggo ngupaya kasucian, nanging kanggo kesombongan donya. Ing jaman biyen, sak minggu iku dina gawe, lan Minggu iku dina istirahat. Saiki, Setu uga digawe dadi dina istirahat. Nanging, apa wong saiki urip luwih rohani, utawa malah luwih akeh dosa? Yen wong-wong nggunakake wektu kanggo gaweyan rohani, kabeh bakal beda—padha bakal luwih tentrem. Nanging kita, wong sengsara, kepengin nyolong pérangan rohani, nyerobot pérangané Kristus. Yen wong awam perlu kerja sedina maneh, padha sarujuk antarané dhéwé-dhéwé kanggo nindakake ing dina Minggu. Padha golèk dina Minggu sing kosong kanggo 'dina kerja Minggu', golèk dina libur umum kanggo 'dina kerja Setu', banjur murka Allah tiba marang wong-wong mau. Kepiye carane para wali bisa nulungi wong-wong mau? Apa dina Minggu utawa dina raya iku kanggo gawe? Lan yen wong donya kepengin nulungi kita para biksu kanthi cara apa wae, aja kanthi gawe ing dina Minggu, nanging kanthi wujud pitulungan liyane.

²⁴² Delengen Matius 24:44.

Kita ora ngidini Gusti nuntun kita. Lan apa wae sing ditindakake tanpa pracaya marang Gusti ora ana gandhengane karo Gusti. Mula saka iku, apa sing kita tindakake ora entuk berkah saka Gusti, lan akibaté ora bakal ngasilake asil sing apik. Banjur kita kandha: 'Iki kesalahane setan.' Iku dudu kesalahane setan; nanging kita dhéwé sing ora ngidini Gusti mbantu kita. Kanthi makarya ing dina-dina nalika miturut paugeran gréja kita ora kuduné makarya, kita maringi daya marang setan, lan dhèwèké ngganggu apa sing kita tindakaké wiwit wiwitan. '*Luwih becik sithik kanggo wong sing bener tinimbang bandha akèh wong sing dosa*,²⁴³ — kandha mazmur. Kuwi sing nggawa berkah; liyane mung rebutan cilik, omong kosong. Nanging, kudu ana iman, katresnan, lan pangurmatan; kudu nyerahake kabeh marang Gusti kanthi yakin. Yen ora, sanajan ing dina raya kowe bakal kerja setengah ati, lan ing dina liyane kowe bakal mbuwang wektu sia-sia.

Lan delengen – Gusti Allah ora nate ninggalake wong-wong sing setya marang Panjenengané. Aku ora nate kerja ing dina Minggu utawa dina libur umum, lan Gusti Allah ora nate ninggalake aku; Panjenengané mberkahi gaweanku. Aku kelingan sepisan nalika mesin panen gabah teka ing deso kita kanggo nglumpukaké gandum. Wong-wong mau kandha marang bapakku yèn bakal miwiti saka lahan kita banjur pindhah. Wektu kuwi dina Minggu. 'Apa sing kudu kita lakoni?' bapakku takon marang aku. 'Mesin panen gabah wis teka.' 'Aku,' ujarku, 'ora bakal kerja ing dina Minggu.' Kita bakal ngenteni nganti dina Senin. 'Nanging yen kita kliwat kesempatan iki,' bapakku kandha maneh marang aku, 'bakal angel ngundhuh nganggo jaran mengko.' 'Ora apa-apa,' ujarku, 'aku bakal ngundhuh nganti tekan Natal.' Aku menyang gereja, kaya-kaya ora ana mesin panen sing teka. Nanging padha mangkat kanggo panèn. Wah, mesiné langsung rusak nalika isih ana ing dalan! Banjur operator mesin panèn bali marang bapakku lan kandha: 'Nyuwun pangapunten, mesin panèn kita wis rusak. Saiki kita arep menyang Yanina kanggo ndandani, lan sawisé bali dina Senin, kita bakal langsung miwiti karo sampeyan.' Mula panèné diundur saka Minggu menyang Senin. Aku wis nyekseni akèh kedadéan kaya ngono nganggo mripatku dhéwé. Yen kita para biksu ora nglakoni dina raya kaya kuduné, apa sing isih bisa ditindakake wong sekuler?

Wah, semangaté biyèn ana ing biara pancèn luar biasa! Aku kelingan, ing donya sekuler, wong-wong sawisé ngrayakaké Peninggian Salib Suci manut kalènder anyar, padha nggawa anggur menyang Gunung Suci. Nanging, prau-prau mau kadhangkala tekan pesisir Athos pas ing dina sing padha karo kita ngrayakaké Peninggian Salib Suci manut kalènder lawas. Yen kuwi kelakon, para biksu ora bakal mbongkar anggur ing dina raya. Padha bakal ngirim bali utawa ninggalake tongkang sing kebak anggur ing dermaga. Yen lenga utawa kayu dikirim ing dina raya, kahanané uga padha. Nanging biara-biara kuwi mlarat. Nanging para biksu ing Gunung Suci mikir kaya ngene: "Apa sing bakal diomongake wong awam yen weruh biksu padha kerja ing dina raya?" Kanggo para biksu, luwih becik sewu kaping yen prau barang sing durung diundhuh rusak amarga badai sakwengi, nganti anggur lan kayu padha sirna, tinimbang diundhuh ing dina raya, sing malah ngorbanake perayaan lan, luwih maneh, nggodha nyawa manungsa.

Lan saiki... Ing bengi sadurunge dina raya tartamtu, aku nemokake awaké dhéwé ing sawijining biara. Para biksu lagi mbongkar anggur. Sawisé kuwi, padha nglumpukaké kabèh komunitas kanggo nginjak-injak anggur mau. Sakjane ana pangibadah bengi kuwi, nanging ditundha nganti esuk! Nanging kuwi pancen dina raya gedhe! 'Kanggo kabutuhan,' ujare, 'malah hukum bisa dikesampingake...' Ing sawijining biara liyane, sawisé ana geni, bangunan sing kobong dibangun maneh saben dina Minggu. Ya wis—bakal kobong maneh. Nanging wong donya ndeleng iki banjur kandha: 'Kabèh dina raya iki ora pati penting.' Kita kudu ati-ati banget supaya ora kerja ing dina raya. Iki luwih-luwih kanggo kita para biksu, amarga kanthi kerja ing dina raya, kita ora mung dosa dhéwé, nanging uga dadi godaan kanggo wong donya. Kanthi mangkono, kita dosa kaping pindho. Wong awam nggoleki alesan kanggo

²⁴³ Mazmur 36:16.

mbenerake dosa-dosane. Wong-wong mau bisa wae kerja bengi-bengi, ora nggatekake dina raya. Nanging banjur padha weruh biarawati utawa biksu sing kerja ing dina raya merga ana kabutuhan gedhe. Sawise kuwi, setan kandha marang wong-wong mau: 'Delengen, malah para imam padha kerja ing kana! Dadi kenapa kowe mung lungguh kono karo tangan ing pangkuan?' Nalika padha weruh biarawati nggetak selimut ing dina Minggu, wong awam bakal kandha: "Yen biarawati padha kerja, kenapa kita ora bisa kerja uga?" Mula saka iku, kita kudu banget ati-ati supaya ora dadi godhongan tumrap wong liya.

— Geronda, piye yen ing dina raya, umpama ing mlebué Sang Theotokos Paling Suci menyang candhi, ana pedagang teka menyang biara kanggo nggarap sawetara pakaryan?

— Presentasi Theotokos sing Maha Suci, lan ana tukang sing arep makarya ing biara?! Iku ora pantes! Aja nganti dheweke makarya.

— Geronda, iki kelakon amarga sedulur sing ngurusi pakaryan ora kelingan ngandhani dhèwèké supaya ora teka.

— Mula paukuman kanonik kudu diwènèhaké marang biarawati kuwi.

— Geronda, yen ing dina raya, sawisé berjaga semaleman, mripat krasa abot amarga kesel, apa diijini nggarap sulaman nalika ngucapake Doa Yesus?

— Mesthi ora kena sujud? Kanggo nyegah ngantuk, luwih becik sujud tinimbang nggarap jahitan.²⁴⁴

— Lan ing dina Minggu? Yen paugeran biara wis diwaca, apa isih ora diidini, contone, nganyam manik-manik rosari?

— Ngapa kudu nganyam kuwi? Ngapa sampeyan ora nyukupi dhiri sacara rohani ing dina kuwi? Sayange, sanajan ing biara ana semangat donya sing nyusup. Aku krungu yen ing sawetara biara, ing dina Minggu lan dina raya gedhe, langsung sawise awan para biksu lunga nindakake tugase. Kaya-kaya anaké padha keluwen nganti mati lan biara iki arep dilelang! Kerep banget butuhé!.. Arkhondarichny, juru masak — kuwi prakara liya. Ing arkhondarichny,²⁴⁵ ing pawon, ana sing kudu nindakake tugase ing dina Minggu lan dina raya. Panggonan-panggonan iki ora kena ditinggal tanpa staf.

Kadhangkala, nalika ana iwak digawa menyang kalivaku, aku kandha marang sing nggawa: 'Gawa bali lan lunga.' Yen wong-wong padha miwiti nggawa iwak marang aku—ana sing isih urip, ana sing wis mati—apa sing bakal kelakon?

Lan yen iwak digawa menyang biara kanggo pesta lan kowe kudu repot-repot masak, apa kabungahan sing bakal kowe entuk saka pesta kuwi? Apa kowe kelingan Bapa Mina saka Skete Santa Anne? Ing sawijining Minggu esuk, sawijining nelayan nggawa iwak kanggo pesta pelindung kaliva-e lan kandha: 'Iki iwak seger, Geronda.' 'Tunggu sedhela,' kandha sang tuwa kaget, 'nanging dina iki Minggu! Kapan kowe nangkepé nganti seger banget?' 'Esuk iki,' wangsulé nelayan. 'Buwang waé!' paring pitutur Bapa Mina. 'Iku iwak sing wis kena ekskommunikasi! Yen panjenengan pengin ndeleng dhewe, buwang salah siji iwak cilik mau marang kucing. Panjenengan bakal weruh yen kucing kuwi ora gelem mangan." Lan pancen, nalika juru nelen mau mbuwang salah siji iwak marang kucing, kucing kuwi ngadhepake pasuryane amarga muak! Mangkono kerawasane para leluhur kita!

Nanging saiki, ing dina-dina raya gedhé ing biara, kowe bakal weruh para buruh lan tukang... Nanging biyèn, ing Dina Raya Panglènahé Sang Maria, sak tim buruh padha ngekoh wit nganggo gergaji ranté ing sacedhaké biara. Wiwitané ora ana méga siji waé ing langit, nanging ujug-ujug ana méga, banjur ana prahara udan, lan kilat nyamber pas ing sacedhaké para tukang kayu. Glethèk geni kuwi

²⁴⁴ Miturut tradhisi Gunung Athos, prostrasi ora dilakoni saka aturan monastik ing sel mung ing dina Minggu lan sajrone Minggu Padhang. Ing kabèh dina raya liyane, kalebu Rolas Dina Raya Agung, prostrasi dilakoni ing sel. — *Cathetan panerjemah.*

²⁴⁵ Arkhondariki — panggonan panampian tamu ing biara-biara Yunani. — *Cathetan penerjemah.*

ngobong alas, lan para buruh padha mlayu kabur kanthi wedi banget nganti ora ngandhani sapa-sapa. Geni kobong banget nganti tim pemadam kebakaran padha wedi nyirnakake. Nah, kowe piye kira-kirane: ing Minggu sabanjure, swara krisik lan muni mesin gergaji ranté maneh krungu ing alas! Wektu iki, loro tim penebang wit padha teka kanggo motong wit-witan. Nanging amarga kita motong wit ing dina Minggu lan dina libur umum, geni iki uga minangka murka Gusti. Lan masalahé, kita ora nyadari iki. Kita wis nglanggar wates kasabaran Gusti.

Yen ana kabutuhan, para biksu ndedonga nganggo rosario—seratus simpul—lan Gusti maringi pencerahan marang wong, sing banjur ngirimaké satus ewu drachma marang para biksu. Panggerak urip biksu iku pandonga. Sapa sing bakal precaya marang Gusti yen ora kita, para biksu, sing precaya? Wong awam? Yen sawijining biksu nyerahake uripe marang Gusti, mesthi Gusti bakal ngrungokake. Ing biara komunal sing tak tinggal nalika wiwitan lelampahan biksuku, sang abbot mung duwe siji pangreksa sel. Tugasé kalebu nyiapake aula kanggo rapat sedulur biara. Nalika dhèwèké lara utawa sibuk karo bab liya, tugasé dipasrahake marang aku. Panitèng sel iku dudu wong sing pinter banget; malah, dhèwèké tansah ngadeg sajrone Liturgi Ilahi nganti rampung, nanging dhèwèké isih bisa ngrampungaké kabèh tugase. Aku luwih cepet tumindak tinimbang dhèwèké. Supaya nduwé wektu nyiapaké aula sadurungé para sedulur teka, aku lunga saka Liturgi Ilahi luwih dhisik, nanging kabèh dadi amburadul kanggo aku. Ing sawijining wektu teko kopi tiba lan kopi tumpah, sabanjure cangkir-cangkir tiba, banjur gelas banyu selip saka tanganku... Kabèh dadi amburadul! Nanging panjaga sel, sawise tetep ana ing gréja nganti pungkasan Liturgi Ilahi, bakal nglètèhaké tandha salib lan percaya yèn Gusti bakal nulungi. Lan yen dhèwèké dicela amarga ora langsung nindakake tugase ing wektu sing pas, dhèwèké nampa kanthi andhap asor. Sang biksu iki nduwèni andhap asor, lan paedahé kaping pindho.

Nanging, kanthi ora nempel marang prakara-prakara cilik sing bisa ditinggalake tanpa ngurangi apa-apa, manungsa entuk paedah gedhe lan maringi pujian khusus marang para wali sing dirayakake. Ayo padha ngati-ati saktenane supaya apa sing kita tindakake ora ngrusak urip rohani kita. Supaya kabèh pakaryan kita bisa disucikake, lan supaya kita entuk berkah saka Gusti—bab rohani kudu dadi sing utama. Ayo padha maringi perhatian utama ora marang babagan donya, nanging marang urip rohani. Yen tugas lan urusan biksu dianggep luwih utama, dene pandonga mung dadi nomer loro, mula pakaryan luwih wigati tinimbang urip rohani. Lan ing kéné ana kesombongan lan ora ngajeni. Tugas sing ditindakake nanging nyebabake karusakan rohani marang sing nindakake, ora disucèkaké. Yen kita maringi perhatian utama marang bab spiritual, Gusti bakal ngatur kabèh. Yen kita para biksu ora ngormati dina raya kaya kuduné, apa sing bakal ditinggalake kanggo umat awam? Yen kita ora nepaki kawajiban spiritual kita, ora nyuwun pitulungan marang para wali, sapa maneh sing bakal nyuwun pitulungan mau? Mula, kita mung ngucap nganggo lambé yèn pracaya marang Gusti, nanging sejatiné kita ora percaya marang Panjenengané. Yèn kita, para biksu sing nganggo jubah, malah ora ngajèni kanon-kanon suci, malah nginjak-injak lan ngremehké kabèh, apa tegesé urip kita?

Wong-wong padha kerja ing dina Minggu lan dina raya, lan bala tiba marang wong-wong mau

Miturut paugeran, kabèh pakaryan kudu mandheg sadurungé Maghrib ing sonten sadurungé dina raya utawa ing dina Minggu. Luwih becik, yèn bisa, makarya luwih suwe sethithik ing dina sadurungé supaya ora makarya nalika lan sawisé Maghrib ing dina raya. Yèn amarga kabutuhan gedhé, ana wong sing nindakake pakaryan prasaja luwih cedhak sonten ing dina Minggu utawa ing dina raya kuwi dhéwé, kuwi prakara liya. Nanging sanajan pakaryan entheng kaya ngono kudu ditindakake kanthi wicaksana. Ing jaman biyen, sanajan para petani sing lagi nyambut gawe ing sawah, nalika krungu genta muni kanggo Vesper, padha nglintasi awak lan mandheg nyambut gawe. Kahanan sing padha uga ditindakake para wanita sing padha kumpul karo pakaryan jarum cedhak omah-omah ing lingkungan. Padha tangi saka bangku, nggawe pratandha salib, lan nyimpen rajutan utawa pagaweyan liyane. Lan Gusti Allah

mberkahi wong-wong mau. Padha waras lan seneng urip. Nanging saiki wong-wong wis mbusak dina preinan, mbalik saka Gusti Allah lan Gréja, nanging pungkasané padha mbuwang kabeh dhuwit sing dipikolehi kanggo dokter lan rumah sakit. Nalika semana, ana bapak teka menyang kalivaku lan kandha: 'Anakku kerep lara, lan para dhokter ora bisa nemtokake apa sing salah karo dheweke.' 'Mandheg makarya ing dina Minggu, lan kabeh bakal dadi becik,' wangsulku. Lan pancen, dheweke manut, lan anak ciliké ora lara maneh.

Aku tansah maringi pitutur marang wong awam supaya mandheg makarya ing dina Minggu lan dina libur umum supaya cilaka ora tumeka marang dheweke. Sapa wae bisa ngatur wektu kerjane. Kabeh mau gumantung marang kepekaan rohani. Yen ana wong duwe kepekaan iki, dalan metu bisa ditemokake ing kahanan apa wae. Lan yen solusi iki mbutuhake kerugian cilik, berkah sing bakal ditampa wong-wong mau bakal luwih gedhe. Nanging, akeh wong ora mangerteni iki lan ora melu Liturgi Ilahi sanajan ing dina Minggu lan dina libur umum. Liturgi Ilahi ngudamaké wong. Yen wong Kristen ora menyang gréja ing dina Minggu, kepiye dhèwèké bakal diudamaké?

Nanging, sayangé, wong-wong saya maju menyang kahanan ing ngendi ora bakal ana sing kélangan saka dina raya utawa Tradisi. Sampeyan bisa weruh carané: supaya wong-wong lali marang para wali, malah ngganti jeneng Kristen. Vasilika diganti dadi Vika. Zoe diganti dadi Zoz, lan kuwi malah ora mung siji kéwan, nanging loro!²⁴⁶ Padha wis nggawe Dina Ibu, 1 Mei, 1 April... Ora suwe bakal padha kandha: 'Dina iki Dina Artichoke, sesuk Dina Cypress, sesuk maneh pangeling-eling pangripta bom atom utawa wong sing nemokake bal-balan...' Nanging, apa waé sing kelakon, Gusti ora ninggalaké kita.

Bab 4. **Babagan Tradisi Ortodoks**

***"Yesus Kristus iku padha wingi lan dina iki lan salawas-lawase"*²⁴⁷**

— Geronda, asring krungu wong padha ngomong bab nganyari Gréja. Kaya-kaya Gréja uga tuwa lan perlu dianyari!

— Tuwa? Adoh saka kuwi! Malah wong-wong sing ora nduwé takwa nanging paling ora nduwé akal waras ora puas karo pangriptaanyar sing modhèren, nanging padha nggoleki sing kuna. Contoné, ikon-ikon sing anyar dicet ora narik kawigatèn wong-wong kaya ngono — padha mangertèni ajining dhuwur saka ikon kuna. Yen wong sing mung wicaksana waé tumindak kaya ngono, piye maneh karo wong sing nduwé kasetyan sejati! Saka prabédan iki, cetha banget sepira salahé kabèh omongan bab nganyari Gréja lan prakara-prakara kaya ngono.

Yen saiki ana wong sing nyoba nglestarekake Tradisi kanthi cara tartamtu — kaya puasa, ora kerja ing dina raya, lan taat — sawetara wong kandha: "Apa dheweke tiba saka rembulan utawa piye? Lha, kuwi kabeh mung warisan jaman mbiyen! Saiki wis ketinggalan jaman!" Lan yen kowe nyoba mbukak pikirane, kowe bakal krungu wangsulan: "Jaman opo kowe kira kowe saiki urip? Kabeh kuwi wis suwé ilang!" Setitik demi setitik, Tradisi Gréja dianggep dongèng. Nanging apa sing diomongaké Kitab Suci? *"Yesus Kristus iku padha wingi, dina iki, lan salawas-lawase."* Yen ana wong sing ora bisa netepi Tradisi, paling ora ngucap: 'Aku wis dosa, ya Gustiku!' Banjur Gusti Allah bakal paring welas asih marang wong kuwi. Nanging saiki, amarga duwe kelemahan dhewe, wong-wong kepengin meksa

²⁴⁶ Sesepeuh nggawe dolanan tembung adhedhasar homonimi antarane jeneng anyar sing digawé Ζωζώ (korupsi saka Ζωή – 'urip' – sing cocog karo jeneng Rusia Zoya) lan tembung 'ζωο' – 'kewan'. – *Cathetan penerjemah.*

²⁴⁷ Ibrani 13:8.

tanggane supaya melu, amarga yen tanggane ora duwe kelemahan kuwi, iku bakal mbukak yen wong kuwi wong sing dosa. Coba delengen wong sing kesurupan setan lan dilebokake ing lingkungan rohani. Kowé bakal weruh—dhèwèké bakal kegelian kaya dicucuk jarum, ora bisa tentrem. Kabeh mau amarga lingkungan rohani bakal nggawe dhèwèké ora nyaman. Mangkono uga, wong-wong sing urip ing dosa—urip sing bener saka wong liya ndadekake dheweke krasa ketahuan lan ora tentrem. Dheweke ngupaya menengake nuranine lan mulane padha nyebarake kabohongan babagan 'punden wali'. Dheweke malah nyatakake nilai-nilai langgeng wis ketinggalan jaman lan kepengin ngganti karo pesta pora. Ana korupsi gedhe sing lagi kelakon ing donya! Kaendahan rohani dianggep awon. Tegese, miturut wong donya, kaendahan rohani katon ora narik kawigaten miturut ukuran donya. Nanging coba njupuk biksu apa wae lan potong rambute cekak! Pira ora narik kawigatené! Nanging wong donya malah nyalahanggap kahanan ora narik kawigaten iki minangka kaendahan.

Lan delengen: saiki padha perang nglawan Gréja, ngupaya ngrusaké. Ya wis, ayo dianggep wong-wong iki ora precaya. Ayo dianggep padha mulang wong liya supaya dadi tanpa Gusti. Nanging kepiye bisa padha ora ngakoni kabecikan sing diwènèhaké Gréja marang manungsa, kepiye wani padha mungsuh? Ana akèh niat ala ing kéné. Contone, kepiye bisa padha ora ngerti yèn Gréja ngopeni bocah-bocah, mbantu supaya dadi wong becik tinimbang dadi preman? Nanging padha nyurung bocah-bocah marang ala; padha maringi kabebasan marang wong sing ngrusak bocah-bocah. Nanging apa sing diwulangaké Gréja marang para mudha? Supaya dadi bocah sing wicaksana, ngajeni wong liya, njaga kasuciané, supaya mlebu ing masyarakat minangka manungsa sejati. Nanging [sanadyan ana upaya para sing ngrusak Gréja] kabèh bakal bali ing panggonané. Ing Rusia, sanadyan ing sangisoré rezim sing ora pracaya marang Gusti, ana wong wadon tuwa mlebu ing gréja, sujud ing mburi tiang lan miwiti ndedonga. Ing wektu sing padha, ana wanita liyane—enom—ing gréja. Sanajan umuré isih enom, dhèwèké wis dadi akademisi kondhang. Nalika ndeleng wanita tuwa kuwi nyungkur ndonga, wanita enom kuwi kandha, 'Kabèh iki mung barang saka jaman biyèn.' Wong tuwa mau banjur mangsuli: "Ing kolom iki, ing ngendi aku saiki ndedonga lan nangis, kowe bakal teka nangis mengko. Amarga cara uripmu, anakku, wis ana banjur sirna: dina iki ana, nanging sesuk bakal ditutupi suket. Nanging Kristen—ora, ora bakal tau ditutupi suket."

Ngajeni Tradisi

Akeh martir suci, sanajan ora ngerti dogma iman, padha kandha: 'Aku pracaya marang apa sing wis ditemtokake para Bapa Suci.' Kanthi ngomong kaya ngono, wong iku maringi kasaksian marang Kristus lan dadi martir. Kanthi tembung liya, wong Kristen ora bisa maringi bukti kasunyatan iman Kristen kanggo meyakaké para panganiaya, nanging dhèwèké pracaya marang Para Bapa Agung. 'Kepiye aku ora pracaya marang Para Bapa Agung?' pikiré. 'Lha wong padha luwih wicaksana lan luwih suci [tinimbang aku], padha wong suci. Kepiye aku bisa sarujuk karo omong kosong kaya ngono lan nampa caci maki marang Para Bapa Suci?' Kita kudu percaya marang Tradisi. Saiki, sayangé, 'political correctness' Éropah uga wis nyantol ing kéné, lan wong-wong padha kepéngin mbuktekaké yèn dhèwèké apik. Ing kepénginane mbuktekaké 'kasucian paling luhur', padha malah sujud marang setan loro tandhuk. 'Muga ana siji agama,' ujure, banjur nglumpukaké kabèh dadi siji. Sawetara wong sing nduwèni pandangan kaya ngono uga wis teka ing kalivaku. 'Kita—yaiku, kabèh sing pracaya marang Kristus,' ujure marang aku, 'kudu nyawiji dadi siji agama.' 'Iku kaya nyaranake aku nglumpukake sawetara karat emas lan sawetara tembaga sing wis dipisah saka emas mau, supaya digawe paduan manèh,' wangsulanku. 'Nanging apa wicaksana nyampur emas karo logam murahan maneh? Takon marang tukang emas: "Apa sampah bisa dicampur karo emas?" Lha wong wis akèh perjuangan kanggo nyucèkaké dogma saka sampah.' Para Bapa Agung ngerti apa sing ditindakake. Padha nglarang komuni karo para bidah kanthi alesan sing pantes. Nanging saiki padha ngajak pandonga bebarengan ora mung

karo para bidah, nanging uga karo umat Buddha, panyembah geni, lan penganut Setan. 'Umat Kristen Ortodoks,' ujure, 'uga kudu melu pandonga bebarengan ekumenis lan konferensi. 'Iki sawijining kesaksian!' Kesaksian kaya apa kuwi! Wong-wong iki ngrampungake kabeh masalah liwat logika; padha golek alesan kanggo bab-bab sing sejatine ora ana alesané. Roh Éropah pracaya manawa sanajan bab-bab rohani bisa diperdagangake ing los-los Pasar Umum."

Sawetara wong Kristen Ortodoks sing, sing ditondoi dening pikirané sing ora jero, kepengin "ngedorong Ortodoksi maju," 'ngluncurake kegiatan misionaris', ngatur konferensi bareng karo wong Kristen non-Ortodoks — supaya nggawe rame sakabehe — lan mikir yen kanthi cara iki — kanthi nyampur karo para bidah ing campuran acak — padha 'ngedorong Ortodoksi maju!' Sawise kuwi, para 'super-zealots' langsung mlebu ing pakaryan. Iki mlebu ing ekstrim sing kebalikan: malah nganti ngina Sakramen Gréja Lokal sing ngetutaké Kalender Anyar lan sapituruté, kanthi mangkono narik banget jiwa-jiwa sing taat lan nduwé pikiran Ortodoks. Babagan wong non-Ortodoks, dheweke melu kabeh konferensi gabungan iki, ngaku dadi guru, milih bahan baku rohani sing apik saka sing dirungokake saka wong Ortodoks, ngolah ing laboratorium dhewe, menehi werna miturut selerane, nempelake label dhewe lan ngetokake minangka barang asli. Lan wong-wong modhèrn sing aneh, kesengsem karo kaanehan kaya ngono, rohanié rusak. Nanging, nalika wayahe teka, Gusti bakal nguripake maneh Mark saka Efese lan Gregorius Palamas, sing bakal nglumpukake kabeh sedulur kita sing tatu amarga godaan—kanggo pangakuan iman, kanggo pangukuhan Tradisi, lan dadi kabungahan ageng kanggo Gréja Ibun kita.

Yen kita urip manut piwulang para Bapa, kita kabeh bakal nduwé kasehatan rohani sing teguh. Lan kabèh wong saka iman liya, sing ngiri marang kasehatan iki, bakal ninggalaké khayalan sing ora séhat lan bakal slamet tanpa perlu diinjili. Saiki, Tradisi patristik suci kita ora nggawe dheweke obah, amarga dheweke kepengin weruh kita minangka penerus para bapa suci, kanggo weruh kekeluargaan sejati kita karo para wali. Iku dadi kawajiban saben wong Kristen Ortodoks kanggo nandurake rasa prihatin sing sehat marang wong-wong saka denominasi Kristen liyane, supaya padha nyadari yen padha salah lan ora ngapusi awake dhewe kanthi sia-sia, saengga ora nganti kelangan berkah sing sugih saka Ortodoksi ing urip iki, lan ing urip sing bakal teka—yaiku berkah langgeng sing luwih ageng saka Gusti Allah. Ana sawetara priya enom Katolik sing teka ing pertapanku—padha nduwé niat apik lan siap sinau babagan Ortodoksi. "Kita péngin panjenengan nyritakaké soko, kanggo mbantu kita sacara rohani," panyuwuné. "Tumindakna iki," pituturku, "njupuk buku babagan sajarah gréja. Sampeyan bakal weruh yèn biyèn kita tau manunggal, lan sepira adoh sampeyan wis nyimpang wiwit kuwi. Iki bakal dadi pitulungan gedhé kanggo sampeyan. Lakonana iki, lan mengko wektu kita bakal rembugan kanthi tuntas."

Ing jaman biyen, wong-wong ngormati barang-barang tartamtu sing kagungané simbah lan disimpen kanthi tliti minangka pusaka. Aku ngerti wong sing becik banget, sawijining pengacara. Omahé prasaja. Prasajané iki maringi kekuwatan ora mung kanggo dhèwèké nanging uga kanggo para tamuné.

"Sawetara taun kepungkur, Pak," pangacara iku nyritakaké, "kenalan-kenalan aku biyèn padha ngguyu marang aku merga perabot lawasku. Nanging saiki padha teka lan nggumun kaya barang antik! Aku rumangsa seneng banget nggunakake perabot lawas iki. Aku rumangsa seneng amarga kuwi ngélingaké aku marang bapakku, ibuku, lan eyangku. Kenangan-kenangan kuwi maringi kehangatan ing atiku. Nanging kanca-kancaku padha nglumpukake macem-macem barang rongsokan kanggo apartemené, nganti ruang tamuné katon kaya toko barang bekas, supaya padha bisa kesasar ing antarané barang-barang kuwi lan, sanajan mung sedhela, mandheg mikirake kuwatir donya." Koin emas cilik sing ditampa saka ibu utawa kakek biyèn dianggep minangka bandha ageng. Nanging saiki, yen ana wong sing nduwé, umpamané, koin emas Yunani saka jaman Raja George sing diwarisaké saka simbahé, lan koin kuwi regané satus drachma luwih murah tinimbang koin emas Inggris saka jaman Ratu Victoria,

wong kuwi bakal tukar koin sing sepisanan karo sing kapindho. Wong kaya ngono ora ngajèni lan ora nggatekaké ibuné utawa bapaké. Semangat Éropah iki muncul, lan alon-alon nyeret kita kabèh mlebu pusaran bebarengan.

Aku kelingan nalika pisan aku teka ing Gunung Suci, aku ketemu karo sawijining sesepuh saka salah siji komunitas biara. Dheweke wis tuwa banget, kondhang amarga kasuciané sing gedhé. Amarga kasuciané, dheweke ora mbuwang ora mung kamelavki,²⁴⁸ sing wis dienggo déning 'sesepuh'—sing sadurungé—nanging uga cetakan kayu sing digunakaké kanggo nggawe kamelavki kuwi. Macem-macem buku antik lan manuskrip sing disajikake kanthi éndah disimpen dening panjenengané ing lemari buku sing dikunci kanthi rapet. Panjenengané nglindhungi saka bledug. Panjenengané ora nggunakake buku-buku mau lan nyimpené ing sangisore gembok lan kunci. 'Aku,' ujare, 'ora pantes maca buku kaya ngono.' Aku maca sing prasaja iki — 'Kitab Bapa' lan 'Tangga'. Banjur ana biksu enom mlebu komunitasé (pungkasané dhèwèké ora tetep ing Gunung Suci) lan wiwit nyalahké sang tuwa: "Ngapa kowé nglumpukaké kabèh sampah iki ing kéné?" Dhèwèké nglumpukaké cetakan lawas kanggo kamelavkas lan arep mbuwangé menyang geni. "Iki kagungané kakek rohani kula," pangandikane sang tuwa marang dhèwèké kanthi nangis, "piyé iki bisa ngganggu kowe? Lha, kita nduwé akèh kamar!" Simpen wae ing pojokan." Amarga ngajeni, biksu tuwa iki ora mung nyimpen buku, reliq, lan kamelauki, nanging uga balok-balok lawas! Yen ana pangajen marang bab-bab cilik, mesthi bakal ana pangajen gedhe marang bab-bab gedhe uga. Yen ora ana pangajen marang bab-bab cilik, mesthi ora bakal ana pangajen marang bab-bab gedhe uga. Mangkono para Bapa nglestarekake Tradisi.

Ayo padha njaga ing urip biksuni apa sing wis dites dening pengalaman

— Geronda, yen sawijining biarawati njupuk tugas anyar lan nemokake tatanan sing wis ana, apa dhèwèké kena ngganti apa-apa saka tatanan kuwi?

— Ora, ing wiwitan dhèwèké ora kena ngganti apa-apa, sanajan nindakake tugas iki piyambakan. Owahan sing panjenengan omongaké kuwi digawe déning komunitas monastik anyar sing teka ing biara lawas. Dhèwèké ora ngajèni pengalaman para pendahulu. Kanthi nyedhaki pakaryané kanthi sikap kaya ngono—ngenalaké jadwal dhéwé kanggo ibadah lan rutinitas saben dina nalika mbusak statut monastik kuna—yaiku tatanan sing wis ana sadurungé, sing wis diuji lan kabukten migunani kanggo urip monastik—para biksu iki ora mung ora nduwé Tradisi, nanging uga ora ngajèni Tradisi. Mung mengko bareng padha bakal nyadari paedah saka kabeh sing wis diganti. Wong-wong sing netepake tatanan utawa paugeran tartamtu ing urip monastik wis ngerti apa sing dilakoni. Apa sing wis dijaga ing monastisisme wiwit jaman mbiyen wis dipikirake kanthi tliti lan dites dening pengalaman. Pikirna iki: sawise kabeh, ing seni utawa kerajinan apa wae, wong kudu manut kanon. Aku biyen tukang kayu lan aku ngerti yèn dhuwuré meja standar kuduné wolung puluh sentimeter, lan ambané undhakan tangga rong puluh pitu sentimeter. Kabeh iki wis diuji déning pengalaman, ditetepaké dadi aturan, lan murid mung kudu nampa kanthi iman—ora perlu diterangaké kenapa mangkono lan ora liya. Standar-standar iki asalé saka pengalaman. Murid kudu percaya marang guru lan ngajeni pengalamane. Sapa waé sing ora ngajeni kanon-kanon kerajinan ora bakal ngasilaké karya sing apik. Dhèwèké bakal gawé meja sing kakehan andhap utawa kakehan dhuwur; mesthi ana sing salah.

Aku wis ngganti akèh kaliva ing uripku; aku wis dadi 'kavsokalivit' sejati!²⁴⁹ Kadhangkala, nalika teka ing panggonan anyar, aku bakal nggawe owah-owahan — masang papan kayu nutupi lawang sing ora perlu, nyopot paku cadangan... Nanging banjur aku nyadari yèn kabèh sing wis ditindakake

²⁴⁸ Busana sirah sing dienggo para rohaniawan lan biksu. — *Cathetan penerjemah*.

²⁴⁹ Tembung Yunani 'kavsokalivitis' tegesé 'pembakar kalivas'. Iki jeneng sing diwènèhaké marang santo Athonite abad kaping 14, Sang Mulya Maximus (dilingkaké tanggal 13 Januari), sing nglakoni urip askétis, asring pindhah saka siji panggonan menyang panggonan liya, mbangun kalivas cilik kanggo dhéwé—gubug—banjur dibakar. — *Cathetan penerjemah*.

sadurungé kuwi nduwèni makna. Mula saiki, nalika aku teka ing kaliva anyar, aku ora langsung ngganti apa-apa sing wis ditindakake wong sadurungé, sanajan kuwi nggawe aku rada keganggu. Aku ora narik siji paku wae saka tembok. Yen aku, amarga kurang pengalaman, narik paku sing wis dipaku ing tembok, banjur mengko, sawisé nyoba-nyoba tanpa asil kanggo ngpaku ing panggonan liya—lan nganti ngancurake plester—aku isih bakal kepeksa ngpaku maneh ing panggonan sing padha kaya sadurungé. Lha, sapa waé sing manggon ing kéné sadurungé aku wis nyokot paku mau ing kana, sawisé nyoba amarga kabutuhan praktis. Sawisé paku disokot ing témbok, paku kuwi dibutuhaké ing kono — kanggo nggantungi kaos, jubah, utawa kanggo kabutuhan liyané. Ing salah siji sel sing tau tak tinggal sawatara wektu, ana tongkat kandel lan bengkok sing dipajang ing saben pojok. Aku biyèn asring maringi kayu-kayu kuwi marang wong sing teka ngunjungi aku, nanging banjur aku nyadari gunané. Ana akèh ula ing sel kuwi, lan wong sing manggon ing kana sadurungé aku wis nyelehaké kayu-kayu kuwi ing pojok-pojok — supaya ora perlu mlayu-mlayu golèk yèn perlu.

Bab sing paling penting yaiku tetep manut marang apa sing wis kabukten liwat pengalaman. Yen ora, Tradisi bakal ilang lan mung sisa pangkhianatan.²⁵⁰ Bandhingna tembung 'Tradisi' lan 'pangkhianatan'! Pira bedane siji lan sijine! Apa pangkhianatan marang Tradisi pancen bisa diowahi dadi Tradisi? Saiki, sawetara biara tumindak manut karsa dhéwé lan pracaya yèn kuwi kalebu wates Tradisi. Mula, ing babagan Tradisi, biara-biara kuwi malih saka penjaga dadi pengkhianat. Nanging yèn ora ana kepekaan rohani, kepiye bisa muncul pamikiran rohani? Amarga urip monastik kudu ngetutaké dalan sing béda. Ora barisan prajurit sing mlaku, ora jejak aktivisme sosial, ora uga jalur produksi gaya pabrik utawa kebon kolektif sing cocog kanggo kita para biarawan. Urip biara mbutuhake dalan biara, sing wis diuji lan dicoba lumantar pengalaman, nggawa ciri watak saka dalan para Bapa Suci. Kadhangkala ana dalan liya sing uga diarani 'patristik'—dalan palsu saka 'monastisisme teoritis', jenengé kaya ngono amarga wong-wong sing mèlu iku wis akèh maca Bapa-Bapa Suci, nanging ora nduwé sambungan batin karo Bapa-Bapa Suci utawa karo monastisisme sacara umum.

Sawetara biara anyar saiki urip lan makarya minangka organisasi amal. Mesthi wae, padha duwe alesan—padha durung nemokake ragi. Nanging padha bisa takon babagan urip biara ing biara-biara lawas. Sawisé sangsara ing sangisoré penjajahan Turki, nalika biara-biara pisanan ing Yunani wiwit urip manèh, ing kono uga ora ana 'ragi'. Para panguwasa Bavaria²⁵¹ kepéngin ngrusak biara-biara sing ana lan nyita bandha-bandhé. Amarga kesusu arep ngrusak biara-biara, padha nganti nerbitaké prentah sing mewajibaké para biksu supaya nikah! Nanging, ing sisih liya, wong Ortodoks Yunani dhéwé ora gelem nggoleki tradisi monastik kuna, kanggo ndeleng kepiye kahanané, lan bali marang Tradisi. Nalika weruh yèn biara nduwé sapi lan anaké, wong Yunani padha kandha: "Dadi mangkéné ya monastisisme kuwi!" Padha duwé sapi lan anaké uga!" Nanging kabèh sapi, anaké, lan anak babi kuwi ana ing biara amarga, ing sangisoré penjajahan Turki, wong awam sing apes wis nyerahaké bandha, ternak, lan sapituruté marang biara kanggo dijaga saka wong Turki. Wong lara lan cacad padha teka mangan roti ing biara. Para biara maringi mangan marang wong mlarat lan pengemis; kabèh wong sengsara padha nglumpuk ing kana. Ing jaman semana durung ana organisasi amal, mula para biksu kudu miwiti ternak kéwan — kanggo mbantu wong liya. Nanging mengko, nalika para biara ora perlu maneh nindakake karya amal sing jembar kaya ngono, padha tetep nyimpen anak sapi, sapi lan wedhus, lan nerusake kabeh ternak kuwi. Banjur, nalika ndeleng kahanan iki, akèh tokoh spiritual ing jaman kuwi wiwit nuduh: 'Delengen

²⁵⁰ Sing Sepuh nggawe dolanan tembung: παράδοσις – tradisi; παράβασις – kejahatan, pelanggaran, palanggaran. Ing kéné, minangka pangecualian, tembung sing kapindho kita artèkaké dadi 'pengkhianatan'. – *Cathetan juru basa*.

²⁵¹ Ing taun 1833, Pangeran Otto saka Bavaria sing isih ngisor umur kapilih dadi Raja Yunani sing wis merdeka. Bareng karo dhèwèké lan déwan régénsiné, akèh wong Jerman teka ing Yunani, sing njupuk mayoritas gedhé jabatan-jabatan pimpinan ing pamaréntahan, tentara, lan ékonomi Yunani. Mangkono diwiwiti ing Yunani jaman sing diarani dominasi Bavaria, sing ing akèh bab luwih abot kanggo wong Yunani tinimbang penjajahan Turki sing wis digulingaké. Dominasi Bavaria rampung tanggal 3 September 1843 kanthi dibubarké monarki mutlak lan diadopsi Konstitusi Yunani. Raja Otto lan umume wong Bavaria diusir saka nagara. – *Cathetan juru basa*

wae jinis monastikisme kaya apa sing kita duwé! — lan, ngalihake pandangane menyang Kulon, padha miwiti njupuk monastikisme gaya Kulon, sing nekanake karya misionaris, dadi modhèl.

Padha wiwit niru kabèh sing saka Kulon. Padha ora bali menyang Tradisi kita supaya, sawisé ndeleng apa sing kelakon lan merenung, padha bisa kandha: 'Ya wis, kabèh sésa-sésa iki asalé saka jaman penjajahan Turki. Wektu kuwi, para biara ora nduwé kasempatan kanggo nglakoni urip biksu kaya kuduné. Iki penyakit saka jaman mbiyen. Saiki kita kudu bali maneh marang Tradisi.' Ora, dheweke ora bali marang Tradisi kita, nanging malah ngadhep kahanan para biksu ing Kulon. Dheweke njupuk conto saka kana, kepengin nerapake ing kene. Dheweke ora bali marang Tradisi, lan ing kono ana kesalahane. Lha, malah wong Turki uga ngajeni apa sing kagungané Gréja, amarga padha wis nyekseni mujijat sing ditindakake para wali kita kaping pirang-pirang. Lan ing biara-biara, wong Turki ora ngupaya sambutan anget, nanging pitulungan ilahi.

Wong-wong bakal bali marang kabiasaan lawas

Wektu bakal lumaku, lan wong-wong bakal ngargeni yèn wong Kristen saiki njaga pakurmatan, iman, lan kamulyan Gréja. Sampeyan bakal weruh — wong-wong bakal bali marang kabiasaan lawas. Lha, kedadéan sing padha uga wis kelakon karo lukisan ikon. Ana wektu nalika seni Bizantium ora dipahami. Wong-wong nggunakake pahat kanggo ngikis fresko lawas saka tembok supaya bisa ditutup nganggo plester lan dicat maneh nganggo gaya Renaissance. Saiki, sawisé pirang-pirang taun, regané gedhé saka seni Bizantium wis diakoni. Malah akèh wong sing ora nduwèni rasa ngajèni, malah sing ora pracaya marang Gusti Allah, alon-alon padha bali marang kabiasaan lawas lan mbusak plèster gaya Kulon sing wis nutupi fresko kuna sing cacat amarga pahat. Kanthi cara sing padha, wong-wong bakal alon-alon miwiti nggoleki maneh barang-barang sing saiki dianggep ora perlu.

Lan delengen carane kabeh bali menyang panggonane ing kidungan greja Bizantium! Saiki, bocah cilik wae wis sinau nyanyi nganggo gaya Bizantium. Biyen angel golek wong sing paham kidungan Bizantium. Nanging saiki bocah cilik wae wis ngerti, lan wong diwasa, weruh kahanan iki, padha mikirake maneh. Lan endah tenan, manis tenan 'ornamen'-ornamen ing kidungan Bizantium! Apamanèh ing komposisi sing murni Bizantium. Sawetara kaya getaran alus manuk merpati, liyane kaya swara ombak alus sing nyedhak, dene liyane menèhi melodi kemegahan sing istimewa. Kabeh mau nyampekake lan negesake makna-makna ilahi. Nanging, asring kita ora krungu 'hiasan-hiasan' sing endah iki. Umume penyanyi nampilake karya musik kanthi ora lengkap, kanthi cara sing dipotong-potong lan kaku miturut rumus. Isih ana celah lan titik kosong ing pangumbane. Lan sing paling penting, padha nyanyi tanpa merhatiake penekanan. Aku kaget: mesthi buku kidungané ora kekurangan tandha tekanan, kaya tata basa modhèrn? Umumé penyanyi tampil kanthi cara sing cethèk lan monoton — kaya mesin gilas dalan wis nggilas lembaran musiké lan wis ngremuk kabèh. Kabeh mung 'pa-ni-zo' lan 'pa-ni-zo',²⁵² nanging ora ana tegesé. Penyanyi liyane nekanake suku kata sing ditekani, nanging tanpa raos lan nganggo swara nyaring. Ana uga sing nekanake suku kata kanthi kasar, nanging kabeh padha kaku — kaya lagi ngetok paku. Ya, pancen bener: padha nyanyi tanpa ana penekanan babar pisan, utawa padha nekanake suku kata, nanging kakehan kasar. Penyanyi kaya ngono ora maringi inspirasi, ora ngowahi kowe. Nanging kidung Bizantium sing murni—pira manis! Iku nggawa tentrem lan nglembutake jiwa. Nyanyian gereja sing bener iku ungkapan saka njero babagan kahanan rohani. Iku kabungahan ilahi! Tegese, Kristus maringi kabungahan marang ati, lan manungsa, kanthi kabungahan sing tulus, rembugan karo Gusti. Yen sawijining penyanyi pancen nyawiji karo apa sing dinyanyikake, mula—ing teges positif—boten mung dhèwèké dhéwé nanging uga wong-wong sing ngrungokaké bakal owah. Pirang-pirang taun kepungkur, sawijining kantur sepuh, sawisé teka saka donya sekuler menyang Gunung Suci, kaget. Para biksu ing Gunung Suci padha nyanyi nganggo gaya kuna. Dhèwèké

²⁵² Notasi musik Bizantium.

dijaluk nyanyi bareng, nanging dhèwèké nyanyi tanpa 'ornamen', amarga dhèwèké ora ngerti kuwi. Nanging para bapak ing Gunung Suci wis sinau kuwi manut Tradisi. Mung sawisé kuwi, kantor iki lan sawetara liyané wiwit nggaruk sirahé kanthi bingung. Rasa prihatin sing sehat nyekel atiné; padha wiwit nggoleki, maca literatur, lan ngrungokaké para kantór tuwa sing nyanyi manut Tradisi. Kanthi mangkono, para kantór saka donya sekuler iki uga wiwit nyanyi nganggo 'ornamen'.

Lha, wong Turki uga nyilih musiké saka Bizantium nalika padha teka ing Asia Minor. Mula saka iku, lagu-lagu rakyat Turki nyentuh ati sing ngrungokaké. Ana uga paribasan ing masyarakat: 'Nyanyèkaké lagu nganggo basa Turki, ngomong nganggo basa Prancis, nanging nulis nganggo basa Yunani.' Ora kabeh wong Turki nduwé swara apik, ora. Nanging sanajan wong Turki sing swarane ora apik isih nyanyi kanthi jiwa, kanthi raos. Lan sawetara wong Yunani, sing ora ngerti yèn lagu-lagu rakyat Turki asalé saka Bizantium, malah ngaku, mituruté, yèn kita nyilih cara nyanyi Bizantium saka wong Turki! Nanging nalika wong Turki teka ing Bizantium saka jero Asia, padha ora duwe musik utawa nyanyian! Wektu kuwi padha pancen ora duwe apa-apa. Padha njupuk melodi saka tradhisi liturgi Bizantium.

— Geronda, kenapa umat Katolik luwih seneng harmoni Éropah?

— Napa? Wong-wong kandha yèn jinis musik kaya ngono luwih gampang diakses déning wong akèh. Apa kowé kelingan biarawati Katolik ing Prancis sing nyanyi 'Kristus Wus Munggah' nalika nari modhèrn karo ikon? Padha ngrayakaké Paskah! Lan Ibu Superioré dhéwé sing nyekel ikon kuwi! Padha ngganti kabèh, ngganti siji barang karo barang liya — lan delengen ngendi kabeh iki pungkasané! Ana sawijining wektu aku krungu biksu nyanyi doxology. Melodiné krasa rada aneh. 'Apa sing sejatine lagi dinyanyikaké?' pikirku. "Doxology sapa sing kok nyanyikake?" takon aku sawisé. "Doxologyé Peter saka Peloponnese, *²⁵³ *," jawabé, "mung aku wis ngowahi sethithik." "Kowe wis ngowahi doxologyé Peter saka Peloponnese?!" "Ya, kenapa ora," ujare, "apa aku ora nduwé hak nindakake kuwi?" — "Yen kowe péngin, kowe isa nulis kidungmu dhéwé, nanging aja ngrusaké gawéan wong liya!" Mung kaya ngono kuwi — dhèwèké lunga lan ngganti melodi kidungé wong liya, lan banjur, mesthiné, bakal nyebut gawéané dhéwé 'Svyatogorsk'. Wong kudu ati-ati banget. Wong ora kena ngowahi apa sing wis digawe sadurunge. Yen kepengin, wong bisa nggawe barang dhéwé lan menehi jeneng dhéwé. Wong nduwé hak kanggo nindakake kuwi. Nanging njupuk barang lawas lan ngowahi — kuwi ora ngajeni. Kaya wong sing ora paham nglukis ikon kepengin ngowahi ikon kuna. Yen kuwi sing dikarepake, monggo nglukis ikon dhéwé, nanging aja ngrusak miliké wong liya.

Tanpa iman, donya ora bakal lestari

²⁵⁴Panguwasa sing tanpa Gusti pracaya yèn iman mbebayani tumrap masyarakat lan nyoba mbusak. Saiki padha alon-alon nyadari yèn yèn wong ora nduwé iman, ora ana watesan lan, dadi kéwan; padha nyadari yèn wong ora bisa ajeg tanpa cita-cita. Dhèwèké, sawijining wartawan takon marang politikus Komunis sepuh: 'Apa sing kudu dieling-eling déning para politikus saiki supaya ora gagal lan bisa sukses?' 'Kita gagal amarga kita nentang Gréja,' mangsuli politikus Komunis sepuh kuwi. Kanthi tembung liya, komunis sing ora pracaya, sing ora duwe kapentingan materi uga ora duwe aspirasi spiritual, padha nyadari yen ora bisa nglawan Gusti. Saiki, ing sawetara wilayah Serbia, para komunis sing ora pracaya wis miwiti mbangun gréja. Pamaréntah Yugoslavia wis nyathet manawa sacara statistik, ing panggonan ana gréja, luwih sithik wong sing ngalami masalah kesehatan mental, luwih sithik kejahatan, lan sapiturute. Wong-wong iki ora pracaya marang Gusti, nanging supaya ora kudu ngisi wong-wong kuwi karo obat-obatan kanggo skizofrenia, padha mbangun gréja kanggo wong-wong

²⁵³ Peter saka Peloponnesus (w. 1777) – sawijining komposer musik gréja Bizantium sing unggul ing jaman pasca-Bizantium. – *Cathetan penerjemah*.

²⁵⁴ Diarakaké ing Juni 1985.

mau. Malah Ceașescu, sanadyan dadi 'kopral tanpa isin'²⁵⁵ sing nyebut Kristen 'opiumé wong-wong' lan ngucapaké cacian liya marang agama, ing wektu sing padha kandha yèn wong Kristen iku wong sing apik. Iki amarga wong-wong sing pracaya nduwé 'pangregan' lan ora nyebabaké gangguan. Sing liyane, wong-wong sing ora precaya, padha ngrusak kabeh dadi reruntuhan. Lan pinten para wali sing sumunar marang kita saka Rusia! Saiki perang wis diumumake marang komunisme. Nanging ana uga sing nyoba golek alesan kanggo kabeh. 'Lenin lan Marx,' ujare wong-wong kuwi, 'setuju karo Kristus, nanging ora mangerteni Rohé lan mulane nindakake kejahatan.' Padha ngomong kaya ngono amarga wong Kristen wis ngangkat swara, ngumumaké yèn padha kepéngin bali marang Tradisi kuna, marang imané. Mula, amarga ora bisa maneh nguwasani wong-wong kaya biyen, para komunis uga ngajak: 'Ayo padha bali menyang Tradisi kuna kita!' Kaya-kaya para komunis nindakake kabèh kekejeman kuwi nalika lan sawisé revolusi mung amarga padha ora paham roh Kristus!

Wektu bakal teka nalika ora mung wong pracaya, nanging uga wong sing ora pracaya, bakal nyadari yèn tanpa pracaya, donya ora bisa lestari. Banjur padha bakal meksa wong pracaya marang apa waé, supaya bisa ngontrol. Taun bakal lumaku, lan bakal ana wektu nalika, yèn kowe ora ndonga ing dina apa waé, kowe bakal dibuwang menyang panjara. Wong-wong kudu nglapor marang panguwasa apa padha wis ndedonga utawa ora!... Mangkono kabeh bakal dadi tertib.

Kita kudu ninggalaké Tradisi sing apik

— Geronda, kenapa ana ing sawetara wewengkon, desa lan dusun, wong-wong apik lair?

— Amarga wong-wong sing manggon ing kana sadurunge iku wong-wong sing becik. Padha ninggalake keturunan sing becik, lan saiki Tradisi sing becik kuwi terus lumaku. Apa kowe mikir yèn lemah ing kana pancèn subur kanggo wong-wong sing becik? Ora, iki dudu bab lemah. Yen ana Tradisi ing panggonan tartamtu — apa sing becik utawa sing ala — mula kuwi bakal terus lumaku. Ing Epirus, cedhak tapel wates Albania, ana sawijining desa sing wargané padha menyang gréja kanggo Vespers lan Liturgi Ilahi — kapan waé dianakaké. Wong-wong mau malah rawuh ing Matins. Wong-wong iki — kepiye carane nerangake — urip ing swarga nalika isih ana ing donya iki, lan sawise pindhah menyang urip sabanjure, dheweke uga bakal mlebu Swarga. Dheweke mbantu awake dhewe lan generasi sabanjure, amarga wis ngedegake warisan kabecikan. Nalika keturunan nampa Tradisi kabecikan, Tradisi kabecikan kuwi terus lumaku. Ora adoh ana desa liyane. Kabeh wong ing kana nyolong. Mung ana siji imam sing tau metu saka desa kuwi, nanging dheweke uga nyolong ikon saka gréja! Intine dudu amarga lemah ing desa kuwi miskin, nanging amarga wong-wong ing kana duwe kabiasaan ala. Mula padha ninggalake turunan ala, lan tradisi ala iki terus lumaku. Akeh upaya sing dibutuhake kanggo nggawa tradisi apik menyang desa sing seneng nyolong iki. Lan delengen: yen ana wong sing ora apikan manggon ing panggonan tartamtu, warga liyane nyoba mbuktekake yen dheweke dudu wong asli kono, kanthi nglacak jero oyot wit kulawargane. Nanging nalika ana wong suci, kabeh padha rebutan ngakoni yèn dhèwèké iku sedulur. Contoné, Santo Kosmas saka Aetolia – sanadyan asalé saka Yunani Tengah – dhèwèké kalebu ing antarane para wali saka Epirus amarga bapaké nglacak asal-usulé bali menyang sawijining désa ing Epirus. Mula saka kuwi, tanpa disengaja, Santo Kosmas dadi wong Epirus.

Kenalan aku, sing dadi kepala kulawarga, sok nggeleng-geleng driji tunjuké kanthi gugup tanpa mandheg nalika ngomong. Banjur anak-anaké uga nggeleng-geleng driji ciliké nalika nyritakaké crita. Amarga bocah-bocah niru kabèh kabiasaan bapaké; padha nyalin persis. Nanging tujuwané mung nampa kabecikané. Yèn ora, kaburukan bakal ngakar suwé. Aku kelingan ana sawijining pemuda sing mlebu komunitas biara dadi novis, nanging dheweke ora seneng ing kana. "Enteni, anakku,"

²⁵⁵ Wordplay: jeneng mburi politikus lan Sekretaris Jenderal Partai Komunis Rumania, Nicolae Ceașescu (1918–1989), nalika ditranskripsikake menyang basa Yunani, dadi homonim karo frasa 'τσαούσης του αϊχχους', sing sacara harfiah tegesé 'kopral sing ora isin'. – *Cathetan juru basa*

pangremane kandha marang dheweke, "aja lunga; kabeh bakal owah." "Kepiye bakal owah, Geronda?" novis kuwi mbantah. 'Lha wong, novis saka sesepuh siji-sijine kuwi pancen salinan persis gurune. Novisé Romo si-si uga persis kaya guruné. Kapiye carané apa-apa bisa owah?' Yen ana kejahatan sing wis ngakar jero ing biara utawa komunitas monastik, lan para novis, amarga ora nuduhaké perhatian sejati, mung 'nyonto' apa sing dideleng, mula kahanan negatif kuwi dadi kronis. Nanging, yen para novis nuduhake perhatian sing tulus, kahanan negatif bisa diowahi dadi positif. Kanthi mangkono, kabecikan lan kaburukan bisa dadi tanpa wates.

Aku wis nyadari siji bab: kabèh sing kita duwé—apa waé tradhisi Para Bapa Suci utawa paugeran sing kacathet ing Aturan—mung potongan cilik [dibandhingaké karo sing ana sadurungé]. Kanthi tembung liya, kabèh iki bisa diumpamaké kaya sawatara gugus anggur sing isih ana ing kebon anggur sawisé panèn. Mula saka iku, kita kudu ati-ati supaya njaga sithik ragi. Iki dadi kawajiban Kristen kita. Kita ora nduwé hak ninggalaké warisan sing ora séhat.

Sawetara taun kepungkur, ing²⁵⁶, macem-macem teolog, profesor universitas, lan tokoh-tokoh kondhang padha kumpul ing Jenewa kanggo 'rapat pra-konsili'. Padha mutusaké mbatalaké puasa Natal lan puasa Santo Petrus, lan nyepetaké Prapaskah Agung sawetara rong minggu — merga wong-wong pancèn ora puasa. Para profesor kita uga mèlu ing rapat iki. Nalika padha bali saka kana, padha teka marang aku lan miwiti nyritakake kabeh bab kuwi, aku nesu banget nganti aku malah muni banter marang wong-wong mau. 'Apa kowe padha ngerti apa sing kok tindakake?' ujarku. 'Yen ana wong sing lara, wong kuwi diijini mangan daging nalika Prapaskah — aturan umum ora ditrapake kanggo dheweke.' Yen ana wong sing wis mangan panganan sing ora pantes sajrone Prapta ora amarga lara nanging amarga ringkih rohani, mula dhèwèké kudu nyuwun: 'Ampunana aku, Gusti,' kudu andhap asor lan kandha: 'Aku wis dosa.' Kristus ora bakal ngukum wong kaya ngono. Nanging, yèn wong iku waras, mula dhèwèké kudu puasa. Bab wong-wong sing ora peduli, padha mangan apa wae sing dikarepake, lan ora ana sing dipikirake. Kabeh lumaku kaya biyasane. Sejatine, mayoritas ora puasa amarga ora duwe alesan sing sah kanggo nindakake. Lan kita, sing kepengin nyenengake mayoritas iki, kepengin mbusak puasa sakabehe? Nanging piye kita bisa ngerti kapiye kahanane generasi sabanjure? Kapiye yen generasi sabanjure malah luwih apik tinimbang generasi saiki, lan bisa netepi piwulang Gréja tanpa kompromi? Kanthi hak apa kita bakal mbusak kabeh iki? Lha, kabeh iki prasaja banget! Ing antarané umat Katolik, puasa sadurunge Komuni Suci mung suwéné sak jam. Apa kita bakal nyerah marang semangat sing padha? Apa kita kudu nyetujoni kelemahan lan kasalahan kita dhéwé? Nanging demi kelemahan kita, kita ora nduwé hak nyetel Kristen manut standar kita dhéwé. Sanajan mung sawatara sing bisa netepi upacara sing wis ditemtokake, iku kudu dijaga demi wong-wong kuwi. Yen ana wong lara sing ana ing antarané wong liya sing durung kenal, ayo dhèwèké mangan daging kanthi cara sing ora dideleng wong liya lan ora nggawa wong liya menyang godaan. Ayo dheweke tuku krim asam lan dipangan ing kamare dhewe." — "Iku munafik," ujure salah siji profesor mau marang aku. "Dadi kenapa, supaya luwih tulus, kowe ora metu menyang alun-alun lan dosa ing kana?" — takon aku. Kanthi cara apa setan nampilake kabeh iki marang dheweke! Kita nggawe 'Ortodoksi' dhéwé lan, kanthi semangat 'Ortodoksi' iki, nerjemahaké Bapa-Bapa Suci lan Injil. Ing jaman saiki, nalika ana akèh wong Kristen sing terdidik, Ortodoksi kuduné sumunar padhang! Coba delok Saint Nicodemus the Hagiorite²⁵⁷ — sepira akèh sing wis digayuhé! Pira tembung sing ditulisé, pira buku sing digawé!

²⁵⁶ Diarakaké ing taun 1992

²⁵⁷ Sing Mulya Nicodemos saka Gunung Suci lair ing taun 1749. Panjenengané kalebu salah siji wong sing paling pinunjul ing jamane. Panjenengané nggabungaké kapinteran luar biasa ing babagan élmu pengetahuan karo kasucian iman Ortodoks sing tanpa cacad. Wiwit taun 1775, panjenengané manggon dadi biksu ing Gunung Suci Athos. Ing kéné dhèwèké nulis akèh buku, sing dadi gudang emas teologi Ortodoks lan asketisme. Kanthi melu langsung Sang Wibawa Nikodemus, *Dobrotolyubie*, *Evergietinos* lan karya patristik liyané disunting lan disiapaké kanggo diterbitaké. Panjenengané séda kanthi tentrem ing pangayomaning Gusti tanggal 1 Juli 1809. Akèh karya Sang Rahib Nicodemus durung diterjemahaké menyang basa Rusia. — *Cathetan juru nerjemah.*

Dhèwèké nyusun Riwayat Kabèh Para Wali! Sang Reverend ngerti saben perpustakaan nganti titik koma pungkasan, sanajan dhèwèké ora nduwé mesin fotokopi utawa komputer.

Manungsa kudu, sak isa-isane, dadi wong Kristen sejati. Banjur dhèwèké bakal nduwèni rasa spiritualitas; banjur dhèwèké bakal ngrasakaké rasa lara luwih gedhé utawa luwih cilik kanggo Ortodoksi lan Tanah Air, lan nyadari kawajiban minangka anak marang loro-lorone. Ing kahanan kaya ngono, nalika krungu kabar sawijining prastawa, wong Kristen nuduhake prihatin, kuwatir, lan nedonga. Nanging, wong Kristen sing kudu terus-terusan didorong – 'Saiki padha katarik marang iki, banjur marang kuwi' – iku kaya roda persegi sing, supaya bisa maju, uga kudu terus-terusan didorong. Tujuane supaya dorongan kuwi metu saka jero pribadine dheweke. Banjur dheweke bakal mlaku lancar kaya roda bunder. Yen ana wong sing dadi wong Kristen sejati, yen dorongan kuwi metu saka jero dheweke, Gusti Allah bakal mbukak luwih akeh lan luwih jembar marang dheweke tinimbang wong sing mung maca koran. Wong kaya ngono ora mung sinau apa sing wis ditulis, nanging uga apa sing bakal ditulis. Apa kowe ngerti iki? Pencerahan ilahi teka marang wong, lan kabèh tumindaké padhang.

Kita ora duwe hak mbuwang-mbuwang, ing jaman kita saiki, warisan agung sing wis ditinggalake Kristus marang kita. Kita bakal nglapor marang Gusti Allah. Kita, wong Yunani sing sithik, wis pracaya marang Mesias; kita wis diparingi berkah kanggo padhangake donya sakabehe. Satus taun sadurunge rawuhe Kristus menyang donya, Prajanjian Lawas wis ditarjamahake menyang basa Yunani. Lan apa sing ditahan para umat Kristen wiwitan? Padha tansah ngetokake nyawane ing bebaya. Lan sepira ora peduline saiki! Kepiye bisa tetep ora peduli saiki, nalika kita bisa madhangi wong tanpa lara, tanpa ngancam nyawa? Apa kowe ngerti apa sing ditahan para leluhur kita kanggo donya sing saiki kita tinggal? Apa kowe ngerti pinten wong sing nyawisake dhiri? Yen padha ora nglakoni pangorbanan kuwi, saiki kita ora bakal duwe apa-apa. Mula aku mbandhingake: biyen, kanthi ngorbanake nyawa, padha njaga iman — nanging saiki, tanpa ana tekanan, wong nganggep kabeh padha wae! Wong-wong sing durung tau kelangan kamardikan nasional ora ngerti apa tegese. 'Mugi Gusti aja nganti wong biadab teka lan ngremehake kita!' — kuwi tak kandhakake marang wong-wong iki, lan wangsulane aku krungu: 'Dadi apa sing bakal kita ilang saka kuwi?' Coba rungokna kuwi! Kowe-kowe padha kena laknat, wong-wong sing ora ana gunané! Mangkono kahanane wong saiki. Yèn diwènèhi dhuwit lan mobil, padha ora peduli bab iman, pakurmatan, utawa kamardikan.

Kita wong Yunani nduwé iman Ortodoks saka Kristus lan para martir suci lan bapa-bapa ing Gréja kita. Lan kamardikan kita kita utang marang para pahlawan Tanah Air sing wis ngucuraké getih kanggo kita. Kita kudu ngajèni warisan suci iki. Kita kudu ngreksa, ora mbuwang-mbuwang ing jaman kita saiki. Bakal dadi tragedi gedhe yen wong kaya ngono padha sirna! Lan saiki kita weruh carane Gusti nelpon wong liwat panguwuh pribadi, kaya panguwuh sing dikirim marang prajurit wajib sadurunge perang diwiwiti. Gusti nindakake iki supaya ana sing bisa lestari, supaya ciptane bisa slamet. Gusti Allah ora bakal ninggalake kita; nanging kita uga kudu nindakake apa sing bisa kanthi cara manungsa. Lan kanggo apa sing ora bisa ditindakake kanthi cara manungsa, kita kudu nedonga supaya Gusti Allah maringi pitulungan.